

Bulletin advokacie

Ochrana osobních údajů ve společenstvích vlastníků jednotek a bytových družstevch • Otázky výkladu pojmů veřejný pořádek a zájem dítěte v intencích § 792 o. z. • Co se stane se stávajícími „černými stavbami“ po účinnosti nového stavebního zákona? • Aktuální trestněprávní a pracovněprávní otázky nelegálního zaměstnávání cizinců •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

Nové instituty trestního řízení zavedené novelou trestního řádu č. 333/2020 Sb. pod lupou odborníků: čtěte analýzu Jiřího Muláka a Jana Provazníka na str. 11-21

**HLASUJTE
V ANKETĚ
ZÁKON ROKU**
Viz str. 4.

Nejrozsáhlejší komentářová řada

K dispozici také jako elektronická knihovna v ASPI

NOVÉ KOMENTÁŘE Z DAŇOVÉ OBLASTI

Zákon o daních z příjmů

Komentář

Ondřej Dráb, Matěj Nešleha, Zdeněk Morávek, Petr Beránek, Radim Bláha, Jiří Hlaváč, Lukáš Hrdlička a kolektiv

Exkluzivně Vám přinášíme komentář k zákonu č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, který obsahuje výklad tohoto klíčového daňového předpisu provedený ve spolupráci odborníků z řad daňových poradců s dlouholetými zaměstnanci finanční správy.

Komentář srozumitelným způsobem vykládá jednotlivá ustanovení zákona v jejich vzájemných provázanostech a s odkazy na širší kontext obecné právní úpravy a snoubí poznatky z běžné aplikační praxe s právně teoretickými úvahami nad některými výkladově spornými ustanoveními zákona. Nechybí ani reakce na soudní judikaturu, výkladové pokyny a stanoviska Finanční správy ČR a zejména závěry z koordinačních výborů Komory daňových poradců ČR a Ministerstva financí ČR.

Zákon o cenách

Komentář

Naiser Tomáš, Janečková Marie, Svobodová Diana

Na trhu první ucelený komentovaný zákon č. 526/1990 Sb. o cenách zpracovali přední autoři z řad Ministerstva financí a je skvělou pomůckou pro orientaci v dané problematice.

Komentář podává kompletní výklad zákona o cenách ve vzájemných souvislostech s jinými právními předpisy, zejména pak se zákonem o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen a s jinými zvláštními cenovými předpisy. Jedná se o problematiku, která je i přes svoji důležitost v odborné literatuře opomíjená. V rámci výkladu k jednotlivým ustanovením zákona o cenách autoři čerpali zejména ze svých dlouholetých pracovních zkušeností s praktickou aplikací tohoto zákona. Velký důraz byl kladen i na shromáždění související judikatury správních soudů, která je kvůli relativní stručnosti zákona o cenách pro výklad mnohých důležitých pojmů v něm obsažených zcela klíčová.

Zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní

Komentář

Michal Tuláček

Komentář zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní č. 164/2013 Sb. je připraven speciálně pro systém ASPI. Je jednou z prvních českých publikací věnující se této dynamicky se rozvíjející oblasti práva, která s novými a novými okruhy mezinárodně vyměňovaných informací získala v nedávné době pozornost odborné veřejnosti. Komentovaná právní úprava ze své podstaty představuje výzvu, protože je založena na snaze o jednotné zachycení různorodých základů pro mezinárodní spolupráci při správě daní vyplývajících z evropského a mezinárodního práva, které se navíc dynamicky mění. Cílem komentáře je pokusit se o vysvětlení principů jednotlivých ustanovení a o jejich zasazení do vzájemného kontextu.

Vyzkoušejte si ASPI na 14 dní zdarma – více informací na www.aspi.cz

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:
Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:
Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská, Hana Saitzová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:
Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
JUDr. Petr Čáp,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte
na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísle je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamací při problémech
s distribucí se obraťte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz).

Toto číslo vyšlo 14. 2. 2022 v nákladu
17 350 výtisků.

Obálka: canva.com

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Monika Novotná: **Nemluv, nepiš, nepodepisuj** 3

Aktuality

Startuje nový ročník ankety Zákon roku. Hlasujte! 4

Aktuálně v právu Hana Rýdlová 7

z právní teorie a praxe

Články

**Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem
č. 333/2020 Sb.** Jiří Mulák, Jan Provazník 11

**Ochrana osobních údajů ve společenstvích vlastníků jednotek
a bytových družstvech** David Petr 21

Veřejný pořádek a zájem dítěte v intencích ust. § 792 o. z.
Erika Horníčková 31

**Co se stane se stávajícími „černými stavbami“
po účinnosti nového stavebního zákona?**
Jiří Buryan, František Korbel 35

Cizinec rovná se vazba? Václav Cidlina, Jan Prokůpek 39

**Aktuální trestněprávní a pracovněprávní otázky
nelegálního zaměstnávání cizinců** Štěpán Pastorek 42

K základním otázkám svěřenského fondu (reakce na kritiku)
Luboš Tichý, Tomáš Troup 51

Z judikatury

**NS: K platnosti smlouvy o nájmu věci pronajaté více smlouvami
několika zájemcům** 60

ÚS: K přiznání nákladů zmocněnce poškozeného v trestním řízení 65

**NSS: Ke střetu povinnosti mlčenlivosti advokáta a povinnosti
podat kontrolní hlášení** 67

SD EU: K šíření údajně hanlivých výroků na internetu 71

ESLP: K respektování soukromí známé osoby 72

**Glosa: K rozhodnutí NS ohledně důsledků absence vlastnického
práva převodce na smlouvu o převodu vlastnického práva
k nemovité věci evidované v katastru nemovitostí** 74

Z odborné literatury

Pavel Borčevský: **Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích**
(Alena Tibitanzlová) 79

Jan Mach: **Lékařské procesy v Čechách a na Moravě
na přelomu tisíciletí** (Miroslav Ryska) 79

z advokacie

Z české advokacie

Z kárné praxe Petra Vrábliková	81
Odešel mostecký advokát JUDr. Radek Odvárka Markéta Soukupová	83

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty v době pandemie	84
---	----

Nakonec

Kresba Lubomíra Lichého	86
Víte, že... Stanislav Balík	86
Obsah ročníku 2021	88
Inhaltsverzeichnis	94
Zusammenfassung/Summary	95
Table of Contents	96

ZIZLAVSKÝ ➤ **30 let**

insolvence firem
příležitost ke spolupráci

www.zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

Pokyny pro autory

Vážení,

jsme potěšeni vašim zájmem publikovat v Bulletinu advokacie! Prosíme vás v zájmu urychlení publikace o dodržení několika mála instrukcí:

Příspěvky posílejte redakci elektronicky ve formátu programu Microsoft Word (DOC), a to na adresu bulletin@cak.cz.

Formát

Formát zaslanych příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom entrem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně (důležité pasáže) nebo kurzívou (citace, cizojazyčné, zejména latinské výrazy), v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky pod čarou a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word a „Poznámky pod čarou“. Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zaslání portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky či grafy v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Obsah

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu, optimální rozsah je do 30 000 znaků včetně mezer.

K odbornému článku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.

Citace a odkazy provádějte dle vlastní bibliografické normy BA.

Vzory citací:

Knihy: J. Novák: Soukromé právo, C. H. Beck, Praha 2020, str. 120.

Časopis: J. Novák: Poznámky k soukromému právu, Bulletin advokacie č. 3/2020, str. 20.

Redakce přijímá články, které nebyly dosud publikovány a jsou původním autorským dílem, dostatečně odlišným od jiných příspěvků na stejné nebo podobné téma. Pokud autor nabízí rukopis současně více redakcím, je povinen redakci o této skutečnosti neprodleně informovat. Zjištění opaku může vést k ukončení recenzního řízení. Poskytnutím rukopisu bere autor na vědomí, že dílo před publikací musí projít úspěšně recenzním řízením, přičemž o jeho zařazení do recenzního řízení, jakož i o publikaci rozhodne šéfredaktor/ka.

Udělení souhlasu

Autor poskytnutím rukopisu dává redakci souhlas s rozmnožováním, rozšiřováním a sdělováním příspěvku na webových stránkách ČAK a v Advokátním deníku, v právních informačních systémech a na internetových portálech spolupracujících s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci monitoringu médií.

Korektury

Autorské korektury se provádí elektronicky po zalomení, e-mailem.

Ke každému příspěvku prosíme připojte:

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji barevnou portrétní fotografii
- telefonické spojení a e-mail
- korespondenční adresu
- datum narození
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Nemluv, nepiš, nepodepisuj

Události posledních dnů, kdy byly zveřejněny materiály naznačující, že obavy advokacie z odposlechů hovorů mezi klientem a jeho obhájcem v brněnské vazební věznici nejsou akademickým, ale zcela reálným problémem, mě vrátily k jednomu „vtipu“ z doby totality – nemluv, když mluvíš, tak nepiš, když píšeš, tak se nepodepisuj, a když se podepíšeš, tak se nediv. Uvozovky u slova vtip jsem zvolila zcela záměrně, ona to byla spíše smutná realita než vtipný bonmot.

Reálnost hrozby ohrožení důvěrného vztahu mezi advokátem a jeho klientem nevyplývá jen ze zveřejněných případů z Brna. Státní orgány nabývají opakovaně přesvědčení, že ke své úspěšné činnosti potřebují informace, které má advokát. Nejednou jsem se ve své praxi setkala s názorem úředníka, že ochranu přece požívá jen komunikace obhájce a klienta v trestním řízení, ale v jiných řízeních – daňovém, správním, celním atd. přece musí ochrana důvěrnosti vztahu mezi advokátem a klientem ustoupit veřejnému zájmu na zjištění reálné „pravdy“. A pokud tyto informace (oprávněně) odmítá poskytnout advokát, jsou vyžádány pod hrozbou sankce nebo pod hrozbou neúspěchu v dané věci přímo od klienta.

V prosincovém Bulletinu bylo zveřejněno programové prohlášení našeho představenstva, před pár dny jsme se seznámili s programovým prohlášením nové vlády. V našem prohlášení jsme důvěrnost vztahu mezi advokátem a klientem vyzdvihli jako nejcennější hodnotu, jež byla svěřena advokacii před více než 150 lety. Jsem velmi ráda, že vláda do svého prohlášení zahrнула i ochranu základních atributů práva na spravedlivý proces, mezi něž zařadila i ochranu výkonu činnosti profesních komor před neoprávněnými zásahy státu, včetně zajištění zákonného práva na mlčenlivost. Ráda bych zdůraznila, že vláda použila spojení „právo“ na mlčenlivost. Dochází tedy k reálnému a vítanému posunu od „povinnosti“ mlčenlivosti, která ze zákona zavazuje příslušníky určitých profesí, v první řadě advokáty, na „právo“, tedy v našem případě právo klienta na respektování a ochranu důvěrnosti informací, které poskytne advokátovi nebo které od advokáta získá.

Brněnské události podporují myšlenku nezbytné interpretace zákona o advokacii tak, aby bylo zcela jednoznačné, že komunikace mezi advokátem a klientem je nedotknutelná a jediný, kdo může svobodně rozhodnout o tom, že takovou komunikaci zveřejní nebo zpřístupní státnímu orgánu, je jen a pouze klient. Nesmí k tomu však být ani zprostředkovaně, hrozbou nějakých sankcí nebo negativních konotací, státem nucen. V tomto směru jsou namístě i úvahy de lege ferenda.

Představenstvu bylo posledním sněmem uloženo, aby usilovalo o novelizaci zákona o advokacii tak, aby byla umožně-

na organizace sněmu distančním způsobem, diskutovalo se i o možnosti vykonávat praxi advokátního koncipienta ve zkráceném pracovním úvazku (s odpovídajícím prodloužením koncipientké praxe) koncipientům, kteří pečují o děti nebo vykonávají akademickou praxi. Navázali jsme proto kontakt s Ministerstvem spravedlnosti a v nejbližší době budeme o potřebných změnách zákona o advokacii jednat. Důvěrnost vztahu advokáta a klienta bude tedy i na základě závěrů sněmu jedním z diskutovaných témat.

Současně se bude ČAK zasazovat o to, aby byly všechny okolnosti odposlechů obhájců a jejich klientů náležitě vyšetřeny Stálou komisí pro kontrolu použití odposlechu, aby byla advokátní veřejnost s výsledky jejího šetření seznámena a aby byly podniknuty další kroky zaručující, že se podobný exces nemůže opakovat.

Očkování, omikron, odposlechy – asi si dovedeme představit trochu lepší začátek nového roku. Bude líp – připomeňme si Lennonův citát: „Na konci vždy vše dobře dopadne. A jestli to dobře nedopadlo, tak to potom ještě není konec.“ A tak bez ohledu na nepovedený začátek – přeji Vám krásný a úspěšný nový rok 2022. Ať dopadne dobře, pro nás všechny.

Vaše

Monika Novotná,
místopředsedkyně ČAK

Startuje nový ročník ankety Zákon roku. **Hlasujte!**

Vážené advokátky, vážení advokáti,

úspěch podnikání v ČR závisí i na úrovni legislativního prostředí. Zapojte se do hlasování v anketě **Zákon roku**, který pořádá advokátní kancelář Deloitte Legal pod záštitou České advokátní komory, Hospodářské komory ČR a Komory daňových poradců. Již třináctým rokem společně hledáme nejprínosnější legislativní počiny a diskutujeme o stavu a budoucnosti regulace podnikání v České republice i v EU.

V letošním ročníku můžete vybírat z pěti nominovaných:

- **Předvídatelnost práva – zveřejňování rozsudků nižších soudů**

Zákon č. 218/2021, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony I byznys potřebuje předvídatelnost práva, soudní rozhodnutí by se od sebe neměla zásadně lišit. Anonymizovaná rozhodnutí okresních, krajských i vrchních soudů budou nově zveřejňována ve veřejně přístupné online databázi. To podpoří sjednocování soudního rozhodování.

- **Rekodifikace stavebního práva**

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon

Jeden úřad – jedno řízení – jedno razítko. Nová komplexní úprava má zásadně zjednodušit a urychlit povolování staveb. Reaguje na dlouhodobé volání po nápravě neutěšeného stavu, podvazujícího konkurenceschopnost ČR a zajišťování bytových potřeb. Pro dosažení sledovaného cíle bude ještě třeba provést dílčí úpravy, například zajistit zapojení obcí.

- **Katalog udržitelných ekonomických činností**

Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2021/2139 ze dne 4. června 2021, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852, pokud jde o stanovení technických screeningových kritérií pro určení toho, za jakých podmínek se hospodářská činnost kvalifikuje jako významně přispívající ke zmírňování změny klimatu nebo k přizpůsobování se změně klimatu, a toho, zda tato hospodářská činnost významně nepoškozuje některý z dalších environmentálních cílů Taxonomie vnáší transparentnost do posuzování, které hospodářské činnosti jsou na základě aktuálních vědeckých po-

znatků udržitelné, v tomto případě z hlediska zmírňování změny podnebí a adaptace na ni. Vytváří tak cenný nástroj zabraňující nepodloženým „zeleným“ tvrzením a usnadňující firmám řídit klimatická rizika a přeměřovat finance od neudržitelných do skutečně udržitelných projektů.

- **Digitalizace notářské činnosti**

Zákon č. 300/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Notářské zápisy třeba o valných hromadách sepsané prostřednictvím videokonferencí, zakládání s. r. o. online, usnadnění získávání apostil, ověřování elektronických podpisů, webový portál umožňující okamžitě se spojit s jakýmkoli dostupným notářem. Žádoucí elektronizace další agendy usnadňující podnikání.

- **Milostivé léto**

Zákon č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech

a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (konkrétně část druhá čl. IV bod 25 tohoto zákona)

Osoby, které uvízly v dluhové pasti, mohly v tříměsíčním období uhradit své dluhy vůči státu bez úroků z prodlení a jiného příslušenství. Dluhy se mají platit a stát nesmí zasahovat do soukromých závazků. Přesto se jedná o inspirativní počin pragmaticky řešící společenský problém, z něhož mají prospěch i zaměstnavatelé a věřitelé a k němuž se přidala i řada soukromých firem.

zákon roku

Hlasovat můžete
až do 11. dubna, výsledky
pak budou slavnostně vyhlášeny
20. dubna 2022. Hlasujte na:
www.zakonroku.cz/anketa

Pod záštitou:

Organizátor:

Deloitte.
Legal

Lavický a kol.

Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 2 svazky. 2. vydání

2021 | vázané s přebalem | 2 296 Kč | 3 790 Kč | obj. číslo EVK25

Druhé vydání komentáře k obecné části občanského zákoníku reaguje na vývoj názorů, k němuž došlo v době od jeho prvního vydání. Je sepsán tak, aby názory v něm uvedené byly založeny na odůvodněných teoretických východiscích, ale zároveň nespouštěly ze zřetele fakt, že komentář je dílo praktické, a proto musí poskytovat návod k řešení situací každodenního života. Kniha je z tohoto hlediska určena především soudcům, advokátům a dalším představitelům právní praxe.

Králíčková • Hrušáková • Westphalová a kol.

Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání

2020 | vázané s přebalem | 1 256 Kč | 2 990 Kč | obj. číslo EVK26

Po šesti letech účinnosti nového občanského zákoníku vyšlo druhé, podstatně přepracované a rozšířené vydání komentáře k novému českému rodinnému právu začleněnému do občanského zákoníku. Autoři reagují na problémy, které aplikace nové právní úpravy přinesla a přináší. Zpracována byla nová judikatura vydaná soudy po účinnosti občanského zákoníku, dále zcela nově problematika péče o zdraví dítěte a o jmění dítěte. Zvláštní pozornost je věnována procesním aspektům a mezinárodnímu právu rodinnému.

Spáčil • Králík a kol.

Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 2. vydání

2021 | vázané s přebalem | 1 688 Kč | 3 590 Kč | obj. číslo EVK27

Druhé vydání komentáře k absolutním majetkovým právům přináší 400 stran výkladu navíc. Zásadních změn doznala část věnovaná judikatuře. Na rozdíl od prvního vydání jsou jednotlivá rozhodnutí zapracována přímo do textu výkladu. Ten je u některých institutů doplněn judikaturou již v poměrně značném rozsahu, jiné spíše sporadicky nebo pouze v dílčích aspektech a s některými se dosud rozhodovací praxe Nejvyššího soudu zatím prakticky nesesetkala (právo stavby, speciální způsoby nabývání vlastnického práva, vydržení, správa cizího majetku apod.).

ZVÝHODNĚNÁ CENA KOMPLETU

kolektiv více jak 50 autorů

Občanský zákoník I–VI. Komentář. 2. vydání

2020, 2021, 2022 | vázané s přebalem | zvýhodněná cena 14 990 Kč místo 20 060 Kč | obj. číslo NOV

Druhé, podstatně přepracované a rozšířené vydání komentáře k občanskému zákoníku uceleně reaguje na nedávné legislativní změny a vývoj judikatury. Vypořádává se s rozdílnými právními názory, publikovanými především v jiné komentářové literatuře.

Objednejte si již nyní komplet všech dílů komentáře k občanskému zákoníku za zvýhodněnou cenu 14 990 Kč a ušetříte 5 070 Kč. Cena všech svazků samostatně činí 20 060 Kč. Jednotlivé díly vám zašleme ihned po vydání na dobírku, zaplatíte vždy až po doručení konkrétního titulu na vaši adresu.

Melzer | Těgl a kol.

Občanský zákoník. § 2716–2893. Velký komentář

2021 | vázané s přebalem | 1 520 Kč | 2 790 Kč | obj. číslo M66

Aktuální svazek nového velkého komentáře k občanskému zákoníku je nejpodrobnějším komentářem, který v české civilistice vznikl. Výklad se orientuje na problémy, vyhledává je a snaží se nabídnout jejich co nejracionálnější a nejloubežji odůvodněné řešení. Tento svazek komentuje některé velmi důležité instituty. Pod vedením autorské dvojice Filip Melzer – Petr Těgl vznikl komentář důležitých institutů: pojistné smlouvy, společnosti a tiché společnosti. Velmi detailně a v mnoha ohledech nově jsou rozebrány i závazky z jednostranných právních jednání – veřejný příslib a slib odškodnění. Poprvé v novodobých českých podmínkách se zde odhaluje povaha slibu odškodnění jako tzv. záruky (garance); proto je tomuto komentáři předrazen i obecný výklad o záruce.

Trestní právo hmotné

8. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 2. 2022
Jiří Jelínek a kolektiv

Osmé vydání oblíbené učebnice reaguje na novelizace trestního zákoníku, trestního řádu a zákona o soudnictví ve věcech mládeže a na novou judikaturu.

Využijte výhodný předprodej v e-shopu se slevou 20 %!

1040 stran, váz., 1280 Kč

Trestní právo procesní

6. aktualizované vydání
Jiří Jelínek a kolektiv

Oblíbená učebnice trestního práva procesního vychází již v šestém vydání. Je aktualizována podle právního stavu k 1. 1. 2022 s ohledem na významnou novelu trestních předpisů zákonem č. 220/2021 Sb. a novou judikaturu.

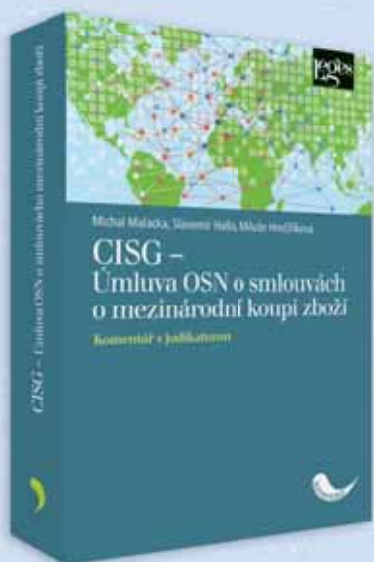
942 stran, váz., 1200 Kč

CISG – Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží

Komentář s judikaturou

Michal Malacka, Slavomír Halla, Miluše Hrnčířiková

Komentář k úmluvě upravující mezinárodní obchodní poměry přeshraničí povahy přináší teoretický základ i praktický pohled a je doplněn výběrem národních a zahraničních judikatury soudů i rozhodčích institucí.

709 stran, váz., 1590 Kč

Zákon směnečný a šekový

Komentář směnečné části

Zákon o mezinárodním právu soukromém

Komentář směnečné části

Radim Chalupa

Komentář nabízí celistvý pohled na problematiku směnek prostřednictvím podrobného výkladu jejich úpravy v zákonu směnečném a šekovém a v zákonu o mezinárodním právu soukromém.

657 stran, váz., 1190 Kč

Nová teorie důkazu

a komentovaný český překlad směrnice ENFSI pro znalecké hodnocení ve forenzních vědách

Tomáš Fürst, Halina Šimková, Jan Zimmer, Jana Fürstová

Kniha čtivě a přehledně vysvětluje bayesovské hodnocení váhy důkazu a jeho aplikaci ve forenzních vědách. Přináší komentovaný překlad směrnice Evropské sítě forenzních laboratoří (ENFSI), která upravuje oblast znaleckého hodnocení důkazů.

154 stran, 320 Kč

Nájemní a družstevní bydlení podle občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích

3. aktualizované a podstatně přepracované vydání

Pavλίna Brzobohatá, Stanislav Křeček

Praktická příručka poskytuje úplný pohled na bydlení v nájmu i v bytovém družstvu. Věnuje se právům a povinnostem nájemce i pronajímatele, bydlení manželů, právní úpravě bytového družstva i podpoře sociálního bydlení.

224 stran, 430 Kč

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

ČAK přijala stanovisko k evropskému legislativnímu balíčku v oblasti AML

Česká advokátní komora přijala stanovisko k evropskému legislativnímu balíčku v oblasti opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML) a zaslala je předsedovi vlády Petru Fialovi. Tento balíček představila Evropská komise v červenci 2021 a nyní je projednáván na národních úrovních. Komora by velmi ocenila, aby její stanovisko a připomínky, jež jsou plně v souladu s postojem Rady evropských advokátních komor (CCBE), byly v probíhajícím legislativním procesu zohledněny. Komora si je vědoma závažnosti dané problematiky a nutnosti zaváděných opatření, avšak vzhledem k tomu, že tato opatření dopadají i na samosprávné advokátní komory, je povinností ČAK poukázat na návrhy, jež mohou ve svém důsledku narušit jednak princip nezávislosti advokátních komor, jakož i zákonnou povinnost mlčenlivosti, jež je základním předpokladem pro ústavně zakotvené právo na spravedlivý proces. **Plné znění stanoviska naleznete na stránkách Advokátního deníku.**

Fikce doručení do datové schránky u soukromoprávních zprav

Dnem 1. ledna 2022 nabyla účinnosti novela zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, která zavádí institut tzv. fikce doručení do datové schránky nejen u zpráv odeslaných orgány veřejné moci, ale i u soukromoprávních zpráv odeslaných prostřednictvím datové schránky fyzické osoby, podnikající fyzické osoby nebo právnické osoby. Takové zprávy platí za doručené okamžikem, kdy se do datové schránky adresáta přihlásí oprávněná osoba, nejpozději však desátým dnem ode dne dodání. **Podrobnosti naleznete na stránkách Advokátního deníku.**

Ochrana oznamovatelů

Od 17. prosince 2021 je účinná směrnice Evropské unie o whistleblowingu. Jejím úkolem je vytvořit bezpečné prostředí pro oznamovatele protiprávního jednání. V ČR se transpoziční zákon o ochraně oznamovatelů „zasekl“ v Parlamentu ČR kvůli volbám. Vládní návrh zákona o ochraně oznamovatelů tak stihl projít pouze prvním čtením a měl by ochranu proti postihům či odvetě za oznámení vztáhnout v celém rozsahu nejen na veřejný, ale i na soukromý sektor. Na pravidla pro ochranu oznamovatelů jsou však již některé soukromé společnosti, včetně advokátních kanceláří, připraveny a jsou v tomto ohledu napřed. Také představenstvo ČAK přijalo na svém minulém zasedání ve dnech 10. a 11. ledna 2022 vnitřní oznamovací systém. Komora tak přistoupila v souladu s metodikou Minis-

terstva spravedlnosti k přijetí vnitřního systému na ochranu oznamovatelů. **Podrobnosti naleznete na stránkách Advokátního deníku.**

Důstojné vstupy advokátů do soudních budov

Od 1. ledna 2022 již advokáti nepodstupují bezdůvodné a někdy až ponižující prohlídky při vstupu do soudních budov. Vyplyvá to z novely zákona č. 218/2021 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů, kterým došlo k doplnění stávajícího znění v § 7 odst. 2: „Každý je povinen podrobit se osobní prohlídce a prohlídce všech věcí, které má u sebe... Tato povinnost se nevztahuje na státní zástupce, advokáty, notáře a soudní exekutory, nestanoví-li předseda příslušného soudu v jednotlivých odůvodněných případech jinak.“ Česká advokátní komora se proti prohlídkám samotným i jejich formě v minulosti ohrazovala. Ve spolupráci s Justiční stráží se podařilo odstranit největší systémové excesy, ke kterým v rámci prohlídek docházelo, ať již se jednalo o odstraňování opasků, zouvání bot apod.

Krajské a obecní vyhlášky v elektronické sbírce

Vyhlášky a nařízení obcí a krajů jsou od začátku roku 2022 zveřejňovány v centrální elektronické podobě. Smyslem je zajistit lepší informovanost občanů o právních předpisech, které vydávají jednotlivé obce a kraje. Sbírkou právních předpisů územních samosprávních celků a některých správních úřadů provozuje Ministerstvo vnitra. Do konce loňského roku měly obce povinnost vyhlášovat své právní předpisy vyvěšením na úřední desce obecního úřadu po dobu 15 dnů, kraje ve Věstníku právních předpisů kraje a Praha ve Sbírce právních předpisů hlavního města Prahy. Ve Sbírce právních předpisů se budou objevovat vyhlášky a nařízení, které kraje a obce přijmou letošní rok a v dalších letech. Na doplnění starších předpisů do Sbírk mají tři roky. Kromě vyhlášek a nařízení obcí a krajů bude Sbirka obsahovat například usnesení o krajských referendech, seznam chráněných území, počty členů zastupitelstev či rozhodnutí Ústavního soudu týkající se právních předpisů samospráv. Předpisy, které nemají celostátní působnost a nedostanou se do Sbírk zákonů, budou muset ve Sbírce právních předpisů zveřejňovat také některá ministerstva či správní úřady. Lidé by v ní měli nalézt například i nařízení hygienické stanice, veterinární správy či agentury ochrany přírody.

Neplatičům pokut za přestupky mohou nyní úřady úhrady strhávat z dávek

Lidé v nouzi, kteří opakovaně neplatí pokuty za vybrané závažné přestupky, mohou přijít o část doplatku na bydlení či příspěvku na živobytí. Úřady mají nově právo jim

neuhrazené sankce z těchto dávek strhávat. Počítá s tím novela zákona č. 327/2021 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, která nabyla účinnosti 1. ledna 2022. Úřady budou moci srážet z dávek na úhradu nezaplacených pokut za přestupky proti veřejnému pořádku, proti občanskému soužití a proti majetku. Stejně budou moci postupovat v případech nepřihlášení dítěte k zápisu k povinné školní docházce a v případě zanedbávání péče o povinnou školní docházku. O část dávek budou moci přijít také lidé, kteří nezaplatili pokutu za porušení obecní vyhlášky, která stanoví podmínky pro pořádání sportovních a kulturních akcí. Přísnější sankce dopadnou také na řidiče, kteří nezaplatí dluh za dřívější dopravní přestupky. Policisté, strážníci i celníci jim budou smět na místě odebrat registrační značku nebo nasadit na jejich auto takzvanou botičku.

Legislativu pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

Z judikatury

Zkrácení lhůty pro podávání stížností k ESLP

Od 1. února 2022 se lhůta pro podání stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva zkracuje ze šesti na čtyři měsíce od konečného vnitrostátního soudního rozhodnutí. Změna lhůty pro podání žádosti k Soudu vyplývá z Protokolu č. 15 k Evropské úmluvě o lidských právech, kterou podepsalo a ratifikovalo 47 členských států Rady Evropy. Protokol č. 15 byl v ČR vyhlášen pod č. 26/2021 Sb. m. s. Od 1. února 2022 se tak žadatelé a jejich právní zástupci řídí novou lhůtou – pokud tak neučiní, bude jejich žádost prohlášena za nepřipustnou.

ÚS k odpovědnosti státu za zásahy do života člověka vzniklé v trestním řízení

Podle nálezu ÚS ze dne 13. ledna 2022, sp. zn. I. ÚS 1029/21, platí, že spojují-li obecné soudy odpovědnost státu za újmu způsobenou jednotlivci v trestním řízení striktně s vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání,

aniž by s ohledem na specifické okolnosti věci zohlednily negativní následky způsobené mu v přípravné fázi trestního řízení, postupují v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod příliš formalisticky a nesouladně se smyslem a účelem odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud považuje náhradu za škodu (či přiznání přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu) vzniklou před zahájením trestního stíhání za výjimku z obecného (judikatorně dovozeného) pravidla, podle kterého se nahrazuje újma vzniklá až po zahájení trestního stíhání. K možnosti tvrzení a prokázání škody vzniklé před zahájením trestního stíhání (a s tím souvisejícímu otevření prostoru pro zjišťování skutkového stavu věci) je nezbytné přistupovat restriktivním způsobem, pouze při existenci konkrétních – výjimečných – okolností. Takové okolnosti však v předmětné kauze nastaly a obecné soudy měly dát stěžovateli šanci prokázat, že mu v příčinné souvislosti s trestním řízením jako celkem vznikla újma.

Judikaturu pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

Ze světa práva

Odposlechy ve vazební věznici Brno-Bohunice

Česká advokátní komora se již několik týdnů intenzivně zabývá kauzou odposlechů výslechových místností ve vazební věznici v Brně-Bohunicích, kde, mimo jiné, probíhají porady mezi advokáty a jejich klienty, neboť se může jednat o naprosto zásadní riziko ohrožení důvěrnosti vztahu mezi klienty a advokáty. Komora se již obrátila na zúčastněné instituce a orgány se žádostí o informace a prošetření a její zástupci se 11. ledna 2022 zúčastnili také jednání Stálé komise pro kontrolu použití odposlechu a záznamu komunikačního provozu, použití sledování osob a věcí a rušení provozu elektronických komunikací Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, která se touto kauzou začala zabývat. **Podrobnosti naleznete na stránkách Advokátního deníku.**

Ministerstvo spravedlnosti má nové náměstky

Výběrová komise vybrala v lednu tři nové odborné náměstky Ministerstva spravedlnosti. Náměstkem pro řízení sekce vězeňství a resortní kontroly se stal bývalý generální ředitel Vězeňské služby ČR Petr Dohnal, náměstkem pro řízení sekce koordinace tvorby právních předpisů a prevence korupce Michal Franěk, který byl před reorganizací ministerstva novým ministrem spravedlnosti Pavlem Blažkem náměstkem legislativní sekce, a náměstkem sekce ekonomické a správní je nově Radomír Daňhel. Na postu náměstkyň pro řízení sekce dohledu a justice zůstala Klára Cetlová, zatím neobsazena je pozice náměstka pro mezinárodní a evropskou spolupráci.

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

C. H. BECK NOVINKA

Moravec/Kotoučová

Insolvenční zákon Komentář. 4. vydání

2021 | vázané v plátně | 1 840
2 990 Kč | obj. číslo EKZ205

Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

MÁTE PRÁVO NAKUPOVAT VÝHODNĚ!

Zajistí nepřetržité napájení

Překonejte výpadek proudu bez ztráty dat. Bateriový záložní zdroj se 4 standardními schuko zásuvkami bude vaše zařízení napájet po dobu až 6,5 minut, navíc obstará optimální napětí. Získáte tak dostatek času pro uložení rozdělané práce.

APC Back-UPS BX 950VA (FR)

Záložní zdroj s reálným výkonem 520 W
Udrží zařízení v chodu po dobu až 6,5 minuty
4 schuko zásuvky na router i tiskárnu
Automatická regulace napětí, LED indikátory

obj. kód: nAPC_zz015

Veškeré informace a podmínky programu
najdete zde: www.alza.cz/advokati

Proč v IT roste důležitost ISO certifikací

Když jsme v roce 2013 získali certifikaci ISO 27001 (systém managementu bezpečnosti informací), překvapil nás zájem ze strany zákazníků. Někteří byli jen zvědaví, další chtěli poslat kopii certifikátu a jiní požadovali zakomponovat tuto i předchozí naše certifikace do smluvních podmínek (že si platí za službu odpovídající daným ISO standardům).

WEDOS Internet, a.s. je hostingová společnost. Tehdy jsme měli jen jedno privátní datacenterum. ISO certifikace jsme brali spíše jako marketingovou výhodu. Mohli jsme ukázat, že nejsme žádná garážová firma, která se prezentuje fotkami z fotobank, a myslíme to s podnikáním v oboru vážně. Teď už nás zná asi každý. Jsme největší hostingovou společností na českém trhu a v minulých letech jsme byli i na dresech dvou prvoligových fotbalových týmů jako hlavní a generální sponzor.

Obdobně to je u smluv a výběrových řízení velkých společností, neziskových organizací anebo veřejných zakázek. Když si pročítáme požadavky, které nám chodí, tak jsou postavené právě na ISO a IEC standardech.

V roce 2013 to ale bylo jiné. Přesvědčování veřejnosti, že jsme opravdoví, byla důležitá část naší propagace. Fotili jsme datacenterum, technologie, kanceláře, kolegy při práci atd. Vše dávali na sociální sítě a na náš web.

Právě proto jsme si v roce 2021 udělali ISO 27017 (soubor postupů pro opatření bezpečnosti informací pro cloudové služby) a ISO 27018 (soubor postupů na ochranu osobně identifikovatelných informací ve veřejných cloudech). Vzhledem k tomu, že dnes již většina služeb jede v cloudu, tak tyto certifikace ujistí naše zákazníky, že vše máme v pořádku a zároveň nám to zjednoduší i vyřizování požadavků. Přesně tyto certifikace mají velké nadnárodní společnosti, které poskytují služby vládním projektům, bankám atd.

V roce 2018 přišlo Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR). Když jsme studovali dokumenty, tak nás překvapilo, kolik toho už díky ISO certifikacím máme splněno a ušetří nám to práci. Stačilo doladit pár detailů, přepsat smluvní podmínky, vypracovat dokument o nakládání s daty, přidat do systému automatické generování zpracovatelské smlouvy pro každého našeho zákazníka a jeho službu a bylo hotovo. Možná jsme z hostingových společností na GDPR byli dokonce připraveni nejlépe.

Tyto ISO certifikace se nezaměřují jen na samotné provedení a bezpečnost IT řešení, ale i třeba na fyzickou bezpečnost dat (ochrana objektu, prověření zaměstnanců) nebo že má vypracované nějaké postupy, když dojde na nejhorší a jiné.

A zákazníci to ocenili. Získali jsme nové, kteří přešli od konkurence, která to až tak neřešila, a dodnes z toho těžíme. Každý, kdo to na internetu myslí s podnikáním vážně, si musí být jistý, že jeho poskytovatel služeb má vše nejen administrativně v pořádku. My to máme potvrzené nezávislou certifikační autoritou.

Pokud tedy budete někdy pro sebe nebo své klienty vybírat služby pro umístění obsahu na internet (web, úložiště, server, doména), zkuste se zeptat, zdali mají ISO certifikace 27001, 27017 a 27018. Do budoucna si tak určitě ušetříte spoustu starostí. Přeci jen je to doporučený standard.

Více o našich certifikacích a ISO 27017 / ISO 27018 se můžete dočíst na našem blogu: <https://blog.wedos.cz/ziskali-jme-dve-dulezite-cloudove-certifikace-iso-27017-a-iso-27018>

ISO a IEC standardy, které připravují odborníci roky, jsou často základem pro nové zákony a technické regulace (požadavky, odpovědnost, bezpečnost). Však odkud by jinak odborné skupiny, které připravují podklady pro tyto zákony a regulace čerpaly než z uznávaných mezinárodních standardů?

z právní teorie a praxe

Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb.

Následující článek se zabývá některými dopady novely trestních předpisů provedené zákonem č. 333/2020 Sb. Tato novela, účinná od 1. 10. 2020, výrazným způsobem zasáhla jak do oblasti trestního práva hmotného, tak i do oblasti práva procesního. Autoři se soustředí především na změny trestního řádu (institut vyjádření k obžalobě, rozšíření aplikovatelnosti dohody o vině a trestu a také nesporných skutečností, a rovněž i nového institutu prohlášení viny). Tento článek vybrané změny představuje včetně deklarovaných důvodů potřeby jejich přijetí, identifikuje aplikační problémy, které by tyto instituty mohly přinést, a nabízí jejich odůvodněná řešení.

JUDr. Jiří Mulák, Ph.D.,
působí na Katedře trestního práva
PF UK a jako advokát v Praze.

JUDr. Jan Provazník, Ph.D.,
působí na Katedře trestního práva
PrF MU v Brně.

Novela zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. řád“), provedená zákonem č. 333/2020 Sb. (dále jen „novela 333/2020“), účinná od 1. 10. 2020, výrazným způsobem zasáhla do dosavadní úpravy trestního řízení a svými dopady se výrazně dotkla i jeho koncepce a povahy. Cílem tohoto článku je analyzovat vybrané změny tr. řádu vyplývající z novely 333/2020, které dle našeho názoru přinášejí největší konsekvence pro koncepci trestního řízení. Zaměříme se na představení těchto změn, analýzu důvodů, jimiž původci novely 333/2020 opodstatňují jejich potřebnost, a identifikujeme jejich problematická místa

jak z hlediska teorie, tak z hlediska praxe. K těm druhým uvedeným problematickým bodům se pokusíme nabídnout přímo jejich řešení. Příspěvek navazuje na náš článek „Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení“, který BA uveřejnil v č. 11/2021.

Zkoumané změny tr. řádu

Ačkoli novela 333/2020 přinesla celou řadu dílčích změn tr. řádu a dalších předpisů, z nichž mnoho není toliko kosmetického či technického rázu,¹ z našeho pohledu jsou stěžejní čtyři zcela zásadní změny, výrazně zasahující do koncepce trestního řízení – jsou jimi institut vyjádření obžalovaného k obžalobě, obligatorní zvažování dohody o vině a trestu soudem na počátku hlavního líčení,² institut prohlášení viny a institut nesporných skutečností.

Novelou trestních předpisů došlo k doplnění povinných náležitostí obžaloby, a to o návrh na uložení trestu s uvedením jeho druhu a výměry nebo o návrh na upuštění od potrestání. Jak jinde poznamenal Říha, tato povinnost státního zá-

1 Např. zavedení povinného zjišťování poměrů pachatele pro potřeby stanovení trestu a jeho výměry při výslechu obviněného dle § 92 odst. 2 tr. řádu, zavedení obligatorního návrhu konkrétního právního následku, který by měl obžalovanému být uložen, v obžalobě dle § 177 písm. d) tr. řádu, zavedení důvodu obnovy řízení po splnění závazku spolupracujícího obviněného poté, co jeho trestní stíhání pravomocně skončilo. Z hlediska trestního práva hmotného je samozřejmě klíčová novelizace hranic výší škod, která se však vymyká zájmu tohoto článku. Viz F. Ščerba: Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky, *Trestněprávní revue* č. 4/2020, str. 187 a násl.

2 J. Kocina: Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu, *Bulletin advokacie* č. 11/2020, str. 17 a násl.; P. Vantuch: K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby, *Bulletin advokacie* č. 4/2021, str. 24 a násl.

stupce uvést již v obžalobě návrh na uložení trestní sankce za žalovaný čin je nezbytnou podmínkou pro zavedení dalších institutů, resp. změnu stávajících institutů současného tr. řádu,³ včetně těch, o které se zajímá tento článek. Neskrývaným cílem je, aby obviněný i soud měli základní představu o tom, jaký druh a výši trestu bude státní zástupce v řízení před soudem navrhopvat. Díky tomu bude moci obviněný usilovat případně o sjednání dohody o vině a trestu nebo brojit jen proti trestu, a nikoli vině, neboť již při začátku hlavního líčení bude vědět, oč přesně státní zástupce „bude hrát“. Výhoda pro soud může spočívat v tom, že bude moci zvážit s ohledem na postoj státního zástupce možnost uložení trestního příkazu, proti kterému státní zástupce nebude podávat odpor, bude-li jeho návrhu vyhověno, což však pochopitelně nevylučuje podání odporu obviněným. Také povinné náležitosti obžaloby budou nově obsahovat výčet věcí, které byly případně zajištěny pro účel výkonu trestu propadnutí majetku, peněžitého trestu nebo trestu propadnutí věci. Díky této změně tak bude mít soud lepší přehled o zajištěných věcech a jak o nich rozhodnout, případně státní zástupce bude moci vyhodnotit, zda trvají důvody pro zajištění těchto věcí.

Návrh na uložení trestu se do žalobního návrhu neuvede, je-li to nezbytné s ohledem na důkazní, skutkovou či právní složitost věci, návrh se však zašle soudu samostatným sdělením. Státní zástupce pak může v samostatném sdělení adresovaném soudu též uvést, že hodlá ve věci navrhopvat druh nebo výměru trestu, které nelze uložit trestním příkazem (§ 314g odst. 2 tr. řádu *a contrario*).

Je třeba si uvědomit, že uvádění návrhů trestů v obžalobě může být mnohdy předčasné. V době sepisování a podání obžaloby se může, z podstaty dokazování v trestním řízení, jednat pouze o předběžnou úvahu státního zástupce o případném budoucím návrhu trestu, nikoli o návrh samotný. I okolnosti relevantní pro stanovení druhu a výměru trestu, resp. v širších souvislostech obecně pro správnou volbu právního následku trestného činu, se totiž dokazují v souladu se všemi základními zásadami dokazování,⁴ tedy především v souladu se zásadou materiální pravdy, volného hodnocení důkazů, ústnosti a bezprostřednosti. Jejich konečná bezpečně zjištěná podoba je tak výsledkem stejného procesu dokazování jako skutečnosti relevantní pro posouzení viny.

Než přikročíme k vlastní analýze, nejprve představíme každou z uvedených změn blíže a následně rozebereme stručně zákonodárcem deklarované důvody jejího přijetí.

Institut vyjádření obžalovaného k obžalobě

Klíčovými pro naši zkoumanou problematiku jsou novelizovaná ust. § 196 odst. 2 a 3 tr. řádu, pokud jde o situaci po nařízení hlavního líčení, a ust. § 206a tr. řádu, pokud

jde o fázi po zahájení hlavního líčení. Podle § 196 odst. 2 tr. řádu je stanoveno, že předseda senátu spolu s doručenným opisem obžaloby upozorní obžalovaného, že má právo se v jím stanovené lhůtě vyjádřit ke skutečnostem uvedeným v obžalobě, zejména:

- zda se cítí být nevinen nebo vinen spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a z jakých důvodů [§ 196 odst. 2 písm. a) tr. řádu],
- zda má zájem uzavřít se státním zástupcem dohodu o vině a trestu nebo zda chce v hlavním líčení prohlásit svou vinu [§ 196 odst. 2 písm. b) tr. řádu],
- zda souhlasí s popisem skutku a jeho právní kvalifikací a s navrženým trestem, případně ochranným opatřením [§ 196 odst. 2 písm. c) tr. řádu], případně
- které skutečnosti považuje za nesporné [§ 196 odst. 2 písm. d) tr. řádu].⁵

Ust. § 196 odst. 3 tr. řádu uvádí, že předseda senátu poučí obžalovaného o následcích spojených s vyjádřeními uvedenými v § 196 odst. 2 tr. řádu; poučí jej zároveň i o tom, že vyjádření k obžalobě, nejde-li o doznání nebo o prohlášení viny, může za něj učinit i jeho obhájce.

Nacházíme-li se již ve fázi po zahájení hlavního líčení, platí ve smyslu § 206a odst. 1 tr. řádu, že po přednesení obžaloby (a ve smyslu § 206 odst. 1 tr. řádu též uvedení skutečností, které považuje za nesporné) a vyjádření poškozeného (§ 206 odst. 2, 3 a 4 tr. řádu) vyzve předseda senátu obžalovaného v obdobném rozsahu jako dle § 196 odst. 2 tr. řádu.

Obligatorní zvažování dohody o vině a trestu soudem

Má-li předseda senátu vzhledem k okolnostem případu za to, že by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, poučí obžalovaného o možnosti takového postupu a o důsledcích s tím spojených. Poté zjistí stanovisko obžalovaného, státního zástupce a poškozeného, je-li přítomen, k takovému postupu. Vyjádří-li se státní zástupce a obžalovaný, že mají zájem jednat o dohodě o vině a trestu, předseda senátu hlavní líčení na nezbytnou dobu přeruší za účelem jejího sjednání mimo hlavní líčení, případně, je-li to s ohledem na okolnosti zapotřebí, hlavní líčení odročí. Návrh na sjednání dohody o vině a trestu může podat i státní zástupce nebo obžalovaný, nicméně předseda senátu není povinen takovému návrhu vyhovět. Do vlastního sjednání dohody o vině a trestu pak soud nijak nezasahuje, neboť je svěřeno zcela státnímu zástupci a obžalovanému, popř. za účasti i poškozeného.

Ke sjednání dohody o vině a trestu buď dojde (§ 206b odst. 3 tr. řádu), nebo nedojde, anebo ji soud neschválí (§ 206b odst. 4 tr. řádu). Dojde-li ke sjednání dohody o vině a trestu, pokračuje se v hlavním líčení. V takovém případě pak státní zástupce nejprve přednese obsah sjednané dohody o vině a trestu a navrhne soudu její schválení. Pokud ke sjednání dohody o vině a trestu nedošlo nebo soud dohodu o vině a trestu neschválí (§ 206b odst. 4 tr. řádu), pokračuje se v hlavním líčení na podkladě původní obžaloby. V dalším řízení se ke sjednané dohodě o vině a trestu, včetně prohlášení viny obžalovaným učiněným pro účely

3 J. Říha: Přípravné řízení v návrhu rekodifikované právní úpravy, in: T. Gřivna, H. Šimánová (eds.): Přípravné řízení dnes a zítra, Aleš Čeněk, Plzeň 2019, str. 97.

4 Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2020, sp. zn. IV. ÚS 950/19, bod 77.

5 Toto ustanovení bylo zjevně inspirováno připravovaným paragrafovaným zněním trestního řádu, konkrétně § 7 - Právo obviněného vyjádřit se k obžalobě, kde je navíc dále uvedeno, že obviněný má právo se vyjádřit k tomu, zda požaduje opakování všech nebo některých výsledků dříve vyslechnutých osob v hlavním líčení, nebo zda souhlasí s přečtením protokolů o jejich výsledcích [srov. § 7 odst. 1 písm. e) pracovní verze paragrafového znění, aktuální ke dni 1. 1. 2020].

jejího sjednání, nepřihlíží, ledaže obžalovaný požádá, aby takové prohlášení bylo posouzeno jako prohlášení viny podle § 206c tr. řádu.

Institut prohlášení viny

Novela přišla s určitým kaskádovitým postupem a v ust. § 206c odst. 1 tr. řádu [navazujícím na § 196 odst. 2 písm. c) tr. řádu] je stanoveno, že pokud nedošlo ke sjednání dohody o vině a trestu, může obžalovaný prohlásit, že je vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a že souhlasí s právní kvalifikací takového skutku uvedenou v obžalobě. Pokud obžalovaný učiní takové prohlášení podle odst. 1, soud v rozsahu prohlášení postupuje přiměřeně podle § 314q odst. 3 tr. řádu, tedy zejména dotazem u obžalovaného zjistí, zda rozumí obsahu svého prohlášení, jeho důsledkům a zda je učinil dobrovolně (§ 206c odst. 2 tr. řádu). Další prvek kontroly pak představuje ust. § 206c odst. 3 tr. řádu konstatující, že předseda senátu před rozhodnutím o přijetí prohlášení viny zjistí stanovisko státního zástupce, poškozeného a zúčastněné osoby, pokud jsou přítomni při hlavním líčení.

Soud po prohlášení viny obžalovaným rozhodne, zda takové prohlášení přijímá, nebo nepřijímá (§ 206c odst. 4 tr. řádu). Ust. § 206c odst. 5 tr. řádu **ohledně nepřijetí rozlišuje dvě situace**. Věta první tohoto ustanovení říká, že soud prohlášení viny nepřijme (jde o obligatorní postup), **není-li v souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo zjistí-li, že v předchozím řízení došlo k závažnému porušení práv obviněného**. To znamená, že prohlášení viny nesmí přijmout, pokud by bylo v rozporu se zásadou materiální pravdy (§ 2 odst. 5 tr. řádu) nebo došlo k porušení zásad řádného zákonného procesu⁶ v určité kombinaci se zásadou zajištění práva na obhajobu.⁷

Věta druhá ust. § 206c odst. 5 tr. řádu stanoví, že prohlášení viny soud nemusí přijmout (fakultativní postup), **pokud takový postup nepovažuje za vhodný s ohledem na okolnosti případu a vyjádření ostatních stran**. Vzhledem k použití slučovací konjunkce „a“ je nutné, aby pro závěr o nepřijetí prohlášení viny byl tento postup nevhodný jak z hlediska „*okolností případu*“, tak i z hlediska „*vyjádření ostatních stran*“. Ust. § 206c odst. 5 tr. řádu dotváří § 206c odst. 8 tr. řádu, kde je stanoveno, že pokud soud rozhodne, že prohlášení viny nepřijímá, k prohlášení viny se nepřihlíží.

Naopak pokud soud rozhodne, že prohlášení viny přijímá, zároveň je v usnesení povinen uvést, že se dokazování v rozsahu, v jakém obžalovaný prohlásil vinu, neprovede a bude provedeno pouze ve zbylém rozsahu; tím není dotčena možnost vyslyšet obžalovaného k účasti jiných osob na spáchaném skutku, ohledně kterého prohlásil vinu (§ 206c odst. 6 tr. řádu). Podle § 206c odst. 7 tr. řádu soudem přijaté prohlášení viny nelze odvolat a skutečnosti v něm uvedené nelze napadnout opravným prostředkem, což se projevilo i v ust.

6 Srov. § 2 odst. 1 tr. řádu, čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

7 Zejména § 2 odst. 13 tr. řádu; čl. 37, čl. 38 odst. 2 a čl. 40 odst. 2, 3 a 4 Listiny základních práv a svobod; čl. 6 odst. 3 Evropské úmluvy o lidských právech; čl. 14 odst. 3 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech; čl. 48 odst. 2 Listiny základních práv EU.

Vratislav Košťál

Veřejnoprávní regulace podnikání v energetice

- publikace přináší poučený vhled autora do spleť právní úpravy elektroenergetiky a plynárenství a cílí na nejproblématictější místa
- opírá se o dlouholetou profesní zkušenost autora jak na straně regulovaných podnikatelů, tak z pozice regulátora
- čtenář je konfrontován s problémy energetiky ve světle judikatury i srovnáním se zahraničními právními úpravami

2022 | brožované | 184 390 Kč | obj. číslo EPI145

Krč/Vaněček

Zákon o zadávání veřejných zakázek Komentář

- kniha přehledně představuje velké množství nejnovější soudní judikatury a rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže
- radí, jak postupovat při zadávání veřejných zakázek při událostech spojených s krizí COVID-19, a zabývá se současným nárůstem cen stavebních materiálů ve veřejných zakázkách
- autoři využívají svých bohatých zkušeností z Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, pohledu zadavatele velkého statutárního města a advokátní praxe

2021 | vázané v plátně | 1 008 stran | 1 990 Kč | obj. číslo EKZ179

Hejč/Svoboda

Zákon o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění Covid-19

- komentář přináší přehledný a ucelený výklad zákona, který je reakcí na pandemii onemocnění COVID-19
- titul nabízí konkrétní odpovědi na řadu praktických otázek, a to jak s využitím teoretických zdrojů, tak závěrů vyplývajících z relevantní a aktuální judikatury

2021 | brožované | 212 cena 490 Kč | obj. číslo M73

§ 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu, kde je nově stanoveno, že „rozsudek může odvoláním napadnout (...) obžalovaný pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká, nejde-li o výrok o vině v rozsahu, v jakém soud přijal jeho prohlášení viny“. **Obě citovaná ustanovení tak jsou výjimkou z dvouinstančnosti trestního řízení, avšak plně v souladu s čl. 2 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o lidských právech a s čl. 14 odst. 5 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.**

Institut nesporných skutečností

Kaskáda možných způsobů vyjádření obviněného je doplněna o institut nesporných skutečností [§ 196 odst. 2 písm. d) a § 206d tr. řádu], kdy platí, že nedošlo-li ke sjednání dohody o vině a trestu (§ 206b tr. řádu) ani k prohlášení viny obviněným (§ 206c tr. řádu), může soud rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné, pokud s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažný důvod o těchto prohlášeních pochybovat.

Důvody přijetí těchto změn

Předmětné změny tr. řádu byly obsaženy původně v poslaneckém návrhu předloženém Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky (dále jen „sněmovna“) dne 24. 4. 2019 a následně rozeslány poslancům a poslankyním jako sněmovní tisk č. 466,⁸ nicméně z důvodu souvislosti problematiky jim řešené s problematikou řešenou vládním návrhem zákona rozeslaného poslancům a poslankyním jako sněmovní tisk č. 453 byly oba tyto tisky projednávány společně a do sněmovního tisku č. 453 byly převzaty prakticky všechny zásadní změny z tisku č. 466,⁹ který byl následně vzat zpět.

Důvodová zpráva k původnímu tisku č. 466 označuje instituty, později novelou 333/2020 vřazené do tr. řádu jako

§ 206a až 206d, jako „možná prohlášení obviněného“ a lakonicky k nim s odkazem na probíhající rekodifikační práce uvádí, že mají posílit postavení stran v hlavním líčení, přičemž jejich „architektura“ má vypadat tak, že dojde-li k naprosté shodě mezi státním zástupcem a obžalovaným co do viny i právního následku trestného činu, má být uzavřena dohoda o vině a trestu; je-li shoda toliko na vině, nikoli však na právním následku, má být využito prohlášení viny; a je-li shoda alespoň částečně na skutku či neshoda panuje toliko co do právní kvalifikace, má se stranám umožnit souhlasné prohlášení skutkových okolností za nesporné, čímž má být dosaženo zjednodušení a zrychlení hlavního líčení.¹⁰

Jak bude ještě níže uvedeno a blíže rozvedeno u jednotlivých zájmových institutů, leitmotivem důvodů pro jejich zavedení je zejména **zrychlení a zlevnění řízení**. Zarážející jsou však dle našeho názoru z hlediska odůvodnění navrhovaných změn dvě věci. Za prvé, toto **odůvodnění se žádným způsobem nevypovídá s tím, do jaké míry jsou tyto změny souladné se stávajícími základními zásadami trestního řízení**. Taková úvaha by však u takto zásadních změn, které nepochybně nemají povahu toliko „novelizační“ (tj. změny nikoli klíčového charakteru, jako jsou délky lhůt atd.), ale právě „rekodifikační“ (tj. zcela zásadní změny), naprosto neměla chybět.¹¹

Druhý, neméně významný problém spatřujeme v tom, že odůvodnění se nevěnuje nijak skutečnosti, že **navrhované změny byly vytrženy jako jednotlivosti z rekodifikačních prací na novém trestním řádu, který si však klade ambice být novým komplexním procesním předpisem vytvářejícím vlastní smysluplný systém**, tj. vytržení jen některých jeho dílčích prvků a jejich naroubování na stávající právní úpravu by mělo předcházet důsledně a z odůvodnění návrhu rekonstruovatelné zamýšlení, zda právě tyto dílčí změny stávající koncepce trestního řízení „unesou“, resp. do jaké míry jsou provázány se zbytkem rekodifikačních prací a odrážejí se i na jiných místech zvažované nové právní úpravy, a jaké předem nezamýšlené negativní efekty hrozí z jejich zavedení do úpravy stávající (k některým příkladům těchto negativních efektů viz níže).

K vyjádření obžalovaného k obžalobě

Ačkoli institut vyjádření obžalovaného k obžalobě (jakási „obžalobní odpověď“; „opening statement“) představuje poměrně nápadnou změnu, přičemž na jeho absenci, kontrastující s její potřebností, bylo již v minulosti ze strany autorů tohoto článku¹² i dalších zástupců odborné veřejnosti, zejména obhájců, poukazováno s tím, že fakticky obhajobě po podání obžaloby nezbyvá nic jiného, chce-li sdělit soudu své stanovisko či výhrady k obžalobě, než iniciovat řízení o předběžném projednání obžaloby či ke srovnatelnému rozhodnutí samosoudce, jaké senát činí v rámci předběžného projednání obžaloby,¹³ důvodová zpráva se obecně k jeho zavedení příliš nevyjadřuje. Věnuje se prakticky jen hierarchii institutů obligatorního zjišťování zájmu uzavřít dohodu o vině a trestu, prohlášení viny a označení skutečností za nesporné,¹⁴ kdy v tomto pořadí je vždy později uvedený institut subsidiární k tomu předchozímu, přičemž pochopitelně důvodem má být úspora času a zefektivnění hlavního líčení,¹⁵ které v případě některého z těchto vyjá-

8 Viz sněmovní tisk 466. Novela z. – trestní zákoník, in: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (online), cit. dne 20. 4. 2021, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=466>.

9 Stenoprotokol o vystoupení poslankyně prof. JUDr. Heleny Válkové, CSc., na 49. schůzi sněmovny v 8. volebním období dne 2. 5. 2020, in: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (online), cit. dne 20. 4. 2021, dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/049schuz/s049178.htm>.

10 Důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 466/0, předloženému v 8. volebním období sněmovny, str. 14, in: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (online), cit. dne 20. 4. 2020, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161041>.

11 Srov. k tomu V. Kratochvíl: O „míře“ vlivu trestní teorie a trestní praxe na novelizační a rekodifikační podobu trestní reformy, in: T. Gřivna, H. Šimánová (eds.): Trestní právo s lidskou tvář, V upomínku na Marii Vanuchovou, Wolters Kluwer, Praha 2021, str. 179.

12 J. Provaník: Vybrané problémy současného modelu dokazování v trestním řízení, in: V. Kalvodová, M. Hrušáková a kol.: Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Brno 2015, str. 41 a 42; J. Mulák: Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces, Leges, Praha 2019, str. 303-305.

13 Srov. např. L. Trojan: Kontrast platné právní úpravy a reálných východisek obhajoby, in: T. Gřivna a kol.: Právo na obhajobu, Teorie a praxe 21. století, Aleš Čeněk, Praha 2016, str. 98; či P. Vantuch: Trestní řízení z pohledu obhajoby, C. H. Beck, Praha 2014, str. 512.

14 Důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 466/0, předloženému v 8. volebním období sněmovny, in: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (online), cit. dne 20. 4. 2020, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161041>, str. 26 a násl.

15 Tamtéž, str. 14.

dření může proběhnout v redukované podobě pouze v tom rozsahu, v němž obžalovaný s obžalobou nesouhlasí.

Důvodová zpráva zcela opomíjí význam vyjádření obžalovaného dle § 196 odst. 2 písm. a) a c) tr. řádu, resp. vyjádření obžalovaného dle § 206a tr. řádu v rozsahu zjišťování stanoviska ke skutečnostem uvedeným v obžalobě, toho, zda se obžalovaný cítí vinen a zda souhlasí s právní kvalifikací či právním následkem. Důvod zavedení i tohoto vyjádření tak není zřejmý. Na první pohled by se mohlo jevit, že přirozeným důvodem je posilování rovnosti zbrání v hlavním líčení, neboť se obhajobě umožní kvalifikovaným způsobem reagovat na obžalobu a uvést ještě před zahájením hlavního líčení veškerou argumentaci skutkovou, hmotněprávní i procesní, kterou obhajoba chce v hlavním líčení prosazovat, aby se s ní soud ještě před nařízením hlavního líčení (či alespoň na jeho počátku před zahájením dokazování, jde-li o vyjádření v rámci zahájení hlavního líčení) mohl důkladně a v ucelené podobě seznámit.

Obsah důvodové zprávy a akcent na vyjádření vedoucí k redukcí hlavního líčení však naznačuje, že jediným důvodem bylo tolikrát uváděné zjednodušení a zrychlení hlavního líčení. O tom ostatně svědčí již to, že § 196 odst. 2 písm. a) a c) tr. řádu jsou formulovány tak, že obžalovaný se má pozitivně či negativně vyjádřit k obžalobě, tedy na jednotlivé otázky (zda se cítí být vinen, zda souhlasí s popisem skutku, zda souhlasí s právní kvalifikací a s právním následkem) má odpovídat binárně, a toliko v případě vyjádření dle § 196 odst. 2 písm. a) tr. řádu může obžalovaný uvést i důvody. Tato formulace zjevně nenasvědčuje tomu, že by vyjádření mělo odpovídat uplatnění kompletní obhajoby obžalovaného, ale toliko jde spíše o pilotáž, zda a v jaké míře by bylo možné uplatnit některý z institutů dohody o vině a trestu, prohlášení viny či nesporných skutečností.

Ke změnám v institutu dohody o vině a trestu

Ke změnám v institutu dohody o vině a trestu důvodová zpráva zmiňuje s odkazem na Zprávu o činnosti státního zastupitelství za rok 2017 relativně málo časté využívání tohoto institutu plynoucí z jeho konkurence s odklony v užším slova smyslu a omezenosti na řízení toliko o přečinech, a nikoli zvláště závažných zločinech, přičemž u zvláště závažných zločinů spadá důvodová zpráva právě nevyužití pole působnosti, které by dohoda o vině a trestu mohla opanovat.¹⁶

Kromě ulehčení soudům pak výhody spatřuje důvodová zpráva ve snížení rizika sekundární viktimizace tím, že poškozený nebude muset absolvovat hlavní líčení a zejména svědčit proti obžalovanému, a dále možnost uzavřít dohodu o vině a trestu se spolupracujícím obviněným dle § 178a odst. 1 tr. řádu v řízení o zvláště závažném zločinu, což v těchto pravidelně se opakujících situacích zvýší motivovanost obviněných ke spolupráci, neboť při uzavření dohody o vině a trestu budou již v okamžiku jejího uzavírání vědět, jaký trest jim bude uložen.¹⁷ Nebudou tak vystaveni „*dvojímu ohni*“ jako před novelou 333/2020, kdy na jedné straně museli „*složit zbraně*“, doznat se k vlastní trestné činnosti a poskytnout úplnou a pravdivou výpověď proti dalším osobám zapojeným do organizované trestné činnosti, na straně

druhé až po skončení hlavního líčení rozhodl soud o tom, do jaké míry jejich spolupráci zhodnotí při mimořádném snížení trestu dle § 58 odst. 4 tr. zákoníku (po novele jde o ust. § 58 odst. 5 tr. zákoníku),¹⁸ přičemž konkrétní výsledky nemohli obvinění v době označení za spolupracující obviněné předvídat.

Dalším proklamovaným důvodem změn je **zprůchodnění dohody o vině a trestu i v „samosoudcovských věcech“**, kde tomu údajně brání obligatorní nutná obhajoba v případě dohody o vině a trestu, neboť prý není reálné očekávat, že i v případě doznání obviněného či podezřelého s vyhlídkou jeho rychlého postavení před soud budou orgány činné v přípravném řízení ochotny věc zdržovat iniciací zastoupení obviněného či podezřelého obhájcem. Není přitom prý třeba na nutné obhajobě v těchto věcech trvat, neboť byly do novely 333/2020 řešeny převážně vydáním trestního příkazu, u nějž důvod nutné obhajoby nebyl, přičemž zvažování, zda podat odpor, či nikoli, měl na svých bedrech tedy také jen sám obviněný či podezřelý.¹⁹

Proto došlo k vypuštění důvodu nutné obhajoby dle § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu ve znění do novely 333/2020. Vzhledem k důvodu nutné obhajoby dle § 36 odst. 2 tr. řádu budou obvinění mít obhájce v každém řízení, v němž nebude k rozhodování příslušný samosoudce, a tedy nebude možné vydat trestní příkaz, nač novela 333/2020 reaguje tak, že zavádí obligatorní účast obhájce u sjednávání takové dohody (§ 175a odst. 3 tr. řádu).

K prohlášení viny

K institutu prohlášení viny důvodová zpráva uvádí, že má jít o jakýsi mezistupeň mezi dohodou o vině a trestu a označením skutečností za nesporné, přičemž jako důvod jeho potřeby je kromě kladného časového a finančního dopadu zmiňováno, stejně jako u dohody o vině a trestu, ještě snížení rizika sekundární viktimizace, jestliže oběť v důsledku prohlášení viny nebude muset svědčit.²⁰

K nesporným skutečnostem

K institutu nesporných skutečností důvodová zpráva pouze uvádí, že: „*Není však zřejmé důvodu, proč neumožnit, aby obviněný mohl prohlásit některé skutečnosti za nesporné nejen ve zkráceném řízení, ale obecně i ve standardním řízení, tj. v rámci hlavního líčení.*“²¹ Důvodem pro zavedení tohoto institutu je tedy jednoduše skutečnost, že v určité podobě v trestním řízení již existoval. Domníváme se však, že věc

16 Tamtéž, str. 15 a násl.; str. 27.

17 Tamtéž, str. 16.

18 K mimořádnému snížení trestu odnětí svobody srov. J. Mulák: Mimořádné snížení trestu odnětí svobody, in: J. Jelínek a kol.: Deset let od přijetí českého trestního zákoníku, Leges, Praha 2019, str. 194-213; J. Mulák: Mimořádné snížení trestu odnětí svobody ve světle novely trestního zákoníku, in: T. Gřivna, H. Šimánová, (eds.): Ukládání trestů a jejich výkon, Aleš Čeněk, Praha 2020, str. 302-323.

19 Důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 466/0, str. 17.

20 Tamtéž.

21 Tamtéž, str. 14.

není ani zdaleka tak jednoduchá. Institut nesporných skutečností dříve (před účinností novely 333/2020) v tzv. zjednodušeném řízení navazujícím na zkrácené přípravné řízení sice skutečně existoval a nečinil v praxi větších potíží, nicméně to bylo do značné míry dáno i povahou věcí řešených v tzv. zjednodušeném řízení (tj. věci, o nichž bylo vedeno zkrácené přípravné řízení) – šlo o věci skutkově jednoduché a typově méně společensky škodlivé (horní hranice trestní sazby nesměla přesáhnout pět let). Rozšíření této možnosti i do všech ostatních řízení tak samozřejmě netušené komplikace přinést může.

Analýza dopadů předmětných změn do právní praxe

Vyjádření obžalovaného k obžalobě

V obecné rovině je možné uvítat zavedení tohoto institutu s ohledem na posílení rovnosti zbraní a umožnění obhajobě prezentovat zvolenou obhajobu komplexně již při přípravě hlavního líčení tak, aby ji soud měl k dispozici, mohl si ji pečlivě nastudovat spolu s obžalobou a přizpůsobit jejímu obsahu a směřování přípravu hlavního líčení, bude-li to třeba. Jak uvedeno výše, tento cíl zjevně není tím, který by zákonodárce zavedením tohoto institutu sledoval, přesto v něm však spatřujeme jeho největší přínos.

Problematickým se však jeví vyjádření obžalovaného dle § 196 odst. 2 písm. a) a c) tr. řádu a odpovídající vyjádření obžalovaného dle § 206a tr. řádu, tedy vyjádření se obecně ke skutečnostem v obžalobě, ke skutku, právní kvalifikaci, navrhovanému právnímu následku atd. S výhradou učiněnou výše ohledně důvodů zakotvení tohoto druhu vyjádření se domníváme, že by aplikační praxe měla k němu přistupovat právě tak, že **umožňuje komplexní vyjádření obžalovaného podle jeho vlastní libosti, včetně všech dalších možných námitek a argumentačních linek, které v řízení chce uplatňovat.** Ačkoli tento cíl zákonodárce nesledoval, umožňuje jej formulace „... vyjádřit ke skutečnostem uvedeným v obžalobě, zejména“ užitá § 196 odst. 2 tr. řádu v návěti. Text ustanovení tak vytváří pole pro jakékoli vyjádření ke skutečnostem uvedeným v obžalobě, přičemž jednotlivé skupiny otázek uvedených v písm. a) až d) jsou toliko návodnými příklady.

Domníváme se, že **by tato formulace měla být vykládána tak široce, že pod ni spadají i námitky a vyjádření obžalovaného nejen skutkového či hmotněprávního charakteru, ale i charakteru procesního,** na který jinak žádné z vyjádření dle § 196 odst. 2 tr. řádu nemyslí. I problematika např. námitky nezákonnosti důkazů navrhovaných v obžalobě k provedení v hlavním líčení tak může do tohoto okruhu dle našeho názoru spadat. Jelikož pojem „skutečnosti uvedené v obžalobě“ přímo ust. § 196 odst. 2 tr. řádu nijak ne-limituje, nevidíme důvod, proč by nemohlo být extenzivně vykládáno tak, že jde o jakékoli skutečnosti, které stojí v obžalobě, včetně skutečností procesních.

Jazykové vyjádření tomu nepřekáží a takový přístup je i v souladu s účelem tohoto ustanovení, neboť i tyto námitky mohou předsedovi senátu indikovat potřebu určitým způsobem uzpůsobit přípravu hlavního líčení jejich obsahu

(např. nechat vypracovat znalecký posudek, jsou-li námitky proti odbornému vyjádření pádné, předvolat svědky, jejichž svědectví objasní, zda určitý vyšetřovací či jiný procesní úkon orgánů činných v přípravném řízení trestním byl či nebyl zákonný, atd.).

Dalším praktickým problémem vyjádření dle § 196 odst. 2 písm. a) a c) tr. řádu je, že novela 333/2020 je **zavádí v zásadě jako rovnocennou variantu k vyjádření, že obžalovaný má zájem uzavřít dohodu o vině a trestu, k prohlášení viny a k označení nesporných skutečností. Přitom však není úplně jasné, jak spolu tyto instituty reagují.** Je kupř. možné, aby obžalovaný ve smyslu § 196 odst. 2 písm. a) a c) tr. řádu (resp. obdobně dle § 206a tr. řádu v hlavním líčení) uvedl, že souhlasí *en bloc* („do puntíku“) se vším, co je v obžalobě, ale nechce uzavřít dohodu o vině a trestu? Nebo že souhlasí s tím, co je uvedeno v obžalobě, ale nesouhlasí s právním následkem, který je mu navrhován, aby to současně nebylo bráno jako prohlášení viny? Případně aby uvedl, že souhlasí s některými skutečnostmi uvedenými v obžalobě, ale že je nechce označit za nesporné?

Domníváme se, že každá z odpovědí na tyto otázky je kladná, neboť jde o velmi formalizované instituty se značně rozdílnými dopady, a proto při fakticky stejném stanovisku obžalovaného má každý z nich vzápětí jiné – a dramaticky odlišné – procesní důsledky. **Vůle obžalovaného tedy jednoznačně v jeho procesním úkonu spočívajícím ve vyjádření dle § 196 odst. 2 či dle § 206a tr. řádu musí směřovat k jejich vyvolání. Ze stejného důvodu není dle našeho názoru přípustná ani jakási subsidiární konverze,** tedy že nesouhlasí-li obžalovaný s širším rozsahem redukce hlavního líčení, ale splňuje pro ně podmínky, automaticky nastupuje nejbližší další redukce rozsahu hlavního líčení (např. uznává-li vše, ale nechce uzavřít dohodu o vině a trestu, že by s ním automaticky mohlo být nakládáno tak, jako kdyby prohlásil vinu).

Nejmenší problém asi bude v prvním případě, neboť obžalovaný může mít jakýkoli důvod pro to, aby plně spolupracoval a proti ničemu neprotestoval, ale přesto nechtěl uzavřít dohodu o vině a trestu, např. jen z antipatii k dozorovému státnímu zástupci, proto, že institutu dohody o vině a trestu nerozumí, chce se z morálních příčin ze své viny vyznat ve veřejném hlavním líčení, chce zkusit štěstí v odvolacím řízení atd. Souhlasí-li pak obžalovaný se skutkem i právní kvalifikací uvedenou v obžalobě, ale činí tak toliko v rámci vyjádření k obžalobě, nejso ochoten prohlásit vinu, bude muset soud i tyto skutečnosti dokazovat, obžalovaný se nevzdává svého práva na odvolání, může své stanovisko kdykoli změnit a jen se ochuzuje o možné hmotněprávní dobrodiní dle § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, což ovšem nevylučuje – při splnění zákonných podmínek – použití jiného ust. § 58 tr. zákoníku. Souhlasí-li obžalovaný jen s některými skutečnostmi, ale nechce je označit za nesporné, bude třeba je v hlavním líčení dokazovat. Tím však vzniká zbytečně složitá a komplikovaná právní úprava, která vytváří mezi různými obžalovanými ve zcela stejném faktickém postavení právní nerovnost.

Za další problém považujeme až zarážejícím způsobem **nejednoznačný vztah úpravy písemného vyjádření obžalovaného k obžalobě na výzvu soudu při doručení jejího opisu (§ 196**

odst. 2 tr. řádu) a vyjádření obžalovaného k obžalobě po zahájení hlavního líčení (§ 206a tr. řádu). Jmenovitě není zřejmé, zda má vyjádření obžalovaného k obžalobě dle § 196 odst. 2 tr. řádu již samo o sobě účinky, které s takovým prohlášením na počátku hlavního líčení spojuje tr. řád v § 206a až 206d, nebo zda má jít jen o jakousi indikaci zájmu obžalovaného po zahájení hlavního líčení takové vyjádření učinit.

Ačkoli totiž zákon výslovně stanoví, že obžalovaný musí být ve výzvě dle § 196 odst. 3 tr. řádu poučen o následcích svého vyjádření, není zde vůbec upraveno ani to, jaké následky to mají být, ani to, zda jsou spojeny již s vyjádřením k obžalobě po jejím doručení, nebo až pro případ, že obžalovaný své vyjádření učiní v hlavním líčení. Výslovně jsou totiž následky těchto vyjádření upraveny jen ve zmíněných § 206a až 206d tr. řádu, jichž se však úprava vyjádření obžalovaného k obžalobě nedovolává. Toto považujeme za jeden z největších lapsů, jichž se tvůrci novely 333/2020 dopustili, protože se jedná o naprosto kardinální otázku, která je způsobila výrazně zasáhnout do práv obžalovaného a taktiky obhajoby.

Vzhledem k absenci výslovné, jasné a předvídatelné právní úpravy následků vyjádření k obžalobě máme za to, že účinky, které s jednotlivými druhy vyjádření spojují § 206a až 206d tr. řádu, nastávají až tehdy, učiní-li některé z těchto vyjádření obžalovaný po zahájení hlavního líčení. Uvedené lze dovodit i z ust. § 206a odst. 1 tr. řádu *in fine*, kde je stanovena povinnost předsedy senátu zjistit, zda opravdu setrvává na svém vyjádření, či navrhuje jeho nějakou revizi: „pokud se obžalovaný k této skutečnosti vyjádřil již po doručení obžaloby, předseda senátu se jej dotáže, zda setrvává na svém vyjádření, nebo zda je chce nějakým způsobem změnit“.

Vyjádření k obžalobě dle § 196 odst. 2 tr. řádu je tak třeba vnímat jen jako nezávaznou sondáž zájmu obžalovaného některé z těchto prohlášení učinit. Zdá se, že důvodová zpráva zastává spíše opačný názor (ačkoli ani ona takto esenciální otázku výslovně neřeší), neboť praktičnost vyjádření dle § 196 odst. 2 tr. řádu spatřuje především v tom, že učiní-li obžalovaný vyjádření, že chce uzavřít dohodu o vině a trestu, případně že prohlásí vinu, předseda senátu nemusí komplikovat přípravu hlavního líčení tím, že by předvolával zbytečně svědky atd.²²

Domníváme se, že i v tomto ohledu výrazně převažuje ryze pragmatický a formalistický pohled na věc, zakládající se až do úmoru zrychlením a zlevněním trestního řízení, který ovšem z hlediska vedoucích základních zásad, na nichž je celé trestní řízení vystavěno, a samotného účelu trestního řízení nemůže obstát. Spolehlivé, všestranné, objektivní a úplné zjištění skutkového stavu bez důvodné pochybnosti dosažené s plnou garancí práv osoby, proti níž se řízení vede, nemůže ustupovat pouhému zjednodušení práce orgánů činných v trestním řízení.

Ostatně i z pragmatického hlediska je zřejmé, že krok s tak výraznými procesními dopady, jako je např. prohlášení viny, nemůže být ponechán toliko písemnému vyjádření obžalovaného učiněnému bez přítomnosti soudu. Soud musí mít vždy možnost posoudit přímo (v duchu zásad ústnosti a bezprostřednosti) při hlavním líčení, zda některé takto významné vyjádření obžalovaného je činěno dobrovolně a bez nátlaku, jakož i s pochopením všech důsledků, k nimž

vede, nehledě k tomu, že i kdyby to snad nemělo být v nejlepší zájmu dosažení účelu trestního řízení samo o sobě, přinejmenším je nutné pro eliminaci možných pozdějších námitek zjistit, že obžalovaný své písemné vyjádření učinil omylem, z neznalosti, že byl zastrašován atd.

Obligatori zvažování dohody o vině a trestu soudem

Odstranění důvodu nutné obhajoby dle § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu za současné obligatorní účasti obhájce v jiných případech nutné obhajoby dle § 175a odst. 3 tr. řádu považujeme za korektní řešení. Máme však velké pochyby o tom, zda vůbec může obstát argument, že orgány činné v trestním řízení budou o uzavírání dohod o vině a trestu usilovat po zrušení důvodu nutné obhajoby dle § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu v tzv. „samosoudcovských věcech“ nějak podstatně více než nyní. Z pohledu státního zástupce i soudu bude dle našeho názoru i nadále nejjednodušším a nejrychlejším způsobem vyřízení věci vydání trestního příkazu.²³ Státní zástupce musí stejně objasnit skutkový stav tak, aby o něm nebylo pochyb, tedy jeho práce z hlediska dokazování bude stejná v případě, kdy bude uzavírat dohodu o vině a trestu, jako bude-li podávat návrh na potrestání, neboť ani skutkový stav, ani hmotněprávní kvalifikace předmětem žádné dohody být nemohou.²⁴ Oproti sjednávání dohody o vině a trestu přitom při podání návrhu na potrestání, u nějž lze očekávat, že bude vyřízen trestním příkazem, ušetří organizační a administrativní náklady (především svůj čas) na vlastní vyjednávání s obviněným či podezřelým.

Samosoudce se bude muset se spisovým materiálem dopodrobna seznámit, ať už před ním bude ležet návrh na schválení dohody o vině a trestu (má přece povinnosti dle § 314o odst. 1 tr. řádu), nebo návrh na potrestání, na jehož podkladě se rozhodne vydat trestní příkaz (má povinnost dle § 314e tr. řádu). V případě vydání trestního příkazu pak, nebude-li podán odpor, samosoudce vůbec nebude muset věc projednávat za přítomnosti stran, zatímco návrh na schválení dohody o vině a trestu bude vždy muset projednat ve veřejném zasedání (§ 314q odst. 1 tr. řádu).²⁵ I státní zástupce tak ušetří organizační a administrativní náklady spojené s návštěvou soudu v případě vydání trestního příkazu, oproti schvalování dohody o vině a trestu. Lze přitom očekávat, že množina obviněných, která podá proti trestnímu příkazu odpor, nebude o mnoho menší než množina obviněných či podezřelých, kteří by nebyli svolní k uzavření dohody o vině a trestu.

22 Tamtéž, str. 27.

23 Srov. k tomu shodně i P. Šámal, J. Říha, J. Strya: Odklony v justiční praxi – 1. část, Trestněprávní revue č. 9/2019. Citováno dle: www.beck-online.cz (online), část II.2.

24 P. Škvain: Dohoda o vině a trestu nejen z pohledu aplikační praxe státního zastupitelství, in: V. Kalvodová, M. Fryšták, J. Provazník: Trestní právo (stále) v pohybu, Pocta Vladimíru Kratochvílovi, Masarykova univerzita, Brno 2018, str. 477 a násl.

25 Ostatně i důvodová zpráva na jiném místě zdůrazňuje, že soud je garantem správnosti dohody o vině a trestu a že posouzení jejího návrhu nemůže být v žádném případě jen formální – viz Důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 466/0, předloženému v 8. volebním období Sněmovny, in: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (online), cit. dne 20. 4. 2020, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161041>, str. 23.

K obligatornímu zvažování dohody o vině a trestu po podání obžaloby a při zahájení hlavního líčení důvodová zpráva tvrdí, že ze strany aplikační praxe zazníval požadavek na to, aby bylo možné uzavřít dohodu o vině a trestu na počátku hlavního líčení, přičemž proti dle našeho názoru instinktivně kontrujícím argumentu, že v takovém okamžiku už nebude k uzavření dohody ochota ani ze strany státního zástupce, ani ze strany obžalovaného, ani ze strany soudu, důvodová zpráva poukazuje na to, že nově musí být v obžalobě přímo uveden návrh druhu a výměry trestu, tedy už po přečtení obžaloby může obžalovaný nabýt zájmu místo hlavního líčení uzavřít dohodu o vině a trestu, neboť ten je mu nyní znám,²⁶ a tedy tento nyní „ví, do čeho jde“.

Pro úplnost je třeba dodat, že zákonodárce se pokusil ještě více zatraktivnit, a tím i zvýšit aplikovatelnost dohody o vině a trestu tím, že mezi případy mimořádného snížení trestu odnětí svobody zakomponoval i nové ust. § 58 odst. 3 tr. zákoníku, podle kterého „Lze-li mít za to, že vzhledem k poměrům pachatele a povaze jím spáchané trestné činnosti lze dosáhnout jeho nápravy i trestem kratšího trvání, může být trest odnětí svobody uložen pod dolní hranicí trestní sazby též tehdy, je-li ukládán rozsudkem, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu.“ Zde však platí nepřekročitelné limity stanovené v § 58 odst. 4 tr. zákoníku.²⁷

Samotná skutečnost, že byl trest uložen rozsudkem, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu, však k aplikaci tohoto ustanovení nestačí, kumulativně s tím je nutné, aby byla splněna i podmínka, že nápravy pachatele lze dosáhnout i trestem kratšího trvání vzhledem k jeho poměrům a povaze jím spáchané trestné činnosti.²⁸ Ve skutečnosti je tak dopad tohoto ustanovení jen takový, že výslovně zakotvuje možnost již do dohody o vině a trestu zahrnout mimořádné snížení trestu dle § 58 odst. 3 tr. zákoníku, žádné další rozšíření možností aplikace tohoto institutu to však nepřináší. Kromě toho je z praktického hlediska nutné pamatovat na to, že dohodou na mimořádně sníženém trestu dle § 58 odst. 3 tr. zákoníku není soud absolutně vázán, a tomu tedy při posuzování této dohody náleží přezkum, zda za daných okolností není trest nepřiměřeně mírný, a dospěje-li k závěru, že tomu tak je, může jen z toho důvodu, že státní zástupce a obžalovaný přecenili poměry pachatele a povahu jím spáchané trestné činnosti coby faktor pro uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranicí trestní sazby, dohodu neschválit.²⁹

26 Tamtéž, str. 17.

27 J. Mulák: Mimořádné snížení trestu odnětí svobody ve světle novely trestního zákoníku, in: T. Gřivna, H. Šimánová (eds.): Ukládání trestů a jejich výkon, Aleš Čeněk, Praha 2020, str. 302-323.

28 V. Kalvodová in F. Ščerba a kol.: Trestní zákoník, Komentář, C. H. Beck, Praha 2020, str. 793.

29 Tamtéž, str. 792.

30 Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), in: Rekodifikace trestního práva procesního (online), cit. dne 20. 4. 2021, dostupné z: <https://www.justice.cz/documents/11715/0/N%C3%A1vrh+v%C4%9Bn%C3%A9ho+z%C3%A1m%C4%9Bru+T%C5%98+2004.doc>dc8ede59-b41b-4f87-ae63-7d3218ba02be?version=1.0, str. 107.

31 Východiska a principy nového trestního řádu, in: Vláda České republiky (online), cit. dne 20. 4. 2021, dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Priloha_4_Material_cj_44-15.zip, str. 28 a násl.

32 Shodně srov. F. Ščerba: Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky, Trestněprávní revue č. 4/2020, cit. dle: www.beck-online.cz, část 1.1.

Institut prohlášení viny

Institut prohlášení viny je v českém trestním řízení novinkou, i když novinkou očekávanou. Již věcný záměr tr. řádu z roku 2004 návrh tohoto institutu obsahoval,³⁰ a to s velmi obdobnými parametry, jaké má dnes § 206a tr. řádu (tj. možnost soudu nepřijmout prohlášení, vyloučení odvolání atd.). V obdobném duchu pokračoval dokument *Východiska a principy nového trestního řádu* z roku 2015, který počítal se zavedením institutu uznání viny, s nímž by bylo spojeno obligatorní snížení horní hranice trestní sazby o jednu třetinu.³¹

Toto řešení (naštěstí) platná a účinná právní úprava nepřevzala a spojuje s prohlášením viny toliko možnost fakultativního mimořádného snížení trestu odnětí svobody dle § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Jakkoli je toto řešení principiálně správné (automatické honorování obžalovaného není způsobilé rozlišit individuální rozměry každého případu a nebyl by k němu důvod např. tam, kde obžalovanému nic jiného než prohlášení viny nezbyvá, ale jinak si žádné mimořádné snížení nezaslouží), máme pochybnosti o tom, jestli v praxi není ničím jiným než pomyslnou „*Sirénou, lákající nic netušícího obviněného na útes*“.

Postup dle § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku je zcela v rukou soudu, což indikuje, že by k němu neměla postačovat jen samotná skutečnost, že obžalovaný prohlásil vinu (k ní obligatorně soud musí přihlédnout jen při stanovení druhu a výměry trestu dle § 39 odst. 1 tr. zákoníku),³² ale soud by měl zohlednit i další individuální okolnosti daného případu, které těžko mohou být diametrálně odlišné od těch, které by zvažoval při mimořádném snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku. Soud je přitom u mimořádného snížení dle § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku rovněž vázán „absolutní“ minimální spodní hranicí trestní sazby (limity) dle § 58 odst. 4 tr. zákoníku, a tedy je otázkou, zda může nastat situace, v níž by si nebylo možné po prohlášení viny obžalovaného tam, kde by pro to svědčily i další okolnosti, vystačit s obecným ust. § 58 odst. 1 tr. zákoníku. Samostatná existence § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku tak svým způsobem vytváří falešnou iluzi, že v případě prohlášení viny má obžalovaný šanci na zvláštní beneficium při ukládání trestu, na něž by jinak nemohl dosáhnout. Řečeno jinak, ne každé přijaté prohlášení viny (§ 206c tr. řádu) bude automaticky znamenat posouzení dle § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku a beneficia z toho vyplývající.

Prohlášení viny má přitom velmi závažné procesní důsledky, spočívající prakticky ve znemožnění jakékoli účinné obhajoby v rozsahu tohoto prohlášení, neboť jak je jednou učiněno, mohou být procesní snahy obžalovaného směřovány již jen na ukládání právních následků trestného činu, a tak by k němu obžalovaný neměl být lákán kalkulem očekávání mimořádného snížení trestu odnětí svobody (v čemž může být, jak již uvedeno výše, snadno zklamán), a to ať již by šlo o kalkul chladný (nemá co ztratit), nebo o kalkul „horký“, plynoucí ze zvažování pro a proti uplatnění skutkové obhajoby, kterou obžalovaný k dispozici má. Jako vhodnější by se tak jevil § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku vůbec nezavádět (tedy za současného stavu zrušit), aby se obžalovaný nemohl

spoléhat na žádný falešný příslib, a tedy aby bylo minimalizováno riziko, že o tento postup bude usilovat i někdo jiný než obžalovaný, který je skutečně pachatelem a který má upřímnou, žádným zjištěným postranním úmyslem nemotivovanou snahu řízení zrychlit a usnadnit.

Z praktického hlediska spatřujeme u prohlášení v té podobě, v jaké je aktuálně upraveno, problém především v tom, zda soud jednou přijaté prohlášení viny může později vzhledem k dalšímu vývoji hlavního líčení (např. pochybnost o vině nabude soud až v souvislosti s dokazováním jiného skutku z důvodu, který by mohl svědčit i o nevině obžalovaného skutkem, ohledně nějž vinu prohlásil, s dokazováním okolností relevantních pro ukládání právního následku činu atd.) dodatečně odmítnout (nepřijmout). *Expressis verbis* upravuje tr. řád nemožnost vzít prohlášení viny zpět toliko vůči obžalovanému. Jsme proto názoru, že v případě, že soud následně zjistí skutečnosti, které by prohlášení viny zpochybňovaly, má možnost a současně i povinnost dodatečně prohlášení viny *per analogiam* k § 206c odst. 5 tr. řádu odmítnout (nepřijmout). Opačný závěr by byl v rozporu se zásadou materiální pravdy i volného hodnocení důkazů a nesloužil by žádnému, byť i jen přibližně významnému legitimnímu cíli. Samotným účelem prohlášení viny je, jak uvedeno výše, zrychlení a zjednodušení hlavního líčení. Tento účel nemůže nikdy převážit nad účelem zjištění pravdy a vyloučení odsouzení nevinného.

Institut nesporných skutečností

Institut nesporných skutečností vzhledem ke své, kulantně řečeno, značně kusé právní úpravě (a to poměrně nepochopitelně přesto, že u institutu prohlášení viny zákonodárce explicitně upravil řešení některých problémů, které mohou úplně stejně vzniknout i u institutu nesporných skutečností) vzbuzuje i celou řadu pochybností a aplikačních nejasností.

Za nejpalcivější považujeme čtyři otázky:

1. **Může obžalovaný nebo státní zástupce vzít svůj souhlas s označením nějaké skutečnosti za nespornou zpět, ačkoli soud již rozhodl, že od jejího dokazování upustí?**
2. **Může sám soud poté, co takto rozhodl, své rozhodnutí změnit a dokazovat i původně nespornou skutečnost?**
3. **Může odvolací soud vyhovět námitce v odvolání, že skutečnost řádně označená za nespornou, o níž soud korektně rozhodl, že ji nebude dokazovat, se nestala či se stala jinak? A pokud ano, smí tak učinit na podkladě odvolání jen obžalovaného, nebo i státního zástupce či jiných stran řízení?**
4. **Může sám odvolací soud takovou skutečnost dokazovat, dospěje-li k závěru, že dokazována být měla?**

Jen zcela „mimo soutěž“ lze vyjádřit pochybnost i nad tím, zda má vůbec označování skutečností za nesporné nějaký smysl ze strany státního zástupce (srov. § 206 odst. 1 tr. řádu stanovící, že „Po provedení úkonů uvedených v § 205 předseda senátu vyzve státního zástupce, aby přednesl obžalobu a uvedl, které skutečnosti považuje za nesporné“) – u něj je přece třeba předpokládat, že za pravdivé musí považovat všechny skutečnosti uvedené v obžalobě, a tedy se jeví poněkud pitoreskní, měl-li by označit za nesporné jen některé

z nich, neboť fakticky by to znamenalo připuštění, že tím zbytek si vlastně jistý není.

K této výhradě lze však přistoupit samozřejmě tak, že státní zástupce může z taktických důvodů označit za nesporné jen ty skutečnosti, o kterých si myslí, že by s tímto označením mohl souhlasit i sám obžalovaný, ačkoli jinak je přesvědčen o pravdivosti všech skutečností, které uvádí v obžalobě. I pak lze ale namítnout, že režim označování mohl být učiněn jednoduše tak, že by je provedl toliko obžalovaný tím, že by skutečnosti, které uznává, vybral z obžaloby.

Každá z těchto otázek si po našem soudu bytostně zasloužila výslovné řešení v textu právní úpravy, jehož absence odsoudila institut nesporných skutečností k solidní nejistotě ohledně budoucího vývoje jeho aplikace v rozhodovací praxi. Pokusíme se nastítnit odpovědi na každou z těchto otázek, ačkoli předem poukazujeme na to, že všechny tyto odpovědi jsou díky neúplnosti právní úpravy a míře narušení základních zásad novelou 333/2020, která značně oslabuje interpretační a aplikační funkci základních zásad, nejednoznačné a lze si představit vcelku snadno i opodstatněná jiná řešení.

• **Na první otázku (Může obžalovaný nebo státní zástupce vzít svůj souhlas s označením nějaké skutečnosti za nespornou zpět, ačkoli soud již rozhodl, že od jejího dokazování upustí?)** dle našeho názoru patří **kladná odpověď**. Jelikož, na rozdíl od prohlášení viny, zákonodárce výslovně nezakotvil nemožnost odstoupení od již jednou učiněného označení nějaké skutečnosti za nespornou, a tento institut byl zařazen do tr. řádu stejným zákonem jako institut prohlášení viny, je dle našeho názoru silný důvod proti analogii (a zde je třeba poukázat, že nemusí jít jen o analogii v neprospěch obviněného, ale i v jeho prospěch – o takovou variantu analogie by šlo tehdy, kdyby vyloučení zpětvzetí zabránilo státnímu zástupci v „znovuotevření“ dokazování nějaké skutečnosti, která by původně byla pro obžalovaného výhodnější, než jak by bylo zjištěno po tomto „znovuotevření“), neboť zde chybí pravá mezera v zákoně. Současně výslovné zakotvení zákazu zpětvzetí u prohlášení viny je silným důvodem proti připuštění možnosti, že výslovný zákaz přímo v textu právní úpravy se nevyžaduje, ale že je možné dovést jej i jen výkladem (interpretací).

Na první pohled by se mohlo jako určité kompromisní řešení jevit připuštění této možnosti u obžalovaného, ale nikoli u státního zástupce (jako řešení *in favorem defensionis*), který měl k dispozici vedení celého přípravného řízení, aby si mohl dobře promyslet, které skutečnosti navrhne označit jako nesporné, avšak máme za to, že i u státního zástupce by měla být zachována. Jednak zde řešení spočívá v (ne)připuštění analogie, tedy závisí na tom, zda mezera v zákoně je, či nikoli (což se neliší u státního zástupce a obžalovaného, neboť absence úpravy je vůči oběma zcela stejná), jednak si takové zpětvzetí ze strany státního zástupce může vyžádat až neočekávaný vývoj dokazování v hlavním líčení, který nemohl státní zástupce předvídat a který zpochybňuje pravdivost některé nesporné skutečnosti.

• **I na druhou otázku (Může sám soud poté, co takto rozhodl, své rozhodnutí změnit a dokazovat i původně nespornou skutečnost?)** je dle našeho názoru **třeba odpovědět kladně**. Tento závěr by byl z teoretického hlediska odůvodnitelný

právě zásadou materiální pravdy, neboť nelze za žádných okolností připustit procesní situaci, v níž soud má o nedokazované skutečnosti pochybnost, ale musí na jejím základě vydat rozhodnutí, o němž je vnitřně přesvědčen, že stojí na nesprávně zjištěném skutkovém stavu. Chyběl by zde i legitimní účel takového řešení.

Hlavním důvodem pro přijetí institutu nesporných skutečností, jak výše uvedeno, byl tlak na rychlost řízení, přičemž ani ten však neodůvodňuje sice rychlé, ale (ze strany soudu) vědomě nesprávné rozhodnutí. Z praktického hlediska by pak kladnou odpověď na druhou otázku odůvodňoval hermeneutický charakter dokazování – dokazování se může i v hlavním líčení vyvíjet dynamicky a provedení každého důkazu může vést k potřebě znovu provést a přehodnotit již provedené důkazy,³³ přičemž popření této skutečnosti by znamenalo popření samotné podstaty dokazování v moderním systému založeném na volném (tedy materiálním) hodnocení důkazů.

Pro zápornou odpověď by mohl svědčit argument, že o upuštění od dokazování nesporných skutečností soud rozhoduje a svým vlastním rozhodnutím je vázán. Tento argument však dle našeho názoru není přesvědčivý, neboť jde o rozhodnutí, jímž se toliko rozhoduje o průběhu dokazování, které soud v hlavním líčení může změnit, objeví-li se nová skutečnost – existuje celá řada takových rozhodnutí týkajících se dokazování, např. i přes prohlášení o tom, že dokazování bylo skončeno, může po vyslechnutí závěrečných řečí soud rozhodnout o doplnění dokazování, důkaz zamítnutý původně pro nadbytečnost může být proveden poté, když z jiných v mezidobí provedených důkazů vyplýne, že i tohoto původně zamítnutého důkazu je k objasnění věci zapotřebí, atd.

• **Na třetí otázku** (*Může odvolací soud vyhovět námitce v odvolání, že skutečnost řádně označená za nespornou, o níž soud korektně rozhodl, že ji nebude dokazovat, se nestala či se stala jinak? A pokud ano, smí tak učinit na podkladě odvolání jen obžalovaného, nebo i státního zástupce či jiných stran řízení?*) patří dle našeho názoru rovněž **kladná odpověď**. Jelikož jsme připustili zpětvzetí označení nějaké skutečnosti za nespornou, není důvod, proč by k němu nemohlo dojít až v odvolacím řízení, bude-li v něm prováděno dokazování. Trestní řízení doposud nezná koncentraci důkazních návrhů či námitek v hlavním líčení (s určitými výjimkami např. v podobě dopadu prohlášení viny, k tomu však viz jinde v tomto článku), a tedy odvolání nespornosti nějaké skutečnosti nic nebrání. Naopak, bude-li důvod o ní pochybovat, je to žádoucí za účelem zajištění řádného, úplného a pravdivého objasnění skutkového stavu. Není přitom důvod tento režim odlišovat podle toho, jaká strana nespornost odvolává, ani podle toho, zda bylo odvolání podáno ve prospěch či v neprospěch obžalovaného. Kolidovat s tím nemůže ani zásada zákazu *reformationis in peius*, která se uplatňuje až co do výsledku odvolacího řízení a nikterak nezapovídá, aby bylo provedeno (doplněno) dokazování i ohledně skutečnosti

v neprospěch obžalovaného, toliko celkový výsledek pro něj nesmí být méně příznivý.

Pro tento závěr svědčí i absence ustanovení obdobného § 246 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku ve znění novely 333/2020, která vyloučila z rozsahu přípustnosti dovolání výrok o vině v rozsahu, v jakém soud přijal prohlášení viny obžalovaného [jen pro zajímavost je zde třeba poukázat na to, že obdobná limitace nebyla zavedena v § 246 odst. 1 písm. a) tr. řádu, tedy že i proti takovému výroku může stále podat odvolání státní zástupce]. Naproti tomu ohledně nesporných skutečností právní úprava řízení o odvolání žádných změn neznamenala. I zde se tedy dle našeho názoru uplatní argument, že **kdyby zákonodárce chtěl omezit odvolání ohledně nesporných skutečností stejně jako u prohlášení viny, byl by tak učinil výslovně stejnou novelou.**

• **Konečně i čtvrtá otázka** (*Může sám odvolací soud takovou skutečnost dokazovat, dospěje-li k závěru, že dokazována být měla?*) by po našem soudu **měla být zodpovězena kladně**, a to koherentně s našimi postoji k předchozím otázkám. I v odvolacím řízení, ať už je založeno na apelačním (apelačním s prvky kasace), či kasačním (kasačním s prvky apelace) principu ohledně způsobu vyřizování opravného prostředku, platí zásada volného hodnocení důkazů a materiální pravdy, provádí-li odvolací soud dokazování. Má-li tedy odvolací soud pochybnost o správnosti skutečnosti označené za nespornou a považuje-li za nutné o ni doplnit dokazování, je v souladu s uvedenými zásadami, bude-li tak smět učinit.

Závěr

Je nepochybné, že novela trestních předpisů – provedená zákonem č. 333/2020 Sb. – přináší **dlouhou řadu změn**, z nichž některé jsou zásadního rázu. Zatímco se mediální pozornost věnuje zejména posunutí (zdvojnásobení) hranic pro výši škody (§ 138 odst. 1 tr. zákoníku), čímž fakticky dochází k dekriminální části jednání, neměly by laické a ani odborné veřejnosti uniknout i podstatné změny, které se týkají tr. řádu.

Zde jde především o tři instituty, jimiž má dojít k rozšíření prohlášení viny obviněného v trestním řízení. Jsou jimi **rozšíření aplikovatelnosti dohody o vině a trestu (na všechny trestné činy, dosud bylo vyloučeno u zvlášť závažných zločinů) a její obligatorní zvažování, rozšíření aplikovatelnosti nesporných skutečností (i v hlavním líčení) a zavedení institutu prohlášení viny.**

Pokud by se obviněný se státním zástupcem zcela shodl na vině (v otázkách *facti et iuris*), trestu a dalších výrocích, byla by sjednána dohoda o vině a trestu. Novelou **došlo také k odstranění negativní podmínky, že nelze sjednat dohodu o vině a trestu u zvlášť závažných zločinů** (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku). Pokud by se státní zástupce a obviněný shodli jen na vině (v otázkách skutkových i právních), nikoli však na trestu a dalších výrocích, počítá se s prohlášením viny (*guilty plea*), kde by se další trestní řízení vedlo toliko pro účely rozhodnutí o sankci. Poslední možností je prohlášení některých skutečností za nesporné, resp. rozšíření tohoto institutu i ve standardním řízení, tj. v rámci hlavního líčení, a to tehdy, pokud by se strany shodly (alespoň zčásti)

33 Srov. např. J. Fenyk, J. Provazník: § 2 Základní zásady a základní pojmy důkazního práva, in: J. Fenyk, D. Cisařová, T. Gřivna a kol.: Trestní právo procesní, 7. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2019, str. 346.

na skutku, nikoli však již i na vině (rozpor by byl v určité části skutkového děje, popř. pouze v právní kvalifikaci jinak souhlasně prohlášených skutkových okolností).

Výše uvedené možnosti mají mít i **pozitivní vliv na situaci svědků**, kteří nebudou muset u hlavního líčení svědčit, čímž (v případě, kdy je svědek obětí trestného činu) dojde ke snížení rizika jeho sekundární viktimizace. Pokud se jak obžalovaný, tak i státní zástupce shodnou na určitých skutečnostech jako na nesporných, pokud obviněný prohlásí svoji vinu nebo pokud dojde ke sjednání dohody o vině a trestu, je zde potenciál, že se trestní řízení zrychlí, což lze obecně přivítat.

Uvedené instituty mají své konsekvence do úrovně hmotného práva, resp. sankcionování.³⁴ **Kontradiktornost trestního řízení je pak posílena dvěma instituty, a to možností zaslání stanoviska obviněného k podané obžalobě (opening**

statement) a tomu předcházející povinností státního zástupce v podobě uvedení navrhovaného druhu a výše trestu (popř. návrhu na upuštění od potrestání) mezi obligatorní náležitosti obžaloby.

V článku jsme se pokusili identifikovat některé interpretační a aplikační obtíže přijatých změn. Ačkoli se domníváme, že některé z nich bude možné překonat výkladem, případně analogií, bylo by z hlediska právní jistoty dobré, aby byly některé nedostatky napraveny (doplněny a upřesněny) právní úpravou. ❀

34 Srov. § 39 odst. 1 tr. zákoníku – obecné ustanovení, § 41 písm. l) tr. zákoníku – doznání jako polehčující okolnost, § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku – možnost mimořádného snížení trestu odnětí svobody u prohlášení viny, § 58 odst. 3 tr. zákoníku – možnost mimořádného snížení trestu odnětí svobody u dohody o vině a trestu.

Ochrana osobních údajů ve společenstvích vlastníků jednotek a bytových družstvech

Společenství vlastníků ani bytové družstvo se při svém každodenním právním jednání nevyhne povinností, které nastolilo GDPR. Z toho pro oba typy právnických osob plynou s tím související právní povinnosti, a to zejména povinnost analyzovat, zda je konkrétní zamýšlené jednání v souladu s GDPR, a pokud ke zpracování osobních údajů dojít má, pak musí taková osoba splnit řádně a včas i další legální povinnosti vůči subjektům údajů. Těmito subjekty údajů zdaleka nejsou pouze členové SVJ nebo BD. Aktuální legislativní vývoj, včetně povinností v souvislosti s ochranou osobních údajů, klade na členy statutárních orgánů stále náročnější povinnosti, což může být jeden z důvodů pro rozvoj profesionálních statutárních orgánů.

Mgr. David Petr, LL.M.,
působí jako advokát v Praze.

ochrana osobních údajů ve společenstvích vlastníků jednotek a bytových družstvech je legislativním požadavkem a odborným tématem podstatně silnějším, než jakou pozornost mu samy statutární orgány těchto osob věnují. **Tento příspěvek poukáže na některé konsekvence, které naopak dopady předmětné legislativy v oblasti ochrany osobních údajů činí pro oblast společenství vlastníků a bytových družstev zcela podstatnými.**

Připustíme-li totiž, že GDPR¹ míří obecně svou úpravu na všechny subjekty, které osobní údaje spravují a zpracovávají,² je vhodné blíže analyzovat a objasnit, jakou roli SVJ a bytová družstva hrají v absolutním počtu těch subjektů, na které GDPR skutečně dopadá. Závěry pak mohou být překvapující.

V České republice bylo k roku 2021 **registrováno přibližně 73 000 společenství vlastníků jednotek a přibližně desetina**

1 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES, dále v tomto příspěvku také jen „GDPR“.

2 Srov. k tomu zejm. odst. 12 preambule GDPR: „Aby byla zajištěna jednotná úroveň ochrany fyzických osob v celé Unii a zamezilo se rozdílným bránícím nařízením, které poskytne hospodářským subjektům, včetně mikropodniků a malých a středních podniků, právní jistotu a transparentnost, které fyzickým osobám ve všech členských státech zajistí stejnou úroveň práv vymahatelných právními prostředky a správcům a zpracovatelům uloží povinnosti a úkoly, které zajistí důsledné monitorování zpracování osobních údajů a rovnocenné sankce ve všech členských státech, jakož i účinnou spolupráci mezi dozorovými úřady jednotlivých členských států.“

(cca 7 500) bytových družstev.³ Zastoupení těchto subjektů na pomyslném trhu právnických osob v České republice je tedy poměrně vysoké. Kapitálových společností bylo k roku 2021 registrováno přibližně 540 000,⁴ a na první pohled se tak jeví, že drtivě převažují spíše podnikatelské subjekty. Není tomu tak zcela.

Je nutné totiž zohlednit, že zatímco kapitálových společností je z celkového počtu aktivních jen cca 79 %, ⁵ a v některých krajích ČR dokonce jen 30 %, ⁶ a dokonce, že více než polovina všech neaktivních kapitálových společností v ČR sídlí v Praze (z celé ČR jde cca 55,5 %, ⁷ z počtu kapitálových společností sídlících v Praze je neaktivních cca 27 %⁸), u SVJ a BD je tomu přesně naopak. Veškerá SVJ musejí být nutně aktivními subjekty, což plyne z podstaty jejich věci. Porovnáním počtu pouze aktivních kapitálových společností na jedné straně a všech SVJ a BD na straně druhé již dospějeme k poměrně zajímavější struktuře osob, na které námi uvažovaná právní úprava dopadá. Např. v hlavním městě Praha vedle sebe působí orientačně **160 000 aktivních kapitálových společností a přibližně 65 000⁹ SVJ** (tj. cca 90 % všech SVJ).

Právě obšírně uvedená absolutní čísla nejsou zmiňována náhodně. Autor tím poukazuje na skutečný (byť orientační) počet subjektů, relevantních k tomuto článku, na které regulace ochrany osobních údajů dopadá, a zejména pak **poukazuje na to, že nikoli nevýznamná část z těchto subjektů má ze zákona podstatu jinou než ziskovou.**

Tyto subjekty se pak přirozeně dotazují, **proč mají ve vztahu ke správě osobních údajů stejně rozsáhlé povinnosti jako kapitálové společnosti**, když podstata SVJ a BD je zcela jiná než podstata kapitálových společností.

Odpovědí je zjevně možné poskytnout mnoho, samo GDPR odůvodňuje svou úpravu tak, že „... v celé Unii se zvýšila výměna osobních údajů mezi veřejnými a soukromými aktéry, včetně fyzických osob, sdružení a podniků“, ¹⁰ a tento aktuální stav proto: „**vyžaduje pevný a soudržnější rámec pro ochranu osobních údajů v Unii, jenž by se opíral o důsledné**

vymáhání práva, a to s ohledem na nezbytnost nastolit důvěru, která umožní rozvoj digitální ekonomiky na celém vnitřním trhu“.¹¹ Dovolím si rovněž využít shrnutí důvodů,¹² které pro zavedení právní úpravy spočívající v přijetí společné evropské legislativy koncipují autority¹³ v oblasti GDPR. **Výčet důvodů se totiž zdaleka nezastavuje na nutnosti preventivní ochrany subjektů údajů, jak by se mohlo zprvu zdát. Odborná veřejnost poukazuje zejména na masivní nástup technologického pokroku v oblasti zpracovávání osobních údajů, a to zejména jeho automatizované formy.** Máme za to, že právě toto pojetí ochrany osobních údajů je *de lege ferenda* správné, když roztržitost či zastaralost právní úpravy¹⁴ dle našeho názoru plně jako alibi pro přijetí tak zásadního nařízení, kterým GDPR je, samo o sobě neobstojí.

Mám za to, že důvodem pro nutnou podporu rozvoje této legislativy není zdaleka snaha o její „scelení“ na území Evropské unie, potažmo všech rozvinutých zemí, nýbrž sledování, schopnost kontroly a zejména reálná způsobilost limitovat zneužití těchto osobních údajů proti samotným subjektům údajů.¹⁵

Zatímco aktuální legislativa má tendenci technologický rozvoj v oblasti osobních údajů brzdit, minimalizovat, až jej v některých oblastech limitovat k nule, to vše s cílem chránit zájmy všech (přibližně 500 milionů¹⁶) subjektů údajů, technologický rozvoj je řízen pouze desítkami nejvýše postavených osob (vlastníků technologií) a motivován výlučně ziskem.

Tento příspěvek mimo jiné míří na to, zda důvody pro zavedení jednotné evropské legislativy v oblasti ochrany osobních údajů, jak jsou popsány shora, obstojí i vůči takovým, oproti kapitálovým společnostem radikálně odlišným subjektům, jakými jsou SVJ a BD.

SVJ i BD řeší svá práva či povinnosti ve vztahu k osobním údajům svých členů totiž velmi často. Na správu a zpracování osobních údajů těmito subjekty dopadá přitom tatáž právní úprava a tedy tytéž závazky, které se vztahují na obchodní korporace a jiné subjekty, spravující a zpracovávající osobní údaje se zcela jiným záměrem a cílem, než pro které se tomu děje v SVJ a BD.

Jelikož v celkovém počtu SVJ a BD v České republice masivně dominují společenství vlastníků, bude se i tento příspěvek věnovat dominantně SVJ, s přihlédnutím k přírodním odlišnostem v BD.

Zcela unifikovaná regulace nutně nastavuje svou „přísnost“ podle měřítka těch největších zpracovatelů osobních údajů, kteří s nimi masivně obchodují, extenzivně je využívají pro svůj obchodní prospěch a zisk. Toto přísné měřítko pak poměrně zatěžuje osoby se zcela jinou podstatou existence, než je obchodní prospěch, a se zcela jiným potenciálním ohrožením zájmů subjektů údajů, jak bude popsáno podrobněji níže.

V článku čerpám rovněž ze své mnohaleté advokátní praxe, ve které se zaměřuji mimo jiné na bytové spoluvlastnictví, a tedy na činnost SVJ a BD. Z této zkušenosti pak čerpám názor, že jako klíčové hledisko při hodnocení shora naznačených otázek může být vzata v potaz i skutečnost, že společenství vlastníků a bytová družstva občasné jsou, ale častěji nejsou vedena profesionály na řízení právnických osob, na jakoukoli strategii, natož strategii marketingovou.

3 Zdroj Český statistický úřad, údaje k roku 2017, autor kalkuluje s tím, že od roku 2017 počet SVJ narostl, ČSSÚ uvádí meziroční nárůst o 3 %, kdežto počet BD spíše klesá. Údaje dostupné online zde: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-spolecenstvi-vlastniku-jednotek-roste>.

4 Zdroj Bisnode, tam uvedená statistika zahrnuje jen „kapitálové“ společnosti, tj. společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti. V roce 2019 bylo registrováno 503 000 společností. Autor vychází z předpokladu, že ročně přibude cca 20 000 nových kapitálových společností, zdroj zde: <https://www.businessinfo.cz/clanky/bisnode-vznika-nejmene-firem-za-posledni-tri-roky/>.

5 Zdroj: <https://www.bisnode.cz/o-bisnode/o-nas/novinky/v-cr-je-103-000-spících-firem-vic-nej-polovina-z-nich-ma-sidlo-v-praze/>.

6 Např. v kraji Karlovarském 28,8 %, údaj k roku 2018, zdroj Bisnode.cz.

7 Tamtéž.

8 Tamtéž.

9 Zdroj: https://www.czso.cz/documents/10180/87473787/bdscr062918_05.xls/69d01727-ec0d-49fe-92f5-5d97b6823165?version=1.1.

10 Odst. 5 preambule GDPR.

11 Odst. 7 preambule GDPR.

12 <https://www.gdpr.cz/gdpr/proc/>.

13 <https://www.cevroinstitut.cz/cs/pedagog/mgr-eva-skornickova>.

14 F. Nonnemann, V. Lidinský, D. Mašín: Praktická příručka GDPR pro Správce, Zpracovatele a Pověřence ochrany osobních údajů, nakladatelství Klíka, 2018.

15 Mgr. Škorníčková poukazuje např. na prokázanou práci tajných služeb v oblasti zpracovávání osobních údajů. Zdroj: <https://www.gdpr.cz/gdpr/proc/>.

16 https://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A1_Unie.

Závěry tohoto příspěvku bude pravděpodobně možné úspěšně vztáhnout i na jiné subjekty s obdobnou podstatou jejich trvání.

Společenství vlastníků jednotek jsou právnické osoby založené podle zákona o vlastnictví bytů č. 72/1994 Sb., anebo založené dle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. (dále „o. z.“), které jsou způsobilé vykonávat práva a zavazovat se pouze ve věcech spojených se správou, provozem a opravami společných částí domu, popř. vykonávat činnosti v rozsahu tohoto zákona a činnosti související s provozováním společných částí domu, které slouží i jiným fyzickým nebo právnickým osobám. Společenství může nabývat věci, práva, jiné majetkové hodnoty, byty nebo nebytové prostory pouze k účelům uvedeným ve větě první.¹⁷ Společenství vlastníků **nesmí podnikat ani se přímo či nepřímo podílet na podnikání** nebo jiné činnosti podnikatelů nebo být jejich společníkem nebo členem.¹⁸

Bytové družstvo je společenství neuzavřeného počtu osob,¹⁹ které může být založeno **jen za účelem zajišťování bytových potřeb svých členů, může spravovat domy s byty a provozovat i jinou, avšak pouze doplňkovou činnost.**²⁰

A v jakých konkrétních oblastech zpracování osobních údajů zpravidla SVJ a BD vyhodnocují svá práva a povinnosti?

- evidence svých členů, jaké údaje lze a jaké nelze evidovat,
- práva a povinnosti sdělovat členům údaje o jiném členovi, včetně zveřejňování dlužníků,
- provoz a správa vstupních čipových systémů, včetně čteček otisků,
- provoz a správa kamerových systémů,
- předávání osobních údajů o členech správcovským společenstvem,
- využívání služeb domény druhého řádu, včetně doplňkových marketingových služeb.

Společenství vlastníků jednotek a bytová družstva jsou z pohledu odborné literatury neprávem pomíjenou oblastí. Drtivá většina odborné literatury zpracovává otázku ochrany osobních údajů obecně, zpravidla z pohledu komentářové literatury, a vybrané aplikační problémy se dotýkají činností kapitálových společností.

Aktuálně nejpřínosnějším zdrojem výkladu pravidel ochrany osobních údajů ve vztahu ke společenstvím vlastníků jednotek a k bytovým družstvům se jeví Úřad pro ochranu osobních údajů, který prostřednictvím stanovisek a výkladových pomůcek veřejně dostupných na webových stránkách úřadu odpovídá na konkrétní frekventované otázky SVJ či BD a vypracoval některá stanoviska, která tento příspěvek ještě kriticky zhodnotí.

Ochrana osobních údajů ve společenstvích vlastníků jednotek a bytových družstvech

Evidence členů, jaké údaje lze a jaké nelze evidovat

Zatímco za tímto bodem další uvedené části kapitoly nemusejí spadat do pravidelné agendy společenství vlastníků nebo bytového družstva, evidence členů a jejich osobních údajů bude součástí činnosti námi posuzovaných osob vždy.

Jeví se zcela logické, že SVJ i BD, která jsou fakticky sdružením osob, musejí vést evidence svých členů, a zpracovávat tak jejich osobní údaje. Pro bytové družstvo se uplatní ust. § 580 z. o. k., dle kterého družstvo seznam členů vede a zapisuje do něj mimo jiné **jméno, příjmení, bydliště a případně adresu pro doručování**. Bytová družstva pak tuto evidenční povinnost nezřídka podrobněji upravují ve stanovách či směrnicích.²¹

Může být nicméně překvapující, že **společenství vlastníků povinnost vést evidenci členů až do července 2020 vůbec neměla** (k tomu dále), a bylo by proto možné uvažovat o tom, že do léta roku 2020 se mohla zcela obejít bez plnění povinností dle GDPR, resp. předtím dle zákona o ochraně osobních údajů. Jak bude ovšem popsáno níže, fakticky bylo vedení takových evidencí, a tedy zpracovávání osobních údajů, esenciální nutností, ať již z důvodu povinnosti vyhotovovat vyúčtování (a tedy vědět, komu vyúčtování vyhotovit, kam jej doručit, kam vrátit přeplatek či případně po kom vymáhat pohledávku), či z důvodu poskytovat na žádost svému členovi určité osobní údaje o jiném členovi a mnoho dalších. Chybějící přímou povinnost pro SVJ vést seznamy svých členů tak nahrazovala nejen praxe, ale i odborná advokátní veřejnost,²² která dovozovala takovou povinnost alespoň nepřímo z ust. § 1177 o. z. v tehdejší znění.²³

Od 1. 7. 2020 je tato povinnost, jak bylo konstatováno, uzákoněna výslovně. Dle ust. § 1178 odst. 1 o. z. „*Osoba odpovědná za správu domu vede seznam vlastníků jednotek a osob, kterým vlastník přenechal byt k užívání, v rozsahu stanoveném v § 1177.*“ Má-li být evidován „vlastník“, potažmo „osoba“ odvozující od něj užívací práva, pak dle ust. § 3019 jsou údaji identifikujícími fyzickou osobu zejména (!) jméno, bydliště a datum narození, u podnikajících osob IČO. Toto specifické označení fyzických osob založila již dříve judikatura. Nejvyšší soud ČR²⁴ současně definoval nutné identifikační znaky právnické osoby, pročež právnická osoba, je-li zapsaná do obchodního rejstříku, bude definována **obchodní firmou (názevem), sídlem a identifikačním číslem**.

Dle ust. § 1177 o. z.²⁵ „*Vlastník jednotky oznámí bez zbytečného odkladu osobě odpovědné za správu domu a pozemku (...) své jméno, bydliště, jméno a bydliště osoby, které přenechal byt k užívání na dobu nikoli přechodnou, a počet osob, které budou mít v bytě domácnost. To platí i v případě změny těchto údajů.*“

17 Ust. § 9 zák. č. 72/1994, kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů).

18 Ust. § 1194 odst. 1 o. z.

19 Ust. § 552 odst. 1 zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dále „z. o. k.“).

20 Ust. § 727 z. o. k.

21 Pro příklad: http://osbdkamenicka.cz/sites/osbd.localhost/files/dokumenty/smernice_clenska_A.pdf anebo <https://bdhabova.cz/dokumenty-druzstva/>17-smernice-02-2012 a mnoho dalších.

22 Např. <http://www.hejdukova.cz/svj-vedeni-seznamu-clenu> a mnoho dalších.

23 Ust. § 1177 znělo: „*Kdo nabyt jednotku do vlastnictví, oznámí to včetně své adresy a počtu osob, které budou mít v bytě domácnost, vlastníkům jednotek prostřednictvím osoby odpovědné za správu domu (...).*“

24 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2005, sp. zn. 30 Cdo 588/2004.

25 Ve znění účinném od 1. 7. 2020.

SVJ bude zacházet ale i s dalšími údaji. Ve smyslu ust. § 1185 odst. 2 o. z. mohou spoluvlastníci a manželé zmocnit „společného zástupce“, což nutně dle textace zákona nemusí být jeden z nich, může se jednat o třetí osobu.

Od roku 2014 pak občanský zákoník také výslovně zakotvil (ust. § 1196 odst. 2), že SVJ může zastupovat vlastníky jednotek při uplatňování práv vzniklých vadou jednotky, a nutně tedy musí disponovat **informacemi plynoucími z nabývacího titulu** (neboť vada je zásadně rozpor s kupní smlouvou) a rovněž informacemi o plynutí záruční doby, tj. o vzniku vlastnického práva toho kterého vlastníka. Máme však za to, že uvedené právo SVJ se uplatní víceméně jen u odpovědnosti z vad společných částí domu a pozemku, neboť SVJ je oprávněno pouze k jejich správě. V takovém případě bude oprávněně evidovat z nabývacího titulu na nejvyšší stranu prodávající, resp. obecně převodce (aby bylo zřejmé, kdo je ve věci odpovědnosti za vady pasivně legitimován), což bude nejčastěji developer, a tam již bude nutně o zpracování osobních údajů uvažovat jen zřídka.

Specifické údaje eviduje SVJ o svých **statutárních, potažmo všech volených orgánech**. Občanský zákoník totiž v ust. § 1205 odst. 2 požaduje, aby člen voleného orgánu byl svéprávný a bezúhonný ve smyslu živnostenského zákona. Bezúhonnost se v případě osoby, která nemá trvalý pobyt v ČR, dokládá výpisem z rejstříku trestů. Kromě toho pak pro zápis zvoleného do veřejného rejstříku (rejstřík společenství vlastníků) bude nutně kromě již zmíněných osobních údajů uvést rodné příjmení, místo a okres narození.²⁶ Jelikož se k návrhu na zápis změn do rejstříku společenství přikládá (zpravidla) rovněž čestné prohlášení o tom, že zapisovaná osoba zákonné podmínky splňuje a souhlasí se svým zápisem, na kterém by měl být podpis legalizován (úředně ověřen), je dalším údajem, který SVJ zpracovává, číslo občanského průkazu zvolené osoby.

Počínaje dnem 1. 1. 2021 je pak společenství vlastníků povinno archivovat po celou dobu svého trvání zápisy ze shromáždění včetně příloh (občanský zákoník ve znění novely provedené zákonem č. 33/2020 Sb.). Do občanského zákoníku tak bylo inkorporováno ust. § 158a, dle kterého: „*Právnícká osoba uchovává po celou dobu své existence zápisy z jednání nejvyššího orgánu i s přílohami (odst. 1). Rozhoduje-li orgán podle odstavce 1 mimo zasedání v písemné formě, uchovává právnícká osoba i všechny dokumenty související s takovým rozhodováním (odst. 2).*“ Zajímavé je, že zmíněná novela č. 33/2020 Sb. neobsahuje pro část, kterou se mění občanský zákoník, žádná přechodná ustanovení.

Nutně tak archivuje např. údaj o **přítomnosti či nepřítomnosti člena či jeho zástupce na shromáždění** (§ 1206 odst. 2 o. z.) a zejména jeho podpis na prezenční listině nebo na hlasovacích lístcích z korespondenčního hlasování. Do přijetí této novely bylo praktické tyto přílohy uchovávat víceméně

jen po dobu, po kterou hrozilo soudní napadení předmětného usnesení, tedy zpravidla po dobu tří měsíců od přijetí usnesení či jeho zveřejnění.

Občanský zákoník ohledně povinných náležitostí stanov mimo jiné požaduje, a tedy současně umožňuje, zakotvit určité povinnosti členů SVJ přímo do stanov [ust. § 1200 odst. 2 písm. c)]. Společenství vlastníků si tak může do stanov **zakotvit jakékoli jiné osobní údaje, které bude zpracovávat**, bude-li takové usnesení v souladu s kogentními ustanoveními občanského zákoníku, zejména může v úvahu přicházet povinnost evidence e-mailových kontaktů či mobilních telefonních čísel členů či nájemníků a jiných osob užívajících bytové jednotky.

Protože bude výkon funkce člena voleného orgánu v SVJ, resp. člena představenstva nebo jiného orgánu v bytovém družstvu, postaven na roveň zaměstnaneckého poměru,²⁷ mělo by SVJ a BD plnit také povinnosti jakožto zaměstnavatel dle zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále „zák. práce“). Může tedy vést pro tyto účely osobní spis (ust. § 312 zák. práce), může rovněž evidovat, zda a jaké srážky z příjmu jsou takovému členovi – „zaměstnanci“ prováděny.

Zcela jistě by bylo možné nalézt i jiné dílčí oblasti, ze kterých plyne pro společenství vlastníků, resp. bytové družstvo, možnost či povinnost spravovat a zpracovávat osobní údaje.

Lze tedy úspěšně shrnout, že **SVJ je oprávněno evidovat tyto osobní údaje:**

- jméno, příjmení, resp. obchodní firmu člena,
- datum narození, resp. IČO člena,
- bydliště, místo podnikání, resp. sídlo člena,
- adresu člena pro doručování,
- údaje o společném zástupci manželů či spoluvlastníků, kteří jsou členy,
- údaje o subjektu převádějícím vlastnické právo na člena SVJ v případě, že SVJ bude uplatňovat vady společných částí dle ust. § 1196 odst. 2 o. z.,
- veškeré osobní údaje, jejichž zpracování je plněním práv a povinností SVJ založenými stanovami SVJ,
- svéprávnost člena voleného orgánu,
- bezúhonnost člena voleného orgánu, eventuálně včetně výpisu z rejstříku trestů,
- rodné příjmení, místo a okres narození člena voleného orgánu,
- číslo občanského průkazu člena voleného orgánu,
- údaj o tom, zda se člen SVJ či jeho zástupce účastnil shromáždění,
- podpis člena SVJ či jeho zástupce na prezenční listině ze shromáždění či hlasovacím lístku,
- jiné osobní údaje, jejichž povinnou evidenci založí SVJ stanovami – např. e-mail či mobilní telefon,
- zda a jaké srážky z příjmu z výkonu funkce jsou členovi voleného orgánu prováděny.

Práva a povinnosti sdělovat členům údaje o jiném členovi, včetně zveřejňování dlužníků

Společenství vlastníků a bytová družstva mají zákonem stanovenou povinnost sdělovat určité informace třem základním kategoriím subjektů, a jak si dále ukážeme,

26 Veškeré požadované náležitosti lze ověřit na online formuláři Ministerstva spravedlnosti ČR zde: <https://or.justice.cz/ias/ui/podani>.

27 Příjmy členů orgánu společenství vlastníků nebo bytového družstva jsou dle § 6 odst. 1 písm. c) bod 1 zákona o daních z příjmů příjmem ze závislé činnosti. Členové výboru SVJ a členové představenstva BD s takovými příjmy jsou považováni za zaměstnance, a tedy SVJ, resp. BD, je považováno za zaměstnavatele.

ve značné části jsou tak povinny sdělovat a předávat i osobní údaje. **Těmito kategoriemi subjektů, které mohou být příjemci informací obsahujících osobní údaje, jimiž SVJ či BD disponuje, jsou**

- členové společenství vlastníků, resp. členové bytového družstva,
- policejní orgány a
- soud, potažmo soudní exekutor.

Sdělování osobních údajů ostatním členům SVJ či BD

Povinnosti SVJ ve vztahu k jeho členům, obsahující práva takového člena na informace o jiném členovi, zakotvuje ust. § 1178 o. z. **Požádá-li o to vlastník jednotky, sdělí mu osoba odpovědná za správu domu jméno a bydliště kteréhokoliv vlastníka jednotky nebo osoby, které přenechal byt k užívání.**

Plnění této povinnosti přímo souvisí s vedením evidence vlastníků, jak o ní bylo pojednáno výše, neboť bez takové evidence by SVJ předmětné údaje nemělo, a nemohlo by tak plnit svou zákonnou povinnost.

Obdobná úprava se pak dotýká i bytového družstva, když dle ust. § 581 odst. 1 z. o. k. člen má právo **nahlížet do seznamu členů, dle ust. § 582 si může pořizovat opisy**, a tedy jsou mu zpřístupňovány i údaje v tomto seznamu uvedené. Dle odst. 2 uvedeného ustanovení nicméně údaje zapsané v seznamu členů může družstvo používat pouze pro své potřeby ve vztahu ke členům družstva. Za jiným účelem mohou být tyto údaje použity jen se souhlasem členů, kterých se týkají. Poměrně výjimečně se tak přímo v zákoně objevuje souhlas jako zákonný důvod pro zpracování osobních údajů [čl. 6 odst. 1 písm. a) GDPR], zde u člena bytového družstva.

Můžeme proto úspěšně tvrdit, že **zákonost zpracování evidence jména** (celého jména, tj. křestní jméno a příjmení) **a bydliště**, a to jak vlastníka, tak jakékoli osoby, která odvozuje své užívací právo užívat bytovou jednotku od vlastníka, je dána **čl. 6 odst. 1 písm. c) GDPR**, tj. zpracování je nezbytné pro splnění právní povinnosti, která se na správce vztahuje.

Odborná literatura však definuje i účely jiné, než je prosté plnění zákonných sdělovacích povinností. Tak např. expert Marek Novotný uvádí: „*při pluralitě vlastníků je vhodné, aby osoba odpovědná za správu domu a pozemku měla co nejaktuálnější údaje o pobývání osob v domě, jak z pohledu bezpečnosti, požárních předpisů, tak i pro uplatňování nejrůznějších nároků vůči vlastníkům jednotek i uživatelům bytů. Navíc plnění této povinnosti působí i preventivně na jednotlivé uživatele a posiluje soudržnost společenství osob, které v takovém domě existuje a je nuceno společně komunikovat a řešit nejrůznější otázky a problémy společného bydlení.*“²⁸

A lze tedy dovodit další zákonný důvod pro zpracování víceméně jakéhokoliv osobního údaje, který bude tuto úlohu s to plnit, zejména pak pohotovostních kontaktů, jakými jsou **e-mail či mobilní telefon**, a tímto zákonným důvodem bude **čl. 6 odst. 1 písm. f) GDPR**, dle kterého je zákonný důvod dán, pokud: „*zpracování je nezbytné pro účely oprávněných zájmů příslušného správce či třetí strany*“. Možnost kontaktovat členy SVJ okamžitou formou anebo naopak mož-

nost hromadně oslovovat vlastníky elektronickou formou bude ve velkém počtu případů vhodná, nutná i praktická a bude sledovat účely bytového spoluvlastnictví. Uvedme si jako praktický příklad havárii vody či jiného média v bytovém domě, kdy bude okamžité zkontaktování vlastníka dotčeného bytu zcela nutné, ať už toho vlastníka, z jehož bytu médium uniká, anebo bytů potenciálně poškozených, aby SVJ mohlo mimo jiné plnit svou zákonnou preventivní povinnost předcházet škodám (ust. § 2900 o. z.).

Součástí zákonné povinnosti na straně společenství vlastníků a bytových družstev chránit takto zpracovávané osobní údaje bude mj. jejich povinnost dostatečně důkladně ověřit, že **subjekt, který o sdělení takových osobních údajů žádá způsobem uvedeným shora, je k tomu skutečně oprávněn**. Bude věcí SVJ a BD, aby si pro tyto postupy zvolily samy svou metodiku, která odpovídá poměrům v daném místě a čase. Jinak budou tato pravidla, jak oprávnění dané osoby ověřit, koncipována v malém bytovém domě s několika málo byty, kde se všichni členové znají a poměrně často spolu určitými konkrétními způsoby komunikují. Zpravidla zcela odlišná pak budou taková pravidla ve velkých bytových domech se stovkami jednotek či v bytových družstvech se stovkami členů. Obecně lze uvažovat o povinnosti komunikovat prostřednictvím e-mailové adresy uvedené v evidenci SVJ či BD (byť i tam je třeba určité opatrnosti), užívat elektronické podpisy, komunikovat prostřednictvím datových schránek, či legitimace oprávněné osoby prostřednictvím dokladu totožnosti.

Sdělování osobních údajů policejním orgánům

Obecná povinnost subjektů poskytovat informace policejnímu orgánu je upravena přímo trestním řádem, tj. zákonem č. 141/1961 Sb. (dále „tr. řád“). Dle jeho ust. § 8 odst. 1 jsou státní orgány, právnické a fyzické osoby **povinny bez zbytečného odkladu**, a nestanoví-li zvláštní předpis jinak, i bez úplaty **vyhovovat dožadáním orgánů činných v trestním řízení** při plnění jejich úkolů.

Předání takových informací tak bude bezesporu plněním povinností plynoucích pro SVJ a BD z tr. řádu, a tedy důvodem zákonosti zpracování některých údajů může být čl. 6 odst. 1 písm. c) GDPR (zpracování je nezbytné pro splnění právní povinnosti, která se na správce vztahuje).

Obdobně jako v případě sdělování osobních údajů členům SVJ či BD či jiným oprávněným osobám bude i zde nutné dostatečně kvalitně ověřit, že jsou osobní údaje předávány skutečně policejnímu orgánu. Případy, kdy policejní orgán žádá podle ust. § 8 tr. řádu o sdělení informací prostřednictvím datové schránky či v listinné podobě, nebudou zakládat obavy žádné. V praxi činnosti SVJ a BD se však policejní orgány dožadují určitých informací i jinými formami, např. telefonicky, anebo osobně na místě. Zejména jakákoli identifikace po telefonu bude prakticky nemožná a domníváme se, že je třeba až podle okolností hodnotit, zda je sil-

28 M. Novotný, § 1178 [Sdělovací povinnost] in: J. Spáčil, M. Králík a kol.: *Občanský zákoník III., Věcná práva (§ 976–1474)*, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2021.

nější právo subjektu údajů na ochranu jeho osobních údajů (tj. požadovat dostatečnou, a tedy jinou identifikaci volajícího), anebo zda je silnější jiné právo, např. ochrana života a zdraví.

Tak pokud bude policejní orgán telefonicky kontaktovat předsedu výboru (SVJ) či předsedu představenstva (BD) a žádat o sdělení, kde přesně bydlí, ve kterém patře a v jakém bytě určitá osoba, která před okamžikem volala záchranné složky a již neodpovídá, bude zájem na jejím zdraví (a případně zájem na bezpečnosti jiných osob) silnější než povinnost SVJ, resp. BD formalisticky kontrolovat identitu volajícího. Újma, která by mohla vzniknout tím, že osobní údaje nebudou poskytnuty, by totiž mohla být výrazně větší než újma, která vznikne takovému subjektu údajů, pokud by jeho osobní údaje byly poskytnuty neoprávněné osobě, která se za policejní orgán vydávala.

Neméně často se pak může obrátit cizinecká policie s dotazem, zda se určitá osoba skutečně v domě pohybuje, zda tam má bydliště, a to v případě, kdy takový orgán zkoumá, zda předmětná osoba (a zde to může být typicky nájemce člena SVJ, resp. podnájemce člena BD) splňuje zákonné podmínky pro pobyt na území ČR.

Poměrně výjimečně, nicméně v praxi zaznamenanými případy, pak bude zjišťování určitých osobních údajů ze strany Národního bezpečnostního úřadu o osobách, které žádají o bezpečnostní prověrku. V rámci celého procesu udělování prověrky předmětný orgán mj. zkoumá prostředí žadatele, a může se tedy obracet i na výbory SVJ či představenstva BD, když prověřuje, v jakém prostředí se žadatel pohybuje, vyhodnocuje případná rizika a souvislosti.

Sdělování osobních údajů soudu a soudnímu exekutorovi

Obdobně jako policejní orgán pro účely trestního řízení má pro účely nalézacích (a jiných) soudních řízení určitou zákonnou pravomoc soud a pro účely exekučního řízení soudní exekutor.

V případě identifikace soudu či soudního exekutora nastane v praxi žádná komplikace, neboť tyto osoby komunikují výhradně datovou schránkou, resp. prostřednictvím držitele poštovní licence, a užívají určité hlavičkové papíry a standardizovaná razítka.

Výjimkou z této situace může být **soudní či exekutorský vykonavatel**. V případě soudního vykonavatele (ust. § 265 odst. 3 o. s. ř.) bude situace skutečně jen nahodilá, neboť jednak věřitelé soudní výkon zpravidla neužívají (když dr-

tivou většinu exekučních titulů vykonávají v praxi soudní exekutoři), a jednak nelze ani obecně aktivitu soudního vykonavatele v tomto směru reálně očekávat. Naopak poměrně běžný může být kontakt statutárního orgánu SVJ či BD s exekutorským vykonavatelem.

Zde je nutné zdůraznit, že soudní exekutor má v mnoha úkonech postavení soudu prvního stupně.²⁹ Exekutorský vykonavatel je pak zaměstnancem soudního exekutora (ust. § 27 ex. řádu), a tedy jeho zákonným zástupcem, vykonavatel může být soudním exekutorem pověřen k určitým úkonům, které provádí soudní vykonavatel. Tato působnost je poměrně rozsáhlá³⁰ a k jejímu výkonu je bezpodmínečně nutné, aby exekutorský vykonavatel pracoval s mnoha osobními údaji. Drtivou většinu z těchto osobních údajů získá soudní exekutor z rejstříků, a to nejen veřejných, ale rovněž i neveřejných (např. z Centrální evidence osob). Součástí jeho zákonné působnosti dohledávat majetek povinného je pak postup dle **ust. § 33 ex. řádu, který zakládá povinnost třetích osob poskytnout soudnímu exekutorovi tam definovanou součinnost**.

Právě pojem „součinnost“ však v reálné činnosti SVJ či BD, kdy odpovědný statutární orgán váží, zda postupuje v souladu s GDPR, či nikoli, může činit potíže. Ustanovení konstatuje, že *„Právnícké a fyzické osoby, rozhodují-li o právech a povinnostech, jsou povinny sdělit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje o majetku povinného, které jim jsou známy z jejich úřední činnosti (odst. 1)“* a *„Právnícké osoby, které z úřední moci jsou zvláštním právním předpisem pověřeny k vedení evidence osob nebo jejich majetku nebo vzhledem k předmětu své činnosti vedou evidenci osob a jejich majetku, jsou povinny oznámit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje potřebné k vedení exekuce (odst. 3).“*

Nelze si nevsímnout, že **takové vymezení povinných právníckých osob příliš nezapadá do definice společenství vlastníků ani bytového družstva**. Podle stanoviska Asociace pro rozvoj kolektivního vyjednávání a pracovních vztahů³¹ *„Z ust. § 33 a násl. ex. řádu, která jsou nadepsána ‚Součinnost třetích osob‘, nelze povinnost součinnosti zaměstnavatele vůči exekutorovi dovodit. Přímou o plátcích mzdy se v žádném z těchto ustanovení nehovoří. Na některých místech textu jsou sice jako povinné subjekty zmíněny ‚právnícké a fyzické osoby‘, z kontextu ale vyplývá, že zaměstnavatel tím myšlen rozhodně není.“* Připomeňme v této souvislosti, že jednak SVJ a BD budou mít vůči svým statutárním (a eventuálně kontrolním) orgánům postavení zaměstnavatele, ale jednak lze totožný výklad vztáhnout i na společenství vlastníků a bytová družstva obecně, neboť ani SVJ, ani BD **„nelze považovat za právníckou nebo fyzickou osobu, která rozhoduje o právech a povinnostech (§ 33 odst. 1 ex. řádu) nebo která je zvláštním právním předpisem pověřena vedením evidence osob a jejich majetku nebo disponuje takovou evidencí s ohledem na předmět své činnosti (§ 33 odst. 3 ex. řádu)“**.

Poměrně opačný názor pak zastává Exekutorská komora České republiky (dále jen „EKČR“). Např. komentářová literatura³² sepsaná nedávno zesnulou právní autoritou na poli exekučního práva,³³ prezidentem EKČR JUDr. Vladimírem Plášilem, výslovně konstatuje: *„Je nutno zdůraznit, že přehled subjektů je pouze demonstrativní a osoby, které tyto evidence*

29 Srov. ust. § 55b zák. č. 120/2001 Sb., exekuční řád, dále „ex. řád“: *„Při rozhodování postupuje exekutor obdobně podle občanského soudního řádu. Exekutor při rozhodování činí úkony, které v řízení o výkon rozhodnutí přísluší soudu prvního stupně.“*

30 Jejich výčet je obsažen v ust. § 46 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

31 Dostupné online zde: <http://www.akvpracpravo.cz/sqlcache/2-souhrn-stanovisek-akv-cerven-2013.pdf>.

32 M. Kasíková, Z. Kučera: § 33 [Subjekty povinné k poskytnutí informace], in: M. Kasíková, M. Jirmanová, J. Hubáček, V. Plášil, K. Šimka, Z. Kučera, V. Nekola: Exekuční řád, 4. vydání, C. H. Beck, Praha 2017, str. 159.

33 <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2789-dnes-zemrel-prezident-exekutorske-komory-cr-judr-vladimir-plasil-l-m?w=>.

vedou, mohou být založeny jak veřejným právem, tak se může jednat o soukromoprávní subjekty.“ Přitom již shora bylo konstatováno, že počínaje 1. 1. 2021 jsou SVJ povinna evidenci členů vést výslovně a v případě bytových družstev takovou povinnost založil zákon o obchodních korporacích již od 1. 1. 2014. Proti tomuto odbornému názoru pak nicméně stojí část **soudní praxe, která zákonný výčet osob naopak považuje za taxativní.**³⁴

Výklad daného ustanovení ve vztahu ke společenstvím vlastníků jednotek a bytovým družstvům tak zdaleka není jednoznačný. Podstatný tak může být i výklad Úřadu pro ochranu osobních údajů, nejméně ve vztahu k situacím, ve kterých SVJ a BD vystupují z pozice zaměstnavatele, dle kterého „*Poskytnutí osobních údajů exekutorovi, nezbytných ke splnění právní povinnosti zaměstnavatele v postavení správce osobních údajů, je bez souhlasu subjektu údajů v souladu s § 5 odst. 2 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů. Jestliže je výklad exekučního řádu sporný, nelze poskytnutí součinnosti posuzovat jako porušení zákona o ochraně osobních údajů.*“³⁵

Při poskytování součinnosti soudnímu exekutorovi by tak měly statutární orgány postupovat velmi obezřetně, v pochybnostech však bude **právně jistějším postupem SVJ a BD soudnímu exekutorovi vyhovět**, neboť sám Úřad pro ochranu osobních údajů správce a zpracovatele osobních údajů spíše chrání před sporným výkladem zákona.

Podstatné pak bude také hodnocení, **jaké údaje jsou povinny sdělit.** Soudní exekutor není oprávněn vyžadovat sdělení jakýchkoli informací. Žádost o součinnost musí odůvodnit tak, aby bylo zřejmé, proč mají požadované osobní údaje souvislost s exekučním řízením. Pro demonstraci tohoto rozsahu použijeme případ posuzovaný Ústavním soudem mezi Českou pojišťovnou, a. s., a Exekutorským úřadem Brno-město, který po pojišťovně požadoval sdělení obsahu určité smlouvy (rozsudek sp. zn. ÚS 3897/17). Ústavní soud uzavřel: „*Stěžovatelka samozřejmě nemusí exekutorovi sdělovat všechny údaje o pojištěnících, kterými disponuje, ale umožní mu takovou identifikaci, aby si jej dále v rámci součinnosti s jinými subjekty mohl sám dohledat.*“ Obdobný princip bude dle autora možné přiměřeně vztáhnout na všechny povinné osoby ve smyslu ust. § 33 ex. řádu, a tedy i na společenství vlastníků a bytová družstva.

Samostatnou zmínku si pak zaslouží **orgán sociálně-právní ochrany dětí**, který se rovněž může obracet na statutární orgán SVJ či BD s dotazy týkajícími se určitého rodiče – člena SVJ či BD, a to typicky telefonicky či e-mailem, např. bude prověřovat prostředí, ve kterém nezletilý žije, a tedy obecnou pověst rodiče v předmětné budově, eventuální porušování domovního řádu a jeho podstatu, rušení nočního klidu apod. Zde budou zpravidla zájmy nezletilého dítěte na tom, aby bylo chráněno před případnými rušeními jeho práv ze strany rodiče, silnější než zájmy rodiče na ochranu jeho osobních údajů.

Provoz a správa vstupních čipových systémů, včetně čteček otisků

Systemy umožňující vstup oprávněným osobám do budov spravovaných společenstvími vlastníků jednotek a bytovými

mi družstvy jsou typickou technologií, která využívá osobní údaje členů. Přístupové čipy budou zpravidla určitým způsobem identifikovány, nejčastěji unikátním číslem, to jak přímo na těle čipu, tak elektronicky čitelným číselným kódem čipu. Společenství vlastníků či bytové družstvo takové čipy přidělí osobám, které jsou oprávněny ke vstupu do předmětných nemovitých věcí. Až do tohoto okamžiku se povětšinou nebude jednat o zpracování osobních údajů.

Nezřídka jsou však obdobné elektronické čipové systémy spojeny s určitým softwarem na principu docházkových systémů, který **veškeré vydané čipy eviduje a je schopen evidovat i konkrétní osoby**, kterým byl takový čip vydán. **Totožný systém je pak zpravidla velmi přesně schopen evidovat i docházku takových osob a v takové situaci již společenství vlastníků, resp. bytové družstvo, zpracovává osobní údaje spočívající v tom, kdy daná osoba konkrétně vstoupila do budovy, budovu opustila, případně kdy vyjela s vozidlem z garáží a do garáží se vrátila apod.** Mám za to, že v žádném z těchto případů **nelze odůvodnění účelu zpracování opřít o jiný titul než souhlas subjektu údajů** [čl. 6 odst. 1 písm. a) GDPR]. Alternativně uvažovaná nezbytnost pro účely oprávněných zájmů příslušného správce či třetí strany [čl. 6 odst. 1 písm. f) GDPR] až na naprosté výjimky zjevně neobstojí, neboť snad až na situace, kdy je SVJ či BD oprávněno kontrolovat z pozice zaměstnavatele docházku svých zaměstnanců, nemůže oprávněný zájem na „*sledování svých členů*“ převážit nad zájmem takových členů na ochranu osobních údajů. Ostatně na obdobně tenké hranici balancuje ochrana osobních údajů při instalaci kamerových systémů, o kterých je pojednáno níže. Zejména jako **právně nebezpečnou pak hodnotíme kombinaci kamerového systému a čipového systému**, kdy je SVJ, resp. BD, schopno pomocí kamerového záznamu určit, že do budovy vstupovala určitá osoba, v určitém stavu či v určité společnosti, a současně s pomocí záznamu v čipovém systému podle času použití čipu identifikovat konkrétního držitele čipu.

Společenství vlastníků jednotek a bytová družstva by měla velice přísně hodnotit funkcionality, které využijí při nasazení těchto systémů. Sám o sobě je čipový systém bezesporu výbornou pomůckou, kdy je schopen zcela nahradit málo bezpečné mechanické klíče (ztráta, možnost zkopírování), když ztracený čip lze prakticky obratem deaktivovat, kdežto v případě klíče není jiné řešení než výměna celé vložky a s tím spojená nutná distribuce nových klíčů všem osobám. Máme však za to, že hranice tohoto „*oprávněného zájmu*“ SVJ či BD končí přesně tam, kde byly právě definovány, a **nelze nalézt žádnou legální obhajobu pro to, aby SVJ či BD spravovalo osobní údaje svých členů spočívající v tom, kdy přesně a kam přesně vstupují** (vyjma již zmíněné situace, že k tomu udělí výslovný souhlas).

V té souvislosti je nutné opět připomenout informační povinnost SVJ a BD jakožto správců takových osobních údajů, dle které jsou povinny si souhlas takové osoby získat již v okamžiku, kdy poprvé osobní údaj získávají (čl. 13

34 Zdroj: <https://www.podnikatel.cz/clanky/soucinnost-zamestnavatelu-co-vse-jenutne-exekutorum-sdelit/>.

35 Tamtéž.

a násl. GDPR). V praxi SVJ a BD bude možné takové souhlasy získat zřejmě pouze v okamžiku, kdy je čip subjektu údajů osobám vydáván. Jedině v takovém okamžiku bude možné např. nechat subjekt údajů podepsat předávací protokol o předání čipu a současně souhlas se zpracováním jeho osobních údajů.

Uvažujeme-li, že čipový systém je komplexní systém zavedený jednotně v určitém bytovém domě, je nutné se předem připravit na situace, že **určitý subjekt údajů odmítne souhlas s využíváním jeho údajů v souvislosti s přístupovým čipem udělit, anebo svůj souhlas odvolá**. V takových případech je nutné, aby SVJ a BD bylo schopné ovládací software dostatečně efektivně administrovat a např. čip přiřazený k určitému vlastníkovi v takové situaci anonymizovat. I taková anonymizace však nemusí být efektivní vždy. Představme si dům, který má 20 oprávněných osob ke vstupu do budovy, z nichž jediná souhlas neposkytne nebo vezme zpět. V takovém případě nepostačí anonymizace jejích údajů u daného čipu, neboť bude možné určit, že právě tento „anonymizovaný“ čip užívá daná osoba.

Uvedenou metodiku, která bude dostatečně vhodně ošetřovat ochranu osobních práv subjektů údajů, bude proto muset SVJ či BD zpracovat ještě před zavedením takového přístupového systému do budovy.

Provoz a správa kamerových systémů

Podstatně rozsáhlejší pozornost než čipovým vstupním systémům je věnována kamerovým systémům. Klíčovou výkladovou úlohu zde převzal přímo Úřad pro ochranu osobních údajů, který pro dané případy přijal jednak **stanovisko č. 1/2016**,³⁶ které, byť vychází z již zrušeného zákona o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb., lze vztáhnout i na právní prostředí ustavené od účinnosti GDPR, a jednak na svém webovém portálu provádí výklad legislativy i ve vztahu ke konkrétním **otázkám**³⁷ (často kladené dotazy). Autor se setkal s **desítkami bytových domů, kde byl kamerový systém se záznamem instalován pouze na základě obecného (marketingového) prohlášení dodavatele, že systém je „v souladu s GDPR“**.³⁸ Prakticky žádné z testovaných SVJ či BD neprovádělo před instalací kamerového systému jakoukoli řádnou analýzu, zda je daný kamerový systém legální, tj. zda vyhovuje pravidlům dle GDPR, a to i např. prostřednictvím kritického hodnocení takových kamerových systémů dle stanovisek ÚOOÚ.

Po řádné analýze byla **převažující část těchto kamerových systémů přítom shledána jako rozporná s právní úpravou**. Důvodem byla ve všech případech skutečnost, že statutární orgány opíraly legitimitu kamerových systémů např. o určitá usnesení přijatá na shromáždění SVJ (části členů), resp.

na členské schůzi BD (části členů), a častěji pak o určité předchozí škodní události spočívající ve vykradení sklepů, poničení dveří, posprejování fasády a obdobně.

SVJ a BD v takových situacích tedy ve skutečnosti jako důvod pro instalaci takových kamerových systémů užívají souhlas svých členů a svůj oprávněný zájem.

Souhlas jakožto důvod dle čl. 6. odst. 1 písm. a) GDPR je nejvíce zjevně vadným titulem pro instalaci takového kamerového systému. Až na situace velmi malých bytových domů nebude na předmětném shromáždění či členské schůzi přítomno všech 100 % členů, a souhlas tak ve skutečnosti udělují jen někteří z nich. Navíc takto získaný souhlas není udělen mnoha dalšími osobami, které by byly nutně kamerovým systémem sledovány, jako např. návštěvy, rodinní příslušníci, partneři a partnerky členů, uklízečky, doručovatelé apod.

Podstatně jistějším právním důvodem je proto titul dle čl. 6 odst. 1 písm. f) GDPR, a tedy oprávněné zájmy příslušného správce či třetí strany, když těmito oprávněnými zájmy bude nejčastěji ochrana majetku spravovaného společenstvím vlastníků či bytovým družstvem. Tento důvod bude pravděpodobně tvořit drtivou většinu formálních odůvodnění pro instalaci kamerových systémů, které ÚOOÚ eviduje. Zmíněné stanovisko ÚOOÚ č. 1/2016 k tomu konstatuje: „*Jednou ze základních otázek zpracování osobních údajů prostřednictvím kamerových systémů v bytových domech je posouzení poměru mezi hodnotami, které mají být chráněny, na jedné straně (např. ochrana života a zdraví, ochrana majetku), a hodnotami, do kterých bude zasazeno, na straně druhé (ochrana soukromí). Každý, kdo hodlá instalovat a provozovat kamerový systém, musí posoudit, zda je zvolený prostředek (kamerový systém) způsobilý a potřebný k dosažení cíle (např. odradit či následně odhalit pachatele krádeže apod.), a vhodně jej kombinovat s dalšími prostředky (např. zamykání dveří, mříže apod.) tak, aby zvolené řešení nepřiměřeně nezasahovalo do práva na soukromí všech lidí, kteří se v prostorách bytového domu mohou pohybovat.*“ **A tedy dle této zásady kamerový systém, který sice např. zaznamená vandalismus, ale nebude schopen identifikovat konkrétního pachatele (např. v žádném úhlu záběru zpravidla osoba nebude obličejem ke kameře), nemůže obstát**. Úřad výstižně pokračuje: „*Při stanovení prostředků a způsobu zpracování osobních údajů (...) doporučuje Úřad přihlédnout k povaze prostor, které mají být sledovány.*“ Úřad tak vyjmenovává konkrétní situace, které budou SVJ a BD při výkonu své činnosti řešit a zvažovat. Tak např. prakticky zapovězeným prostorem pro umístění kamer by měly být vstupní dveře do bytů. Naopak **sledování prostor, jako jsou sklepy a půdy a vchody do nich, garáže, kočárkárny, kolárny, prostory dopisních schránek, vnější plášť budovy (a jeho bezprostřední okolí), vstupní dveře do domu, vstupní chodby k výtahům a schodištím i výtahy a schodiště, do soukromí s ohledem na další parametry kamerového systému většinou zasahuje v přiměřené míře a z hlediska zásad účelného a přiměřeného zpracování údajů nevyvolává zásadní problémy**.³⁹

Povinnostmi souvisejících s instalací kamerového systému se záznamem v bytovém domě je podstatně více než jen uvážení, zda je taková instalace v souladu s pravidly pro ochranu osobních údajů (např. musí být zvolena bezpečná technologie, data zabezpečena, přijat kamerový řád,

36 Online dostupné zde: https://www.uoou.cz/assets/File.ashx?id_org=200144&id_dokumenty=29566.

37 Např. zde: <https://www.uoou.cz/k-provozovani-kamerovych-systemu/d-29535>.

38 Nelze nicméně opomíjet i relevantní nabídky zhotovitelů, kteří poskytují určité poradenství v této oblasti – ponechme nyní stranou, zda je takový subjekt oprávněn poskytovat poradenství v oblasti, která je bezesporu právní, vůbec poskytovat – např.: https://www.kamerylegalne.cz/bytovy_dum_legalizace_gdpr_kamer.

39 Bod 5 stanoviska č. 1/2016 ÚOOÚ.

splněna informační povinnost atd.⁴⁰). **Analýza souladu uvažovaného kamerového systému s těmito legálními pravidly bude však jedním z prvních kroků**, které by mělo SVJ či BD učinit, než přistoupí k dalším detailnějším krokům směrem k realizaci.

Obecně lze v této souvislosti přístup Úřadu shrnout jako preferující ochranu osobních údajů, byť si nelze nevěšmout názorového posunu od poměrně militantního upřednostňování ochrany osobních údajů k dnešnímu částečně benevolentnějšímu výkladu situací, kdy lze kamerový systém v bytovém domě legálně provozovat. Jako jednoznačný závěr lze pak uzavřít, že **všude tam, kde bude možné bez větších či objektivních překážek ochránit majetek spravovaný SVJ a BD jiným způsobem, či všude tam, kde bude možné dohledat eventuální pachatele jinými běžnými prostředky (kterými disponuje policejní orgán) než právě kamerovým systémem, nebude možné kamerový systém instalovat**. Ani ojedinělá trestná činnost, např. ojedinělé vandalství, nebude jako legitimní důvod pro instalaci kamerového systému postačovat.

Předávání osobních údajů o členech správcovským společenstvem

Tato problematika bude dopadat zejména na společenství vlastníků jednotek, neboť bytová družstva vykonávají správu sama. Správcem se má pro účely SVJ na mysli osoba, která má zajišťovat některé činnosti správy domu a pozemku, a rozhodnutí o její změně ve smyslu ust. § 1208 písm. g) o. z. Na rozdíl od bytového družstva, které je tvořeno ze své podstaty jinak než SVJ, nebude ve většině případů společenství vlastníků vykonávat úlohu správce. Vyjma eventuálně nejmenších bytových domů s několika jednotkami se vlastníci sami nebudou chtít podílet na administrativním a technickém chodu společenství vlastníků jednotek a minimálně zčásti přenechávají výkon vybraných činností na osobách profesně k tomu vybavených.⁴¹

V oblasti ochrany osobních údajů by pak SVJ ještě před zahájením spolupráce s těmito profesními subjekty, jejichž podstatou je nutně výkon činnosti, jejímž obsahem je zpracování osobních údajů spravovaných společenstvím vlastníků jednotek (evidence členů, správa jejich úhrad, vyúčtování aj.), měla učinit dva základní kroky – jednak **uzavřít smlouvu o zpracování osobních údajů**, a jednak **ověřit, zda takový správce neutilizuje technologie ukládající data ve třetích zemích**, např. cloudové služby, technologie od mateřských zahraničních společností (centrální servery) a jiné. V takových situacích by totiž bylo možné a nutné uvažovat, **zda jsou naplněny podmínky pro definici takového stavu jakožto předávání osobních údajů do třetích zemí ve smyslu čl. V. GDPR**, což s sebou nese další konsekvence a povinnosti pro SVJ. Obdobně lze pak takovou povinnost vztáhnout i na BD v případě, kdy využívá služeb určitého profesionála, kterému předává osobní údaje svých členů, např. účetní společnost.

Bez ohledu na to, zda dochází k předávání osobních údajů do třetích zemí, či nikoli, **je třeba uzavřít s takovým správcem smlouvu o zpracování osobních údajů**. Praxe si vyžádala mnoho podob takových smluv. Nejčastěji do-

chází k uzavírání určitých doložek, často s GDPR ne zcela souladné podoby, když tyto doložky jsou součástí uzavíraných smluv o správě (smlouva mezi SVJ a správcovskou společností, jejímž obsahem je zajištění některých služeb týkajících se společných částí budovy a pozemku, resp. některých služeb zajišťovaných jinak bytovým družstvem). Náležitosti smlouvy o zpracování osobních údajů upravuje čl. 28 odst. 3 GDPR a jakýkoli rozbor jejího obsahu je nad rámec možné kapacity tohoto příspěvku. **Nejčastějšími úskalími těchto „smluv o zpracování osobních údajů“, vkládaných do smluv o správě nemovitosti je nerespektování náležitostí, které by měla tato smlouva mít dle GDPR**. Ujednání tak často zcela zbytečně nepoužívají pojmosloví GDPR, anebo jej naopak pouze formálně opisují, aniž by smlouva skutečně zakotvovala konkrétní způsob, jak budou osobní údaje členů SVJ chráněny a jak s nimi bude (či nebude) zacházeno. Protože z pohledu aktuálně účinné legislativy je to správce, a tedy SVJ, kdo je odpovědný za to, že ochrana osobních údajů bude dodržena, nelze než **doporučit, aby SVJ (ale totéž platí i pro bytová družstva) ohledně uzavírání těchto smluv o zpracování osobních údajů nepodceňovala svou odpovědnost**, když by to byl následně ostatně statutární orgán, který by nesl následky neplatné uzavřené smlouvy či nedostatečné ochrany osobních údajů členů. Zejména není důvod, ačkoli je to častou praxí správců, **proč by obsah takové smlouvy měl určovat (či jej vnučovat jako unifikovaný vzor) správce**, když odpovědným subjektem bude primárně SVJ. Připomeňme ostatně úvod čl. 28 GDPR: „*správce využije pouze ty zpracovatele, kteří poskytují dostatečné záruky zavedení vhodných technických a organizačních opatření tak, aby dané zpracování splňovalo požadavky tohoto nařízení a aby byla zajištěna ochrana práv subjektu údajů*“. A je to předně SVJ, které je povinno dostatečně prověřit, zda jsou takové záruky správcem poskytovány.

Využívání služeb domény druhého řádu, včetně doplňkových marketingových služeb

Poměrně rychle se rozvíjející službou je poskytnutí určitého již rozvinutého virtuálního prostředí, zejména funkční webové stránky, kde její majitel či provozovatel nabídne SVJ či BD jejich vlastní prezentaci prostřednictvím domény druhého řádu.⁴² Ne náhodou se do těchto projektů zapojují výsoce profesionalizované subjekty, které s poskytnutím této služby spojují nabídky k dalším službám – zejména právní poradenství, finanční poradenství, funkci profesionálního předsedy a další.

Ačkoli se uvedená služba může jevit jako značné ulehčení činnosti výboru SVJ či činnosti představenstva BD (pomíne-li finanční stránku), **vždy je třeba pečlivě zkoumat všeobecné obchodní podmínky a ujednání týkající se zpracování osobních údajů**. Společenstvím vlastníků či bytovým druž-

40 Srov. <https://www.uouu.cz/k-provozovani-kamerovych-systemu/d-29535>.

41 T. Horák, § 1208 [Působnost shromáždění], in op. cit. sub 21, str. 998.

42 Jmenujme pro příklad www.sousedce.cz, <https://webdomu.cz>, <https://www.radceprosvj.cz/webve-stranky-svj/>.

stvem poskytnutá data jsou nutně uložena na zařízeních poskytovatele zmíněné služby a k dalším doplňkovým službám je pak zjevně nutné, aby takové osobní údaje poskytovatel služby využil.

Než k takovému užití dojde, je SVJ, resp. BD, povinnou kvalifikovaně analyzovat a prověřit, zda taková služba splňuje zákonné požadavky GDPR. Nezbyvá než repetitivně vyslovit, že je to právě SVJ či BD, kdo jsou za soulad při zpracování jimi spravovaných osobních údajů primárně odpovědné.

Dílčí závěry a doporučení

Veškeré shora uvedené zpracování osobních údajů naznačuje, že **společenství vlastníků ani bytové družstvo se při svém každodenním právním jednání nevyhne povinností, které GDPR nastolilo. Z toho pro oba typy právnických osob plynou s tím související právní povinnosti, a to zejména povinnost analyzovat, zda je konkrétní zamýšlené jednání v souladu s GDPR (např. instalace určité technologie v domě, sdílení určitých informací mezi členy apod.), a pokud ke zpracování osobních údajů dojít má, pak musí taková osoba splnit řádně a včas informační povinnost vůči subjektům údajů (kterými zdaleka nejsou pouze členové SVJ nebo členové BD, jak popsáno shora) a rovněž veškeré povinnosti týkající se zabezpečení osobních údajů především dle požadavků čl. 32 GDPR.**

Z praxe mnoha čtenářů tohoto příspěvku pak bude plynout, že **zdaleka nikoli většina osob, které jsou členy statutárních orgánů společenství vlastníků či bytových družstev, má dostatečnou odbornou kvalifikaci pro takovou činnost.** Tento nedostatek se více týká SVJ, kde je vyšší míra zastoupení v jeho orgánech přímo jeho členy, kteří sami mají jinou profesní odbornost a výkon funkce člena voleného orgánu je čistě doplňkovou činností.

Pro společenství vlastníků a pro bytová družstva lze tak důrazně doporučit, aby v souladu se zásadou péče řádného hospodáře zajišťovala i ve vztahu k ochraně osobních údajů, které spravují, dostatečně kvalifikované analýzy, zejména aby využívala poradenství advokáta či jiných k tomu způsobilých osob. Součástí zákonné péče řádného hospodáře

je totiž od počátku povinnost vykonávat pouze takovou činnost, ke které má daný člen dostatečnou způsobilost, a naopak tedy pro ostatní činnosti zajistit služby externího odborníka.

V rámci přípravy implementace systémů pracujících s osobními údaji členů (a jiných subjektů údajů), zejména kamerových nebo čipových systémů, důrazně doporučuji **provést analýzu dopadu takového systému na ochranu osobních údajů** (a to zcela srovnatelně s požadavky čl. 35 GDPR). Takové posouzení považuji za **součást povinnosti péče řádného hospodáře**, kterou je každý statutární orgán vázán, a neprovedení takového posouzení by tak mohlo být naopak porušením takové péče. Doplňme pouze pro úplnost, že se zpravidla bude jednat o hodnocení výlučně právní a statutární orgán by za tím účelem měl oslovit osobu k tomu odborně způsobilou, a tedy advokáta.

Jakákoli prohlášení činěná k tomu nezpůsobilou osobou, distančně, anebo zjevně bez reálného konkrétního hodnocení určitého druhu zpracování v daném místě a podmínkách, např. generální označování určitého výrobku vlastností „GDPR ready“ anebo provádění online GDPR „testů“, se mi jeví jako zcela nepoužitelné, anebo jen málo použitelné pro praxi SVJ či BD. V prvním uvedeném případě půjde zpravidla pouze o určitou předpřipravenou funkcionalitu (např. GDPR ready software, anebo GDPR ready úložiště), která nevypovídá vůbec nic o tom, zda pomocí takové aplikace či úložiště realizovaný druh zpracování osobních údajů je legální. Ve druhém jmenovaném případě je pak nutné zopakovat, že analýzu dopadů uvažovaného druhu zpracování (např. instalace kamerového systému) má provádět k tomu odborně způsobilá osoba, kterou zpravidla nemůže nahradit žádný algoritmus, který za online testem stojí a vyhodnocuje jej. Žádný algoritmus není schopen kvalifikovaně vyhodnotit, zda určitá kamera může být instalována právě v takovém určitém místě bytového domu, ani vyhodnotit zákonnost takového zpracování (konkrétní kamery) ve smyslu čl. 6 GDPR.

Z právě uvedeného je zjevné, že předmětné nařízení vneslo mezi povinnosti statutárních orgánů SVJ a BD další oblast, na kterou je třeba pamatovat. Uvedené kautely jsou nejčastějším důvodem (vedle obecně klesajícího zájmu o výkon funkce člena voleného orgánu), proč **masivně nastupují poměrně nové profesní obory, jakým je profesionální statutární orgán.** S ohledem na aktuální legislativní prostředí již zdaleka statutární orgány nevystačí s dobrou znalostí budovy a místních poměrů, ale čím dál důrazněji je po nich vyžadováno kvalifikované plnění legislativních povinností, oblast ochrany osobních údajů je toho příznačným obrazem.

S ohledem na cíle GDPR lze úspěšně uzavřít, že společenství vlastníků i bytová družstva jsou bezesporu osoby, které mohou disponovat poměrně detailními osobními údaji, a je proto zcela namístě, aby na ně předmětná právní úprava dopadala, byla kontrolována a vymáhána. Ve výsledku je tak chráněno právo všech, kteří jsou součástí bytového družstva či bytového spoluvlastnictví. ❀

OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD 2022

- velká novela o.s.ř. od ledna 2022
- změny zákona o zvláštních řízeních soudních 2022
- jednací řád pro okresní a krajské soudy 2022
- rozhodčí řízení, mediace
- 16 právních předpisů aktuálním znění

více na www.osr.sagit.cz

inzerce

Veřejný pořádek a zájem dítěte v intencích ust. § 792 o. z.

Předmětem tohoto článku je představení interpretace ust. § 792 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), se zaměřením na výklad pojmu veřejný pořádek a jeho vzájemného vztahu s pojmem zájem dítěte dle citovaného ustanovení. Článek je vystavěn na ověření závěrů usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1012/2016 (č. 95/2019 Sb. rozh. civ.), ve kterém byla poprvé v judikatuře dovolacího soudu řešena právní otázka, za jakých okolností veřejný pořádek vyžaduje, aby bylo prominuto zmeškání lhůty k popření otcovství.¹ Prominutí zmeškání lhůty k popření otcovství rozhodnutím soudu je možné na základě ust. § 792 o. z., pokud to vyžaduje zájem dítěte a veřejný pořádek. Je tedy vyžadováno naplnění obou kritérií kumulativně. Podle závěrů citovaného usnesení Nejvyššího soudu mohou být tato dvě kritéria v kolizi, resp. postačuje, aby pouze jedno z kritérií nebylo naplněno, a soud zamítne návrh na prominutí zmeškání lhůty k popření otcovství.

Mgr. Erika Horníčková

je doktorandkou na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1012/2016, se dále podává, že prominutí zmeškání lhůty k popření otcovství v intencích ust. § 792 o. z. je třeba chápat jako „výjimečný postup, kterým je zasahováno do stabilních poměrů dítěte, které jsou chráněny prekluzivní lhůtou k popření otcovství a jejichž ochrana je výrazem zákonodárcem provedeného vážení právně relevantních zájmů dítěte, právního otce a případně i biologického otce. Tento postup slouží výhradně k umožnění nápravy poměrů v případech, kdy stávající stav působí takové následky, které se přičítá základním hodnotám společnosti do té míry, že jeho zachování je společensky zcela nepřijatelné, a které proto odůvodňují zásah do stabilních poměrů dítěte.“ Nejvyšší soud uvedl, že je třeba pojem veřejný pořádek vykládat v kontextu práva soukromého a veřejného samostatně a zároveň i v rámci soukromého práva samého je nutné k výkladu pojmu veřejný pořádek přistoupit specificky ve vztahu k jednotlivým soukromoprávním institutům, protože o. z. ani důvodová zpráva k o. z. neobsahují jednotnou definici tohoto pojmu.

Nejvyšší soud pojem veřejný pořádek v oblasti rodinného práva chápe jako korektiv autonomie vůle rodičů, když povinnost zohledňovat jako přední hledisko zájem dítěte je třeba vztáhnout také k samotným rodičům, a nikoliv jen státním orgánům (např. § 875 odst. 1 o. z.). Nejvyšší soud upozorňuje na to, že dítě není pouze „pasivním příjemcem dobrodiní po-

skytovaných mu právními předpisy, ale má být především jejich aktivním nositelem, k čemuž je ovšem třeba zapotřebí pomoci, k níž jsou, nejsou-li tu, nebo nechtějí-li rodiče, povolány orgány vyjmenované v čl. 3 Úmluvy.“² Tento požadavek Nejvyšší soud zdůrazňuje v souvislosti s tím, že dítě není podle české právní úpravy, na rozdíl od právních úprav zahraničních, nadáno aktivní věcnou legitimací k podání žaloby na popření otcovství, přičemž odkazuje na právo dítěte znát své rodiče, pokud to je možné.³

Dále Nejvyšší soud v usnesení ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1012/2016, uvedl, že na rozdíl od kritéria zájmu dítěte je kritérium veřejného pořádku ve smyslu ust. § 792 o. z. podmínkou objektivní. Nejvyšší soud zdůraznil, že nelze kritérium veřejného pořádku ztotožňovat se subjektivními zájmy kteréhokoliv účastníka řízení o popření otcovství. Nejvyšší soud zopakoval závěry své dosavadní judikatury,⁴ tedy že dosažení souladu biologického, právního a sociálního otcovství by mělo být pravidlem, avšak není-li toho možné dosáhnout, tak je třeba při zohlednění konkrétních okolností případu zvážit, který z uvedených aspektů rodičovství převažuje. Nejvyšší soud v této souvislosti v citovaném usnesení dovedl, že „Takové hodnocení je však součástí posuzování naplnění podmínky zájmu dítěte a jeho vyvažování se zájmy dalších účastníků, neboť jde o okolnosti ryze subjektivního charakteru.“ Tímto Nejvyšší soud ve svém důsledku učinil závěr, že v rámci výkladu pojmu veřejný pořádek podle ust. § 792 o. z. nelze zohlednit zájmy dotčených osob a provést vyvažování těchto zájmů a práv dotčených osob. Tento postup Nejvyšší soud podřazuje pod výklad kritéria zá-

¹ Článek vychází z disertační práce autorky s názvem „Prominutí zmeškání lhůty pro popření otcovství ve světle zásady zájmu dítěte a veřejného pořádku“.

² Rozuměj Úmluva o právech dítěte, sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.

³ Čl. 7 Úmluvy o právech dítěte.

⁴ Rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 298/2010, a ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 677/2013.

jmu dítěte podle ust. § 792 o. z. s odůvodněním, že se jedná, stejně jako v případě zájmu dítěte, o okolnosti ryze subjektivního charakteru. Nejvyšší soud nevymezuje, o jaké další účastníky vedle dítěte by se mělo jednat, a ohledně výkladu pojmu veřejný pořádek v intencích ust. § 792 o. z. dospívá k obecným formulacím, bez vymezení bližších kritérií zohledňovaných při výkladu pojmu veřejný pořádek.

Nejvyšší soud prezentuje požadavek veřejného pořádku ve smyslu ust. § 792 o. z., který vyžaduje prominutí zmeškání lhůty k popření otcovství, jako objektivní situaci, pro jejíž posouzení nejsou relevantní konkrétní okolnosti na straně dítěte či rodičů. Jedná se podle názoru Nejvyššího soudu o situaci, která „odporuje základním hodnotám společnosti, na nichž je nezbytné trvat. Situace odporující veřejnému pořádku je tedy charakterizována takovou okolností, kterou by bylo třeba stejným způsobem hodnotit vždy tehdy, pokud nastane, nehlédě na další konkrétní okolnosti případu (konkrétní situaci rodičů či dítěte). Jinými slovy, prominout zmeškání popěrné lhůty lze pouze tehdy, pokud stávající stav vyvolává takové následky, které jsou v daném čase společensky nepřijatelné, neboť jsou v rozporu se základními hodnotami, na nichž je nezbytné trvat.“ Jako příklad Nejvyšší soud uvedl „situaci, kdy prohlášení o určení otcovství k dítěti bylo učiněno na základě podvodu či v rozporu se zákonem, kdy jde o rodičovství incestní, které nadto není v souladu s biologickou realitou, apod.“

Nejvyšší soud poznamenává, že shodně je pojem veřejný pořádek vykládán ve francouzském právu v oblasti určování a popírání otcovství, přičemž podle důvodové zprávy k o. z. měla být francouzská právní úprava inspiračním zdrojem při použití tohoto pojmu v o. z. Je však nutné upřesnit, že důvodová zpráva k o. z. neodkazuje výslovně na francouzskou právní úpravu jako inspirační zdroj v oblasti rodinného práva. Zmínka je v důvodové zprávě učiněna pouze ve vztahu k pojmu veřejný pořádek v rámci výkladu k ust. § 1 o. z.⁵

Výklad pojmu veřejný pořádek v intencích ust. § 792 o. z., prezentovaný Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1012/2016, lze hodnotit jako nepřiměřeně restriktivní, když by se jím měly řešit otázky podvodného jednání a incestního rodičovství. Nejvyšší soud dále opomíjí, že při akcentování prvku objektivnosti kritéria veřejného pořádku do té míry, že při jeho posouzení nehraje roli konkrétní situace rodičů a dítěte, nelze existující stav odtrhávat a izolovaně hodnotit od skutečností, které k jeho

vzniku vedly. Příčinami vzniku takového stavu jsou vždy určitá jednání dotčených osob, tedy matky dítěte, právního otce a domnělého otce. Je tak nezbytné zkoumat příčiny vzniku objektivního stavu a dále to, do jaké míry jsou práva a zájmy dotčených osob včetně dítěte existencí tohoto stavu dotčeny.

Nejvyšší soud v jím předestřeném výkladu odděluje subjektivní zájmy účastníků řízení o popření otcovství na straně jedné a objektivnost existujícího stavu na straně druhé. Zároveň je třeba dodat, že není z citovaného usnesení Nejvyššího soudu zřejmé, na jakém základě dovozuje Nejvyšší soud závěr o tom, že zájmy účastníků řízení by měly být posuzovány v rámci kritéria zájmu dítěte, když toto samotné kritérium se týká pouze dítěte, a nikoliv jiných osob. Odkazuje-li Nejvyšší soud na prvek subjektivnosti zájmů účastníků řízení, nemůže tento prvek odůvodnit zkoumání zájmů jiných osob než dítěte v rámci kritéria zájmu dítěte, zvláště pokud zákonodárce zakotvil v ust. § 792 o. z. výslovně kritérium zájmu dítěte, a nikoliv zájmy jiných osob. Otázkou je rovněž vymezení okruhu osob, jejichž zájmy by měly být zkoumány, když Nejvyšší soud používá označení „účastníci řízení“. S odkazem na ust. § 420 odst. 1 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, se lze domnívat, že Nejvyšší soud má na mysli účastníky řízení o popření otcovství, tedy matku dítěte, dítě a právního otce dítěte.⁶

Nejvyšší soud však tímto vymezením opomíjí práva a zájmy domnělého otce, tedy biologického otce dítěte, který se domáhá popření otcovství, ale sám není, stejně jako dítě, nadán aktivní věcnou legitimací k podání návrhu na popření otcovství právního otce dítěte, ani návrhu na prominutí zmeškání lhůty k popření otcovství podle ust. § 792 o. z.

Pojem veřejný pořádek nelze striktně oddělovat od práv a zájmů dotčených osob vyplývajících z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“)⁷ již z toho důvodu, že právo jednotlivce na ochranu rodinného a soukromého života ve smyslu čl. 8 Úmluvy a samotný zájem dítěte jsou nutně součástí pravidel, na nichž je nezbytné v demokratické společnosti trvat, tedy součástí veřejného pořádku. V případě veřejného pořádku nelze samotný pojem veřejný pořádek označit za princip, nýbrž až jeho jednotlivé složky vyjadřují konkrétní principy, základní práva či právní hodnoty.⁸ Jak mimo jiné vyplývá z důvodové zprávy k o. z., veřejný pořádek „prostupuje celé právo a zahrnuje pravidla, na nichž leží právní základy společenského řádu zdejší společnosti“.⁹ Jedná se tedy o pravidla určité kvality, určité významnosti. Z. Kühn definuje v nejširším slova smyslu právní principy jako „pravidla, která tvoří základ určitého právního institutu, zákona, právního odvětví nebo (v případě obecných principů právních) právního řádu jako celku“.¹⁰ A. Gerloch vymezuje principy jako „nejobecnější pravidla chování, v koncentrované podobě vyjadřující obecné cíle práva, kterými jsou základní hodnoty (život, svoboda, rovnost, jistota, majetek a další až po nejobecnější hodnotu, hodnotu spravedlnosti), k jejichž naplnění a ochraně působení práva směřuje“.¹¹ Pro účely výkladu pojmu veřejný pořádek v intencích ust. § 792 o. z. lze konstatovat, že se jedná o základní práva osob přímo dotčených popřením otcovství po uplynutí

5 Konsolidovaná důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. [online], zvláštní část, str. 32. Dostupné z: obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/texty-zakonu. Důvodová zpráva uvádí výčet zemí, jejichž občanské zákoníky pracují s pojmem veřejný pořádek, jako např. Francie, Španělsko, Švýcarsko a Québec.

6 J. Levý in K. Svoboda a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních, Komentář [online databáze], 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2020 [cit. 1. 4. 2021], str. 846-849, bod 11. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

7 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., ve znění pozměňujících protokolů.

8 Srov. Z. Kühn: Aplikace práva ve složitých případech, Karolinum, Praha 2002, str. 80, 94.

9 Konsolidovaná důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. [online], zvláštní část, str. 32. Dostupné z: obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/texty-zakonu.

10 Op. cit. sub 8, str. 78.

11 Tamtéž.

popěrné lhůty,¹² tedy právo na ochranu rodinného a soukromého života matky, právního otce, domnělého otce a dítěte, včetně zájmu dítěte, který je vymezen jako samostatné kritérium v ust. § 792 o. z. Dále také **princip právní jistoty**, který může být dotčen zásahem do existujícího právního stavu po uplynutí určitého časového období. Uvedený závěr je podpořen také závěry judikatury Ústavního soudu, na kterou je vhodné zaměřit pozornost při hledání účelu ust. § 792 o. z., jelikož Ústavní soud, jako ochránce ústavnosti, při své rozhodovací činnosti poměřuje právní úpravu s ústavními principy zahrnujícími základní práva a svobody.¹³

Za účelem ověření výše uvedeného závěru o výkladu pojmu veřejný pořádek podle ust. § 792 o. z. je dále věnována pozornost vymezení kritérií pojmu veřejný pořádek v intencích citovaného ustanovení, a to na základě recentního objektivního výkladu a historického subjektivního výkladu. Aplikací jednoduchého subjektivně historického výkladu, subjektivně teleologického výkladu a formálně systematického výkladu není možné dospět k jednoznačnému závěru o vymezení definičních znaků veřejného pořádku. Provedením historické komparace, v rámci subjektivně historického výkladu pojmu veřejný pořádek dle ust. § 792 o. z., lze konstatovat, že v minulosti byly v české právní úpravě popírání otcovství po uplynutí popěrné lhůty používány pojmy jako veřejný zájem zakotvený ve vládním nařízení č. 180/1941 Sb., obecný zájem upravený v zákoně č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), zájem společností podle zák. č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „ZR“), účinného ve znění do 31. 7. 1998, a zájem dítěte podle ZR ve znění účinném od 1. 8. 1998. Po provedené analýze těchto pojmů je možné učinit závěr, že žádný z uvedených pojmů není aplikovatelný pro účely výkladu veřejného pořádku podle ust. § 792 o. z.¹⁴ Zájem dítěte podle ZR ve znění účinném od 1. 8. 1998 je zachován jako samostatné kritérium zájmu dítěte dle ust. § 792 o. z. Pojem veřejný pořádek tak nebyl, na rozdíl od o. z., v minulosti v české právní úpravě popírání otcovství zakotven samostatně ani v kombinaci s jiným kritériem.

Definiční kritéria pojmu veřejný pořádek podle ust. § 792 o. z. je možné dovodit na základě objektivně teleologického výkladu, který umožňuje nalézt vůli racionálního zákonodárce, a to s odkazem na závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 15/09 (N 139/58 SbNU 141). Citovaným nálezem bylo ke dni 31. 12. 2011 zrušeno ust. § 57 odst. 1 ZR v původním znění.¹⁵ Ústavní soud v předmětném nálezu vymezil kritéria, která měla být brána v potaz při tvorbě nové právní úpravy, a zároveň kritéria, která měly obecné soudy při rozhodování o návrzích na popření otcovství podaných matkou či právním otcem po uplynutí zrušené popěrné lhůty zvažovat do doby přijetí nové právní úpravy. Tato kritéria pro posouzení přípustnosti návrhu na popření otcovství jsou využitelná také při výkonu diskreční pravomoci soudu podle ust. § 792 o. z. Obecné soudy v době neaplikování popěrné lhůty podle zrušeného ust. § 57 odst. 1 ZR, ve znění do 31. 12. 2011, rozhodovaly rovněž o návrzích na popření otcovství podaných po uplynutí zrušené popěrné lhůty a musely zvažovat konkurující si

zájmy dotčených osob a posoudit, zda při zvážení okolností konkrétního případu je namíste ještě návrh připustit a vést řízení o popření otcovství, či nikoliv. Ve své podstatě tedy soudy rozhodovaly v podobné situaci jako nyní v řízení podle ust. § 792 o. z.

S ohledem na požadavky kladené Ústavním soudem v citovaném nálezu lze v rámci recentního objektivně teleologického výkladu vymezit následující **definiční kritéria pojmu veřejný pořádek ve smyslu ust. § 792 o. z., a to:**

- a) zda právní otec, který se domáhá popření otcovství po uplynutí popěrné lhůty, věděl či mohl vědět, že není biologickým otcem dítěte již v době běhu popěrné lhůty,
- b) pokud věděl, že není biologickým otcem dítěte, zda podnikl právní kroky k popření svého otcovství, pokud tak neučinil, tak z jakého důvodu,
- c) časový prostor od zjištění relevantních skutečností pro zpochybnění otcovství do podání návrhu na popření otcovství, resp. návrhu na prominutí zmeškání lhůty k popření otcovství dle ust. § 792 o. z., a zda žaloba s ohledem na tento časový prostor ob stojí z hlediska přiměřenosti zásahu do práv a chráněných zájmů jiných osob,
- d) jakým způsobem se projevuje otcovství právního otce k dítěti v rovině sociální,
- e) jaké jsou rodinné vztahy a zda jsou ustáleny,
- f) zajištění právní jistoty v rodinných vztazích,
- g) zajištění rodinného zázemí pro výchovu dítěte,
- h) právo na respektování rodinného a soukromého života matky dítěte ve smyslu čl. 8 Úmluvy,
- i) právo na respektování rodinného a soukromého života právního otce dítěte ve smyslu čl. 8 Úmluvy,
- j) právo na respektování rodinného a soukromého života domnělého (biologického) otce dítěte ve smyslu čl. 8 Úmluvy,
- k) zájem dítěte ve smyslu čl. 3 Úmluvy o právech dítěte (dále jen „ÚPD“),¹⁶ zájem dítěte na dosažení souladu biologického, právního a sociálního rodičovství, právo na respektování rodinného a soukromého života dítěte

12 Srov. tamtéž. Z. Kühn rozlišuje základní lidská práva, která mohou operovat poměřování (je namíste hovořit o principech), a jiná základní lidská práva, která v právním myšlení operují jako právní normy. Prvně zmiňovaná skupina základních lidských práv má logickou strukturu principů a je nutné při jejich aplikaci přistoupit k poměřování těchto práv s dalšími principy, které přicházejí v úvahu, či základními právy s logickou podobou principů, či jinými právními elementy. Zároveň uvádí, že tato skupina základních práv má „specifickou váhu danou hierarchií společenských hodnot s nimi spojených a ústavními základy právního řádu“.

13 Lze tedy předpokládat, že by racionální zákonodárce přijal právní úpravu souladnou s rozhodovací praxí Ústavního soudu, zvláště v situaci, kdy by se jednalo o náleží Ústavního soudu, jímž bylo určité ustanovení právního předpisu zrušeno. Racionální zákonodárce by tak při přijetí nové právní úpravy dbal *ratio decidendi* zrušujícího nálezu Ústavního soudu a přijal novou právní úpravu co nejvíce souladnou se závěry vyslovenými Ústavním soudem. Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2002, sp. zn. II. ÚS 355/02 (U 35/28 SbNU 437).

14 Podrobněji E. Horníčková: K pojmu veřejného pořádku jako kritéria pro prominutí zmeškání lhůty k popření otcovství, *Acta Iuridica Olomucensia* č. 3/2017, str. 187-206.

15 Nález Ústavního soudu byl také podkladem k následnému upuštění od ingerence nejvyššího státního zástupce v oblasti popírání otcovství a jejího nahrazení založením pravomoci soudu na základě ust. § 792 o. z. [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1012/2016 (č. 95/2019 Sb. rozh. civ.)].

16 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.

ve smyslu čl. 8 Úmluvy, včetně práva dítěte znát své rodiče ve smyslu čl. 7 ÚPD a právo dítěte na zachování své totožnosti ve smyslu čl. 8 ÚPD,

I) za předpokladu, že by nedošlo ke změně právní úpravy, je třeba zvažovat také neexistenci popěrného práva dítěte a domnělého otce dítěte.

Lze tedy shrnout, že **výklad ust. § 792 o. z. je třeba založit na existenci prostoru soudu k vážení v kolizi stojících hodnot.** V tomto lze odkázat také na usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2012, sp. zn. II. ÚS 2964/12 (N 219/75 SbNU 457), bod 29. Výše uvedená definiční kritéria pojmu veřejný pořádek dle ust. § 792 o. z. odpovídají také požadavkům Úmluvy a přístupu ESLP k otázce popírání otcovství po uplynutí popěrných lhůt.¹⁷ **Z pohledu ESLP je podstatné při odmítnutí žaloby na popření otcovství podané po uplynutí popěrné lhůty provést vážení v kolizi stojících zájmů a neodmítnout tuto žalobu pouhým odkazem na uplynutí popěrné lhůty.** Přiměřenost sledovaného cíle je dána pouze tehdy, pokud mezi obecným zájmem na ochraně právní jistoty v rodinných vztazích a právem právního otce na přezkum právní domněnky ve světle biologických důkazů byla nastolena spravedlivá rovnováha.¹⁸ Významným prvkem při rozhodování soudu je také hodnocení zájmu dítěte, a to mimo jiné i s přihlédnutím k tomu, zda může dítě samo, nejčastěji po dosažení určitého věku, rozhodnout o zahájení řízení o popření otcovství, či nikoliv.¹⁹ Situace, v níž může právní domněnka převažovat nad biologickou a sociální realitou, bez ohledu na zjištěné skutečnosti a přání dotčených osob a bez skutečného prospěchu kohokoliv, není slučitelná, a to dokonce ani s ohledem na prostor pro uvážení ponechaný členským státům, s povinností zajistit účinné respektování rodinného života.²⁰ Podle ESLP je problematické, pokud soudy nepřezkoumávají osobní poměry stěžovatelů. Je nutné zkoumat zájmy dotčených osob, a to jak osobní poměry stěžovatele, tak vůbec nejlepší zájmy dítěte na tom, zda by mělo být otcovství popřeno, či nikoliv.²¹

Výklad pojmu veřejný pořádek v intencích ust. § 792 o. z. založený na vyvažování v kolizi stojících práv a zájmů dotčených osob, tedy matky dítěte, právního otce, domnělého

(biologického) otce a dítěte, odpovídá také přístupu francouzské soudní praxe při rozhodování o popření otcovství po uplynutí popěrné lhůty. Francouzská judikatura dovodila povinnost soudů rozhodovat o žalobách na určení či popření otcovství podaných po uplynutí popěrné (promlčecí) lhůty na základě provedeného testu proporcionality. Komparací s francouzskou právní úpravou, na kterou se Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1012/2016, odkazoval, tak neobstojí závěr o objektivnosti a striktnosti výkladu pojmu veřejný pořádek při rozhodování soudu o prominutí zmeškání lhůty k popření otcovství. Nejvyšší soud v citovaném usnesení neposuzoval francouzskou právní úpravu komplexně, včetně systému popěrných lhůt, okruhu osob oprávněných k popření otcovství, judikatorně dovozené aplikace principu proporcionality po uplynutí popěrné lhůty a výkladu veřejného pořádku v širších souvislostech v oblasti určování a popírání rodičovství, a zaměřil se zřejmě pouze na výklad veřejného pořádku na základě art. 423 Code de procédure civil, který se nevztahuje výhradně jen na otázku popření otcovství a jehož účel je podstatně odlišný od účelu ust. § 792 o. z.²²

Závěrem lze konstatovat, že **pojem veřejný pořádek ve smyslu ust. § 792 o. z. nelze striktně oddělovat od zájmů dotčených osob včetně zájmu dítěte již z toho důvodu, že samotný zájem dítěte je nutně součástí pravidel, na nichž je nezbytné v demokratické společnosti trvat, tedy součástí kritéria veřejného pořádku.** Ve skutečnosti tak nemůže dojít ke kolizi kritéria zájmu dítěte a veřejného pořádku, protože **zájem dítěte není samostatnou kategorií, ale výsečí kritéria veřejného pořádku** ve smyslu ust. § 792 o. z. Vyvažování zájmů a práv dotčených osob, tedy dítěte, matky dítěte, právního otce a domnělého (biologického) otce, je tak třeba činit v rámci posouzení kritéria veřejného pořádku. Uvedení kritéria zájmu dítěte v ust. § 792 o. z. a jeho výslovné vyčlenění vedle kritéria veřejného pořádku je nezbytné vnímat pouze jako zdůraznění zájmu dítěte na prominutí zmeškání popěrné lhůty tehdy, je-li dítě chráněno ÚPD, tedy v případech, kdy je zájem dítěte předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dítěte.²³ ❀

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhjji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

17 K tomuto podrobněji eurokonformní výklad založený na analýze judikatury ESLP provedený autorkou v disertační práci „*Prominutí zmeškání lhůty pro popření otcovství ve světle zásady zájmu dítěte a veřejného pořádku*“.

18 Rozsudek ESLP ze dne 24. 11. 2009, *Shofman proti Rusku*, stížnost č. 74826/01, bod 45.

19 Rozsudek ESLP ze dne 28. 11. 1984, *Rasmussen proti Dánsku*, č. 9777/79.

20 Rozsudek ESLP ze dne 27. 10. 1994, *Kroon a další proti Nizozemsku*, stížnost č. 18535/91.

21 Rozsudek ESLP ze dne 5. 4. 2018, *Doktorov proti Bulharsku*, stížnost č. 15074/08.

22 Podrobněji rozbor francouzské právní úpravy včetně výkladu pojmu veřejný pořádek v disertační práci autorky „*Prominutí zmeškání lhůty pro popření otcovství ve světle zásady zájmu dítěte a veřejného pořádku*“.

23 Čl. 1 ÚPD stanoví, že „Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilost dosaženo dříve.“ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1982/2012 (č. 22/2015 Sb. rozh. civ.): „V případě zletilého dítěte jsou jeho zájmy zásadně rovnocenné zájmům ostatních účastníků, aniž by se zletilé dítě mohlo dovolávat vysokého standardu založeného Úmluvou o právech dítěte a není důvod, aby test proporcionality zásahu do práva na soukromý život nebyl aplikován ve své obvyklé podobě. Vedle zájmu zletilého dítěte je proto třeba stejně pečlivě vážit a stejnou váhu přiznat také zájmům dalších osob, které by mohly být takovým rozhodnutím dotčeny.“

Co se stane se stávajícími „černými stavbami“ po účinnosti nového stavebního zákona?

Nový stavební zákon vyšel ve Sbírce zákonů 29. 7. 2021 pod č. 283/2021 Sb. a nabude plné účinnosti dne 1. 7. 2023, s výjimkou některých ustanovení s dřívější účinností. Nový zákon obsahuje zpřísnující ustanovení vůči nelegální výstavbě bez příslušného povolení, tzv. „černým stavbám“. Není ale jednoznačné, jak se nový zákon vztahuje na černé stavby dokončené před jeho účinností. Co se s nimi tedy stane?

JUDr. Jiří Buryan, LL.M., Ph.D.,
působí jako advokát AK HAVEL
& PARTNERS.

Mgr. František Korbel, Ph.D.,
působí jako advokát AK HAVEL
& PARTNERS, je členem
představenstva ČAK.

Černé stavby podle nového stavebního zákona

Současná právní úprava umožňuje v § 129 odst. 2 stavebního zákona prakticky neomezené dodatečné povolení stavby, která byla stavebníkem realizována nelegálně, a to i vědomě bez příslušného povolení. Konkrétně tento proces funguje tak, že jakmile je zjištěna existence černé stavby (např. na podnět sousedů stavby nebo i z vlastních zjištění stavebního úřadu), stavební úřad zahájí řízení o odstranění stavby. V oznámení o zahájení tohoto řízení však musí stavební úřad vlastníka nebo stavebníka poučit o možnosti podat ve lhůtě 30 dnů od zahájení řízení žádost o dodatečné povolení stavby. Ta může být i neúplná a může být i následně doplňována o detailněji zpracovanou projektovou dokumentaci. Může dojít k přerušení řízení, během kterého si stavební úřad vyžádá (nebo stavebník z vlastní iniciativy doloží) všechny chybějící podklady.

Dodatečné povolení může nahradit nejen stavební povolení, ale i územní rozhodnutí, dokonce v něm může být udělena výjimka z požadavků na výstavbu. Možnost souseda stavby nebo jiné dotčené osoby vynutit si odstranění stavby byla prakticky velmi omezená. Částečně by ji mohla zlepšit nová

judikatura Nejvyššího správního soudu,¹ která umožňuje sousedovi či jiné dotčené osobě vynutit si zahájení řízení o odstranění stavby, její výsledky však praxe zatím nestačila příliš poznat. V praxi jsme narazili na častý přístup stavebních úřadů i stavebníků, kteří (i pro urychlení) raději realizovali stavbu nelegálně a počítali s tím, že po realizaci bude stavební úřad více nakloněn stavbu povolit, než pokud by šlo o povolení před realizací. Bohužel tato situace vede i k častému udělování výjimek z požadavků na výstavbu (včetně např. požadavků na odstupovou vzdálenost), které by jinak při řádném řízení povoleny nebyly.

Nový stavební zákon tento režim podstatně zpřísnuje. Možnost dodatečného povolení a povinnost stavebního úřadu poučit o této možnosti zůstává. V § 256 však nový zákon upravuje podmínky dodatečného povolení odlišně oproti stávající úpravě. První zásadní podmínkou je, že povinný (tj. dle legislativní zkratky v § 250 vlastník stavby a stavebník) *prokáže, že jednal v dobré víře*.

Požadavek na dobrou víru

Prakticky by se měla dobrá víra stavebníka v drtivé většině případů omezit v podstatě pouze na případy, kdy stavebníkovi bylo stavebním úřadem vydáno povolení záměru, toto povolení nabylo právní moci, stavebník následně realizoval stavbu nebo s její realizací započal, a následně bylo povolení zrušeno v přezkumném řízení, a dále na případy, kdy stavební úřad vydá informaci (předběžnou informaci, neformální sdělení apod.) o tom, že stavba žádné povolení nevyžaduje. To by se mohlo aplikovat dle důvodové zprávy i na případy, kdy se následně prokáže, že se tato informace nezakládala na pravdě, ať již z důvodu nesprávného posouzení podání stavebním úřadem (úředník není neomylný), nebo z důvodu nedostatečného podání, ze kterého nebylo možné zjistit všechny podstatné informace, stavební úřad nevyzval stavebníka k doplnění, a podání tak vyhodnotil nesprávně (stavební úřad stavebníka uvede v omyl z nedbalosti).

¹ Rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 3. 2021, č. j. 6 As 108/2019-39.

Za prokázání dobré víry pak nelze považovat situaci, kdy:

- stavebník realizuje stavbu odlišnou od stavby, které se týkala informace od stavebního úřadu,
- stavebník realizuje nepovolené změny oproti povolené stavbě (ledaže by se jednalo o změny stavby před dokončením, které mohou být projednány v kolaudačním řízení podle § 224 odst. 3).

Toto omezení se vztahuje i na situace, kdy stavebník provede změny stavby před dokončením, které by jinak byly povolitelné. Dokonce by se vztahovalo i na změny, které by bylo možné povolit i zjednodušeným způsobem, např. vydáním povolení jako prvního úkonu v řízení podle § 224 odst. 5. Bohužel nový zákon pro tyto případy výjimku nestanoví. Pokud takovou změnu stavebník již bez povolení zrealizuje, měl by ji dle přísné nové úpravy tedy správně nejprve odstranit, nechat si ji povolit a následně teprve zrealizovat znovu.

Důkazní břemeno k prokázání předpokladů dobré víry tak nese vždy povinný (stavebník, vlastník stavby). **Dobrou víru je nutné posuzovat objektivně**, tj. nestačí jen subjektivní omyl stavebníka o tom, že se domníval, že stavba povolení nevyžaduje. Důvodová zpráva správně odkazuje na § 4 odst. 2 o. z., podle nějž: „Činí-li právní řád určitý následek závislý na něčí vědomosti, má se na mysli vědomost, jakou si důvodně osvojí osoba případu znalá při zvážení okolností, které jí musely být v jejím postavení zřejmé.“

V dodatečném povolení nebude možné povolit výjimky

Nový zákon stanoví i **druhou podstatnou podmínku, a to, že v řízení o dodatečném povolení nebude možné povolit výjimky z požadavků na výstavbu**. Požadavky na výstavbu jsou vymezeny v § 137 a zahrnují požadavky na vymezení pozemků (zahrnující i požadavky na parkovací stání a odvádění vod), požadavky na umístování staveb (typicky na odstupy staveb) a technické požadavky na výstavbu. Možnost výjimek z těchto požadavků podle § 138 tedy nelze využít. Stavebník se bude muset spoléhat pouze na § 137 odst. 4, dle kterého se u některých staveb požadavky na výstavbu neuplatní. Jedná se např. o změnu dokončené stavby nebo změnu památkově chráněné stavby, avšak pouze v rozsahu, v jakém to „závažné územně technické nebo stavebně technické důvody nebo jiný veřejný zájem vylučují, pokud se tím neohrozí bezpečnost, ochrana zdraví nebo života osob nebo zvířat, životní prostředí, sousední pozemky nebo stavby“.

Poslední, spíše méně významnou podmínkou dodatečného povolení stavby, je **uhrazení pokuty za přestupek** spočívající v realizaci černé stavby.

Nový režim je velmi přísný, v průběhu rekodifikací však byly zvažovány i ještě přísnější přístupy, a to např. kriminalizace jednání stavebníků černých staveb nebo absolutní nemožnost jejich dodatečného povolení. Absolutní nemožnost byla vyloučena zejména proto, že může docházet k situacím, kdy bude povolení záměru zrušeno např. v soudním přezkumu až poté, co bude započato se stavbou (nebo bude dokonce i dokončena). Důvodem pro zrušení může být i jen procesní vada v postupu stavebního úřadu, tj. projektová dokumentace může být správná a souladná se všemi požá-

davky na výstavbu. Mnohdy také postačí i drobné úpravy projektu tak, aby odpovídal právnímu řádu. Zohledněna byla i neefektivita, kdy by jinak musela být stavba stržena, povolena a v zásadě v podobném vzhledu by mohla být postavena znovu. Na druhou stranu zkušenosti z praxe (podle našeho názoru správně) ukázaly na nutnost důrazně odradit stavebníky od černé výstavby.

Tato přísnost se může jevit jako zbytečně extenzivní např. u druhého požadavku. V dodatečném povolení by totiž nebylo možné povolit ani méně substantivní výjimky. Neznáme sice znění budoucích prováděcích vyhlášek, nicméně stávající vyhlášky a jimi ze závazně technické normy obsahují řadu technických požadavků (parametry schodiště atd.), na kterých by nebylo nutné trvat za všech okolností. I zde tedy mohla být dána větší pravomoc stavebním úřadům, aby posoudily, které výjimky lze udělit i v dodatečném povolení a které ne (např. zákaz by se mohl vztahovat jen na požadavek na odstupové vzdálenosti). Přísně může splnění obou podmínek působit i v případě některých větších změn staveb před dokončením. Stavebník totiž velice těžko bude prokazovat dobrou víru, pokud se odchýlil od povoleného záměru, byť by to bylo odchýlení vyvolané např. neočekávanými geologickými poměry a stavebník pokračoval se stavbou před vydáním povolení změny z důvodu ochrany před nepřízní počasí (takto např. zastřešil stavbu sice odchýlně od povolení, avšak zjevně způsobem, který by jinak povolen byl).

Dodatečné povolení a opakované řízení s novým povolením

Nový stavební zákon odlišuje od dodatečného povolení stavby tzv. **opakované řízení s novým povolením**. **Opakované řízení se bude vztahovat na stavby provedené na základě povolení, které bylo následně zrušeno např. v soudním přezkumu s odstupem času, a to i po dokončení stavby**. Neuplatní se zde ani podmínka dobré víry. Předpokladem pro možnost postupovat v opakovaném řízení, a ne v dodatečném povolení, je ostatně výstavba v souladu s pravomocným a následně zrušeným povolením. Neuplatní se ani omezení spočívající v nemožnosti udělit výjimku z požadavků na výstavbu. To dává v daném případě smysl. Pokud totiž ve zrušeném rozhodnutí byla povolena výjimka z požadavků na výstavbu, nebylo by ji možné jinak v novém řízení opět udělit, a to ačkoliv by byla legitimní. Původní povolení záměru by mohlo být zrušeno jen z důvodu procesního pochybení na straně stavebního úřadu (např. chyba spočívající ve vyloučení některého účastníka), nebylo by tedy přiměřené, aby byl stavebník nucen stavbu odstranit, a to ačkoliv by udělení výjimek bylo v daném případě odůvodněné.

Ust. § 259 navíc stanoví další výhodu pro stavebníka v opakovaném řízení. I když nebudou splněny některé podmínky pro povolení záměru dle § 193 (např. soulad s územním plánem nebo požadavky na výstavbu), povolí se stavba, pokud „povinný jednal v dobré víře a pokud by nařízením odstranění stavby vznikla třetím osobám nebo veřejnému zájmu újma, která by byla ve zjevném nepoměru k újmě vzniklé nenařízením odstranění stavby“.

Možnost dodatečného povolení podle § 256 se tedy bude vztahovat pouze na úzký okruh případů.

Přechodná ustanovení pro již existující černé stavby

Otázkou je, jak se postavit k černým stavbám, které byly zrealizovány před účinností nového stavebního zákona (tj. před 1. 7. 2023). Návrh nového stavebního zákona, který byl zpracován v návaznosti na diskuse pracovních skupin a rozeslán do meziresortního připomínkového řízení v listopadu 2019, v návaznosti na rekodifikační diskuse v pracovních skupinách na tuto otázku pamatoval. V § 168 odst. 12 stanovil, že pro „staré černé stavby“ se neuplatní požadavek na dobrou víru (tento návrh neobsahoval oproti schválenému znění zákaz udělení výjimky z požadavků na výstavbu). Bylo tedy postaveno najisto, že existující černé stavby bude možné odstranit, popř. i dodatečně povolit, a to v zásadě za podobného přístupu jako podle stávající úpravy.

Schválené znění nového stavebního zákona však takové přechodné ustanovení neobsahuje, z čehož vyplývají tři možné přístupy:

- **1. Za prvé, „staré černé stavby“ (tj. dokončené před 1. 7. 2023) již nebude možné dodatečně povolit, ale také ne odstranit.** Tento závěr by vyplýval z důvodové zprávy k § 254 (resp. § 249 dle číslování důvodové zprávy – v důsledku poslaneckých pozměňovacích návrhů došlo k přečíslování ustanovení zákona): „Nový režim odstraňování nepovolených staveb se uplatní na stavby zahájené po nabytí účinnosti zákona. Tvrzení, že stavba byla zahájena dříve (před účinností nové úpravy), musí stavebník v řízení prokázat.“ Tento výklad popisuje jako reálný (byť s oprávněnými výhradami) také JUDr. Kubík.²

Tento přístup by ale znamenal jakési vakuum pro staré černé stavby a v zásadě pokyn zákonodárce pro urychlenou nelegální výstavbu, než udeří poslední červnová hodina roku 2023. Jako takový jej nelze akceptovat. Ostatně ze samotného textu zákona tento závěr ani nevyplývá, ust. § 254 a násl. totiž nehovoří o stavbách realizovaných před účinností nového zákona. Nový zákon se tak vztahuje na všechny stavby realizované bez povolení nebo v rozporu s ním, přičemž v přechodných ust. § 330 upravuje, jaká rozhodnutí podle stávající úpravy se považují za povolení podle nového zákona. Tento přístup je tedy nutné odmítnout.

- **2. Za druhé, nový přísnější režim se uplatní i na „staré černé stavby“.** Nový zákon v § 250 odst. 1 písm. b) stanoví: „Stavební úřad nařídí stavebníkovi nebo vlastníkovi stavby odstranit stavbu, pokud ... je prováděna nebo byla provedena bez povolení podle tohoto zákona anebo v rozporu s ním.“ Výslovně je zde tedy uvedeno sousloví „podle tohoto zákona“. To by indikovalo spíše správnost prvního přístupu – tj. na stavby vyžadující povolení podle „předchozího stavebního zákona“ by se možnost odstranění nevztahovala. Na druhou stranu by ale podle přechodných ust. § 330 bylo možné vztáhnout povolení podle „předchozího stavebního zákona“ i na povolení podle „nového stavebního zákona“.

Tento přístup však naráží na úskalí v podobě možného zakázaného retroaktivního působení nového zákona. Řízení o odstranění stavby je řízením sankční povahy. Podle stá-

vající úpravy je do něj (fakultativně) vložena možnost dodatečného povolení stavby v odděleném řízení, podle nové úpravy se spojují obě řízení v jedno. V obou případech však řízení může vyústit v sankci spočívající v udělení pokuty, ale také v povinnost odstranění stavby. Podle našeho názoru je tak nutné nahlížet na řízení o odstranění stavby prizmatem zákazu retroaktivity. Stavebník černé stavby realizované před účinností nového zákona by tedy pro dodatečné povolení stavby neměl mít horší podmínky, než má podle stávající právní úpravy. To podle našeho názoru vyplývá i z judikatury, která princip retroaktivity aplikuje nejen na samotné trestní či přestupkové řízení. Ústavní soud k tomu např. uvádí:

„Přestože zákaz retroaktivity právních norem je v čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod výslovně upraven jen pro oblast trestního práva (podle uvedeného ustanovení trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán, a pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější), je nutné z čl. 1 Ústavy dovodit působení tohoto zákazu i pro další odvětví práva (srov. nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997 publikovaný pod č. 63/1997 Sb.). Akcent kladený na zákaz zpětné účinnosti právních norem jako na jeden ze základních prvků právního státu pramení z požadavku právní jistoty. Zákaz retroaktivity spočívá v tom, že podle současné právní normy zásadně není možné posoudit lidské chování, právní skutečnosti či právní vztahy, jež se uskutečnily dříve, než právní norma nabyla účinnosti.“³

Popis rozlišování pravé a nepravé retroaktivity v souvislosti s řízeními podle stavebního zákona obsahuje také rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 2. 2018, č. j. 1 As 344/2017-54: „Pochopitelně při jakémkoliv výkladu procesních ustanovení je vždy potřeba dávat pozor, aby provedený výklad nebyl na újmu procesním právům, zejména aby nezkrátil účastníka na právu na přístup k soudu (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 5. 2003, č. j. 6 Ads 23/2003-12). Naopak v hmotném právu lze vysledovat tendenci ke striktnějšímu výkladu, kdy při nejasnosti či nedostatku výslovné právní úpravy vycházejí soudy z toho, že zákony mohou působit výhradně jen prospektivně, a nepřipustná je tedy jakákoliv (i nepravá) retroaktivita...“ Tento rozsudek je tím spíše významný, že z textu nového stavebního zákona není jednoznačná vůle zákonodárce co do přístupu ke „starým černým stavbám“. To akcentuje i J. Tryzna, který dovozuje, že i nepravá retroaktivita by měla být přípustná pouze výjimečně v případech, které zákonodárce rádě odůvodní.⁴ V daném případě však odůvodnění (v důvodové zprávě) hovoří pro první přístup a přípravné práce na novém zákoně pro přístup třetí.

- **3. Podle třetího přístupu by i „starou černou stavbu“ bylo možné odstranit postupem podle nového stavebního zákona, uplatnila by se však pravidla zákazu retroaktivity.** Na řízení o dodatečné povolení by se tedy neuplatnily tři omezující

2 J. Kubík: Nařízení odstranění stavby podle nového stavebního zákona, Epravo.cz. K dispozici [online]: <https://www.epravo.cz/top/clanky/narizeni-odstraneni-stavby-podle-noveho-stavebniho-zakona-113643.html?mail>.

3 Nález Ústavního soudu ze dne 13. 6. 2002, sp. zn. III. ÚS 611/01.

4 Srov. též J. Tryzna: Limity retroaktivní aplikace právních předpisů, Jurisprudence č. 3/2017, str. 31, na který citovaný rozsudek ostatně odkazuje.

podmínky dle ust. § 256 nového stavebního zákona. V zásadě by tento výklad odpovídal řešení, které přijal návrh stavebního zákona rozeslaný do meziresortního připomínkového řízení v listopadu 2019 a který byl v tomto kontextu podle našeho názoru z hlediska přechodného režimu koncepční.

Rozhodnutí o správnosti výše uvedených třech přístupů neusnadňuje ani pohled z hlediska úmyslu zákonodárce vtělený do důvodové zprávy, resp. vyplývající z diskusí rekodifikačních skupin. Důvodová zpráva totiž poukazuje na správnost prvního přístupu. Podle našich zpráv ovšem někteří odborníci na stavební zákon na školeních k novému stavebnímu zákonu zastávají druhý přístup. Třetí přístup zase vyplýval jako závěr z činnosti pracovních skupin v rámci přípravy rekodifikace a ke správnosti tohoto třetího přístupu se kloníme i my.

Závěr

Nový stavební zákon podstatně zpřísňuje přístup k tzv. černým stavbám realizovaným bez příslušného povolení, a to zejména stanovením podmínky dobré víry stavebníka v to, že se o černou stavbu nejedná, a v nemožnosti v ří-

zení o dodatečném povolení povolit výjimku z požadavků na výstavbu. Text nového zákona ovšem neřeší zcela jednoznačně, jaký bude přístup vůči stavbám realizovaným před účinností nového zákona, tj. před 1. 7. 2023. To považujeme za zásadní vadu nového zákona, a to i proto, že v průběhu rekodifikačních prací se na tento aspekt pamatovalo a znění rozeslané do meziresortního připomínkového řízení v listopadu 2019 tento problém řešilo jednoznačně příslušným přechodným ustanovením. Ačkoliv podle našeho názoru by se spíše správně neměly nové omezující podmínky dodatečného povolení uplatnit na stavby realizované před 1. 7. 2023, je zcela možné, že se v praxi uplatní odlišný přístup. Pro stavebníky „černých staveb“ to znamená, pokud už se rozhodli stavět bez příslušného povolení, což samozřejmě není správně, že by měli co nejrychleji začít svou stavbu legalizovat postupem podle § 129 odst. 2 stavebního zákona. Je totiž možné, že úderem 1. 7. 2023 již o možnost legalizace v dodatečném povolení přijdou. ❀

Autoři se podíleli na přípravě návrhu nového stavebního zákona.

inzerce

ZÁKONÍK PRÁCE

5566

PROVÁDĚCÍ NAŘÍZENÍ VLÁDY A DALŠÍ SOUVISEJÍCÍ PŘEDPISY S KOMENTÁŘEM K 1. 1. 2022

JUDr. Pavla HLOUŠKOVÁ, Mgr. Dana ROUČKOVÁ,
Mgr. Zdeněk SCHMIED, Mgr. Petr SCHWEINER,
Mgr. Ludmila TOMANDLOVÁ, JUDr. Jan VÁCHA, Ph.D.

Publikace, která svým formátem již tradičně navazuje na předchozích 14 úspěšných vydání, obsahuje vedle platného znění zákoníku práce a celé řady dalších souvisejících zákonů i podzákoných právních předpisů též podrobné komentáře k jednotlivým konkrétním ustanovením zahrnující nejen všechny změny v zákoníku práce, zákoně o zaměstnanosti a zákoně o inspekci práce, ale i komentáře k některým dalším souvisejícím právním předpisům (např. v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, odměňování, cestovních náhrad).

1392 stran, vázaná, 999 Kč

EXEKUCE SRÁŽKAMI ZE MZDY 2022

5539

JUDr. Jan BREBURDA

Velmi přehledná, systematická, srozumitelným jazykem psaná publikace vymezuje provádění srážek ze mzdy přímo na základě ustanovení zákona, na základě uzavřené dohody o srážkách ze mzdy nebo na základě vedené exekuce srážkami ze mzdy. Zahrnuje rovněž problematiku postihování souvisejících jiných příjmů, podrobně rozebírá standardní změnu plátce mzdy z důvodu ukončení pracovního poměru i nestandardní změnu plátce mzdy z důvodu delší pracovní neschopnosti, zabývá se otázkou exekuce vedené na několik plátců mzdy zároveň a dotýká se rovněž tématu insolvence. Obsahuje více než 150 podrobných příkladů, názorných schémat či přehledných tabulek.

600 stran, brožovaná, 519 Kč

Tyto knihy zakoupíte na www.anag.cz a ve všech dobrých knihkupectvích v ČR.

anag@anag.cz
585 757 411
www.anag.cz

SEMINÁŘE

on-line
WEBINÁŘE

VIDEOSEMINÁŘE

Cizinec rovná se vazba?

Název tohoto článku autoři zvolili záměrně provokativně, protože dle jejich dosavadních zkušeností soudy jaksi automaticky přistupují k uvalení vazby u trestně stíhaných cizinců, a to zejména z důvodu dle § 67 písm. a) zák. č. 141/1961 Sb. (dále také jako „trestní řád“ či „tr. řád“), tedy že z jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště, anebo hrozí-li mu vysoký trest. Autoři sice chápou, že je pro orgány činné v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“) jistější mít obviněného – cizince zavřeného ve vazbě, než bude trestní řízení skončeno, protože většinou mají obavy z toho, že cizinec po opuštění území ČR přestane být již pro OČTŘ dostupný, a bude tak mařit vedení trestního řízení, nicméně tento důvod sám o sobě rozhodně nemůže být dostatečný pro ospravedlnění zásahu do základních lidských práv takového obviněného – cizince. Autoři se tedy v tomto článku budou zabývat tím, jaké mají soudy alternativní možnosti, jež by měly mít, pokud je to jen možné a odůvodnitelné, v zásadě vždy přednost před uvalením vazby (pokud vůbec vazební důvody existují), a to v souladu se zásadou ultima ratio.

JUDr. Václav Cidlina,
advokát a zapsaný mediátor
se sídlem v Ústí nad Labem.

Mgr. Jan Prokůpek,
asistent soudce na Okresním soudě
v Ústí nad Labem.

Nahrazení vazby alternativním opatřením je v národním právu již poměrně zavedeným institutem. Přes 5 % vazeb¹ v přípravném řízení je nahrazeno opatřením dle § 73 odst. 1 a 4² či peněžitou zárukou dle § 73a tr. řádu. V praxi se ovšem vyskytují situace, kdy je obviněný cizím státním příslušníkem, a tedy zde hrozí nebezpečí, že nebude postaven před soud, pokud bude z vazby, za současného uložení alternativního opatření, propuštěn. Autoři ovšem upozorňují, že dle judikatury Ústavního soudu samotná skutečnost, že je obviněný cizím státním příslušníkem, nezakládá důvod vazby,³ když tato okolnost sama o sobě vytváří pouze abstraktní možné nebezpečí, nikoli konkrétní skutkově podloženou hrozbu, jež má být vazbou odstraněna.

Řešení nabízí Rámcové rozhodnutí Rady 2009/829/SVV ze dne 23. října 2009 o uplatnění zásady vzájemného uznávání rozhodnutí o opatřeních dohledu jakožto alternativy zajišťovací vazby mezi členskými státy Evropské unie (dále jen „rámcové rozhodnutí“), toto rozhodnutí je tak aplikovatelné pro obviněné, jež mají na území členského státu Evropské unie zákonný a obvyklý pobyt.⁴ Praxe v České republice však ukazuje, že institut je bohužel prakticky nevyužívaný. Autorům se nepodařilo získat statistiky, kolik Česká republika zaslala vykonatelných rozhodnutí jiným členským stá-

- 1 Ministerstvo spravedlnosti: Výkaz o vazbách V(MS)-007 [online], dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>.
- 2 § 73 Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem (1) Je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c), může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže
 - a) zájmové sdružení občanů uvedené v § 3 odst. 1, anebo důvěryhodná osoba schopná příznivě ovlivňovat chování obviněného, nabídnou převzetí záruky za další chování obviněného a za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu, a orgán rozhodující o vazbě považuje záruku vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečnou a přijme ji,
 - b) obviněný dá písemný slib, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží, a orgán rozhodující o vazbě považuje slib vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečný a přijme jej,
 - c) s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu lze účelu vazby dosáhnout dohledem probačního úředníka nad obviněným, nebo
 - d) zároveň rozhodne o uložení některého z předběžných opatření.
- (4) V souvislosti s nahrazením vazby některým opatřením uvedeným v odstavci 1 může orgán rozhodující o vazbě rozhodnout o výkonu elektronické kontroly plnění povinností uložených v souvislosti s tímto opatřením prostřednictvím elektronického kontrolního systému umožňujícího detekci pohybu obviněného, jestliže obviněný slíbí, že při výkonu elektronické kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Před tím orgán rozhodující o vazbě obviněného poučí o průběhu elektronické kontroly.
- 3 Nález Ústavního soudu II. ÚS 347/96.
- 4 Čl. 9 odst. 1 rámcového rozhodnutí Rady.

tům, ale vzhledem ke skutečnosti, že z dostupných statistik je patrné, že jako stát příslušný k uznání ČR obdržela v roce 2019 pouze jednu takovou žádost,⁵ nedělají si autoři iluze, že by v opačném směru byla ČR státem proaktivnějším než její sousedé. Data z ostatních členských států také bohužel nenasvědčují, že by se zatím jednalo o institut adekvátně používaný. Např. v roce 2018 Rumunsko obdrželo jednu žádost o uznání a jednu k uznání zaslalo. V Itálii v roce 2019 došlo ke třem případům týkajícím se institutu vazby, když není patrné, zda šlo o žádosti příchozí, či odchozí. Z dostupných statistik, aktuálních k roku 2020, je na popředí Nizozemsko, které od roku 2013 obdrželo 16 žádostí a 18 rozhodnutí zaslalo k uznání.⁶

S ohledem na výše uvedené je tak dle názoru autorů hrubě zasahováno do práv obviněných, kteří jsou drženi ve vazbě, ačkoli podmínky pro jejich vazební stíhání nejsou vždy nutně splněny, s čímž se autoři ostatně v praxi již několikrát setkali. Autoři vidí důvod v nízkém využívání tohoto institutu nejen v neochotě ze strany OČTŘ jej využívat, ale také ve skutečnosti, že OČTŘ o možném využití nahrazení vazby v jiném členském státě nemají dostatečné informace či o něm vůbec nevědí, resp. netuší, jak by se toto nahrazení vazby prakticky na území jiného členského státu EU provedlo.

Autoři si tak tímto článkem **kladou za cíl poskytnout jakési vodítko pro OČTŘ, jak prakticky postupovat, a co nejvíce napomoci rozšíření tohoto institutu v rámci mezinárodní justiční spolupráce, zároveň hodlají poskytnout advokátům – obhájčům souhrnné informace pro jejich případnou argumentaci v trestním řízení, podporující návrhy pro ponechání jejich klientů na svobodě, případně pro propuštění jejich klientů z vazby na svobodu.** Nahrazení vazby je samozřejmě závislé na spolupráci mezi členskými státy, je založené na důvěře. Tu je ale možné budovat pouze za předpokladu, že představený institut bude v co nejvyšší míře využíván, a budou tedy chráněna práva obviněných tak, jak je v demokratických právních státech obvyklé.

Stěžejní právní předpisy

Stěžejním právním předpisem je v České republice **zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních** (dále jen „ZMJS“). Relevantní právní úprava se nachází v ust. § 251 a násl. Dle uvedené úpravy lze zaslat členskému státu k uznání výkonu pravomocné rozhodnutí státního zástupce nebo soudu, kterým bylo rozhodnuto o ponechání obviněného na svobodě nebo o jeho propuštění z vazby za současného nahrazení vazby zárukou, slibem, předběžným opatřením nebo dohledem probačního úředníka podle § 73 tr. řádu. Zákon stanoví podmínku, že roz-

hodnutí ukládá omezení nebo povinnosti uvedené v § 240 odst. 1 ZMJS nebo omezení a povinnosti, o kterých jiný členský stát oznámil, že nad nimi lze na jeho území vykonávat dohled nebo jinak zajistit jejich kontrolu.⁷

Taková omezení a povinnosti jsou taxativně stanoveny a jsou následující: informovat příslušný orgán o změně místa pobytu nebo doručovací adresy; zdržet se návštěv určitých míst; zdržovat se, byť jen po vymezenou dobu, na určitém místě; zákaz vycestovat; hlásit se ve stanovené době příslušnému orgánu; zdržet se styku s určitými osobami, které jsou spojeny s trestnou činností.

Další omezení, o nichž členský stát může oznámit, že je připraven vykonávat sám, demonstrativně vyjmenovává rámcové rozhodnutí. Zahrnují povinnost nezapojovat se do konkrétních činností souvisejících s údajně spáchanými trestnými činy, jež mohou být spojeny s výkonem konkrétního povolání nebo zaměstnání; zákaz řízení vozidla; povinnost složit určitou finanční částku nebo poskytnout jiný druh záruky, což lze provést formou určitého počtu splátek nebo jednorázově v plné výši; povinnost podrobit se léčbě nebo léčbě závislosti na návykových látkách; povinnost zdržet se styku s konkrétními předměty, které jsou spojeny s údajně spáchanými trestnými činy.

Uplatnění právních předpisů v praxi

Dle ust. § 252 ZMJS lze zaslat pravomocné rozhodnutí státního zástupce nebo soudu, kterým bylo rozhodnuto o ponechání obviněného na svobodě nebo o jeho propuštění z vazby za současného nahrazení vazby zárukou, slibem, předběžným opatřením nebo dohledem probačního úředníka podle § 73 tr. řádu, k uznání a výkonu pouze takovému členskému státu, ve kterém má obviněný obvyklé bydliště a s takovým návratem do tohoto státu souhlasí. Zaslat rozhodnutí k uznání a výkonu lze i do státu, u kterého není splněna podmínka dle předchozí věty, ale obviněný o návrat do takového státu požádá a členský stát s takovým postupem souhlasí. Před zasláním rozhodnutí do jiného členského státu justiční orgán pokud možno zjistí, zda lze očekávat úspěšné dosažení účelu náhradního opatření při jeho uznání a výkonu v tomto státu a zda tímto postupem bude zajištěna dostatečná ochrana poškozeného. Rozhodnutí zasilá justiční orgán členskému státu spolu s osvědčením **na stanoveném formuláři**, který je přílohou rámcového rozhodnutí, když takový formulář musí být podán v úředním jazyce členského státu, kterému je formulář zasilán, anebo v takovém jazyce, o kterém členský stát prohlásil, že jej přijímá.

V souladu se zněním ust. § 254 ZMJS probíhá výkon rozhodnutí dle předpisů ČR, a to až do okamžiku zahájení výkonu rozhodnutí členským státem. V praxi nastává otázka, **jaké orgány jsou příslušné v členských státech k rozhodování o uznání a výkonu.** Alespoň částečnou odpověď nám podává § 256 odst. 2 ZMJS, podle kterého **ministerstvo na žádost soudu a Nejvyšší státní zastupitelství na žádost státního zástupce poskytne součinnost** při zjištění potřebných informací, zejména při zjištění příslušného orgánu jiného členského státu, kterému má být zasláno rozhodnutí, nebo při ověření podmínek stanovených právním řádem tohoto členského

5 Ministerstvo spravedlnosti: Výkaz o vyžádané mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech V (MS)-168 [online], dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1590220&id4=html&id5=095684f1686d9b16fc4b3e10122748d0&id6=null.

6 A. M. Neira-Pena: The Reasons Behind the Failure of the European Supervision Order: The Defeat of Liberty Versus Security European Papers, European Forum, Insight of 4 November 2020, pp. 1-17, str. 4.

7 Jednotlivá sdělení členských států jsou dostupná na https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_Library_StatusOfImpByCat.aspx?l=EN&CategoryId=39.

státu pro uznání a výkon takového rozhodnutí. Stejnou součinnost poskytne ministerstvo na žádost orgánu jiného členského státu při zjištění potřebných informací, pokud jde o příslušné orgány ČR nebo ověření podmínek stanovených právním řádem ČR.

Stykovým orgánem je u nás tedy ministerstvo, které poskytuje součinnost při zjišťování orgánů příslušných v členských státech. Takovým ministerstvem je **Ministerstvo spravedlnosti** dle § 2 písm. b) ZMJS. K tomuto uvádějí autoři i čl. 6 rámcového rozhodnutí, podle kterého každý členský stát uvědomí generální sekretariát Rady, který justiční orgán nebo které justiční orgány jsou podle jeho vnitrostátních právních předpisů příslušné jednat v souladu s tímto rámcovým rozhodnutím v situaci, kdy je tento členský stát vydávajícím nebo vykonávajícím státem.⁸

Jak je patrné z ust. § 1 ZMJS, tento právní předpis zapracovává mimo jiné i právě toto rámcové rozhodnutí Rady. Pokud tedy justiční orgán (v ČR soud či státní zástupce dle § 2 ZMJS) zasílá k výkonu a uznání pravomocné rozhodnutí, **musí ve formuláři osvědčení uvést délku doby, na kterou se vztahuje rozhodnutí o opatřeních dohledu**, a zda lze toto rozhodnutí prodloužit, a orientačně předběžnou dobu, po kterou bude dohled nad opatřeními dohledu pravděpodobně nezbytný, přičemž vezme v úvahu veškeré okolnosti případu, které jsou při postoupení rozhodnutí o opatřeních dohledu známy, to vše v souladu s čl. 10 odst. 5 rámcového rozhodnutí. Po obdržení rozhodnutí příslušný orgán ve vykonávajícím státě takové rozhodnutí co nejdříve uzná. Rámcové rozhodnutí stanovuje k rozhodnutí lhůtu nejvíce 20 pracovních dnů.

Členský orgán může dle čl. 15 rámcového rozhodnutí odmítnout rozhodnutí uznat, a to z taxativně vymezených důvodů, které lze *per analogiam* nalézt i v ust. § 245 ZMJS. Důvodem pro odmítnutí uznání je tak např. překážka věci rozhodnuté; trestní neodpovědnost z důvodu věku dle právní úpravy na straně vykonávajícího státu; promlčení trestní odpovědnosti dle právní úpravy na straně vykonávajícího státu; nebo formální pochybení spojené s osvědčením na předepsaném formuláři.

Po rozhodnutí o uznání dohledu je rozhodným právem právo vykonávajícího státu, ovšem podle ust. § 254 odst. 3 ZMJS a čl. 18 rámcového rozhodnutí je justiční orgán v České republice příslušný k rozhodování o změně opatření nahrazujícího vazbu; o žádosti obviněného o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování; k přezkumu trvání důvodů vazby; k rozhodování o vazbě, pokud obviněný nesplnil povinnosti uložené v rámci uznaného opatření nahrazujícího vazbu; jakož i ke všem dalším rozhodnutím ve vazebním řízení, která se netýkají výkonu dohledu nad dodržováním povinností uložených v rámci uznaného opatření nahrazujícího vazbu.

Jakousi praktickou pojistku stanovuje rámcové rozhodnutí Rady v čl. 22, kdy zejména stanoví, že je-li to možné, příslušné orgány v ČR a vykonávajícím státě věc konzultují, a to během přípravy nebo nejpozději předtím, než je rozhodnutí postoupeno k uznání. **V praxi by tak mělo být samotné uznání rozhodnutí pouhou formalitou, když splnění všech náležitostí by již mělo být prokonzultováno předem.**

Po zahájení výkonu v členském státě lze pokračovat ve výkonu v ČR, a to dle § 254 odst. 2 ZMJS. Tak se může stát např. z důvodu, že obviněný již nemá na území členského státu obvyklé bydliště nebo obviněného nelze nalézt na jeho území, uplynula nejvyšší přípustná doba trvání uznaného opatření nahrazujícího vazbu stanovená právním řádem jiného členského státu. Dle § 254 odst. 4 ZMJS může justiční orgán před uplynutím doby, na kterou jiný členský stát omezil dobu trvání uznaného opatření, požádat příslušný orgán tohoto členského státu o její prodloužení. Pokud obviněný poruší uložené povinnosti a příslušný orgán členského státu o tom vyrozumí justiční orgán v ČR a trvali-li důvody vazby, vydá soud, který vede trestní řízení, a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, evropský zatýkací rozkaz za účelem předání obviněného do ČR, a to dle § 255 ZMJS.

Sousední státy

Autoři jsou názoru, že nejsilněji by mělo být uvedeného postupu využíváno v rámci sousedních států (resp. ve své praxi se nejčastěji setkávají s obviněnými ze sousedních států), a tak shrnují dostupné informace z pohledu praxe, a to co se týče kompetentních orgánů a prováděných opatření.

Na území Slovenské republiky je orgánem příslušným k uznání a výkonu rozhodnutí okresní soud, v jehož obvodu má obviněný trvalý pobyt nebo poslední trvalý pobyt. Pokud obviněný takový pobyt nemá, je příslušný Okresní soud Bratislava. Slovenská republika v souladu s čl. 8 odst. 2 rámcového rozhodnutí učinila prohlášení, že kromě opatření uvedených v čl. 8 odst. 1 je připravena monitorovat také povinnost zdržet se určitých činností v souvislosti s údajně spáchanými trestnými činy, tedy např. výkonu určitých povolání či výkonu určitého druhu zaměstnání a zákazu řídit motorové vozidlo. Žádost na předepsaném formuláři pak může být jak v češtině, tak slovenštině.

Na území Spolkové republiky Německo není žádný centrálně příslušný orgán pro uznání takového rozhodnutí. Předběžně o převzetí povinnosti monitorování rozhoduje místně příslušné státní zastupitelství podle bydliště obviněného v souladu s ust. § 51 zákona o mezinárodní právní pomoci ve věcech trestních (dále jen „IRG“), a to v souladu s ust. § 90s odst. 1 IRG. Místně příslušný úřední soud (Amtsgericht) rozhoduje v návaznosti na návrh státního zastupitelství či na návrh osoby, jež má být monitorována, dle § 90t odst. 1 IRG. Pro kontrolu opatření je příslušný Amtsgericht dle § 90w IRG. Spolková republika Německo v souladu s čl. 8 odst. 2 rámcového rozhodnutí učinila prohlášení, že kromě opatření uvedených v čl. 8 odst. 1 je připravena monitorovat také povinnost nezapojovat se do konkrétních činností souvisejících s údajně spáchanými trestnými činy, jež mohou být spojeny s výkonem konkrétního povolání nebo zaměstnání; povinnost složit určitou finanční částku nebo poskytnout jiný druh záruky, což lze provést formou určitého počtu splátek nebo jednorázově v plné výši; povin-

⁸ Jednotlivá sdělení členských států jsou dostupná na https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_Library_StatusOfImpByCat.aspx?l=EN&CategoryId=39.

nost podrobit se léčení nebo léčbě závislosti na návykových látkách a povinnost zdržet se styku s konkrétními předměty, které jsou spojeny s údajně spáchanými trestnými činy. Povinnost podrobit se léčení nebo léčbě závislosti na návykových látkách může být vykonána pouze tehdy, pokud obviněný souhlasí.

Na území Rakouské republiky je orgánem příslušným k uznání a výkonu rozhodnutí místně příslušný okresní soud. Rakouská republika v souladu s čl. 8 odst. 2 rámcového rozhodnutí učinila prohlášení, že kromě opatření uvedených v čl. 8 odst. 1 je připravena monitorovat také povinnost zákazů řízení vozidla; povinnost složit určitou finanční částku nebo poskytnout jiný druh záruky, což lze provést formou určitého počtu splátek nebo jednorázově v plné výši; povinnost podrobit se léčení nebo léčbě závislosti na návykových látkách.

Závěr

Jak je z výše uvedeného patrné, právo je v teoretické rovinně připraveno na spolupráci mezi státy Evropské unie při využívání institutu nahrazení vazby alternativními instrumenty, přičemž autoři mají za to, že OČTŘ by měly tyto instituty využívat v mnohem větší míře, než tak činí dosud. Obhájci by v případě zastupování vazbou ohroženého cizince, který má na území členského státu Evropské unie zákonný a obvyklý pobyt, měli OČTŘ všechny jejich možnosti přednést (bez ohledu na zásadu *iura novit curia*) a případně aktivně jednat i s orgány žádaného státu (třeba i za pomoci spolupráce s advokáty z členských států EU), kdy efektivní využití a uznání takového rozhodnutí o nahrazení vazby je možné pouze za situace, kdy je takový postup aktivně předjednán s orgány žádaného státu. ♣

Aktuální trestněprávní a pracovníprávní otázky nelegálního zaměstnávání cizinců

Zaměstnávání cizinců se v posledních letech stalo pro mnoho zaměstnavatelů nutností. S narůstajícím počtem zahraničních pracovníků, spojeným s mnohdy složitou právní úpravou, nicméně roste i riziko výkonu nelegální práce. Pokud se navíc cizinci stane pracovní úraz, může to mít zásadně nepříznivé dopady pro obě strany pracovníprávního vztahu. Nejen o těch nejzávažnějších – trestních – pojednává tento článek.

JUDr. Štěpán Pastorek

působí v advokacii, na Katedře pracovního práva a práva sociálního zabezpečení PF UK a je výzkumným pracovníkem Výzkumného ústavu bezpečnosti práce, v. v. i.

Trh práce v České republice si bez zaměstnaných cizinců již lze jen těžko představit. V posledních letech dochází setrvale k nárůstu počtu osob pocházejících z jiných států, které vykonávají na našem území závislou práci.¹ Můžeme tedy důvodně očekávat, že tento trend nepoleví ani do budoucna, když zejména poptávka v určitých odvětvích výroby a služeb zcela jistě nemůže být uspokojena pouze domácími zaměstnanci.

S rostoucím počtem zahraničních pracovníků se však přirozeně zvyšuje i riziko výskytu nelegální práce tak, jak ji

definuje § 5 písm. e) zák. č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (dále jen „zákon o zaměstnanosti“). To je dáno nejen tím, že zákonná definice nelegální práce již ze své podstaty cílí částečně přímo na cizince,² ale také z toho důvodu, že cizinci mají obecně nižší míru povědomí o obsahu právních předpisů, svých právech a povinnostech, což může být ze strany některých zaměstnavatelů zneužíváno ve snaze zajistit si konkurenční výhodu.

Zaměstnavatelé, kteří využívají práci cizinců, totiž musí v závislosti na situaci plnit rozličné povinnosti. Mezi ně patří např. informovat příslušné orgány a evidovat určité údaje o cizincích,³ kontrolovat možnost vstupu dané osoby na trh práce či ověřovat platnost pobytového oprávnění zaměstnance. Složitost celé problematiky zaměstnávání cizinců, ve kte-

1 Srov. zprávy o migraci, které jsou čtvrtletně vydávány Ministerstvem vnitra ČR. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace.aspx>.

2 Dvě ze tří situací označených zákonem o zaměstnanosti za nelegální práci se vztahují pouze k cizincům. Viz § 5 písm. e) bod 2 a 3 zákona o zaměstnanosti.

3 Viz § 87 a 102 zákona o zaměstnanosti.

ré se prolíná zejména právní úprava zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“), a zákona o zaměstnanosti, **pak může přispívat k výskytu nelegální práce.**⁴

Stejně jako u českých státních příslušníků je i u zaměstnaných cizinců zaměstnavatel povinen zajistit, aby byly splněny veškeré požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví při práci vyplývající z příslušných právních předpisů – zejména zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „zák. práce“), a zák. č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (dále jen „zákon o BOZP“). O tom, že **je případný pracovní úraz nebo nemoc z povolání zásadně negativním jevem v životě zaměstnance**, nemůže být pochyb. **Pokud se však taková událost stane nelegálně zaměstnanému cizinci, konsekvence mohou být o to závažnější.**

V tomto ohledu je třeba upozornit na skutečnost, že nelegální zaměstnávání cizinců nemusí mít dopady pouze v oblasti práva správního,⁵ případně pracovního,⁶ ale také práva trestního. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“), v tomto ohledu zakotvuje dvě skutkové podstaty podstatné pro tento článek – neoprávněné zaměstnávání cizinců a usmrcení z nedbalosti.⁷ Je však těmto trestným činům věnována ze strany policie a soudů pozornost? Dochází k jejich odhalování a následnému vydávání odsuzujících rozsudků? Existují nějaké bariéry efektivnějšího vymáhání práva?

Cílem tohoto příspěvku je pokusit se zodpovědět uvedené otázky a věnovat se důsledkům pracovních úrazů cizinců. Pozornost bude zaměřena zejména na situace, kdy dochází současně k výkonu nelegální práce.

Pracovní úraz cizince a proč ho (ne)hlásit

Dříve, než bude pozornost věnována důsledkům pracovních úrazů u nelegálně zaměstnaných cizinců, je nutné definovat, co vlastně pracovním úrazem je a zda zákonné vymezení tohoto pojmu neskýtá určitá úskalí.

Definice pracovního úrazu

Zák. práce definuje pracovní úraz v § 271k odst. 1, když stanoví, že jím je **poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.** Jako pracovní úraz se podle odst. 2 zmíněného ustanovení posuzuje též úraz, který zaměstnanec utrpěl pro plnění pracovních úkolů.

Základními pojmovými znaky pracovního úrazu jsou tedy:

- (i) poškození zdraví nebo smrt zaměstnance,
- (ii) přítomnost zevních vlivů, které úraz způsobí,
- (iii) událost nastala při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Komentářová literatura uvádí, že poškozením zdraví je

třeba rozumět nejen **poškození tělesné, ale i psychické** a že působení zevních vlivů nemusí spočívat jen v působení zevních sil (pádu břemene, napadení cizí osobou), ale může se jednat i o působení vlastní tělesné síly (uklouznutí, zakopnutí, přetržení svalu po vynaložení tělesné námahy).⁸ Aby mohlo být určeno, zda se v daném případě jedná o pracovní úraz, je třeba zkoumat naplnění znaků uvedených v § 271k odst. 1 zák. práce. Jedná se tedy o otázku právní, a nikoli skutkovou, na kterou by mohl být dotazován ošetřující lékař.⁹

Zaměstnavatel je v případě pracovního úrazu povinen nahradit zaměstnanci škodu nebo nemajetkovou újmu, která mu byla úrazem způsobena.¹⁰ V určitých případech se zaměstnavatel této povinnosti může zcela nebo zčásti zprostit, pokud prokáže, že zaměstnanec si úraz přivodil svým zaviněním při porušení právních nebo jiných předpisů anebo pokynů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a to pokud byl s takovými pravidly řádně seznámen a jejich znalost a dodržování byly soustavně kontrolovány a vyžadovány. Stejně tak se může povinnosti k náhradě škody či újmy zaměstnavatel zprostit, pokud byla způsobena v důsledku opilstosti zaměstnance nebo pro zneužití jiných návykových látek.¹¹

Zaměstnavatel se však nemůže zprostit povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zcela ani zčásti v případě, kdy zaměstnanec utrpěl pracovní úraz při odvracení škody hrozící zaměstnavateli nebo nebezpečí přímo hrozící životu nebo zdraví, pokud zaměstnanec tento stav úmyslně nevyvolal.¹²

Co je však podstatné ve vztahu k prvnímu zákonem pojmenovanému případu nelegální práce – tedy výkonu závislé práce fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah – **definice pracovního úrazu výslovně počítá s tím, že se úraz může stát pouze zaměstnanci.** Zaměstnancem je pak podle § 6 zák. práce fyzická osoba, která se zavázala k výkonu závislé práce v základním pracovněprávním vztahu. Jsou to tedy pouze zaměstnanci, kterým poskytuje zák. práce ochranu v situacích pracovních úrazů.

První ze tří skupin nelegálně pracujících osob tedy zjevně z této ochrany těžit nemůže. I to je tedy nutné si uvědomit v situaci, kdy je osobě nabízena práce formou tzv. švarcsystému.¹³

4 Š. Pastorek: Vybraná témata zaměstnávání cizinců ve vztahu k výkonu nelegální práce, Právní rozhledy č. 9/2021, str. 333.

5 Např. nezařazení či vyřazení volných pracovních míst pro držitele zaměstnaneckých karet z příslušné evidence [viz § 37 a odst. 7 písm. a) zákona o zaměstnanosti], neposkytnutí investičních pobídek (viz § 111 odst. 5 zákona o zaměstnanosti) či uložení pokuty za umožnění výkonu nelegální práce (viz § 140 zákona o zaměstnanosti).

6 V důsledku zrušení povolení k pobytu zanikne *ex lege* i pracovní poměr cizince (viz § 48 odst. 3 zák. práce).

7 Srov. § 143 a 342 tr. zákoníku. V případě trestného činu usmrcení z nedbalosti bude pozornost věnována jeho kvalifikované skutkové podstatě uvedené v odst. 3 předmětného ustanovení.

8 Z. Novotný, komentář k § 269, in: M. Bělina, L. Drápal a kol.: Zákoník práce, Komentář, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, str. 1016-1028.

9 Tamtéž.

10 § 269 zák. práce.

11 § 270 zák. práce.

12 § 271 zák. práce.

Důsledky nelegálního zaměstnávání cizinců v oblasti správního práva a zaměstnanosti

Jak již bylo uvedeno v úvodu tohoto článku, **nelegální zaměstnávání cizinců s sebou nese řadu negativních důsledků v mnoha oblastech.**

Ty jsou v případě zaměstnance následující:

- a) vyřazení uchazeče o zaměstnání z evidence uchazečů o zaměstnání, pokud konal nelegální práci,¹⁴
- b) nevydání povolení k zaměstnání cizinci, jehož zaměstnavateli byla v období čtyř měsíců předcházejících podání žádosti o vydání povolení k zaměstnání pravomocně uložena pokuta za umožnění výkonu nelegální práce,¹⁵
- c) povinnost zaplatit pokutu za přestupek spočívající ve výkonu nelegální práce ve výši do 100 000 Kč,¹⁶
- d) správní vyhoštění cizince až na tři roky, pokud je zaměstnán bez platného oprávnění k pobytu nebo povolení k zaměstnání, ačkoli je podmínkou výkonu zaměstnání,¹⁷
- e) nevydání, neprodoužení či zrušení platnosti pobytového oprávnění.¹⁸

V případě zaměstnavatele pak tyto:

- a) nezařazení či vyřazení volného pracovního místa z centrální evidence volných pracovních míst obsaditelných držiteli zaměstnanecké či modré karty v případě zaměstnavatele, kterému byla v období posledních čtyř měsíců pravomocně uložena pokuta za umožnění výkonu nelegální práce,¹⁹
- b) neposkytnutí příspěvku na zřízení pracovního místa

13 Tedy výkonu závislé práce fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah, při zastření faktického výkonu závislé práce existencí jiné smlouvy, zpravidla smlouvy o dílo, mandátní smlouvy či smlouvy o zprostředkování. Viz Stanovisko k nové definici nelegální práce, Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/svarcsystem>. Jedná se o nelegální práci podle § 5 písm. e) bod 1 zákona o zaměstnanosti.

14 § 30 odst. 1 písm. e) zákona o zaměstnanosti.

15 § 99 písm. d) zákona o zaměstnanosti.

16 § 139 odst. 1 písm. c) ve spojení s § 139 odst. 3 písm. c) zákona o zaměstnanosti.

17 § 119 odst. 1 písm. c) bod 1 zákona o pobytu cizinců.

18 Např. § 46 odst. 6 písm. e) zákona o pobytu cizinců v případě držitelů zaměstnanecké karty, § 46g odst. 2 písm. g) zákona o pobytu cizinců v případě karet vnitropodnikově převedeného zaměstnance.

19 § 37a odst. 7 písm. a) zákona o zaměstnanosti.

20 § 75 odst. 3 zákona o zaměstnanosti.

21 § 76 odst. 2 zákona o zaměstnanosti.

22 § 78a odst. 4 písm. b) zákona o zaměstnanosti.

23 § 111 odst. 5 zákona o zaměstnanosti.

24 § 118 odst. 5 zákona o zaměstnanosti.

25 § 139 a 140 zákona o zaměstnanosti.

26 § 119 odst. 1 písm. c) bod 1 zákona o pobytu cizinců.

27 § 141a odst. 1 zákona o zaměstnanosti.

28 § 141a odst. 2 zákona o zaměstnanosti.

29 Viz § 105 odst. 4 a 7 písm. d) zák. práce v návaznosti na nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zasilání záznamu o úrazu.

30 V případě, kdy okolnosti nasvědčují tomu, že byl v souvislosti s pracovním úrazem spáchán trestný čin.

31 Pokud trvá hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance déle než pět dnů, nebo lze-li tuto délku hospitalizace předpokládat.

32 Pokud došlo ke smrtelnému úrazu a zemřelý byl u pojišťovny pojištěn.

pro osobu se zdravotním postižením po dobu tří let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení pokuty za umožnění výkonu nelegální práce cizinci bez pobytového oprávnění,²⁰

- c) neposkytnutí příspěvku na úhradu provozních nákladů vynaložených v souvislosti se zaměstnáváním osoby se zdravotním postižením po dobu tří let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení pokuty za umožnění výkonu nelegální práce cizinci bez pobytového oprávnění,²¹
- d) neposkytnutí příspěvku na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněném trhu práce po dobu tří let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení pokuty za umožnění výkonu nelegální práce cizinci bez pobytového oprávnění,²²
- e) neposkytnutí hmotné podpory na vytváření nových pracovních míst nebo hmotné podpory rekvalifikace nebo školení zaměstnanců na nových pracovních místech po dobu tří let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení pokuty za umožnění výkonu nelegální práce,²³
- f) neposkytnutí příspěvků na veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa, překlenovacího příspěvku, příspěvku na zapracování a příspěvku při přechodu na nový podnikatelský program po dobu tří let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení pokuty za umožnění výkonu nelegální práce,²⁴
- g) povinnost zaplatit pokutu za přestupek spočívající ve zprostředkování zaměstnání bez povolení a umožnění výkonu nelegální práce. Výše pokuty se liší podle toho, zda je zaměstnavatelem fyzická, nebo právnická osoba, a může dosahovat až 10 000 000 Kč,²⁵
- h) pokud cizinec zaměstná či zprostředkuje zaměstnání jinému cizinci, který jej vykonává bez platného oprávnění k pobytu nebo povolení k zaměstnání, ačkoli je podmínkou výkonu zaměstnání, hrozí takové osobě správní vyhoštění až na tři roky.²⁶

Zaměstnavatel však není jediným subjektem, kterému hrozí negativní důsledky v případě uložení pokuty za nelegální práci. Za úhradu pokuty totiž ručí právnická nebo fyzická osoba, které právnická nebo fyzická osoba, jež umožnila cizinci výkon nelegální práce bez platného pobytového oprávnění, poskytla v rámci obchodního vztahu plnění jako subdodavatel přímo nebo prostřednictvím jiné osoby. Stejně ručí i prostředník. Ručení ale vzniká pouze v případě, pokud o nelegální práci tyto osoby věděly, nebo při vynaložení náležité péče vědět měly a mohly.²⁷ O tom, zda ručení vzniklo a kdo je ručitelem, vydá Státní úřad inspekce práce nebo oblastní inspektorát práce, který o uložení pokuty rozhodoval v prvním stupni, rozhodnutí.²⁸

Je tedy zřejmé, že **zaměstnavatel nebude mít u nelegálně zaměstnaných cizinců příliš motivaci plnit své povinnosti ohledně hlášení pracovního úrazu příslušným orgánům.**²⁹ Mezi tyto instituce totiž patří např. Policie České republiky,³⁰ oblastní inspektorát práce³¹ či zdravotní pojišťovna.³² Zejména první dvě jmenované pak mohou buď přímo zahájit, nebo dát podnět k zahájení řízení, která mohou zaměstnavatele citelně zasáhnout.

Stejně tak v případě samotných nelegálně zaměstnaných cizinců je ochota k nahlášení a řešení situace pracovního úrazu zjevně velice nízká, neboť by to mohlo mít bezprostřední vliv na jejich pobytové oprávnění a případně možnost navrátit se na území států Evropské unie.

Trestněprávní rovina

V nejzávažnějších případech může dojít v souvislosti s nelegálním zaměstnáváním cizinců i ke spáchání trestných činů. Pro účely tohoto článku byly záměrně vybrány dva již výše jmenované trestné činy – **usmrcení z nedbalosti a neoprávněné zaměstnávání cizinců**.

První z nich je podstatný proto, že obsahuje kvalifikovanou skutkovou podstatu spočívající v tom, že pachatel z nedbalosti způsobil smrt jiného proto, že hrubě porušil zákony o bezpečnosti práce.³³ Mezi zákony o bezpečnosti práce můžeme bezpochyby zařadit zejména zák. práce a zákon o BOZP, ale i další právní předpisy, které mají vztah k zajištění bezpečného pracovního prostředí u některých profesí.³⁴ V tomto ohledu je také podstatné, že není porušením zásady *ne bis in idem*, pokud byla osoba postižena trestněprávně a zároveň ve správním řízení za přestupek na úseku bezpečnosti práce, případně zaměstnávání cizinců.³⁵ Kumulace negativních důsledků porušení předpisů je tedy přípustná. Předmětného trestného činu se může dopustit i právnická osoba.³⁶

Druhý trestný čin je významný už jen tím, že se týká konkrétně nelegálního zaměstnávání cizinců a pachatelem může být jen zaměstnavatel.³⁷ J. Herczeg uvádí, že se v případě § 342 tr. zákoníku jedná o normu s blanketní dispozicí, která odkazuje na předpisy upravující pobyt a zaměstnávání cizinců – těmi jsou právě zákon o pobytu cizinců a zákon o zaměstnanosti.³⁸

Pro naplnění dané skutkové podstaty je pak třeba existence zaměstnávání či zprostředkování zaměstnání cizince neoprávněně se zdržujícího na území České republiky nebo vykonávajícího práci bez platného povolení k zaměstnání (pokud je vyžadováno), a to:

- (i) soustavného nebo
- (ii) opakovaného nebo
- (iii) ve větším rozsahu nebo
- (iv) za zvlášť vykořisťujících podmínek.

Dá se tedy usuzovat na to, že jednotlivá a izolovaná situace výkonu nelegální práce nebude postačovat k závěru o spáchání tohoto trestného činu. Stejně jako v případě usmrcení z nedbalosti se jej může dopustit i právnická osoba.³⁹

Aby bylo možné zjistit, zda dochází k šetření a následně i k odsouzení pachatelů v případech pracovních úrazů cizinců, při kterých dojde k usmrcení pracovníka, a nelegálního zaměstnávání cizinců, které by naplňovalo znaky předmětného trestného činu, bylo nutné vyžádat si příslušné statistiky od trestních soudů.

Trestní soudy vydaly od roku 2009 do roku 2020 celkem 99 rozhodnutí ve věci podezření ze spáchání trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku a pouze 13 rozhodnutí o trestném činu neoprávněného zaměstnávání cizinců.⁴⁰ Celkový počet rozhodnutí tedy není nikterak závratný, a to zejména s ohledem na skutečnost, že zdaleka

ne všechna rozhodnutí jsou odsuzujícími rozsudky či trestními příkazy.

Dále je třeba zohlednit také to, že pouze menšina (celkem deset) z rozhodnutí podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku se týká hrubého porušení zákonů o bezpečnosti práce,⁴¹ kdy převažující část rozhodnutí učiněných podle tohoto ustanovení se týká porušení právních předpisů o dopravě. Vzhledem k tomuto poměrně malému počtu kauz řešených soudy v průběhu let se dá důvodně předpokládat, že **mnoho případů závažného poškození zdraví či úmrtí zaměstnanců se před soud nedostane**.

Další část bude proto věnována rozsudkům trestních soudů, které se podařilo při analytické činnosti získat v anonymizované podobě, a závěrům z nich plynoucím.

Vybraná judikatura soudů

Usmrcení z nedbalosti při hrubém porušení zákonů o bezpečnosti práce

Při bližším pohledu na rozhodnutí trestních soudů ve věcech usmrcení z nedbalosti za současného hrubého porušení zákonů o bezpečnosti práce lze vyzdvihnout jeden společný jmenovatel, který se objevuje téměř ve všech případech – **jedná se o spojení se stavebními či obdobnými pracemi vykonávanými v rozporu s právními předpisy**. Právě v sektoru stavebnictví a pomocných profesí je v dnešní době zaměstnáno nemalé množství cizinců pocházejících ze třetích zemí⁴² a dá se předpokládat, že tento trend bude i nadále pokračovat.

Mezi nejčastější pochybení vedoucí k tragickým následkům patří nevytvoření bezpečného a zdraví neohrožujícího pracov-

33 § 143 odst. 3 tr. zákoníku. Tento trestný čin je zároveň vhodný pro hlubší analýzu, neboť jiné trestné činy, jako je kupř. těžké ublížení na zdraví z nedbalosti či ublížení na zdraví z nedbalosti, k jejichž spáchání může při výkonu práce taktéž dojít, nemají kvalifikované skutkové podstaty ve vztahu k porušení právních předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. To je s ohledem na množství rozhodnutí soudů činí fakticky neanalyzovatelnými jednotlivcem či malým týmem v přijatelném časovém horizontu.

34 Např. zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě.

35 P. Šámal, komentář k § 143, in: P. Šámal a kol.: Trestní zákoník, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2012.

36 Viz § 7 zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

37 J. Herczeg, komentář k § 342, in: P. Šámal a kol., op. cit. sub 35, str. 3222-3229.

38 Tamtéž.

39 Viz § 7 zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

40 Data získaná řešitelským týmem níže uvedeného výzkumného projektu prostřednictvím žádosti o poskytnutí informace podle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

41 V tomto ohledu komentářová literatura uvádí, že, cit.: „je nutno vycházet především z předpisů upravujících bezpečnost a ochranu zdraví při práci jak obecně, tak v tom kterém oboru a přihlížet k tomu, zda pachatel tyto předpisy znal, nebo zda je znát měl a mohl, popř. proč je neznal a zda právě v jejich neznalosti není dána nedbalost pachatele, neboť neznalost předpisu, který pachatel znát měl a mohl, může takovou nedbalost zakládat.“ Viz op. cit. sub 35, str. 1500-1521.

42 Viz Počet evidencí cizinců na ÚP podle sekce Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE) (k 31. 12. 2019), Český statistický úřad. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R326_2019.pdf/ad6de2e8-2a9a-4d05-9754-d0df5c272f51?version=1.0.

ního prostředí, nepřijetí opatření pro předcházení rizikům, nezpracování pracovních a technologických postupů, neproškolení v zásadách bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, neposkytnutí ochranných prostředků a výkon prací rozporný s odborností a zařazením zaměstnance.

V případě posuzovaném Městským soudem v Brně⁴³ byl obžalovaný kvalifikovanou osobou, kdy na základě smlouvy o dílo vykonával společně s poškozeným práce na výměně střešní krytiny a oplechování komína. Bylo tedy jeho povinností zajistit bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví. Obžalovaný byl v daném případě vedoucím, v den úrazu práce rozdělával a svojí přítomností na pracovišti je i řídil. Tím, že poškozeného řádně nepoučil o zásadách bezpečného chování na pracovišti a nezajistil technická a organizační opatření k zabránění pádu zaměstnanců z výšky nebo do hloubky a neposkytl mu osobní ochranné pracovní prostředky, porušil své povinnosti. Následně došlo k pádu poškozeného ze střechy a jeho úmrtí.

Obdobně pak v případě rozhodovaném Okresním soudem Praha-západ⁴⁴ vedoucí zaměstnanec v pozici osoby odborně způsobilé k provádění prací ve výškách převzal pracoviště, nedbal povinností stanovených právními předpisy a připustil, aby jemu podléhající pracovník slanil do zásobníku určeného k vyčištění, aniž by vstup a slanění zajišťovaly další osoby, a zejména nezajistil, aby se poškozený při čištění zásobníku nespustil chodidly hlouběji než jeden metr pod horní hranici převisu materiálu. Poškozený se slanil až na dno zásobníku. V důsledku toho se uvolnilo značné množství materiálu a zavalilo poškozeného, který se udusil. Obžalovaný navíc opustil své pracoviště a zcela vyloučil jakoukoli účinnou pomoc poškozenému.

Zásadním faktorem může být i přítomnost alkoholu v krvi pachatele a poškozeného, jak se ukázalo v případě projednávaném před Obvodním soudem pro Prahu 9.⁴⁵ Obžalovaný působil jakožto vedoucí prací na trakčním vedení a odborný garant subdodavatele. Pod vlivem alkoholu vydal pokyn k posunu pracovního vlaku s vlakovým jeřábem, a aniž by ověřil, že je trakční vedení vypnuto, vyzvedl k němu plošinu jeřábu, ve které se k jeho pokynu nacházeli dva pracovníci, kteří měli s vedením manipulovat. Poškozený – také pod vlivem alkoholu – byl zasažen elektrickým proudem o napětí 3 000 V. To vedlo k jeho smrti.

To, že je vždy nutné zajistit náležitý stavební dohled, se ukázalo v případě rozhodovaném Okresním soudem

v Šumperku.⁴⁶ Obžalovaný v budově, která byla v jeho vlastnictví, prováděl jako investor stavební práce v rozporu se stavebním povolením. Prováděl práce sám s pomocí dalších osob bez zajištěného stavebního dozoru. Při rozšiřování dveřního otvoru došlo ke zřícení betonových dílců stropu na poškozeného, který zemřel.

Výkon prací, na které nemá poškozený odbornou způsobilost, a ani by je podle svého pracovního zařazení neměl konat, byl rozhodující příčinou úmrtí v případě Obvodního soudu pro Prahu 9.⁴⁷ Obžalovaný připustil, aby poškozený, který byl zařazen jako skladník, provedl v požární jímce potápěčské práce, v rámci nichž měl otevřít dva ventily umístěné u dna nádrže. Poškozený nebyl vůbec poučen o rizicích práce, byl toliko rekreačním potápěčem (o čemž obžalovaný věděl), a nedisponoval potřebnou zdravotní i odbornou způsobilostí. Bezprostřední příčinou smrti bylo selhání dechu a krevního oběhu s vdechnutím cizorodého materiálu, a to nejspíše i v souvislosti s nevhodným vybavením – těsným neoprenovým oděvem.

Na tomto případě je možné demonstrovat i možnou obranu pachatelů, kteří poukazují na skutečnost, že se poškození k výkonu práce sami nabídli. Soud k tomu uvedl, že taková obrana je neakceptovatelná. Odpovědný je zaměstnavatel, osoba jím pověřená či nadřízený, resp. ten, kdo dojednává výkon prací či na ně dohlíží. V posuzovaném případě to byl obžalovaný, kdo z pozice autorizované osoby pro vydávání povolení pro nebezpečné práce na pracovišti předmětného dne podepsal povolení ke vstupu do uzavřených prostor. Ani tvrzené snižování nákladů pro společnost, které uváděl obžalovaný jako důvod pro nevyužití externí dodávky, nemůže být důvodem pro zbavení se trestní odpovědnosti. Soud k tomu uvedl, cit.: „Vždy se musí postupovat v mezích selského rozumu a zákonných ustanovení, a je na odpovědných pracovnících, aby si zdůvodnili a ustáli potřebu externích firem na rizikové práce, a nikoli to řešili z vlastních neověřených zdrojů.“ K ponorům navíc došlo v pracovní době – tvrzení obžalovaného, že se nejednalo o souvislost s výkonem práce poškozeného, bylo tedy shledáno nepřiléhavým.

Přítomnost několika subdodavatelů na jednom místě a vzájemně předávání si staveniště může být taktéž jedním z rizikových faktorů, které mohou zásadním způsobem ovlivnit bezpečnost na pracovišti. O tom svědčí kupř. rozsudek Okresního soudu v Teplicích.⁴⁸ Obžalovaný jako stavební technik porušil své povinnosti a předal lešení na panelovém domě, které bylo v příkrém rozporu s požadavky norem na stavbu a provoz lešení. Zaměstnanec subdodavatele tam následně prováděl lakýrnické práce, a z důvodu chybně postaveného lešení z něj spadl, což vedlo ke smrti. Součástí předání byl i předávací protokol, ale obžalovaný si neověřil, že postavené lešení splňuje nároky kladené na tento typ konstrukcí právními předpisy. Ke smrti tedy došlo i přesto, že poškozený byl seznámen s požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci ze strany svého zaměstnavatele.

Jako problematické se jeví i případy, kdy – často ve snaze ušetřit na nákladech – dojde ke konání stavebních prací bez příslušného povolení stavebním úřadem a bez přítomnosti odborně způsobilých osob. Tak kupř. ve věci řešené Okresním soudem ve Frýdku-Místku⁴⁹ svévolným neod-

43 Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 20. 11. 2012, sp. zn. 11 T 151/2012.

44 Rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 8. 4. 2019, č. j. 9 T 29/2019-453.

45 Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 31. 5. 2016, č. j. 1 T 37/2016-330.

46 Rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 16. 6. 2017, č. j. 2 T 60/2017-243.

47 Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 7. 3. 2017, sp. zn. 2 T 123/2016.

48 Rozsudek Okresního soudu v Teplicích ze dne 22. 3. 2018, č. j. 4 T 43/2016-533.

49 Usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 20. 4. 2012, č. j. 4 T 21/2012-192. Věc byla ukončena podmíněným zastavením trestního stíhání.

borným rozebíráním stavby, prováděním bouracích prací bez předchozího povolení stavebním úřadem, bez zpracované dokumentace bouracích prací, bez dodržení zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, prováděných přes výslovné upozornění projektanta, způsobil obžalovaný uvolnění střechy a pád části obvodového zdiva stavby, kdy ty zasáhly obžalovaného, jeho manželku a syna, který zemřel.

Obdobně pak v případě **rozsudku Okresního soudu v Trutnově**⁵⁰ prováděl obžalovaný v rozporu s právními předpisy terénní úpravy, kdy odtěžoval zeminu ze svahu bez jakéhokoliv rozhodnutí místně příslušného stavebního úřadu, kdy sjednal provedení výkopových prací se dvěma pracovníky. Ti nezajistili žádné zabezpečení samotného výkopu ani svahu proti sesuvu zeminy a práce prováděli za nepříznivé povětrnostní situace – v podmáčeném terénu. Došlo k sesuvu půdy a úmrtí jednoho z pracovníků. Poškození neměli žádné ochranné pomůcky, neměli žádnou smlouvu, neměli stavební vzdělání. Nebyli poučeni o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.

Existují však i kauzy, kdy se spáchání trestného činu nepodařilo obžalovanému prokázat. Jako příklad slouží **případ posuzovaný Okresním soudem v České Lípě a následně Krajským soudem v Ústí nad Labem mezi lety 2014 a 2015**.⁵¹ Obžalovaný prováděl jako držitel živnostenského oprávnění opravu studny, kdy tuto práci konal s pomocí poškozeného, a to bez uzavření jakékoli smlouvy, kdy vůči poškozenému vystupoval v pozici zaměstnavatele. Poškozený vlezl dovnitř studny a použil otevřený oheň, následkem čehož došlo ke vznícení výparů a vzniku popálenin na 70 % těla. Poškozený následně zemřel. Výpověďmi svědků bylo podle soudu nicméně prokázáno, že ač při výkonu živnosti obžalovaný nepostupoval vždy v souladu s pracovněprávními předpisy či s předpisy zajišťujícími bezpečnost práce, žádný ze svědků nebyl přítomen skutku ani tomu, na čem se poškozený a obžalovaný dohodli, a zda a jak byl poškozený poučen o dodržování předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Podle soudu bylo stěžejní posoudit, zda dal obžalovaný poškozenému pokyn pracovat uvnitř studny a zda jej poučil o zásadách bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Jediným důkazem byla výpověď samotného obžalovaného. Nepodařilo se tedy prokázat, že obžalovaný o tom, že poškozený pracuje uvnitř studny, věděl, anebo mu k tomu dal dokonce pokyn. Věrohodnost popisu skutkového děje obžalovaným nebyla vyvrácena. Podle soudu by při zachování základní míry opatrnosti poškozeným k výbuchu a zdravotní újmě nedošlo.

Obdobně bylo rozhodnuto **Okresním soudem v Českých Budějovicích**⁵² za situace, kdy měl obžalovaný jako vedoucí a jednatel v šatně zaměstnancům při rozdělování práce údajně vydat příkaz ke zbourání zděné cihlové příčky v místnosti starého bytu, sloužící jako sklad stavebního materiálu. Příčka se následně zbourala a způsobila smrt poškozeného. Všichni slyšení svědci však v hlavním líčení shodně uvedli, že obžalovaný vydal pouze pokyn k demontáži zárubní, nikoli pokyn k bourání zděné příčky. Příčka se tedy zbourala z neznámých příčin.

Pokud výše uvedené závěry vztáhneme na případy zaměstnaných cizinců, lze konstatovat, že se k rizikovým

faktorům může připojit dále jazyková bariéra, která může znesnadňovat udílení přesných pokynů ohledně zajištění bezpečnosti na pracovišti, či nedostatečná odborná způsobilost pracovníků, kteří v zahraničí nemuseli získat potřebné vzdělání pro konané práce, apod. Tyto problémy se pak jistě objevují častěji v případech nelegálně zaměstnaných cizinců, kdy získání odborné způsobilosti není logicky před započítáním výkonu práce kontrolováno ze strany příslušných správních orgánů tak, jak se tomu standardně děje v případě žadatelů o vydání povolení k zaměstnání⁵³ či některého z druhů bytových oprávnění, jehož účelem je výkon závislé práce.⁵⁴

Na první pohled se může zdát, že v případě usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku hrozí pachateli poměrně přísný trest odnětí svobody, kdy horní hranice trestní sazby dosahuje osm let. Ze získaných dat nicméně vyplývá, že **pouze výjimečně dochází k odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody (1x), mnohem častěji je podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody (6x), objevuje se i podmíněné zastavení trestního stíhání (1x) a ve dvou případech došlo ke zproštění obžaloby**. V případech nepodmíněného trestu odnětí svobody i podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody se vždy **doba trestu pohybovala v rozmezí 15 měsíců až tři roky, tedy buď pod, či těsně nad dolní hranicí trestní sazby** (nejčastěji ji kopírovala – 4x). Ve třech případech zároveň došlo k uložení trestu zákazů činnosti.

Dá se tedy uzavřít, že při komparaci nepříznivých důsledků, které s sebou nedodržení právních předpisů v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nese, je pomyslná miska vah vždy bohužel vychýlena ke straně poškozeného, který může zaplatit relativně snadno i cenu nejvyšší.

Je proto žádoucí, aby se sami zaměstnanci aktivně o zajištění BOZP zajímali a požadovali po svém zaměstnavateli např. vybavení ochrannými pomůckami, aktivní předcházení rizikům pro jejich životy a zdraví či školení v dané oblasti. V tomto ohledu je třeba připomenout právo zaměstnance odmítnout výkon práce, o níž má důvodně za to, že bezprostředně a závažným způsobem ohrožuje jeho život nebo zdraví, popř. život nebo zdraví jiných fyzických osob.⁵⁵

Neoprávněné zaměstnávání cizinců

Nelegální zaměstnávání cizinců je bohužel poměrně rozšířeným jevem, o čemž svědčí i aktuální statistiky Státního úřadu inspekce práce, kdy za rok 2020 byl zjištěn výkon nelegální práce u 556 občanů České republiky, 141 občanů EU

50 Rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 3. 5. 2011, č. j. 16 T 41/2011-206.

51 Rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 8. 10. 2014, č. j. 5 T 100/2013-305, a usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 6. 2015, č. j. 55 To 126/2015-339.

52 Rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 1. 2019, č. j. 6 T 101/2018-374.

53 Viz § 91 odst. 2 písm. b) zákona o zaměstnanosti.

54 Např. v případě duální zaměstnanecké karty je povinnost prokázání odborné způsobilosti zakotvena v § 42g odst. 2 písm. c) zákona o pobytu cizinců.

55 Zakotvené v § 106 odst. 2 zák. práce.

a 2 413 občanů třetích zemí.⁵⁶ Tyto statistiky pak zcela jistě nereflktují skutečný stav na trhu práce, kdy přirozeně není možné zjistit a postihnout ani zdaleka všechny případy, kdy k výkonu nelegální práce dochází. Počet provedených kontrol za rok 2020 byl nadto podstatně nižší než předcházející roky,⁵⁷ což bylo zjevně zapříčiněno pandemií onemocnění covid-19, která ovlivnila fungování a běžnou agendu inspekce práce.⁵⁸

Ze srovnání počtu případů odhalené nelegální práce s počtem soudních rozhodnutí ve věci trestného činu neoprávněného zaměstnávání cizinců tedy vyplývá, že k trestněprávním následkům dojde pouze zřídka. Je tedy otázkou, proč tomu tak je. Na to nám částečnou odpověď dávají právě nečetná rozhodnutí trestních soudů.

Na základě získaných rozhodnutí trestních soudů lze identifikovat **několik společných jmenovatelů**, které se objevují opakovaně. Těmi jsou:⁵⁹

- a) přítomnost tzv. švarcsystému,
- b) výkon práce bez nebo v rozporu s povolením k zaměstnání,
- c) pachatelem je často osoba cizí státní příslušnosti,
- d) interpretační problémy při aplikaci § 342 odst. 1 tr. zákoníku v tom smyslu, kdo je povinen mít platné povolení k zaměstnání,
- e) nejasnost ohledně potřebného množství jednotlivých „útoků“ ke spáchání tohoto trestného činu. Zejména poslední tři jmenované body stojí za bližší zkoumání.

Jako příklad zdánlivě nejjednodušších případů uveďme rozsudek Městského soudu v Brně,⁶⁰ kdy docházelo k soustavnému a opakovanému zaměstnávání cizinců, kteří neměli platné povolení k zaměstnání, či případ projednávaný Obvodním soudem pro Prahu 10, kdy provozovatel restaurace zaměstnával neoprávněně cizince, který nebyl držitelem povolení k zaměstnání, kdy se jednalo o druhý takový skutek.⁶¹

Jak již bylo uvedeno, **pachatelem je poměrně často osoba cizí státní příslušnosti**, která buď přímo zaměstná (méně často), nebo zprostředkuje zaměstnání pro cizince, kteří se zdržují neoprávněně na území České republiky či nemají platné povolení k zaměstnání. O tom svědčí kupř. případ řešený u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou,⁶² kdy ukrajinský státní příslušník zaměstnal celkem čtyři osoby bez platného povolení k zaměstnání.

56 Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí za rok 2020, Státní úřad inspekce práce, dostupná z: [http://www.suip.cz/_files/suip-81fe4ae011de0ad3a45b22c7ce249b8b\)suip_rocni-souhrnna-zprava-o-vysledcich-kontrolnich-akci-za-rok-2020.pdf](http://www.suip.cz/_files/suip-81fe4ae011de0ad3a45b22c7ce249b8b)suip_rocni-souhrnna-zprava-o-vysledcich-kontrolnich-akci-za-rok-2020.pdf), str. 32.

57 Ve srovnání s rokem 2019 přibližně o 2 600 kontrol méně.

58 Op. cit. sub 56.

59 Uvedeno nikoli v pořadí dle početnosti výskytu.

60 Sp. zn. 4 T 117/2014.

61 Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 30. 10. 2015, sp. zn. 51 T 152/2015.

62 Trestní příkaz Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ze dne 19. 4. 2018, č. j. 4 T 133/2017-96.

63 Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 7. 6. 2012, č. j. 1 T 49/2012-765, a rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 8. 8. 2012, č. j. 2 To 199/2012-789.

64 Čtvrtletní zpráva o migraci I. 2021, Ministerstvo vnitra. Dostupná z: <https://www.mvcr.cz/migrace/soubor/ctvrtletni-zprava-o-migraci-i-2021.aspx>.

65 Rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 3. 5. 2016, č. j. 3 T 6/2014-368.

Z dostupných dat se nicméně jeví, že soudy nepostupují vždy jednotně při posouzení skutečnosti, zda se jedná o trestný čin. Okresní soud v Liberci tak usnesením ze dne 10. 10. 2017, č. j. 2 T 132/2017-272, postoupil případ oblastnímu inspektorátu práce, neboť by se podle jeho názoru mohlo jednat o přestupek v situaci, kdy měla právnická osoba zaměstnávat nejméně čtyři cizince, kterým nebylo uděleno povolení k zaměstnání. To je v ostrém kontrastu s výše uvedeným případem projednávaným Okresním soudem v Jablonci nad Nisou. Okresní soud v Liberci k tomu uvedl, cit.: „Vzhledem k tomu, že v tomto případě šlo o zaměstnávání pouze čtyř osob, jedná se tak o čtyři dílčí útoky, což dle úvahy soudu nedosahuje požadovanou intenzitu ‚řady útoků‘... [četnost útoků si, pozn. autor] lze dost dobře představit v řádu nejméně desítek útoků, nikoli čtyř, tento znak objektivní stránky trestného činu tak není naplněn. Pokud se jedná o pojem ‚ve větším rozsahu‘, kritéria pro určení, zda jednání pachatele naplňuje tento znak, bude zejména počet osob, které pachatel zaměstnal, výše skutečně dosaženého zisku, délka doby zaměstnání, formy a četnost provádění naboru pracovních sil apod. Vzhledem k tomu, že v tomto případě šlo, jak bylo již uvedeno výše, o zaměstnání pouze čtyř cizinců, kdy dva z nich byli takto zaměstnaní po období nepřesahující ani 1 měsíc, a ani v jednom případě nebyli tito zaměstnaní déle než 6 měsíců, nelze ani v tomto případě hovořit o naplnění tohoto znaku objektivní skutkové podstaty.“ Je tedy zřejmé, že mezi soudy v tomto ohledu existují značně rozdílné přístupy.

Zajímavý je dále i **případ projednávaný Okresním soudem v Olomouci a následně Krajským soudem v Ostravě – pobočkou v Olomouci.**⁶³ V této věci občan České republiky zprostředkoval závislou práci desítkám osob státní příslušnosti Vietnamu, které nedisponovaly povolením k zaměstnání. Pracovníci byli organizováni na základě smlouvy o sdružení, kdy se následně uzavíraly smlouvy o dílo s obžalovaným, resp. společností, kde působil jako jednatel. Osoby zúčastněné ve sdružení měly živnostenská oprávnění. Okresní soud v Olomouci nejprve vydal odsuzující rozsudek, který byl však změněn odvolacím soudem tak, že obžalovaný byl zproštěn obžaloby. Tento závěr byl nicméně učiněn proto, že takto obžalovaný podnikal už v minulosti, přičemž při kontrole Úřadem práce nebylo v tomto postupu zjištěno žádné pochybení. Obžalovaný tak podle soudu sice obcházel zákon o zaměstnanosti, ale nemohl předpokládat, že toto jednání je trestné. Na závěrech tohoto rozhodnutí soudu je tedy dobře patrné, že **je naprosto zásadní, aby o možných případech a rizicích výkonu nelegální práce byli poučeni jak zaměstnavatelé a zaměstnanci, ale i pracovníci příslušných správních orgánů, jejichž případná pochybení mohou vést až k vyloučení trestní odpovědnosti obžalovaného.**

Z dostupných dat se dále jeví, že osoby, které vykonávaly nelegální práci, jsou poměrně často vietnamské státní příslušnosti. To je poměrně překvapivé s ohledem na to, že nejpočetnější skupinou zaměstnanců – cizinců jsou v České republice státní příslušníci Ukrajiny.⁶⁴ Kupř. ve věci řešené **Okresním soudem Plzeň-město**⁶⁵ obžalovaný na základě smlouvy o dílo průběžně zprostředkoval výkon práce 159 občanům vietnamské národnosti, kterým nebylo vydáno povolení k zaměstnání.

V případě projednávaném **Okresním soudem v Hradci Králové**⁶⁶ byl odsouzen jednatel společnosti – občan Ukrajiny, který obstaral ve 42 případech osobám, které nebyly zaměstnanci společnosti, práci ve společnosti, přestože věděl, že mají vydáno povolení k zaměstnání na odlišnou práci. Cizince dodával jako dočasně přidělené zaměstnance agentury práce. Obdobně byl Okresním soudem v Pardubicích odsouzen jednatel společnosti, který opakovaně (v 17 případech) sjednal zaměstnanecký poměr s cizinci, kteří nebyli občany EU a neměli platné povolení k zaměstnání či vykonávali práci v rozporu s ním.⁶⁷

V tomto ohledu je třeba upozornit na to, že ust. § 342 odst. 1 tr. zákoníku nebylo od jeho přijetí nikdy novelizováno tak, aby reagovalo na měnící se realitu a instituty v oblasti zaměstnávání cizinců. Je proto otázkou, zda toto ustanovení dopadá i na případy výkonu práce cizincem, který má sice vydáno platné povolení k zaměstnání, ale na jinou pozici. **Domnívám se, že by proto bylo vhodné upravit textaci § 342 odst. 1 tr. zákoníku tak, aby explicitně dopadala i na případy, kdy cizinec vykonává práci v rozporu s povolením k zaměstnání, případně v rozporu či bez zaměstnanecké karty, modré karty či karty vnitropodnikově převedeného zaměstnance. Takové znění by lépe odpovídalo realitě dnešního zákona o pobytu cizinců a zákona o zaměstnanosti, které neznají jen zaměstnání osob ze třetích zemí prostřednictvím povolení k zaměstnání,⁶⁸ ale zejména za využití některého ze jmenovaných pobytových titulů. Současné znění tohoto ustanovení může totiž působit soudům značné potíže při postihování případů výkonu nelegální práce, které jsou sice komparativně srovnatelné s absencí povolení k zaměstnání, ale zákon na ně výslovně nepamatuje.**

Z provedené analýzy totiž vyplývá, že znění § 342 odst. 1 tr. zákoníku může působit soudům značné interpretační potíže, které mohou být o to patrnější v situaci, kdy soud (přírozeně) nemá zkušenosti v oblasti zaměstnávání a pobytu cizinců na území České republiky. Tyto problémy dobře ilustruje rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 20. 9. 2013, č. j. 5 T 147/2013-703. V tomto případě došlo ke zproštění obžaloby, kdy bylo následně odvolání státního zástupce zamítnuto usnesením Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 21. 2. 2014, č. j. 68 To 344/2013-748.

Z hlediska skutkových okolností šlo o situaci, kdy obžalovaný zprostředkovával ve skladu za úplatu práci nejméně 19 osobám vietnamské státní příslušnosti bez povolení k zaměstnání. Docházelo k uzavírání smluv o dílo s pracovníky, kteří disponovali živnostenským oprávněním. Obžalovaný měl uzavřenu rámcovou smlouvu o dílo se společností, podle které mohl ke splnění svého díla využívat třetí osoby. Podle prvostupňového soudu byl obžalovaný oprávněn s cizinci uzavírat smlouvy o dílo jak obecně, tak i v případě rámcových smluv o dílo. Soud shledal, že cit.: „Není pak věcí trestního soudu přezkoumávat a řešit problematiku vydávání živnostenských oprávnění osobám, které neumí česky, neví, jaké smlouvy uzavírají, protože jim nerozumí, a rovněž tak řešit pracovněprávní vztahy na území ČR při fungování tzv. švarcsystému, o kterém je diskutováno jako o obcházení zákona, ale nejde o systém, který by sám o sobě byl zakázán nebo sankcio-

nován trestním právem. Pokud by někdo takto využíval práce českých státních občanů, tak by nebylo uvažováno o tom, že jde o jednání trestné, pokud by byly dodrženy všechny podmínky daňové apod. Podle názoru soudu ust. § 342 má zabraňovat nelegální migraci, tedy neoprávněnému vstupu cizinců na území republiky za účelem provádění práce na černo, tedy nelegální práce bez uzavření pracovní smlouvy, bez vydání povolení příslušného úřadu k pracovnímu uplatnění na základě pracovní smlouvy. Je logické, že pokud by se někdo zdržoval na území ČR nelegálně, tak by neměl dostat živnostenské oprávnění, tedy toto ustanovení trestního zákoníku má dopadat na případy cizinců nelegálně vstupujících na území ČR a zde pobývajících za účelem nelegální práce, tedy práce bez pracovního povolení, bez pracovní smlouvy, bez jakéhokoliv smluvního podkladu. V daném případě svědci toto pracovní povolení od příslušného úřadu práce vystavené neměli a ani mít nemuseli, protože neuzavírali pracovní smlouvy. Patrně tedy jde o obcházení zákona, ale nikoli jeho porušování ve smyslu trestného činu...“ Odvolací soud sice shledal, že nalézací soud nevěnoval dostatečnou pozornost posouzení, zda se jednalo o závislou práci, ale ze skutkových okolností případu nebylo podle něj možné učinit jednoznačný závěr, že se jednalo o práci závislou.

Prvostupňový soud se podle mého názoru nicméně dopustil hned několika pochybení:

1. soud musí důkladně zkoumat, zda docházelo k výkonu závislé práce, neboť na tom je přímo závislé následné posouzení, zda cizinec je, či není oprávněn práci vykonávat,

2. ust. § 342 tr. zákoníku neslouží pouze jako zábrana nelegální migraci a vstupu na území České republiky, ale taktéž jako prevence výkonu nelegální práce,

3. není možné vztahovat § 342 tr. zákoníku pouze k situaci cizince bez pobytového oprávnění, neboť textace tohoto ustanovení jasně říká, že se cizinec buď zdržuje na území nelegálně, nebo vykonává práci bez platného povolení k zaměstnání – jedná se tedy o alternativní hypotézu. Ve svém důsledku by totiž akceptace závěrů Okresního soudu v Olomouci vedla k tomu, že by se při absenci platného povolení k zaměstnání daly trestněprávní následky zcela vyloučit tak, že by bylo pracovníkům vydáno živnostenské oprávnění.

O tom, že **nedostatečná znalost zákona o pobytu cizinců a zákona o zaměstnanosti může vést k tomu, že je trestní řízení s cizincem vedeno zcela zbytečně, svědčí závěry Obvodního soudu pro Prahu 2** vyslovené v usnesení ze dne 27. 7. 2016, č. j. 2 T 117/2016-164. Věc byla ukončena zastavením trestního stíhání proto, že skutek není trestným činem a není důvod k postoupení věci. Jednalo se o případ tvrzeného neoprávněného zaměstnání na dohodu o provedení práce, kdy cizinka neměla vydané povolení k zaměstnání, přestože bylo již dříve zjištěno, že na místě (pokojské) vykonávaly takto práci další tři osoby. Ve skutečnosti se však jednalo o osobu, která byla držitelkou povolení k dlouhodobému pobytu za účelem spo-

66 Rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 22. 12. 2014, č. j. 5 T 42/2012-1148.

67 Trestní příkaz Okresního soudu v Pardubicích ze dne 8. 6. 2018, č. j. 3 T 36/2018-412.

68 Tak, jak tomu bylo v minulosti.

lečného soužití rodiny na území, která má podle § 98 písm. l) zákona o zaměstnanosti volný vstup na trh práce.

Trestný čin neoprávněného zaměstnávání cizinců může být velice úzce spjat s trestným činem napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky podle § 341 tr. zákoníku, o čemž svědčí i jejich zařazení v systematice tohoto právního předpisu vedle sebe. Přes relativně malý počet rozhodnutí v této oblasti se dvě z nich týkají právě jednočinného souběhu těchto trestných činů.

Okresní soud ve Strakoncích v usnesení ze dne 23. 5. 2016, č. j. 5 T 17/2016-944, kterým bylo trestní stíhání obžalovaného podmíněně zastaveno, shledal, že se obžalovaný jako osoba samostatně výdělečně činná (státní příslušník Ukrajiny) dopustil těchto trestných činů v jednočinném souběhu tím, že vybavoval cizince tiskopisem „*Vyjáždění zaměstnavatele*“, ve kterých potvrdil zaměstnání těchto osob u společnosti A⁶⁹ s druhem práce B a místem výkonu práce C, kdy tyto doklady byly následně předány jako požadované přílohy ve správním řízení před orgány rozhodujícími o pobytu cizinců na území České republiky, přičemž údaje o druhu a místě výkonu práce byly nepravdivé, kdy cizinci vykonávali jinou práci a na jiném místě. Obdobně pak **Okresní soud v Táboře** v trestním příkazu ze dne 12. 5. 2014, č. j. 1 T 55/2014-423, konstatoval, že došlo ke spáchání trestného činu napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky podle § 341 odst. 1 tr. zákoníku v jednočinném souběhu s přečinem neoprávněného zaměstnávání cizinců proto, že obžalovaná pomáhala obstarat pro společnost zaměstnance, kteří neměli buď vydáno povolení k zaměstnání, nebo jej měli vydáno na jinou pracovní pozici. Dále potvrzovala na základě plné moci za společnost to, že zaměstná na území na určitou dobu cizince, což sloužilo jako podklad pro vydání povolení k zaměstnání nebo jeho prodloužení, ač jí bylo známo, že práce jsou pouze sezonního charakteru, případně že k jejich výkonu vůbec nedojde nebo skončí, což zamlčovala.

Z výše uvedených případů tedy můžeme dovozovat, že soudy se zabývají případy neoprávněného zaměstnávání cizinců pouze zřídka, což příliš nesvědčí konzistentnosti rozhodovací praxe a vypovídá poměrně přesně o tom, zda se tento trestný čin daří odhalovat a trestat. Podle mého názoru je totiž s ohledem na počet zaměstnaných cizinců pocházejících ze třetích zemí v České republice velmi nepravděpodobné,

že by k jeho páčení téměř nedocházelo. Současně se jako problematické jeví znění příslušného ustanovení trestního zákoníku, které již neodpovídá aktuálně platným právním předpisům v oblasti zaměstnávání a pobytu cizinců na území České republiky.

Shrnutí a závěr

Oblast trestněprávních aspektů nelegálního zaměstnávání cizinců a jejich případných pracovních úrazů se tedy na základě provedené analýzy zdá jako poměrně nepopsaný list. Domnívám se však, jak je ostatně uvedeno již výše, že tomu tak není proto, že by se závažné pracovní úrazy této skupině osob jako zázrakem vyhýbaly, nebo proto, že by v České republice neexistovaly subjekty, které opakovaně, soustavně, za vykořisťujících podmínek či ve větším rozsahu zaměstnávají nelegálně pobývajících či pracujících cizince.

Realita nynějšího rozsahu trestněprávního postihu má příčiny zjevně jinde. Podle mého názoru je tomu tak ze dvou hlavních důvodů:

Za prvé se případy zjevně nedaří policii odhalovat a případně došetřovat z toho důvodu, že subdodavatelé, pachatelé ale i oběti se snaží trestný čin zakrývat, nemají zájem na ingerenci státních orgánů, a pokud už vznikne podezření, velice často se stanou nedostupní pro jakýkoli úkon trestního řízení tím, že okamžitě po události odcházejí do zahraničí. Motivace pro toto jednání je u jednotlivých subjektů různá – od snahy vyhnout se sankcím v podobě pokut, zamezení dalšímu zaměstnávání cizinců či trestněprávní odpovědnosti, přes obavu pracovníků o možnost návratu do České republiky (potažmo států EU) v důsledku udělení správního vyhoštění, po prostou skutečnost, že nelegálně zaměstnaný cizinec nedisponuje s nejvyšší pravděpodobností žádnou formou zdravotního pojištění,⁷⁰ a jeho ošetření na našem území by se tedy stalo velmi nákladnou záležitostí.

Za druhé, pokud už se případ dostane před soud, jsou patrné zjevné aplikační problémy zejména u skutkové podstaty neoprávněného zaměstnávání cizinců, kdy se po soudu žádá nejen aplikace ustanovení a výklad práva trestního, ale taktéž správního v jeho specifické podobě – pobytu a zaměstnávání cizinců na území České republiky.

Pokud bych tak měl odpovědět na otázky položené v úvodu článku – tedy zda je vybraným trestným činům věnována ze strany policie a soudů pozornost a zda dochází k jejich odhalování a následnému vydávání odsuzujících rozsudků – musím konstatovat, že spíše nikoli.⁷¹ Jak však bylo naznačeno, není to problém, který by byl přičitatelný výlučně soudům a policii. Oblast zaměstnávání cizinců je v současné době již natolik složitá, že k situaci výkonu nelegální práce může poměrně snadno dojít i tam, kde chybí úmysl zaměstnavatele, a stane se tak pouze v důsledku jeho nedbalosti. Následky odhaleného nelegálního zaměstnávání cizinců mohou být nicméně pro některé zaměstnavatele likvidační, a ti se tak mohou snažit tuto skutečnost zakrýt za každou cenu. Stávající právní úprava nadto nemotivuje ani oběti⁷² předmětných trestných činů k jejich hlášení, ale spíše odrazuje od toho, aby byla věc řešena státními orgány.^{73, 74} ❀

69 Skutečné jméno společnosti je anonymizováno, stejně jako druh práce a místo výkonu práce.

70 Účast na veřejném zdravotním pojištění je vyloučena a komerční zdravotní pojištění většinou tyto osoby nemají vůli sjednávat.

71 Tento závěr činím s již výše uvedenou výhradou, kdy nebylo možné analyzovat rozhodnutí soudů o trestných činech, kdy nedošlo k úmrtí pracovníka, ale pouze k jeho zranění.

72 Či jejich blízké v případě úmrtí.

73 Případné udělení víza k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území podle § 33 odst. 1 písm. b) zákona o pobytu cizinců pro osoby, které jsou svědky nebo poškozenými v trestním řízení a jejichž účast na řízení je nezbytná, pak nelze považovat za dostatečnou motivaci cizince k nahlášení podezření ze spáchání trestného činu. Již ze své podstaty se v tomto případě jedná o pobytové oprávnění dočasné povahy.

74 Tento článek byl finančně podpořen z institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace na léta 2018-2022 a je součástí projektu „*Problematika nelegální práce s důrazem na pracovněprávní aspekty a související zajištění BOZP*“, č. 08-2020-VÚBP).

K základním otázkám svěřenského fondu (*reakce na kritiku*)

Před časem byl na stránkách Bulletinu advokacie otištěn článek Vlastimila Pihery a Kateřiny Ronovské (dále jen „kritici“) s názvem „K některým mýtům a omylům o svěřenských fondech“.¹ V něm je polemizováno (mimo jiné) s názory Luboše Tichého, obsaženými v příspěvku nazvaném „Vlastnictví bez vlastníka v českém svěřenském fondu (skica na margo trustu v českém právu)“.²

Prof. JUDr. Luboš Tichý, CSc.,
je vedoucím Centra právní komparatistiky PF UK v Praze.

Mgr. Tomáš Troup, LL.M.,
je advokátem v Praze a odborným pracovníkem Centra právní komparatistiky při PF UK.

I. Předmět kritiky, východiska a způsob výkladu sporných témat

1. Vymezení oblastí kritiky

Článek kritiků se týká tří zásadních otázek režimu svěřenského fondu, a to tzv. bezsubjektového vlastnictví, subjektivity svěřenského fondu, a konečně jeho postavení v insolvenčním řízení. První dvě otázky mají kruciólní význam, neboť souvisejí s obecnou koncepcí dvou základních institutů soukromého práva (vlastnictví a právní osobnost), třetí pak je výsledkem (průnikem) pojetí naší koncepce do insolvenčního řízení jako jednoho z příkladů její reflexe.

Kritizovaný článek L. Tichého došel k závěru, že chápání majetku ve svěřenském fondu jako jmění bez vlastníka je pojmově nesmyslné a z hlediska koncepce vlastnictví v českém právu nepřípustné a pro praxi problematické. Proto je třeba vlastnické právo k tomuto jmění přičítat svěřenskému fondu jakožto entitě s právní osobností (subjektivitou), za niž jedná svěřenský správce.

Argumentaci kritiků lze tak shrnout do tří problémových okruhů:

• Bezsubjektové vlastnictví

Ohledně kritizované myšlenky principiální neudržitelnosti konstrukce bezsubjektového vlastnictví kritici uvádějí, že

argumentace L. Tichého „reflektuje – shodně jako québecký občanský zákoník – francouzskou historickou subjektivistickou teorii jmění“, z níž „vyplývá princip jednoty jmění“. „Tento princip (...) v podstatě znemožňuje zavést právní instituty odpovídající funkčně anglickému trustu (...), protože k tomu může dojít buď tak (...), že jedna osoba může mít více možných jmění (...) nebo, že může být vyčleněno jako autonomní, tedy zůstat nepřiručeno určité osobě (jako je tomu v Québecu).“ Kritici dále uvádějí, že ani ve středoevropských právních řádech není subjektivistická teorie dogmaticky sledována. Údajně tak tomu „je i v českém právu, kdy lze odkázat na existenci oddělených jmění ve formě podílových fondů, účastnických fondů, doplňkového penzijního spoření, pozůstalosti či režimu svěřenského nástupnictví“. Posléze kritici tvrdí, že i „německá právní teorie s odděleným jměním jako tzv. Sondervermögen běžně pracuje“.

• Právní osobnost svěřenského fondu

Ohledně závěru, že svěřenský fond by měl být výkladem § 1448 odst. 3 o. z. nebo jeho novelizací považován za právnickou osobu, kritici uvádějí, že tento výklad je „ve zjevném rozporu nejen s textem dotčeného ustanovení, ale i jeho smyslem a účelem“, neboť pak by svěřenský správce nemohl vlastnická práva k majetku vykonávat „vlastním jménem“ ve smyslu § 1448 odst. 3 o. z. Nebylo by možné pak mluvit o „odděleném a nezávislém vlastnictví“. Ve smyslu § 1448 odst. 2 o. z. má prý být také kritizovaná koncepce v rozporu se záměrem zákonodárce „nepřiznávat svěřenskému fondu postavení právnické osoby“, protože pak by prý byla úprava svěřenského fondu bez racionálního odůvodnění (sic!) v zásadě duplicitní k úpravě nadačního fondu.

• Aplikovatelnost insolvenčního práva na svěřenský fond

Klíčovou otázkou, zda svěřenský fond (jako účelově vymezený majetek bez právní osobnosti) může podléhat insolvenčnímu právu, zodpovídají kritici bez jakýchkoliv pochybností kladně. Důvodem je prý to, že „dlužníkem z dluhů vzniklých v souvislosti se správou svěřenského fondu nepochybně není (...) svěřenský fond, ale svěřenský správce (který je osobou)“.

2. Předmět a cíl příspěvku. Východiska a způsob našeho výkladu

Přirozeně prvotním úkolem tohoto příspěvku je vypořádat se s kritikou, kterou považujeme za neoprávněnou. To však není

¹ Viz Bulletin advokacie č. 7-8/2020, str. 44-47.

² Viz Bulletin advokacie č. 3/2020, str. 18-24.

naším cílem; nejde nám o nějaké debatní vítězství. Náš cíl je dvojitý: jedná se jednak o to, abychom přešli problémům, k nimž může při pozitivistickém výkladu platné právní úpravy dojít, a jednak chceme přispět i k rozpracování některých klíčových právnědogmatických otázek, které může najít později uplatnění nejenom v souvislosti se svěřenským fondem.

Specifikum problematiky úpravy svěřenského fondu převzaté z občanského zákoníku kanadské provincie Québec příznačně svojí tzv. smíšenou jurisdikcí v českém právu spočívá v tom, že se vlastně jedná o dvojnásobný právní implantát. K prvnímu „křížení“ konceptů kontinentální a právní kultury angloamerické došlo již v Québecu, kde byla snaha vytvořit konstrukci, která bude plnit funkce angloamerického trustu, a výsledkem této snahy byla fiducie, založená na konstrukci bezsubjektového vlastnictví. Ke druhému křížení pak dochází v našem právním řádu, když se takto konstruovaná fiducie má začleňovat do střeoevropského systému civilního práva.

Klíčovým hlediskem v této diskusi je, zda užítky ze zavedení cizích právních kategorií či institutů (včetně jejich implantovaného výkladu) převáží nad riziky, jež z jejich zavedení vyplývají. Jinak řečeno, jde o to, do jaké míry kritizované pojetí příznávací svěřenskému fondu určitou míru právní osobnosti (jež směřuje k podstatně vyšší míře asimilace cizích a u nás neznámých institutů a jež spočívá v určité formalizaci, a tedy na první pohled v omezení flexibility implantátu ve srovnání s výše uvedeným liberálním přístupem k implantovaným kategoriím) rozptýlí pochybnosti („omyly a mýty“ dle mínění kritiků), které jsou mu vytýkány.

Abychom vyvrátili argumenty kritiků (které budí zdání, že jejich cílem není existující problémy řešit, ale jen je takřkajíc zamést pod koberec) a ospravedlnili koncepci představenou v kritizovaném článku, považujeme za nutné zabývat se smyslem implementovaného institutu v kontextu českého právního řádu poněkud šířeji. Nejdříve se budeme hlouběji zabývat podstatou svěřenského fondu a jeho účelem v českém právu (ad II.). Následně se budeme podrobněji věnovat otázce vlastnictví jako subjektivního práva (ad III.). Subjektivní právo předpokládá osobu, které je právo přiřazováno. U práva majetkového, resp. v případě svěřeného majetku, je jí vlastník (držitel). Proto se ve čtvrté části (IV.) zabýváme otázkou osoby takového vlastníka, kterou by měl být svěřenský fond – právnícká osoba s omezenou subjektivitou. Kategorie vlastníka (držitele) svěřeného (vyčleněného) majetku nemá jen právnědogmatický smysl, nýbrž zcela konkrétní praktický význam. Svěřenský správce nemůže jednat na účet nesubjektu.³ V části páté (V.) řešíme, vycházejíce z dosud shromážděných poznatků, otázku odpovědnosti za jednání svěřenského správce vůči třetím osobám, kterou zákonodárce vylučuje.⁴ Otázka subjektivity (právní osobnosti) svěřenského fondu je klíčová proto i pro řešení úpadku svěřenského fondu v insolvenčním řízení (viz VI.).

3 Viz § 1448 odst. 3 věta první „... na účet (svěřenského) fondu“.

4 Viz § 1419 odst. 1.

5 Důvodová zpráva k § 1448 až 1452.

6 Srov. např. Commentaires du ministre de la Justice, Québec: Les Publications du Québec 1993, sv. 1, str. 783 a k tomu ještě celou řadu dalších pramenů, zejména však str. 24-26.

7 Viz dále III.2.

8 Viz op. cit. sub 2, zejména str. 24 a násl.

II. Podstata svěřenského fondu. Účel transplantátu a české právo

Pro splnění záměru tohoto příspěvku je třeba si uvědomit smysl svěřenského fondu a osvětlit jeho právní úpravu v kontextu českého právního řádu. V prvním kroku je proto třeba vyjasnit úmysl zákonodárce. Ten lze reálně zjistit především z důvodové zprávy, neboť jiné prameny, jako např. zápisy z jednání Komise pro přípravu občanského zákoníku a jiné materiály, nejsou bohužel dostupné.

Z důvodové zprávy vyplývá, že při řešení otázky, odkud převzít podobu specifického institutu správy majetku označovaného též jako institut obdobný trustu (trust-like institut), bylo rozhodnuto převzít québeckou fiducii s odůvodněním, že „si právo Québecu zachovalo svůj výrazný charakter kontinentálního práva, jemuž tento institut common law funkčně přizpůsobilo, jednak i z toho důvodu, že tamější občanský zákoník zavedl dosti podrobná pravidla o správě cizího majetku, jehož recepce se jeví jako funkční právě proto, že se institut trustu zamýšlí zavést do tuzemského práva jako nový“.⁵

Ze srovnání s québeckými prameny vyplývá, že tyto obecné důvody byly prakticky totožné s těmi québeckými. V nich se lze dočíst, že cílem bylo rozvinout dosavadní úpravu správy cizího majetku pomocí flexibilní struktury tak, aby vyhovovala zájmu obchodu a potřebám severoamerické společnosti vůbec.⁶ Potud je přístup českého zákonodárce chválný.

Zásadní pochybení českého zákonodárce však spočívají v tom, že zjevně neprovedl analýzu velmi poučného vývoje samotné québecké úpravy (včetně zásadního odporu akademické obce proti přijímané koncepci a toho, že v jejím jádru jsou již ve své době kontroverzní a následně překonané myšlenky P. Lepaullea).⁷ Nevzal v úvahu ztroskotání konceptu bezsubjektového vlastnictví v jiných právních řádech (viz dále) a neuvědomil si rozdíl mezi tzv. smíšeným právním řádem (*mixed legal system*) Québecu a zcela odlišnou tradicí, na níž spočívá české občanské právo.

Tyto myšlenky, jež mají přiblížit zásadní kontextuální souvislosti relevantní pro řešení otázky vlastnictví svěřeného majetku, nás vedou k poznání, že kritizovaný koncept (viz Tichého článek) není v žádném případě v rozporu se smyslem a účelem svěřenského fondu. Pro nedostatečnou adaptaci institutu, jenž má plnit některé úkoly angloamerického trustu, dochází při „automatické“ transplantaci institutu québecké fiducie včetně neadekvátního výkladu nejen k zásadnímu rozporu s koncepcí českého vlastnického práva, ale i k závažným praktickým problémům. Podstatné je, že, jak ještě ukážeme (IV. a V.), cíle a smyslu transponovaného institutu, a tedy svěřenského fondu, je možné plně dosáhnout účinnější transpozicí.

III. Vlastnictví a jeho koncepce. Vlastnictví bez vlastníka a tzv. zvláštní jmění

1. Úvod

V kritizovaném článku⁸ je obsažena argumentace proti bezsubjektovému jmění ve svěřenském fondu, neboť každému subjektivnímu právu je imanentní subjekt tohoto práva. To platí nepochybně i pro vlastnictví v české úpravě

svěřenského fondu. Kritici proti tomuto názoru namítají, že jde o subjektivistické pojetí vlastnictví, jež znemožňuje „zavést právní instituty odpovídající funkčně anglickému trustu (*trust-like*)“. Podle kritiků může mít jedna osoba více jmění nebo jmění může být vyčleněno jako autonomní a „nepřřazeno určité osobě“, jako tomu je v québeckém právu.

Stojíme tedy před základní koncepční otázkou, která představuje jádro naší diskuse. **Jde o to, zda a do jaké míry může existovat majetek (jmění) bez vlastníka (tzv. autonomní jmění), tedy osoby, které náleží subjektivní vlastnické právo.** Zabýváme se tedy v obecné rovině nejprve touto otázkou, a posléze uvažujeme o problému, který s tím souvisí, tedy o otázce zvláštního jmění (majetku), resp. o tom, zda – ve smyslu kritiků – může jedna osoba mít více (relativně samostatných) jmění.

2. O subjektivním právu a bezsubjektovém vlastnictví

Podle kritiků se v jimi kritizovaném článku vychází z tzv. subjektivní teorie jmění, která má původ ve francouzském právu. Tak tomu není. Pojmovým základem platným nejen pro vlastnické, ale pro všechna subjektivní práva, je vazba k subjektu, ať jím je fyzická, či právnická osoba. Tento dlouho nezpochybnitelný koncept mající kořeny v právu římském byl několikrát v dějinách kontinentálního práva probírán,⁹ avšak nakonec s jednoznačným vítězstvím „subjektivní“ doktríny, k níž se lapidárně, ale jednoznačně připojuje Krčmář. **Vlastnictví podle něho znamená něco, co by bylo možné nazvat právní příslušností věci k osobě,¹⁰ která jí i majetek využívá na základě svého subjektivního práva.** Toto pojetí vlastnictví nám připadá jako samozřejmé a přirozené. Je tomu tak mimo jiné proto, že **nebylo v české nauce nikdy zpochybňováno.** V občanském zákoníku dokonce doznalo v § 1011 normativního výrazu. Zde zakotvený základní znak vlastnictví, resp. subjektivního vlastnického práva, tedy vztah mezi vlastníkem a jeho věcí jakožto předmětem jeho vlastnictví, lze považovat za pojmový základ vlastnictví. Ust. § 1011 o. z. má nepochybně kogentní charakter.

Subjektivní právo jako jeden ze základních pojmů právního řádu je totiž základem právního postavení subjektu práva, jenž je jeho nositelem, které zahrnuje jeho nároky vůči ostatním právním subjektům. Subjektivní právo má základ buď v zákoně (pozitivním právu), anebo v právním jednání.

Bezsubjektové právo, které Jhering považoval za *contractio in adjecto*,¹¹ a bezsubjektové vlastnictví jakožto dlouhodobý stav je německému BGB¹² stejně jako jiným středoevropským právním řádům cizí. Může existovat jen výjimečně jako přechodné řešení, není-li vyhnutí. Jde o situace, kdy existující právo nelze jako aktivum nikomu přičíst, či situace přechodné nejistoty ohledně nositele práva tak, aby se předešlo zániku jeho práva, či jde-li o ochranu třetích osob.¹³ Jde o dočasná řešení, jímž je např. pozůstalostní majetek spravovaný správcem předtím, než jej např. dohodou nabudou dědici.¹⁴ Tento koncept nebyl dodnes ani v nauce, ani v judikatuře kontinentálních, zejména středoevropských právních řádů, zpochybněn a argumenty kritiků nejsou natolik fundované, aby přesvědčily o nutnosti změny základního paradigmatu českého práva.

Některé prvky bezsubjektového vlastnictví jsou však součástí québeckého konceptu fiducie, na němž se podílejí nejen vlivy angloamerického trustu, ale zcela nepochybně i doktrína účelového majetku, mající kořeny v německé pandektistice a jí ovlivněném učení Saleillese, významného představitele francouzské nauky, o níž kritici soudí, že je základnou „subjektivistické teorie jmění“.¹⁵ Tento institut byl formován kanadskou judikaturou,¹⁶ utvářenou paralelně, ale paradoxně nezávisle na učení Lepaullea. Jeho dílo totiž nebylo v Québecu až do druhé poloviny 20. století, a tedy až po jeho odvolání samotným autorem,¹⁷ známo, ale již svůj vrchol zaznamenává kodifikací svého pojetí, nepochybně za přispění i názorů v judikatuře, v samotném občanském zákoníku (QCC).

Bezsubjektové vlastnictví je v rozporu i s dosavadní koncepcí vlastnictví, majetku a jmění, jak byly tyto instituty chápány významnou částí nauky v Québecu. **Vlastnické právo je *prima facie* subjektivní právo; vlastnictví se váže k osobě.**¹⁸ Právo vlastníka je výlučné a absolutní.¹⁹ Vlastnictví nemůže být potlačeno či „přerušeno“ tím, že svým převodem pozbývá vlastníka.²⁰ Na neudržitelnost konceptu bezsubjektového vlastnictví poukazuje velmi přesvědčivě québecký autor Brierly.²¹ Podle něho je vlastnické právo konkrétní osoby (sám se přimlouvá je přiznat správci) naprosto klíčové pro fungování québecké fiducie, která je podle jiného významného kanadského autora na první pohled zvrácenosti.²² K bezsubjektovému vlastnictví vyslovila své kritické připomínky celá řada dalších představitelů akademické obce, jako je již uvedený Macdonald,²³ který konstatuje, že výjimka obsažená v čl. 1261 v zásadě ničí koncept vlastnictví obsažený v čl. 2 CCQ. Jinými kritiky jsou Talpis a McAuley,²⁴ resp. Oosterhoff.²⁵

V rozporu s jednoznačnou a kontinentálněprávní koncepcí subjektivního vlastnického práva převzal český zákonodárce

9 Viz spor mezi pandektisty v 19. století v Německu.

10 J. Krčmář: Právo občanské, sv. I, 2. vydání, Všehrad, Praha 1932, str. 102.

11 R. von Jhering, in Jher.Jb 10 (1871), str. 390 a násl., cit. podle R. Becker: Die Fiducie von Québec und der trust, Tübingen 2007, str. 303.

12 Viz K. Larenz, M. Wolf: Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 9. vydání, C. H. Beck, München, str. 244.

13 G. Hohner: Subjektlose Rechte, Bielefeld 1969, zejména str. 227-228.

14 Proto také rakouský zákonodárce výslovně přiznal v poslední reformě dědického práva v § 546 ABGB „ležící pozůstalosti“ (*hereditas iacens*) právní subjektivitu.

15 Viz op. cit. sub 1, str. 44, a R. Saleilles: Étude sur l'histoire des sociétés en commandite, Annuaire de droit commercial 1897, str. 37 aj. – cit. podle R. Becker, op. cit. sub 10, str. 175.

16 Viz zejména rozsudek nejvyšší kanadské (federální) soudní instance (the Supreme Court of Canada) ve věci *Tucker v. Royal Trust Co.* [1982], 1 S.C.R. 250 (S.C.C.).

17 Viz op. cit. sub 2, str. 45.

18 J. B. Claxton: Studies on the Quebec Law of Trust, Toronto 2005, str. 27.

19 Tamtéž, s odvoláním na D.-C. Lamontange: Biens et propriété, 3. vydání, Cowansville 1998, str. 141 a 142.

20 Op. cit. sub 18, str. 28.

21 E. C. Brierly: The New Québec Law of Trusts, in: P. H. Glenn (ed.): Droit québécois et droit Français, Cowansville 1993, str. 383.

22 Srov. D. W. M. Waters: Unification or Harmonisation? Experience with the Trust Concept in Mélanges en l'Honneur d'Alfred E. von Overbeck, Fribourg 1991, str. 591, 600.

23 R. A. Macdonald: Reconceiving the Symbols of Property, 39 McGill, J., passim. (1994).

24 Viz J. A. Talpis, M. McAuley: The Quebec Trust in the Real World, in Canadian Institute for Advanced Legal Studies, 1992, str. 55 a násl.

25 A. H. Oosterhoff: The New Quebec Trust, 1990-1991, 10 E T.J., str. 324 a 333.

québeckou fiducií vycházející ze základní myšlenky Lepaulleova díla z roku 1932.²⁶ Na tom je, i když paradoxně, pozoruhodné, ale nikoliv zavádějící, jak uvádějí kritici,²⁷ jestliže lze dokázat, že Lepaulle svoji teorii zavrhl; majetek by podle něho neměl být depersonalizován.²⁸ Řešení spatřoval v tom, že svěřený majetek má vlastnický patřit samotné fiducii.²⁹

3. Problémy bezsubjektového vlastnictví a jejich řešení v některých jurisdikcích

Právní řády, jež byly ovlivněny bezsubjektivním konceptem vlastnictví vyvinutým Lepaullem, se logicky střetly s problémy, které tento koncept přináší. Louisiana nakonec akceptovala, že správce je vlastníkem svěřeného majetku.³⁰ K tomuto řešení dospěla jurisdikce i ve státě Svatá Lucie,³¹ Skotsku,³² stejně jako jurisdikce v Jihoafrické republice.³³

Též francouzský profesor René David byl koncepcí Lepaullea inspirován při tvorbě etiopského občanského zákoníku z roku 1960. Pojem účelového majetku (*patrimoine affectation*) je součástí úpravy nadací a fideikomisy (fiducií),

jež jsou přizpůsobeny angloamerickému pojetí.³⁴ Avšak tato *masse autonome* není majetkem bez vlastníka, neboť má právní osobnost. V etiopském občanském zákoníku jsou tak rozlišovány personifikované osobní útvary (*personnes morales*) a personifikované majetkové masy s právní subjektivitou.³⁵ Nejvýznamnějším příkladem je Mexiko, jehož právní řád³⁶ byl Lepaulleovým konceptem bezsubjektového vlastnictví bezprostředně po jeho vzniku výrazně ovlivněn, avšak poté, co jeho uskutečňování vedlo ke stálým obtížím, mexický nejvyšší soud ve svých rozhodnutích vydaných do začátku 50. let 20. století dospěl k závěru, že správce je vlastníkem majetku fiducie (*fideicomiso*).³⁷ Waters přiznává, že (v době sepsání jeho příspěvku v roce 1990) nezná žádnou další jurisdikci, která by se vydala cestou bezsubjektového vlastnictví jako Québec.³⁸ To zřejmě platilo až do doby, kdy český zákonodárce a jeho někteří interpreti tento problematický experiment uvádějí ortodoxně v život.

4. Tzv. zvláštní majetek a více „samostatných“ majetků (jmění) ve vlastnictví jednoho subjektu

Kritici na podporu doktríny autonomního (odděleného) jmění (tedy majetku bez vlastníka) v českém právním řádu uvádějí příklad z německého práva, kde existuje tzv. zvláštní majetek, tedy *Sondervermögen*.³⁹

Abychom přesvědčivě vyvrátili tuto argumentaci, a to nejen vůči kritikům, ale srozumitelně vysvětlili naše argumenty, je pro pochopení podstaty výkladu § 1448 odst. 3 o. z., a vůbec pojetí svěřenského fondu, zapotřebí důkladnějšího výkladu.

Právní řády upravují s ohledem na zvláštnosti (charakteristické vlastnosti) rozdílných předmětů vlastnictví různé druhy vlastnických režimů (nazývaných též druhy či kategoriemi vlastnictví), jež jsou nutné pro právní a obchodní styk. Plynou z povahy samotného vlastnictví, odpovídají lidské zkušenosti, a mají tak důvod v účelu zákona.⁴⁰ Právní nauka pak vytvořila určité pojmy, které odpovídají těmto různým režimům (kategoriím), jež s ohledem na rozdílnosti v každém jednotlivém právním řádu vystihují charakterové vlastnosti příslušných právních režimů. Tak např. ve švýcarské právní teorii se rozlišují výlučné vlastnictví a společné vlastnictví, individuální vlastnictví a kolektivní vlastnictví, vlastnictví k movitým věcem a k nemovitostem, veřejnoprávní vlastnictví, duševní vlastnictví a též i fiduciární vlastnictví.⁴¹

Tak tomu je i u „oddělených jmění ve formě podílových fondů, účastnických fondů doplňkového penzijního spoření, pozůstalosti a režimu svěřenského nástupnictví“.⁴² Tato jmění však neztrácejí svého vlastníka, a tedy nejsou od něho oddělena.⁴³ Kritici se proto mýlí, jestliže na toto jmění poukazují jako na určitou kategorii bezsubjektového vlastnictví, která by odpovídala vyčleněnému majetku ve svěřenském fondu,⁴⁴ či *patrimoine d'affectation*.⁴⁵ Nejde o nic jiného než různé režimy vlastnictví, jejichž předmět, tj. majetek, může sloužit různým účelům, a proto má různý režim. To však neznamená, že by takto účelový spravovaný majetek neměl vlastníka a že se tak jedná o stejnou situaci, kterou kritici dovozují pro svěřenský fond.

Obdobně jako v českém právním řádu, platí i v německém právu, že určitému subjektu mohou patřit rozdílné ma-

26 P. Lepaulle: *Traité théorique et pratique des trusts*, Paris 1932, str. 31.

27 Viz op. cit. sub 1, str. 45.

28 Viz op. cit. sub 15.

29 Viz La notion de „trust“ et ses applications dans les divers systèmes juridiques, Actes du Congrès international de Droit privé, sv. 2. Roma 1951, ND 1977, str. 197-208. Viz též A. Popovici: Trust québeckého a českého práva: autonomní vlastnictví? in: L. Tichý: Svěřenský fond a trust, Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2016, str. 35.

30 Viz L. Oppenheim: The Drafting of a Trust Code in a Civil Law Jurisdiction, in: W. A. Wilson (ed.): *Trusts and Trust-Like Devices*, London 1981, str. 138-139.

31 R. A. Landry, E. Caparros (eds.): *Essays on the Civil Codes of Québec and St. Lucia*, Ottawa 1984.

32 W. A. Wilson: *The Trust in Scots Law* in Wilson, str. 237.

33 Op. cit. sub 22, str. 604.

34 R. David: Les sources du Code civil éthiopien, *Revue Internationale du droit comparativ*, 1962, str. 497 a násl.

35 *Patrimoine d'affectation avec personnalité juridique*, cit. podle R. Becker, op. cit. sub 11, pozn. 10, str. 169.

36 Ley General de Títulos y Operaciones de Crédito z roku 1932.

37 Dominio fiduciario, viz Arupuro Civil en revisión 4298/1974.

38 Op. cit. sub 22, str. 605.

39 Citace pramenů, o kterých se kritici opírají (viz op. cit. sub 1, pozn. 5, von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 1, Allgemeiner Teil, §§ 80-89 (Stiftungsrecht), Sellier-de Gruyter, Berlin, má předně chybné vřočení, neboť v roce 2010 komentář s touto problematikou vydán nebyl. Autoři Hüttenmann a Rawert komentující zmíněná ustanovení BGB ve vydáních z let 2011 a 2017 však ani náznakem nepřipouštějí, že by zvláštní jmění (*Sondervermögen*) v nesamostatné nadaci mělo „autonomní“ povahu (bez vlastníka). Logicky nemůže mít ani právní osobnost.

40 Chr. Althammer, H. Roth: Úvod k § 903 a násl. BGB, in: von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Berlin 2016, str. 25, 28 a 58.

41 Např. A. Meier-Hayoz: Das Sachenrecht, in Berner Kommentar, Bern 1981, str. 127 a násl.

42 Viz op. cit. sub 1, str. 44.

43 Viz k tomu § 102 odst. 1 zák. č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech: „Podílový fond je tvořen jměním. Vlastnické právo k majetku v podílovém fondu náleží společně všem podílníkům, a to v poměru hodnoty jimi vlastněných podílových jstín...“. Ani majetek v účastnickém fondu podle zák. č. 427/211 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, není autonomním či odděleným majetkem od svých vlastníků, jak to plyne z ust. § 93 odst. 2 věty první tohoto zákona: „Účastnický fond je souborem majetku, který náleží všem účastníkům a jiným osobám, na které přešlo právo na vyplacení prostředků účastníka, a to v poměru podle počtu penzijních jednotek.“

44 Viz § 1448 odst. 2, 3 o. z.

45 Čl. 1261 CCQ.

jetkové soubory, z nichž některé je možné označovat jako hlavní majetek (*Hauptvermögen*) a jiné jako zvláštní majetek (*Sondervermögen*).⁴⁶ Obdobně jako v českém právu platí i v německém právu pro otázky zvláštního majetku *numerus clausus*.⁴⁷ Takovým zvláštním majetkem je např. majetek společnosti, majetek spadající do manželského majetkového práva, pozůstalostní majetek a dědický podíl nebo insolvenční majetková podstata. Tímto způsobem nakládá s pojmem zvláštní jmění (majetek, *Sondervermögen*) i rakouské právo. Tak např. nabyvatel určitého podílu na majetku nebo zvláštního majetku z pozůstalosti odpovídá za dluhy až do výše převzatých aktiv.⁴⁸ Pojmem zvláštní jmění (*Sondervermögen*) se označují též věci z pozůstalosti, které dědic získá, přičemž odpovídá za dluhy váznoucí na pozůstalosti pouze v poměru k jednotlivým získaným věcem.⁴⁹

Nejde však o právní institut, jehož režim by se v zásadních rysech odlišoval od obecného standardu, resp. u něhož by platila v zásadě jiná pravidla, zejména ohledně jeho vlastnictví. Nelze tedy, jak kritici tvrdí, vidět v tomto institutu paralelu s režimem québecké fiducie. Rozhodně není možné usuzovat na autonomní jmění nebo bezsubjektové vlastnictví tohoto majetku, resp. že by takový majetek neměl svého vlastníka (ten je mu přirozeně zachován a jen jsou stanoveny zvláštní pravidla pro nakládání s ním).⁵⁰

Kritici napadají argumentaci prvního autora tohoto článku, který údajně brání tomu, aby jedna osoba měla více relativně samostatných majetků, neboť zastává francouzskou historickou subjektivistickou teorii jmění založenou na principu jednoty jmění, jenž znemožňuje zavést právní instituty odpovídající funkčně anglickému trustu. Svoji argumentaci kritici nedokládají, a ani dosti dobře nemohou. Doktrína jednoty jmění jako součást subjektivní teorie vlastnictví mající kořeny v učení štrasburských učenců Aubryho a Raua⁵¹ byla překonána nejen novější francouzskou naukou o objektivním vlastnictví, která připouští různé druhy vlastnictví podle účelu jmění, jež náleží jedině osobě. **Nejlepším důkazem o tom je samotná legislativní praxe. Ta umožňuje nejen fyzickým, ale i právnickým osobám podřídít část svého jmění různým režimům.** Tak tomu je především podle zákona o fiducii, jehož text byl pak vtělen do občanského zákoníku,⁵² čl. L.526-1 obchodního zákoníku,⁵³ dle zákona 2003-706 z 1. srpna 2003 o finančním zajištění (*sur la sécurité financière*) a zejména pak dle zákona 2010-658 z 15. června 2010 o společnosti s ručením omezeným o jediném podnikateli (*relative à l'entrepreneur individuel à responsabilité limitée* – EIRL).⁵⁴

Tato kritika je tedy zcela lichá. A navíc, aby měl vlastník několik druhů vlastnictví, jak je již doloženo, netřeba část jeho jmění odtrhovat od vlastníka a činit z něho vlastnictví bez vlastníka, bez subjektu.

Jedna osoba – nejen podle francouzského práva, ale i jiných kontinentálních právních řádů včetně práva českého – může vlastnit různé druhy majetku (jmění) jakožto předmětu svého vlastnického práva. Podle svého účelu podléhají jednotlivé majetkové druhy relativně rozdílnému právnímu režimu odpovídajícímu jejich účelu. To platí i o vyčleněném, resp. svěřeném majetku podle § 1448 o. z., stejně jako to lze bez problému dovodit i z québeckého práva. Stav, podle kterého může osoba vlastnit několik majetkových souborů

s relativně odlišným právním režimem, není ovšem třeba dovozovat z konceptu angloamerického trustu a jeho vlivu na québeckou fiducii.

5. Bezsubjektové vlastnictví v québeckém právu a nepřipustnost této koncepce v českém občanském zákoníku

Koncept bezsubjektového vlastnictví v québecké fiducii lze ovšem odůvodnit konkrétními ustanoveními v QCC. Majetek totiž může být podle čl. 2 odst. 2 přidělen určitému účelu, a to v rámci stanoveném zákonem. Princip omezenosti základních druhů či typů vlastnictví je mimo jiné vyjádřen v čl. 911 a 915 QCC.⁵⁵ Podle prvního ustanovení je možné, aby každý člověk byl svěrenským správcem majetku přivlastňovaného za konkrétním účelem, jak to odpovídá shora uvedenému čl. 2. Přivlastnění pouze určitému účelu tak výslovně umožňuje čl. 915. Québecký zákonodárce byl tak více než angloamerickým pojetím majetku a vlastnictví trustu ovlivněn názory pandektisty Brinze o účelovém, a tedy nikoliv zvláštním vlastnictví, které ovšem nabývá správní subjektivitu.⁵⁶

Na rozdíl od québeckého řešení nelze v českém občanském právu existenci bezsubjektového vlastnictví dovodit, a pokud je mylně našimi kritiky konstatována a odůvodňována, pak jde o řešení nepřipustné.

V první řadě nelze tak jednoduše na základě logického výkladu dovozovat, že nepatří-li majetek svěřený do svěrenského fondu ani zakladateli, ani správci, ani obmyslenému, je majetkem bez vlastníka.⁵⁷

Základy výkladu, podle něhož existence bezsubjektového vlastnictví plyne z čl. 1261 QCC, jemuž je blízká dikce § 1448 odst. 3 o. z., jsou-li v citovaných základních koncepčních ustanoveních QCC v čl. 2 a 1915, jež formují koncepci vlastnictví v québeckém soukromém právu.

46 Např. M. Wolf, J. Neuner: Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 10. vydání, München 2012, str. 302.

47 Tamtéž.

48 § 1409 ABGB.

49 R. Welser: Bürgerliches Recht, sv. II, 13. vydání, Manz, Wien 2007, str. 132, resp. 578.

50 Pojem zvláštní jmění (*Sondervermögen*) jakožto institut vyvinutý pandektisty přežil na rozdíl od účelového jmění (*Zweckvermögen*) do dnešní doby a neznamená nic jiného, než že určité jmění (majetek) je přiřazeno svému vlastníku. Německá nauka tak rozlišuje podle různých kritérií, mimo jiné podle počtu vlastníků zvláštního majetku nebo jeho významu, jeho různé druhy. Tvrdit, že v tomto případě jde o jakousi dobu bezsubjektového vlastnictví neboli autonomního majetku fiducie, je absurdní. (Viz Dachuang Chen: Die Treuhand als Rechtsform für Sondervermögen, Nomos, C. H. Beck, München 2016, zejména str. 162-164.)

51 Viz op. cit. sub 2, str. 23, a zejména A. Arzac: La propriété fiduciaire: nature et régime, Droit, Université Panthéon-Sorbonne, Paris I 2013, str. 240 a násl.

52 Viz zákon č. 2007-211 z 19. února 2007 a čl. 2021 a násl. Code Civil.

53 Code de Commerce.

54 Viz op. cit. sub 54, str. 239, 243, 245 a násl., 256 a 265 a další prameny tam citované, včetně takových autorit, jako je F. Terré: La personne et ses patrimoines. Des pépíns par milliers, La semaine juridique édition générale 2010, č. 52, str. 1328 a násl.

55 „Majetek náleží buď osobám anebo státu, nebo je v určitých případech přivlastněn určitému účelu“ („Les biens partent aux personnes ou à l'Etat, ou font, en certains cas, l'objet d'une affectation.“)

56 Viz op. cit. sub 2, str. 23, s příslušnými odkazy na literaturu.

57 Viz § 1448 odst. 3.

Právě ve svém základu (základním pojetí) se české vlastnictví v občanském zákoníku zásadně od québeckého konceptu odlišuje. Účelové vlastnictví jakožto pojmový základ vlastnictví svěřeného majetku bez subjektu, a tedy jako zvláštní typ vlastnictví postrádající vztah věcí (jmění) k osobě a z něhož lze dovozovat vlastnictví a jmění bez pána, nepřipouští.

Český občanský zákoník upravuje různé druhy vlastnictví s ohledem na osoby vlastníka (např. SJM), jejich počet (podílové vlastnictví), předmět (duševní vlastnictví či vlastnictví k bytům) a jiné druhy. Všem těmto druhům je ovšem imanentní vztah subjektu k předmětu vlastnictví, tedy k věci jako základ subjektivního vlastnického práva, neboli vztah vlastníka k předmětu vlastnictví. Dovidit tedy výkladem § 1448 odst. 3 bezsubjektové vlastnictví jako nový vlastnický typ však nejen podle chápání samotného institutu vlastnictví, ale především podle jeho úpravy v občanském zákoníku, nelze.

6. Majetek či jmění ve svěřenském fondu – nutnost teleologické redukce či novely zákona

V této souvislosti je ovšem zapotřebí ještě upozornit na jeden problém české úpravy svěřenského fondu, resp. svěřenského majetku v § 1448. Jak známo, český zákonodárce rozlišuje pojmy „majetek“ a „jmění“.⁵⁸ **Vykládat tedy v kontextu svěřenského fondu jmění jako masu věcí oproštěnou od dluhů, tedy doslova jako majetek, by bylo stejně pochybné, jako je učení o majetku bez vlastníka.** I když by byl svěřenský fond na začátku vytvořen pouze z aktiv, tj. skutečně pouze z majetku, a nikoliv jmění, dluhy mohou vzniknout později právě výkonem vlastnických práv k tomuto majetku (viz majetek ve svěřenském fondu jako provozovaného závodu), a tak ve svěřenském fondu bude nikoliv jen majetek, ale i jmění. Nelze ovšem připustit, že by dluhy výkonem vlastnických práv k majetku byly přičítány svěřenskému správci. **Proto je třeba analyzované ustanovení § 1448 o. z. interpretovat tak, že ve vlastnictví svěřenského fondu je veškeré jmění, které souvisí s jeho majetkem** (paradoxním způsobem je tak zcela bez důvodu přenášena i problematika vztahu těchto dvou pojmů v QCC, ohledně nichž panují značné nejasnosti).

7. Mezitímní závěr

- a) V českém právu nelze připustit koncepci bezsubjektového vlastnického práva jenom proto, že toto pojetí obsahuje převzatá zahraniční úprava, která je sama o sobě velmi problematická.
- b) Ve střeoevropských jurisdikcích sice existovaly či dokonce i existují výjimečné fenomény, které lze za bezsubjektová práva pokládat. Jde však o řešení časově

omezená, a i v těchto případech, jako je tomu v rakouském právu, dochází k redukci jejich výskytu.

- c) České právo v souladu s kontinentální právní tradicí připouští různé druhy majetku (majetkových souborů) náležejících jedinému vlastníku. Tato koncepce je dostatečně flexibilní k tomu, aby efektivně fungovala i v režimu svěřenského fondu.
- d) Institut zvláštního majetku (*Sondervermögen*) existuje jak v právu německém, tak rakouském, avšak v jiném smyslu, než jak to tvrdí kritici. Jeho účelem není vydělit majetek z vlastnictví konkrétní osoby a podříditi ho jakémusi bezsubjektovému vlastnictví jako v případě québecké fiducie, nýbrž podříditi jej jinému režimu nakládání s tímto majetkem, než je tomu podle obecných pravidel.
- e) Chápání svěřeného majetku vloženého do svěřenského fondu jako majetku bez vlastníka na základě interpretace předpisu v § 1448 odst. 3 o. z. je nepřipustné, neboť odporuje fundamentálnímu principu českého (a potažmo kontinentálního) konceptu vlastnictví, totiž, že jeho předmět „někomu patří“ (viz § 1011 o. z.).
- f) Ust. § 1448 odst. 3 o tom, že „majetek ve svěřenském fondu však není ani vlastnictvím správce, ale ani vlastnictvím zakladatele, ani vlastnictvím osoby, které má být ze svěřenského fondu plněno“, nelze nutně interpretovat tak, že je bez vlastníka a že jej nelze vlastnický přičítat jinému subjektu, např. svěřenskému fondu.

IV. Svěřenský fond jako vlastník svěřeného majetku – řešení a jeho důvody

1. Návrh řešení

Dosavadní poznatky jsou logickým základem k dalšímu kroku, kterým je překonání cizího a rozporuplného jevu bezsubjektového vlastnictví v českém právním řádu.

Naše řešení je podmíněno tím, že nesmí potlačit samotný institut svěřenského fondu, resp. jeho funkce. Cílem je jeho adaptace tak, aby mohl fungovat v souladu s českým právem. **Řešení tedy spočívá ve vytvoření předpokladu existence vlastnictví k majetku vyčleněnému z vlastnictví zakladatele.** Vyjdeme-li z předpokladu nejmírnějších prostředků dosažení našeho cíle, nelze přisuzovat vlastnictví (a to ani materiálně ve smyslu tzv. obchodního vlastnictví) ani zakladateli, ani správci, ani obmyšlenému. **Za vlastníka je proto třeba pokládat samotný svěřenský fond.⁵⁹ To ale předpokládá zabývat se otázkou jeho způsobilosti k právům (právní osobnosti).**

Právní osobnost (subjektivita) a vlastnictví nejsou odlišné koncepty, nýbrž jeden předpokládá druhý. Právní subjektivitu mají útvary, které na základě své organizace tvoří zvláštní zájmové jednotky, u nichž lze zájmy této jednotky odlišit od zájmů jednotlivých členů. To lze dovodit i u majetkových mas, které jsou svým zakladatelem určeny k účelům trvalé povahy.⁶⁰

Okolnost, že český zákonodárce vtělil do úpravy svěřenského fondu tolik znaků právnické osoby, znamená, že tento útvar je třeba uzнат za právnickou osobu. Lze tak dovodit, že tyto znaky jsou ve svém souhrnu dostačující pro jeho (byť omezenou) právní osobnost. Svěřenský fond podle § 1448 a násl. o. z. musí ke své platné existenci mít název, organizač-

58 Viz § 495.

59 K tomuto řešení dospěl nejen samotný Lepaulle ve svém příspěvku, v němž zahrnl svoji koncepci o bezsubjektovém vlastnictví (viz výklad III.2 a pozn. 15), ale zastávají je především představitelé québecké nauky (viz M. Cantin Cumyn: La fiducie, un nouveau sujet de droit? Mélanges Ernest Caparros sous la direction de Jacques Beaulne, Wilson & Lafleur 2002, str. 129; S. Normand: La notion de modalité de la propriété, in: Mélanges offerts au professeur Frenette, PUL 2006, str. 255 aj).

60 H. Koziol, R. Welsler: Bürgerliches Recht, sv. I, 13. vydání, Wien 2006, 68, 69, i s odvoláním na Ostheima (R. Ostheim: Zur Rechtsfähigkeit von Verbänden im österreichischen bürgerlichen Recht, Wien 1967), str. 15 a násl.

ní strukturu, a jak vyplývá i z § 1419 a 1420, uznává se nejen jeho právní, ale i delikttní způsobilost, a koneckonců lze dovést i určité znaky způsobilosti procesní. Konstrukt zakotvený v § 1448 odst. 3 o. z. má v sobě nepochybně prvky nepřímého zastoupení a komisionářské smlouvy. Jednání vlastním jménem na účet svěřenského fondu svěřenským správcem to plně prokazuje. Jednáním na účet, resp. cizí účet, se totiž rozumí uzavírání obchodů, jejichž přínosy a ztráty se nedotýkají správce svěřenského fondu jakožto smluvní strany se třetí osobou, nýbrž se přenášejí na svěřenský fond, u něhož se tedy nutně předpokládá subjektivita. Správce totiž může jednat jen na účet subjektu práva. Jak již shora naznačeno, za subjekt práva považuje zákonodárce svěřenský fond i v § 1419 odst. 2 a násl. o. z., neboť předpokládá společnou odpovědnost správce a svěřenského fondu za závazky, jež z jednání správce při plnění jeho povinností vzniknou, jednal-li na účet svěřenského fondu. **Svěřenský fond tak splňuje předpoklady právnické osoby podle její druhé definice v § 20 o. z.**

2. Funkční chápání subjektivity

Právní subjektivitu potřebujeme, protože musíme vědět, kdo je podle dispozic právních norem povinen se stanoveným způsobem chovat a od koho může být takové chování vynucováno. V našem případě jde tedy zejména o to, **kdo je vlastníkem majetku vyčleněného zakladatelem svěřenského fondu, na čí účet jedná svěřenský správce, kdo odpovídá za protiprávní jednání správce a kdo je účastníkem insolvenčního řízení.** Pro právní regulaci nepostačuje rozlišovat subjekt – nesubjekt, ale stále více se objevují mezipohyby – entity s omezenou, částečnou subjektivitou nebo bez ní, avšak přece vykazující určité prvky právní relevance své existence. Kdysi se zdálo nepřipustné, aby vznikaly tzv. koncernové podniky vybavené jen částečnou právní subjektivitou. Dnes je její odstupňování běžné a nijak nepřekvapuje.⁶¹

Obsah pojmu právní osobnost (způsobilost mít práva a povinnosti) je třeba chápat z hlediska funkcionálního. Zahrnuje nepochybně některé znaky, jež jsou příznačné (elementární) pro právnickou osobu, včetně jména či označení, jež je součástí identity, resp. individuality, kterou právní subjekt má, tedy způsobilost být subjektem právního, společenského a obchodního styku. Mít práva znamená předpoklad jejich výkonu, a tedy komplementárně i způsobilost mít povinnosti, tedy odpovídat za výkon práv a jeho následky. V našem případě to znamená mít majetek jako předpoklad obligačních, ale i věcněprávních jednání a současně základ pro nesení odpovědnosti za tato jednání.

I když to z české právní úpravy výslovně nevyplývá,⁶² právní způsobilost žádné osoby není neomezená. Nejen částečná právní osobnost (subjektivita) má omezenou právní způsobilost. Ani u plnohodnotné právnické osoby nelze totiž uvažovat o neomezené způsobilosti mít neomezená práva a povinnosti. To vyplývá již z povahy věci a z rozdílu mezi právnickou a fyzickou osobou. Právnická osoba není způsobilá mít práva a povinnosti v oblasti rodinného práva. Příkladně k tomu Hurdík⁶³ uvádí, že právnické osoby jsou zásadním způsobem omezeny v rozsahu způsobilosti k právům a povinnostem. Dovojuje, že na rozdíl od fyzických osob je jejich subjektivita speciální a je limitovaná svým rozsahem. Tento Hurdíkův

závěr, jak sám jeho autor uvádí, nemá oporu v zákonných textech, nýbrž vyplývá jako jediný možný – ze speciální subjektivity. Ust. § 20 odst. 2 větu druhou o tom, že právnická osoba „*může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti*“, lze interpretovat ve smyslu právní subjektivity i tak, že taková práva a povinnosti mohou být omezeny předmětem činnosti. Z uvedené dikce totiž nelze usuzovat na „kogentní“ nezávislost rozsahu práv a povinností na předmětu činnosti. Svěřenský fond má tedy s ohledem ke své „právní povaze“ omezenou právní způsobilost, jež se však vztahuje ke všem oblastem práva, v nichž ze své povahy může jako právnická osoba vystupovat. **Zcela oprávněně lze tvrdit, že elementární rysy (prvky) svěřenského fondu v úpravě občanského zákoníku jsou charakteristickými rysy právnické osoby.**⁶⁴

Kritici též namítají, že v důsledku našeho přístupu by došlo ke zdvojení úpravy svěřenského fondu a fondu nadačního. V tomto ohledu obdobně jako v jiných kritice předkládají nepřesvědčivý argument. Rozdíl mezi těmito dvěma instituty spočívá nikoliv v tom, že jeden je subjektem práva a druhý právní způsobilost (osobnost) nemá, ale především v odlišném účelu a vnitřní struktuře obou institutů. Dvoustranný právní vztah a existence beneficenta je přece tím, čím se svěřenský fond od fondu nadačního liší. Nesubjektivita svěřenského fondu je součástí nikoliv výslovné právní úpravy, ale problematického chápání (výkladu) tohoto v českém právu dosud neznámého institutu a překážkou jeho začlenění (asimilace) do českého právního řádu. Trvat na neexistenci právní subjektivity svěřenského fondu jako argumentu pro odlišení od jiného právního institutu vzdor tomu, že právě tato okolnost způsobuje těžkosti při jeho používání, je malicherné a iracionální.

Naše pojetí spočívající v přiznání (omezené) právní osobnosti svěřenského fondu a chápání svěřenského správce jako osoby, již jedná svěřenský fond ve smyslu české koncepce jednání právnické způsobilosti (na pomezí čistě zástupčí a čistě orgánové doktríny), tak znamená nejen zlepšení postavení samotného svěřenského správce, ale především podstatně účinnější ochranu třetích osob v případě jeho protiprávního jednání. **Svěřenský správce se podle naší koncepce stává „součástí“ svěřenského fondu s právní způsobilostí omezenou výlučně na majetkové dispozice, jež mu umožňuje odpovídající postavení v příslušných právních oblastech (režimech), jakými jsou insolvenční právo, výkon rozhodnutí, ale i právo daňové apod.**

Je ve veřejném zájmu přizpůsobit implantát českému právnímu prostředí, mimo jiné i v zájmu právní jistoty.

5. Mezitímní závěr

1. Uznání subjektivity má smysl tehdy, existuje-li relevantní zájem a též způsobilost právní subjektivitu uskutečňovat.

61 I. Pelikánová: Právnické osoby a jiné entity v právu unijním a českém, Karlovarské právnické dny 2018, str. 342.

62 Viz § 20 o. z.: „Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.“

63 J. Hurdík: Právnické osoby a jejich typologie, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2003, str. 69 a násl.

64 Viz k tomu velmi přesvědčivé závěry in F. Fabricius: Relativität der Rechtsfähigkeit, München und Berlin 1963, zejména str. 235-237. Jejím zakotvením bezsubjektového vlastnictví v QCC se fiducie angloamerického trustu, jenž tento koncept nezná, nepřiblížila, ale podstatně vzdálila.

Jinak řečeno, musí existovat předpoklady k uskutečňování rozumného účelu. Je zřejmé, že subjektivita předpokládá skutečnou existenci (entity, majetku aj.). Předpokládá se též schopnost identifikace, tedy existence označení, jména a sídla.

2. Nejen z důvodu účinnosti (vynutitelnosti) práva, ale i k vyřešení problematiky vlastnictví bez vlastníka je třeba vlastnické právo přičítat právnímu subjektu.

3. Základní kategorií je právní osobnost (právní způsobilost), kterou lze chápat nikoliv jen ve smyslu, že je, či není, nýbrž i jako vlastnost částečnou, omezenou nebo dílčí, jak to stanoví výslovně buď právní řád, jako tomu je v Rakousku, nebo k ní lze dospět výkladem, jako by to mělo být podle českého práva a zčásti tomu tak je v německé judikatuře a doktríně. Právní osobnosti odpovídá právnická osoba. I ta může být tedy omezená, dílčí či částečná, je tedy omezitelná.

4. Svěřenský fond jako vyčleněná suma věcí (jmění, majetku) bez lidského elementu (členů či jiných fyzických osob) je způsobilý mít práva a povinnosti vztahující se (bezprostředně) k tomuto majetku (jmění). Zákon nevýslovně takto jeho právní osobnost chápe, jak to ostatně lze dovodit i z účelu svěřenského fondu.

5. Rozumí se samo sebou, že postavení svěřenského správce (který nepochybně může spravovat i právnickou osobu) je třeba postavení svěřenského fondu jako právnické osobě přizpůsobit.

V. Svěřenský fond a insolvence

Kritici část svého příspěvku věnují také otázce úpadku svěřenského fondu. V této souvislosti pak mají za naprosto zjevné, že (i) svěřenský fond v úpadku být může a (ii) že dlužníkem ve smyslu insolvenčního práva bude v takovém případě svěřenský správce, který bude vystupovat vlastním jménem na účet svěřenského fondu (majetkovou podstatu tak bude tvořit jen majetek ve svěřenském fondu, a nikoliv osobní majetek svěřenského správce).

My naopak máme za to, že takové naprosto zjevné řešení z žádné zákonné normy nevyplývá a že je otázkou, zda takovou mezeru v zákoně je možné a žádoucí překonat (teleologickým) výkladem. Tato naše pozice bude níže odůvodněna jen v základních obrysech s tím, že podrobnější zdůvodnění bude provedeno v připravovaném rozsáhlejší textu.

V úpravě občanského práva narážíme na určitou dichotomii mezi ust. § 1448 odst. 3 o. z. na straně jedné a ust. § 1419 o. z. na straně druhé. V prvně jmenovaném ustanovení je vyřešeno jednání svěřenského správce ohledně aktiv (svým jménem na účet fondu); obdobné řešení však jasně nevyplývá z druhého jmenovaného ustanovení ohledně pasiv, když je zde řečeno, že „správci nevzniká osobní povinnost ze závazku“. Z toho se zdá vyplývat, že svěřenský správce není hmotněprávním dlužníkem, a zároveň zde není ani řečeno, že by měl ohledně pasiv právo jednat svým jménem na účet dlužníka (není bez zajímavosti, že kritici se ve svém příspěvku vědomě jakékoliv analýze ust. § 1419 o. z. vyhnuli). V mimoinsolvenčních soudních řízeních je snad tento

nedostatek překlenutelný aplikací ust. § 79 odst. 1 o. s. ř., které se vztahuje i na situaci svěřenského správce coby žalovaného (a aplikací ust. § 267 o. s. ř. pro vykonávací řízení). Je však nejisté, zda ust. § 79 odst. 1 o. s. ř. má být podpůrně aplikováno i na insolvenční řízení, resp. zda by tato aplikace nebyla v rozporu se zásadami, na nichž stojí insolvenční řízení ve smyslu ust. § 7 ins. zák.⁶⁵

Za této situace je namísto si primárně položit otázku, zda je z teleologického hlediska vůbec záhodno se o nějaký výklad, který by podřídil svěřenský fond působnosti insolvenčního práva, pokoušet. V této souvislosti není bez zajímavosti, že v jiných právních řádech, kde došlo k legislativnímu zakotvení kontinentální fiducie, tato nebývá bez dalšího kolektivním schématům insolvenčního práva podřízena. V Québecu bylo novelou federálního insolvenčního zákona, účinnou od roku 2009, výslovně upraveno, že ze všech různých fiducií budou insolvenčnímu právu podřízeny jen ty fiducie, jejichž podíly jsou přímo nebo zprostředkovaně kótovány na burze (u všech ostatních fiducií se naopak má za to, že insolvenčnímu právu nepodléhají). Ve Francii, kde došlo k legislativnímu zakotvení fiducie v roce 2007, se dovozuje, že fiducie žádnému insolvenčnímu režimu nepodléhá, protože tím by došlo ke zmaření úmyslu zákonodárce umožnit užití fiducie jako „královny všeho zajištění“, vyňaté z působnosti jakýchkoliv kolektivních insolvenčních schémat. Konečně je zde i otázka procesní ekonomie, a to, zda i v těch případech, kde sběh věřitelů (*concursum creditorum*) nebude nijak masivní, nařizovat obligatorní aktivizaci insolvenčního práva s jeho nemalými transakčními náklady.

Bude-li tato právně-politická otázka zodpovězena kladně (tj. svěřenský fond podřízen insolvenčnímu zákonu být má), je pak třeba hledat metodu, jak toho smysluplně dosáhnout. Dle našeho názoru lze zvažovat následující cesty.

První z nich je přirozeně ta, že svěřenskému fondu bude přiznána neomezená právní osobnost (s vědomím, že zcela neomezená právní osobnost reálně neexistuje – viz ad IV.). Tehdy jistě nevznikne žádný problém kompatibility svěřenského fondu s insolvenčním zákonem, který, zdá se, ve svých pozitivních ustanoveních počítá s tím, že dlužník je osobou, resp. má právní osobnost. Druhou cestou je pak ta, která by vycházela z toho, že svěřenskému fondu je přiznána alespoň omezená právní osobnost; ta však bude dostatečná na to, aby v případě jeho úpadku mohlo být aktivováno insolvenční právo.

Konečně třetí cestou je ta, která bude počítat s tím, že svěřenský fond žádnou právní osobnost nemá. V případě této třetí cesty pak lze uvažovat o jejích následujících variantách.

V první variantě by se akceptovalo, že české insolvenční právo (stejně jako např. insolvenční právo německé) umožňuje vést insolvenční řízení i vůči non-subjektu; důležité je totiž toliko to, zda je dostatečně určitě vymezena majetková (ručební) podstata (ust. § 19 o. s. ř. by tedy cestou ust. § 7 ins. zák. nenašlo v insolvenčním právu žádné uplatnění).

Ve druhé variantě by se vycházelo z toho, že svěřenský správce je hmotněprávním dlužníkem závazků, avšak ručební majetková masa je ztotožnitelná pouze s majetkem ve svěřenském fondu (tedy obdobné oddělení dlužníka a majetku, které nastává např. v případě insolvenční odporovatelnosti). Tato varianta však naráží na ust. § 1419 o. z., které ve většině případů

65 Ust. § 267 o. s. ř. nelze bez výslovné recepce ze strany insolvenčního zákona v insolvenčním řízení dle ust. § 7 ins. zák. použít.

svěřenského správce coby hmotněprávního dlužníka vylučuje.

Ve třetí variantě by svěřenský správce nebyl hmotněprávním dlužníkem, ale jen „procesním“ dlužníkem ve smyslu insolvenčního zákona. Jde o variantu, která je nejbližší názoru kritiků. Myšlenkově by se v podstatě jednalo o jakési *Einziehungsermächtigung* „naruby“ (když by se nepřímé zastoupení netýkalo pozice věřitele, ale pozice dlužníka), kde by příslušná dohoda o tom, že svěřenský správce (byť hmotněprávní nedlužník) bude ohledně pasiv jednat svým jménem na účet svěřenského fondu, byla dovozována ze statutu dotčeného svěřenského fondu. Současně je ovšem třeba dodat, že tato varianta by stejně byla velmi problematická, když insolvenční zákon neobsahuje dostatek ustanovení, která zajistí, že insolvenční řízení bude mít dopad jen a pouze na aktiva a pasiva svěřenského fondu, a nikoliv jeho správce (tato vada by se pak musela opět složitě překlénovat teleologickým výkladem).

Konečně poslední varianta by pracovala s východiskem, že pro účely insolvenčního zákona je dána fikce právní osobnosti svěřenského fondu. Myslíme si však, že k zavedení takové fikce by bylo zapotřebí výslovného ustanovení zákona.

Na základě shora řečeného tak máme za to, že **problematika vztahu svěřenského fondu a insolvenčního práva je podstatně složitější**, než se autoři ve svém příspěvku snaží předestřít.

VI. Shrnutí

Je zřejmé, že **subjektivita a vlastnictví nejsou a nemohou být oddělené koncepty**. Vlastnictví, tedy *universitas*, znamená propojení obou kategorií. Jestliže uznáváme subjektivitu, musíme uznat i vlastnictví, resp. přičitatelnost vlastnictví.

Na rozdíl od québeckého občanského zákoníku si český zákonodárce s výjimčností svěřenského fondu a jeho zavedením do českého právního řádu nedělal starosti. A tak v českém občanském zákoníku postrádáme ve srovnání s québeckou úpravou, zcela nepochybně patřící do oblasti kontinentálního práva, podrobnější transpoziční ustanovení, odůvodňující odchylky tohoto institutu od pojetí jednotného vlastnického práva. Postrádáme tedy mimo jiné ustanovení, jež by odpovídalo čl. 915 CCQ o tom, že „*Majetek náleží buď osobám anebo státu, nebo je v určitých případech přivlastněn určitému účelu*“ („*Les biens partiennent aux personnes ou a l'Etat, ou font, en certains cas, l'objet d'une affectation*“).

Nedostatek těchto základních premis nutí chápání podstaty svěřenského fondu v § 1448 v jiném smyslu, než to prosazují kritici, tedy tak, jak to odpovídá koncepci vlastnictví v českém právu ve shodě s jeho kogentním ust. § 1011.

Sledujeme-li možné fungování svěřenského fondu, pak je třeba vážit slabiny (negativa) jeho právní úpravy a jejího výkladu našimi kritiky a přínosy, resp. slabiny našeho řešení. To směřuje k překonání těch zcela zásadních nevýhod (rizik) spojených s používáním svěřenského fondu (bezsubjektové vlastnictví, neexistence odpovědnosti správce za jednání vůči třetím osobám, neexistence odpovědnosti za dluhy svěřenského fondu). Kritici vytýkají kromě neodůvodněných dogmatickoprávních slabin především okolnost, že v našem pojetí svěřenský fond bude jenom duplicitou nadace a že funkce správce se stane nadbytečnou. Ve skutečnosti

však tyto výtky nelze považovat za slabiny našeho řešení. Jak jsme na to poukázali, rozdíl mezi nadací a svěřenským fondem nespočívá v jejich právní formě, nýbrž v jejich účelu, který je odlišný.

Personifikace svěřenského fondu znamená i překonání (vyřešení) zásadních právnědogmatických problémů. Lze ji nepochybně považovat ve srovnání se současným právním stavem a jeho interpretací za řádné uvedení tohoto jistě významného a užitečného právního institutu do systému českého soukromého práva. Jinými slovy, řádnou „asimilací“ (transpozicí) transplantátu lze tak předejít pochybnostem ohledně elementárního rozporu tzv. autonomního bezsubjektového vlastnictví s tradičním pojetím subjektivního práva a práva vlastnického, včetně problému spočívajícího ve vybočení ze systému věcného práva (principu typové omezenosti – *numerus clausus*).

Postavení (fiduciárního) vlastníka svěřeného majetku má svěřenský fond, jež – neboť je jako každá právnická osoba v našem právním řádu nesvěprávný – zastupuje a správu jeho jménem vykonává svěřenský správce.

Obmyšlený má obligačněprávní nárok na poskytnutí plnění přiznaných zakladatelem ze svěřenského fondu. Svěřenský fond je povinen respektovat pokyny zakladatele obsažené zejména v jeho statutu.

Náš model (návrh řešení) se nedotýká podstaty vlastnictví k vydělenému (svěřenému) majetku. Jde o vlastnické právo omezené na věcněprávní podstatu. Proto je lze považovat za vlastnictví fiduciární, typické pro tento typ správy majetku. Svěřenský fond (svěřenský správce) s ním může totiž nakládat jen podle jeho účelu, který je zpravidla vyjádřen a konkretizován ve statutu. Proto neplatí (viz již shora), že svěřenský správce je „*oprávněn nakládat s majetkem ve svěřenském fondu stejně, jako by byl jeho skutečným vlastníkem*“. Naopak platí rčení užívané pro správce věrné ruky (*Treuhänder*), že totiž na první pohled správce „*může víc, nežli smí*“.

I podle našeho návrhu platí, že svěřenský fond je povinen vymáhat zpět neoprávněně poskytnutá plnění, samozřejmě s výhradou dobré víry nabyvatele. Na postavení oprávněného vůči protiprávním jednáním uskutečněným za svěřenský fond svěřenským správcem se tedy nic nemění.

Okolnost, že svěřený (vyčleněný) majetek je oddělen od majetku svěřenského správce, se jen v našem modelu podtrhuje, neboť majetek představuje samostatnou omezenou právnickou osobu (s omezenou právní osobností).

Flexibilita svěřenského fondu zůstává však i v našem pojetí plně zachována. Během jeho existence lze měnit osoby v pozicích správce či obmyšleného, stejně jako činit změny v zaměření (orientaci) svěřenského fondu změnou statutu.

Mnohé námitky vznášené proti původní québecké koncepci svěřenského fondu jako právnické osoby a ojedinělá kritika vůči tomuto pojetí i v současné době, tvrdící formální těžkosti a ztrátu flexibility, jsou v případě našeho modelu zcela neoprávněné. Na procesu a podstatě zakládání svěřenského fondu podle českého práva se v naší koncepci nic nemění.

Uskutečnění naší koncepce lze provést výkladem platné právní úpravy. Legislativní změna dikce § 1448 o. z. by ovšem lépe přispěla k právní jistotě. ❖

Nejvyšší soud:

K platnosti smlouvy o nájmu věci pronajaté více smlouvami několika zájemcům

Smlouva o nájmu není neplatná jen proto, že stejná věc byla pronajata více smlouvami několika nájemcům.

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2021, sp. zn. 31 Cdo 3679/2020

K věci:

Soud prvního stupně – poté, co jeho předchozí vyhovující rozsudky byly k odvolání žalované zrušeny usneseními odvolacího soudu a věc mu byla vždy vrácena k dalšímu řízení – v pořadí třetím rozsudkem ze dne 25. 6. 2019, č. j. 26 C 35/2013-304, zamítl žalobu, již se žalobci domáhali určení, že je neplatná výpověď žalované ze dne 16. 12. 2012, která jim byla doručena dne 21. 12. 2012, z nájmu „bytové jednotky č. XY sestávající ze 3 pokojů, kuchyňského koutu, koupelny, WC, předsině, spíže, komory a příslušenství, která se nachází ve 4. nadzemním podlaží domu č. p. XY na pozemku parc. č. XY, v kat. území XY, obec XY“ (dále též jen „předmětný byt“, resp. „byt“, „předmětný dům“ a „výpověď“); současně rozhodl, že žalované se náhrada nákladů řízení nepřiznává.

K odvolání žalobců odvolací soud rozsudkem ze dne 11. 3. 2020, č. j. 13 Co 368/2019-372, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil v zamítavém výroku o věci samé a změnil v nákladovém výroku tak, že uložil žalobcům zaplatit žalované tam stanovenou náhradu nákladů řízení; zároveň rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

Z provedených důkazů učinil shodně se soudem prvního stupně zejména následující skutková zjištění. Dne 27. 12. 1965 převzali rodiče žalobkyně, manželé H. a J. D., do užívání předmětný byt, jenž jim byl přidělen rozhodnutím tehdejšího Obvodního národního výboru v Praze 10 ze dne 13. 12. 1965. Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 7. 9. 1973, sp. zn. 5 C 108/73, manželství rodičů žalobkyně pravomocně rozvedl ke dni 17. 9. 1973, a rozsudkem ze dne 23. 10. 1973, sp. zn. 9 C 171/73, který nabyl právní moci dne 29. 11. 1973, zrušil tehdejší jejich právo společného užívání předmětného bytu, určil, že byt bude nadále užívat H. D., a J. D. uložil povinnost ho vyklidit do patnácti dnů poté, co mu bude přidělen náhradní byt nebo ubytování. Následně se otec žalobkyně odstěhoval do bytu XY, který v roce 1992 vyměnil za byt č. 4 v předmětném domě (dále jen „byt č. 4“). V témže roce uzavřeli žalobci manželství, přičemž žalobkyně se přistěhovala do předmětného bytu ke své matce a žalobce do bytu č. 4, kde bydlel s jejím otcem. V roce 1994 se rodiče žalobkyně rozhodli obnovit společné soužití,

a za tím účelem se odstěhovali na chalupu do XY, žalobkyně pak nadále bydlela v předmětném bytě a žalobce v bytě č. 4. S účinky vkladu práva do katastru nemovitostí ke dni 9. 11. 1994 se žalobci stali vlastníky domu č. XY v katastrálním území XY, obec XY (dále jen „dům v XY“), který posléze zrekonstruovali (stavební úpravy domu v XY byly kolaudovány rozhodnutím příslušného stavebního úřadu dne 22. 5. 2006).

Kupní smlouvou z 10. 11. 1998 prodalo hlavní město Praha předmětný dům žalované (obchodní společnosti založené za účelem privatizace tohoto domu); účinky vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí nastaly ke dni 7. 1. 1999. Dne 1. 12. 2000 uzavřela žalovaná jako pronajímatelka a žalobkyně jako nájemkyně smlouvu o nájmu předmětného bytu na dobu neurčitou (dále jen „nájemní smlouva“). Nájemní smlouva obsahovala rovněž ujednání, podle něhož byla žalobkyně oprávněna mimo jiné přenechat byt nebo jeho část do podnájmu i bez písemného souhlasu žalované. Dne 19. 11. 2007 zemřela matka žalobkyně H. D. Dopisem ze dne 16. 12. 2012, jenž byl odevzdán adresátům dne 21. 12. 2012, žalovaná vypověděla žalobcům (označeným jako společní nájemci) rovněž nájem předmětného bytu (dále opět jen „výpověď“). Výpověď odůvodnila – s odkazem na ust. § 711 odst. 2 písm. b) a c) zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“) – konstatováním, že žalobci jednak bez jejího souhlasu přenechali byt do podnájmu či užívání třetím osobám, čímž hrubě porušili svoje povinnosti vyplývající z nájmu bytu, a jednak mají dva byty, neboť vedle předmětného bytu mají ve společném jmění manželů dům v XY.

Na tomto skutkovém základě odvolací soud – shodně se soudem prvního stupně – především dovodil, že **nájemní smlouva je pro počáteční nemožnost plnění absolutně neplatná** podle § 37 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb., jelikož v době jejího uzavření (1. 12. 2000) svědčilo nájemní právo k bytu nadále – tj. i po odstěhování v roce 1994 do XY – matce žalobkyně H. D., a předmětný byt tak nebyl právně volný (nálezn Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2019, sp. zn. II. ÚS 4235/18, na nějž v tomto směru poukázali žalobci, považoval v poměrech souzené věci za nepřipadný s odůvodněním, že neřeší otázku nájmu bytu). Současně shledal, že žalobkyně (a potažmo ani žalobce) nenabyla nájemní právo k bytu ani později odvozeně od své matky, neboť v den její smrti (19. 11. 2007) nebyl naplněn ani jeden z předpokla-

dů přechodu nájmu bytu normovaných v ust. § 706 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb., ve znění účinném od 1. 7. 2006 do 31. 10. 2011. V návaznosti na to konstatoval, že ke dni dání výpovědi, tj. k 21. 12. 2012, nebyl žádný z žalobců nájemcem předmětného bytu, a dodal, že na tom nemůže nic změnit ani námitka, že byt po celou dobu – míněno i k 1. 1. 2014 – užívali v dobré víře, že jejich nájem je po právu, a že vzhledem k tomu má být v dané věci (případně) aplikováno ust. § 2238 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“). Podle názoru odvolacího soudu není totiž citované ustanovení v souzené věci použitelné, jelikož zde má být zkoumána platnost výpovědi k okamžiku jejího doručení žalobcům, přičemž k tomuto okamžiku nebylo dotčené ustanovení součástí právního řádu. Za tohoto stavu uzavřel, že **žaloba na určení neplatnosti výpovědi musí být zamítnuta pro nedostatek aktivní věcné legitimace žalobců, neboť aktivně legitimován k podání takové žaloby je pouze (vypovídáný) nájemce bytu** (v této souvislosti odkázal zejména na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. 26 Cdo 3842/2007, uveřejněný pod č. 33/2009 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Proto rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci **dovolání**. Jeho přípustnost odůvodnili především konstatováním, že otázka absolutní neplatnosti nájemní smlouvy pro počáteční nemožnost plnění by měla být „posuzována odlišně“, a to i „s ohledem na aktuální nálezy Ústavního soudu ČR“. V této souvislosti podotkli, že podle dosavadní judikatury platilo, že za trvání nájemního vztahu je plnění z později uzavřené nájemní smlouvy k těmto bytu pro pronajímatele právně nemožné ve smyslu § 37 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb. V nálezu sp. zn. II. ÚS 4235/18 však Ústavní soud dovodil, že dojde-li k uzavření více nájemních smluv k téže věci (tzv. dvojí nájem), není ústavně konformní výklad, že druhá ze smluv je absolutně neplatná z důvodu počáteční právní nemožnosti plnění. Podle jejich mínění navíc neobstojí předběžný názor obou soudů, že ke dni uzavření nájemní smlouvy nebyl předmětný byt právně volný. Z toho, že v textu citované smlouvy, který připravila žalovaná, byla H. D. označena jako „předchozí nájemce“, totiž jednoznačně vyplývá, že její nájem byl pronajímatelkou již ukončen. Současně zdůraznili, že plnění nájemní smlouvy zjevně nebránila ani žádná fyzická překážka, neboť v době, kdy byla uzavřena, byl byt „ve stavu způsobilém k našemu okamžitému užívání (byl nám i předán již mnohem dříve)“. Z uvedeného dovozovali, že nájemní smlouva od počátku plnila svůj specifický společenský účel, a proto nemůže být absolutně neplatná pro počáteční nemožnost plnění, jak nesprávně dovodily soudy obou stupňů. Dále také namítli, že při řešení otázky jejich aktivní věcné legitimace se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, jestliže konstatoval, že na posuzovaný případ nelze aplikovat ust. § 2238 o. z. V tomto směru zejména uvedli, že splnili podmínky pro aplikaci citovaného ustanovení, jak je vymezil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. 26 Cdo 1236/2015, a dodali, že je-li – vzhledem k použitému výrazu „považuje se“ – podstatou tam upraveného institutu právní fikce, je třeba tuto fikci vztáhnout již k okamžiku, kdy měl sporný

nájem bytu vzniknout, tj. v tomto případě už k 1. 12. 2000. Podle jejich mínění lze předestřený výklad uvedeného institutu dovodit i z judikatury Ústavního soudu, konkrétně pak z nálezu ze dne 22. 5. 2018, sp. zn. II. ÚS 658/18, v němž Ústavní soud mimo jiné poznamenal, že „*princip ochrany dobré víry nájemce a jeho práva bydlení je třeba vztáhnout i na smlouvy uzavřené podle zák. č. 40/1964 Sb. Otázky vzniku nájmu se tak sice podle § 3074 odst. 1 o. z. posuzují podle dosavadních právních předpisů (tedy v tomto případě podle zák. č. 40/1964 Sb.), nicméně s ohledem na dobrou víru a ochranu práva bydlení nájemce se za splnění podmínek podle § 2238 o. z. považují za řádně uzavřené nájemní smlouvy, jež by byly podle předchozí právní úpravy stíženy absolutní neplatností.*“ Navrhli, aby dovolací soud zrušil rozsudky obou soudů a věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně.

Tříčlenný senát č. 26, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a o něm rozhodnout, dospěl při řešení otázky, zda předpokladem platného uzavření nájemní smlouvy k bytu je okolnost, že jde o byt právně volný, k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen např. v rozsudcích Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 3 Cdo 120/96, ze dne 21. 9. 2011, sp. zn. 26 Cdo 1767/2009, či ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. 26 Cdo 1460/2013, a v řadě dalších rozhodnutí. Proto věc postoupil k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia (dále též jen „velký senát“) podle § 20 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ust. § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud jako soud dovolací dovolání žalobců (dovolatelů) projednal a o něm rozhodl podle zák. č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění po novele provedené zákonem č. 296/2017 Sb., účinné od 30. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“). Shledal, že bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatelů (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť směřuje proti rozhodnutí, jímž bylo odvolací řízení skončeno a které závisí na vyřešení shora vymezené otázky hmotného práva, která má být dovolacím soudem (jako dříve vyřešená právní otázka) posouzena jinak.

Z odůvodnění:

Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlídně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b) a odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existence uvedených vad tvrzena nebyla a tyto vady nevyplývaly ani z obsahu spisu.

Při řešení otázky otevřené dovolacímu přezkumu vycházel dovolací soud – vzhledem k datu uzavření nájemní smlouvy (1. 12. 2000) – z dosavadních právních předpisů (§ 3074 věta první za středníkem o. z.).

V poměrech právní úpravy obsažené v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, byla soudní praxe (srov. již zmíněné rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Cdo 120/96, 26 Cdo 1767/2009 a 26 Cdo 1460/2013, a dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 26 Cdo 916/2001) dlouhodobě ustálena v názoru, že předpokladem platného uzavření nájemní smlouvy k bytu je okolnost, že jde o byt právně volný, tj. že k tomuto bytu nesvědčí právo nájmu jiné osobě; smlouva o nájmu bytu, jehož nájemcem je již jiná osoba, je absolutně neplatná. Svědčí-li určité osobě nájemní právo k určitému bytu, nemůže (znovu) platně uzavřít smlouvu o nájmu téhož bytu ani tato osoba (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2005, sp. zn. 26 Cdo 2033/2004, a ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. 26 Cdo 4217/2010). Takto uzavřená nájemní smlouva by byla absolutně neplatná pro počáteční nemožnost plnění podle § 37 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. 26 Cdo 4772/2010).

V nálezu sp. zn. II. ÚS 4235/18 však Ústavní soud dovil, že dojde-li k uzavření více nájemních smluv k téže věci (tzv. dvojí nájem), není ústavně konformní výklad, že druhá ze smluv je absolutně neplatná z důvodu počáteční právní nemožnosti plnění. K odůvodnění uvedeného právního názoru mimo jiné uvedl, že sama existence nájemní smlouvy nebrání tomu, aby vlastník uzavřel další nájemní smlouvu k věci, kterou již pronajímá. Nebude-li kvůli prvnímu nájmu schopen plnit své povinnosti podle druhé nájemní smlouvy, je na něm, aby první nájem buď řádně ukončil, nebo nesl právní důsledky spojené s porušením druhé nájemní smlouvy. Nelze přitom vyloučit situace, v nichž bude možné současně řádně plnění v rámci obou nájemních vztahů. V každém případě však jsou tyto případy řešitelné prostřednictvím jiných právních nástrojů, než je závěr o absolutní neplatnosti druhé nájemní smlouvy, přičemž tyto mírnější prostředky nezbavují smlouvy právních účinků, a více tak respektují to, k čemu se jednotlivci svobodně rozhodli zavázat. Poukázal rovněž na kritické názory vyjádřené k dosavadní judikatuře v komentářové literatuře, jakož i na odlišný judikatorní přístup Nejvyššího soudu Československé republiky. Konečně zdůraznil, že právní názor Nejvyššího soudu, podle něhož nelze platně pronajmout věc již jednou pronajatou, nebyl přejet ani do nové občanskoprávní úpravy účinné od 1. 1. 2014, která se proti němu naopak vymezuje – v tomto směru odkázal na ust. § 1760 a 1763 o. z.

Se zřetelem k řečenému **velký senát Nejvyššího soudu** – respektuje ústavněprávní výklady Ústavního soudu (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 301/05) – **dospěl k závěru, že nájemní smlouva není neplatná** (pro počáteční právní nemožnost plnění ve smyslu § 37 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb.) **jen proto, že pronajímatel poskytl nájemci do užívání věc, již předtím pronajal na tutéž dobu jiné (příp. i stejné) osobě.**

Z uvedeného pro danou věc – bez dalšího – vyplývá, že neobstojí právní názor, že nájemní smlouva je pro počáteč-

ni nemožnost plnění absolutně neplatná podle § 37 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb. z důvodu, že v době jejího uzavření nebyl předmětný byt tzv. právně volný. Pak je ovšem bezpředmětné zkoumat, zda je opodstatněná dovolací námitka, jejímž prostřednictvím brojili dovolatelé proti předběžnému právnímu názoru, že v době jejího uzavření svědčilo nájemní právo k bytu H. D. Případná existence tohoto nájemního práva totiž nemohla mít žádný vliv na platnost nájemní smlouvy. V této souvislosti dovolací soud podotýká, že předmět plnění podle uvedené smlouvy evidentně nebyl ani fyzicky nemožný, tedy – objektivně posuzováno – fakticky neuskutečnitelný (v podrobnostech srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2018, sp. zn. 33 Cdo 4109/2017). Zbývá dodat, že není-li správný závěr o neplatnosti nájemní smlouvy, je přinejmenším předčasné zkoumat, zda obstojí právní názor, že v poměrech souzené věci nelze aplikovat ust. § 2238 o. z. Úvaha o vzniku nájemního poměru na podkladě fikce řádně uzavřené nájemní smlouvy je totiž namístě pouze v případě, že smlouva je neplatná, popř. nebyla vůbec uzavřena (viz odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 1236/2015).

S přihlédnutím k řečenému lze uzavřít, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Jelikož dovolací soud neshledal podmínky pro jeho změnu (dosavadní výsledky řízení neumožňují o věci rozhodnout), napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) zrušil (§ 243e odst. 1 ve spojení s § 243f odst. 4 větou před středníkem o. s. ř.), včetně závislého výroku o nákladech odvolacího řízení. Protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, dovolací soud zrušil i toto rozhodnutí (opět včetně závislého výroku o nákladech řízení) a podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. **věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně.**

Komentář:

Publikované rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu představuje velmi razantní a zásadní odklon od dosavadní judikatury posuzující možnost opakovaně (či současně) uzavřít k téže věci nájemní smlouvu. Zatímco „starší“ judikatura dovozovala v těchto případech absolutní neplatnost později uzavřené nájemní smlouvy pro tzv. právní nemožnost plnění, rozhodnutí velkého senátu se – s přihlédnutím k aktuální judikatuře Ústavního soudu – staví na závěr opačný. Uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo publikováno ve Sběrce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 94/2021.¹

Dosavadní judikatura podmiňovala možnost uzavření nájemní smlouvy mimo jiné tzv. právní volností předmětu nájmu s tím, že pokud tato podmínka není splněna, je nájemní smlouva absolutně neplatná pro tzv. počáteční nemožnost plnění. Tuto koncepci publikované rozhodnutí opouští.

I když se jednalo o závěry velkého senátu vyslovené ještě v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb., rozhodnutí správně odkazuje i na § 1760 o. z., podle kterého „skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy

¹ Proti uvedenému rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, která byla usnesením Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2021, sp. zn. I. ÚS 2017/17, odmítnuta pro „předčasnost“.

nezakládá“, resp. i na § 1763 o. z., podle kterého „poskytne-li strana postupně uzavřenými smlouvami různým osobám právo užívat nebo požívat tutéž věc v tutéž dobu, nabývá takové právo osoba, které převodce poskytl věc k užívání nebo požívání nejdříve. Není-li nikdo takový, náleží právo osobě, s níž byla uzavřena smlouva, která nabyla účinnosti jako první.“² Důvodová zpráva k těmto ustanovením neposkytuje bližší vysvětlení významu těchto ustanovení kromě obecného konstatování, že jde o ustanovení, která charakterizují obligaci ze smlouvy jako relativní právní poměr, který zásadně nezasahuje právní poměry osob stojících mimo smluvní strany se současným vyjádřením zásady *pacta sunt servanda*.³

V souvislosti s opakovaným či opětovným uzavíráním právních jednání vztahujících se ke stejné věci s různými osobami praxe občas používá terminologii tzv. konkurence vzniklých práv. Aktuální odborná literatura se snaží vysvětlit, že problém konkurence práv se může týkat limitovaných věcných práv, nikoliv však práv obligacních.³ V této souvislosti uvádí, že „kolize zásadně nemůže vzniknout mezi právy obligacními. Jde o to, že obligacní práva působí jen *inter partes*, a nemohou se proto dotknout pozice třetí osoby a jejího obligacního práva (nemohou se dostat do vzájemné kolize). Analogická aplikace ustanovení o limitovaných věcných právech je proto vyloučena, neboť nejde o obdobné případy, nýbrž o situace zcela protichůdné (věcná práva naopak působí *erga omnes*; jejich kolize je proto představitelná). Přípuštění kolize obligacních práv zcela popírá systém dělení soukromých majetkových práv na práva absolutní a relativní. Obligacní práva nevážnou na věci, nemohou ji zatěžovat. Řečeno jinak, obligacní práva necharakterizují právní situaci (nemovitě) věci, nýbrž jedině postavení obligacně oprávněného na jedné straně a obligacně omezeného vlastníka (nemovitě) věci na straně druhé.“

K tomu lze uvést příklad:

Obligacně oprávněný A má právo na odevzdání určité věci k užívání (požívání) od C. Stejně právo na odevzdání téže věci od C má druhý obligacně oprávněný B. Osoba A se však nemůže dovolávat ochrany své pozice proti osobě B, pokud by splnění obligacního práva této osoby znamenalo nesplnění práva osoby A. To ani tehdy, bude-li např. obligacní právo osoby A zapsáno ve veřejném seznamu „v lepším pořadí“. Ani tehdy nezískává povahu věcného práva s účinky *erga omnes*, resp. ani tehdy nezískává prioritu.

Případy, kdy existuje více obligacních práv různých osob vůči témuž povinnému na plnění téže věci, která (zpravidla) nemohou být splněna současně, řeší občanský zákoník specificky jen ve zvláštních situacích – např. v § 1100 odst. 2 či v § 1763 (obě ustanovení jsou však problematická, o čemž svědčí i dosud publikovaná komentářová literatura; i neformálně probíhají debaty o míře jejich aplikovatelnosti, přičemž názory se zásadně různí; z tohoto pohledu se jeví jako vhodnější, kdyby uvedená ustanovení v zákoně absentovala a řešení se ponechalo na doktríně a praxi).

Se shodnou logikou pak nemůže dojít ani ke kolizi limitovaného věcného práva a práva obligacního. I zde musí mít „přednost“ limitované věcné právo před právem obligacním; působí totiž *erga omnes*, kdežto obligacní právo pouze *inter partes*.

Výjimkou jsou případy kolize věcného práva s nájmem, resp. pachtem. V těchto situacích je možné uvažovat o pro-

sazení obligacních práv vůči právům věcným, a to s ohledem na jejich zvláštní povahu přiznanou jim speciálně zákonodárcem (srov. § 2211, 2221 a 2341 o. z.).⁴

V souladu s tímto přístupem pak jsou i závěry publikovaného rozhodnutí, vylučující neplatnost smlouvy danou jenom tím, že dříve byla k věci uzavřena nájemní smlouva.

Komentářová literatura k § 1760 o. z. vysvětluje, že „komentované ustanovení řeší pouze otázku platnosti smlouvy, neřeší, zda se druhá strana stala nabyvatelem převáděného práva, došlo k jeho změně či zániku, byť platná smlouva bude předpokladem takových následků. Absence oprávnění nakládat s plněním nebrání vzniku platného závazku. Skutečnost, že dlužník není vlastníkem (§ 1012) nebo držitelem určité věci (§ 996), nebrání v dispozicích s ní. V některých případech dokonce právní úprava takové nakládání upravuje, např. úprava budoucího zástavního práva (§ 1310 a 1341). Totéž platí pro případ, kdy je subjekt omezen v možnosti nakládání s předmětem plnění, a to bez ohledu na to, zda se jedná o omezení smluvní (např. dohoda podle § 1761), omezení stanovené rozhodnutím orgánu veřejné moci [např. předběžné opatření podle § 76 odst. 1 písm. e) o. s. ř., usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí (§ 304, 313, 324 a 335o. s. ř.), exekuční příkaz (např. podle § 47 odst. 4 ex. řádu)] nebo ze zákona (např. § 111 ins. zák. při zahájení insolvenčního řízení).

Absence oprávnění nakládat s plněním není sama o sobě důvodem k neplatnosti smlouvy. Existence oprávnění nakládat s plněním může mít význam pro skutečnost, zda z takové smlouvy bylo vůbec plněno (např. licence k užití autorského díla) či zda bylo řádně splněno (předání věci bez převedení vlastnického práva). Absence práva k plnění proto povede buď k prodlení dlužníka (§ 1968), nebo ke vzniku práv z vadného plnění pro právní vady (§ 1916 a 1920). V řadě případů je pak následně zcizitelem získáno vlastnické právo či právo nakládat, nedostatek je tak zhojen a je splněno řádně.

Z komentovaného ustanovení nelze dovozovat, že by vždy docházelo na základě takové platné smlouvy k nabytí převáděného práva či jiným věcněprávním následkům. I nadále platí obecná zásada *nemo plus iuris ad alienum transferre potest, quam ipse habet*, nedotýká se však vzniku platného závazku, ale jeho splnění. Nový občanský zákoník na řadě míst stanoví výjimku z této zásady. Přestože strana nebyla oprávněná nakládat s plněním, nejenže vznikne platná smlouva, ale druhá strana získá i právo, které převodce neměl. Obecně je to v případech, kdy nabyvatel jedná v dobré víře (např. § 986, 1109, 1110, 1111 a 1343).

Nový občanský zákoník připouští, že skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněná nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, může vyvolávat neplatnost ve spojení s dalšími okolnostmi. Příkladem může být relativní neplatnost pro omyl podle § 583 v případě vyvolání omylu druhou smluvní stranou. Může jít i o absolutní neplatnost podle § 588, jestliže se právní jednání zjevně přičí dobrým mravům, odpo-

2 K tomu srov. blíže: K. Eliáš a kol.: Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Sagit, Ostrava 2012, str. 719.

3 K tomu srov. blíže: P. Tégl: O kolizi limitovaných věcných práv a způsobech jejího řešení (pokus o uvedení do problematiky), Právní rozhledy č. 20/2016, str. 687.

4 Tamtéž.

ruje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek, např. porušení zákazu nakládání stanoveném v nařízení výkonu rozhodnutí [např. § 335 odst. 1 písm. a) o. s. ř.], nebo zavazuje k plnění od počátku nemožnému, např. převod individuálně určené věci, která neexistuje. Stejný závěr může vyplývat i ze zvláštní právní úpravy (např. § 47 odst. 5 ex. řádu, § 76f o. s. ř.). Zvláštní úprava může stanovit i jiné právní následky, např. neúčinnost právního jednání (§ 111 ins. zák.).

V předchozí právní úpravě tato výslovná úprava chyběla. V judikatuře se často dovozovala v případě absence práva k plnění absolutní neplatnost smlouvy pro počáteční nemožnost plnění. Tento názor byl vyslovován zejména v souvislosti s prodejem [srov. NS 33 Odo 713/2004, Rc 63/2000], pronájemem věci [srov. ÚS II. ÚS 748/10-2 (viz odůvodnění)] či zastavením (srov. NS 21 Cdo 2823/2005) nevlastníkem. Tento názor již neobstojí. Ostatně to připustil i Nejvyšší soud (NS 28 Cdo 2645/2012).⁵

Aktuální komentářová literatura tato východiska potvrzuje a shrnuje, že ust. § 1760 o. z. představuje významný

posun oproti úpravě § 37 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb., jež „byla značnou částí judikatury doprovázena doktrínou o tzv. počáteční nemožnosti plnění. Šlo zejména o případy dvojího nájmu téže věci, dvojího zcizení téže věci či prodeje věci osobou, která není jejím vlastníkem; v uvedených případech byla dovozována absolutní neplatnost (později uzavřené) smlouvy.“ Zdůrazňuje se, že ve světle nové právní úpravy již tyto závěry neobstojí.⁶

Ze srovnávacího pohledu lze doplnit, že pravidlo obdobné § 1760 se nachází rovněž v DCFR (evropský projekt občanského zákoníku), a to v pravidle II.-7:102 („A contract is not invalid, in whole or in part, merely because at the time it is concluded performance of any obligation assumed is impossible, or because a party has no right or authority to dispose of any assets to which the contract relates“). Obsahově podobný je i § 311a německého BGB, obsahově však dopadá na počáteční nemožnost plnění.

- ✦ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

⁵ K tomu blíže srov. M. Hulmák a kol.: Občanský zákoník V., Závazkové právo, Obecná část (§ 1721-2054), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 197-198.

⁶ K tomu srov. blíže: J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, str. 1830.

DÍKY ADVOKÁTNÍMU DENÍKU VÁM NEUNIKNE NIC AKTUÁLNÍHO A PODSTATNÉHO NEJEN Z DĚNÍ NA KOMOŘE, V ADVOKACII, ALE I V CELÉM SVĚTĚ PRÁVA

ADVOKÁTNÍ ONLINE DENÍK

– váš zpravodaj v PC i telefonu

RYCHLE A PŘEHLEDNĚ SE V NĚM DOZVÍTE O VŠECH DŮLEŽITÝCH ROZHODNUTÍCH ORGÁNŮ ČAK.

UVÍTÁME VAŠE ČLÁNKY, NÁZORY, TIPY A PODNĚTY! PÍŠTE NA ADVOKATNIDENIK@CAK.CZ

ZAŘAĎTE SI NAŠE STRÁNKY WWW.ADVOKATNIDENIK.CZ MEZI SVÉ OBLÍBENÉ ZÁLOŽKY!

Ústavní soud:

K přiznání nákladů zmocněnce poškozeného v trestním řízení

Přiznání nákladů zmocněnce poškozeného v trestním řízení je podmíněno úvahou soudu o účelnosti vynaložených nákladů, v rámci níž je nutné hodnotit nejen potřebnost jednotlivých úkonů, ale také přiměřenost výše sazby za jeden úkon právní služby, kde jako orientační referenční rámec může sloužit především sazba za jeden úkon právní služby ustanoveného zmocněnce, popř. ustanoveného obhájce. Uvedené úvahy musí být obsaženy v odůvodnění soudního rozhodnutí, jinak nelze považovat rozhodnutí za přezkoumatelné, a absence těchto úvah zakládá porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a taktéž práva na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

**Nález Ústavního soudu ze dne 16. 11. 2021,
sp. zn. III. ÚS 1033/21**

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátili stěžovatelé, kteří se podanými ústavními stížnostmi (které byly spojeny ke společnému řízení) domáhali zrušení napadených rozhodnutí okresního soudu a krajského soudu, neboť byli toho názoru, že jimi byla porušena jejich práva zakotvená v čl. 1, čl. 36 odst. 1 a čl. 39 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a dále čl. 6 odst. 3 písm. a) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

Ústavní soud si za účelem posouzení ústavních stížností vyžádal spis vedený u okresního soudu, z něhož zjistil, že rozsudkem okresního soudu ve spojení s usnesením krajského soudu byli stěžovatelé uznáni vinnými spolupachatelstvím zločinu poškození věřitele, a to stěžovatel podle § 222 odst. 1 písm. a) a odst. 4 písm. a) zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), a stěžovatelka podle § 222 odst. 2 písm. a) a odst. 4 písm. a) tr. zákoníku. Stěžovateli byl uložen trest odnětí svobody ve výměře tří let a trest propadnutí věci. Stěžovatelce byl uložen peněžitý trest ve výši 2 000 000 Kč, přičemž pro případ, že by trest nebyl vykonán, byl stěžovatelce uložen náhradní trest odnětí svobody ve výměře tří let. Oběma stěžovatelům byla uložena povinnost společně a nerozdílně nahradit poškozenému škodu ve výši 10 443 278 Kč. Stěžovatelé napadli usnesení krajského soudu dovoláním, o němž nebylo v době přijetí tohoto nálezu rozhodnuto.

Napadeným usnesením okresního soudu bylo stěžovatelům podle § 154 odst. 1 za použití § 155 odst. 4 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, uloženo, aby společně a nerozdílně nahradili poškozenému na nákladech potřebných k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení částku ve výši 594 499,14 Kč. Stěžovatelé napadli

usnesení okresního soudu stížností, která byla napadeným usnesením krajského soudu jako nedůvodná podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu zamítnuta.

Stěžovatelé ve svých ústavních stížnostech, které se obsahově zcela shodují, tvrdili, že náklady zmocněnce poškozeného byly přiznány v neúměrně vysoké výši, neodpovídají tak požadavku účelnosti a závěry soudů v napadených rozhodnutích nejsou ve vztahu k možné moderaci podle § 12a odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, ani řádně zdůvodněny. Stěžovatelé dále namítali hrubou nerovnost v právech a povinnostech osob, kdy je maximální tarifní hodnotou při obhajobě v trestním řízení částka ve výši 50 000 Kč, a vedle toho je zmocněnci poškozeného určena tarifní hodnota podle výše škody. Stěžovatelé v tomto kontextu zdůraznili, že role obhájce v trestním řízení je obtížnější než role zmocněnce poškozeného. V posuzované věci převyšuje odměna zmocněnce poškozeného odměnu obhájce stěžovatelů 21krát. Stěžovatelé poukazovali na nepřiměřené umocnění trestu pachatele, který náklady zmocněnce poškozeného musí uhradit. V posuzované věci, kde jsou náklady zmocněnce poškozeného vyčísleny na částku 594 499,14 Kč, lze tyto náklady vnímat jako další trest uložený stěžovatelům.

Ústavní soud přezkoumal napadená rozhodnutí, jakož i řízení jim předcházející, z hlediska stěžovatelů v ústavních stížnostech uplatněných námitek, a dospěl k závěru, že ústavní stížnosti jsou důvodné.

Ústavní soud nejprve připomněl, že k náhradě nákladů řízení se ve své rozhodovací praxi opakovaně vyjádřil rezervovaně tak, že spor o náhradu nákladů řízení, i když se může citelně dotknout některého z účastníků řízení, zpravidla nedosahuje intenzity opodstatňující indikaci porušení základních práv a svobod. Ústavní soud při posuzování problematiky nákladů řízení, tj. problematiky ve vztahu k předmětu řízení před soudy vedlejší, postupuje nanejvýš zdrženlivě a ke zrušení napadeného výroku o nákladech

řízení přistupuje pouze výjimečně, např. zjistí-li extrémní rozpor s principy spravedlnosti, nebo že by bylo zasaženo i jiné základní právo [srov. např. náleze ze dne 12. 5. 2004, sp. zn. I. ÚS 653/03 (N 69/33 SbNU 189) nebo usnesení ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. II. ÚS 2135/12 (všechna rozhodnutí jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>)].

Ústavní soud poukázal na to, že při rozhodování o náhradách nákladů zmocněnců poškozených v trestním řízení již také několikrát zdůraznil, že nastavení výše odměn za právní zastoupení je úkolem normotvůrce, který svou představu o vhodné úpravě jejich výpočtu vtělí do textu právního předpisu. Není přitom úkolem Ústavního soudu, aby normotvůrcem přijaté řešení bez dalšího hodnotil.

Pravidlo určení tarifní hodnoty pro výpočet odměny zmocněnce poškozeného v trestním řízení pro účely stanovení náhrady nákladů řízení je obsaženo v advokátním tarifu. Výpočet výše odměny zmocněnce poškozeného v trestním řízení se liší v závislosti na tom, zda jde o zmocněnce ustanoveného, nebo zmocněnce poškozeným zvoleného. V těchto případech ve výsledku může dojít k podstatně odlišné výši přiznané náhrady pro zmocněnce ustanoveného oproti zmocněnci zvolenému. Stejně tak může být výše přiznaných nákladů pro zmocněnce (v jeho prospěch) nepoměrná k výši přiznaných nákladů obhájci obviněného v trestním řízení (viz např. náleze ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. III. ÚS 1255/18).

Ústavní soud uvedl, že náhrada nákladů adhezního řízení je obecně upravena v § 154 tr. řádu, podle něhož platí, že byl-li poškozenému alespoň zčásti přiznan nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích, je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích uložena, povinen nahradit poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, a to včetně nákladů vzniklých při bráně zmocněnce. Z uvedeného je zřejmé, že **předmětem náhrady nejsou všechny náklady, které poškozenému v souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy vznikly, nýbrž pouze náklady vynaložené účelně.** Ústavní soud k rozhodování obecných soudů o nákladech řízení, zejména pak v adhezním řízení, opakovaně, i přes svou zdrženlivost, zdůrazňuje, že má být poskytována náhrada nákladů toliko účelně vynaložených. I přes široký prostor pro úvahu, který zákon v tomto směru soudům poskytuje a který v sobě skrývá nebezpečí nejednotnosti posuzování otázky nákladů řízení v judikatuře obecných soudů, zde zůstává zachován požadavek řádného odůvodnění rozhodnutí [srov. např. náleze ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/11 (N 68/64 SbNU 767)].

Ústavní soud poznamenal, že je třeba vždy vážit, zda odměna nepřesahuje rozumnou míru účelnosti, kterou je třeba poměřovat mimo jiné i výši přiznané náhrady újmy. V této souvislosti Ústavní soud zdůraznil, že za určitých podmínek připouští výklad advokátního tarifu, podle kterého jsou na určení výše odměny zvoleného zmocněnce poškozených uplatněna kritéria pro určení výše odměny ustanoveného zmocněnce poškozených, a jeho judikatura je v tomto směru již ustálena (srov. usnesení ze dne 2. 5. 2019, sp. zn. III. ÚS 1137/19, ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. III. ÚS 1404/18, a ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 3103/17). Postup, jímž

soud použije ustanovení advokátního tarifu určená pro ustanoveného zmocněnce poškozených na situaci zvoleného zmocněnce poškozených, musí být řádně a dostatečně individuálně odůvodněn (usnesení ze dne 30. 7. 2019, sp. zn. II. ÚS 4103/18, bod 24).

Z uvedeného vyplývá, že v případě zvoleného zmocněnce lze z hlediska uplatnění moderačního práva použít § 12a advokátního tarifu, přičemž smyslem připuštění postupu podle tohoto ustanovení i v případech zvolených zmocněnců poškozených je právě umožnit korigování celkové nepřiměřené výše přiznané náhrady nákladů. Ústavní soud se již zabýval (viz např. usnesení ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 3103/17) otázkou přípustnosti použití § 12a odst. 2 advokátního tarifu pro určení sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby v případě zvoleného (nikoliv ustanoveného) zmocněnce. Dovedl přitom, že ačkoliv předmětné ustanovení primárně dopadá na odlišné situace, jeho aplikace v případech, kdy by stanovení tarifní hodnoty podle § 10 odst. 5 advokátního tarifu vedlo k přiznání neúměrně vysoké náhrady nákladů zvoleného zmocněnce poškozeného, je při náležitém a pečlivém odůvodnění takového postupu možná. Je totiž třeba vzít v úvahu, že povinnost uhradit takové nepřiměřeně vysoké náklady jednak odporuje požadavku účelnosti (§ 154 odst. 1 tr. řádu) a tím, komu je uložena, je osoba odsouzeného pachatele trestného činu, jehož postih je takovým postupem obecných soudů ještě nepřiměřeně umocněn.

Podle Ústavního soudu v posuzované věci došlo k přiznání nepřiměřeně vysoké částky určené jako náklady zmocněnce poškozeného, která je však v posuzované věci v rozporu s požadavkem účelnosti vynaložených nákladů, k čemuž především v odůvodnění napadených usnesení chybí jakákoliv argumentace.

Ústavní soud z vyžádaného spisu zjistil, že stěžovatelé svým trestným jednáním způsobili poškozenému škodu, pročež byli rozsudkem okresního soudu ve spojení se zamítavým usnesením krajského soudu společně a nerozdílně zavázáni uhradit poškozenému škodu ve výši 10 443 278 Kč. Poškozený si na základě plné moci ze dne 25. 5. 2015 zvolil jako svého zmocněnce advokáta. Zmocněnec si vyúčtoval celkem 10 úkonů právní služby podle § 10 odst. 1 advokátního tarifu, přičemž jako tarifní hodnota byla stanovena výše škody, tj. 10 443 278 Kč. Podle § 7 advokátního tarifu činí tedy sazba za jeden úkon právní služby částku 48 500 Kč. Ke všem úkonům byla přiznána částka ve výši 3 000 Kč za 10 režijních paušálů, tj. 300 Kč za jeden úkon. Zmocněnec si dále vyúčtoval dvě cesty v celkové výši 3 321,60 Kč a konečně byla poškozenému přiznána i částka 103 177,54 Kč jako daň z přidané hodnoty, neboť zmocněnec je plátcem této daně.

Ústavní soud poukázal na to, že z odůvodnění napadených usnesení předně nevyplývá jakákoliv úvaha soudů o účelnosti vynaložených nákladů, soudy toliko „mechanicky“ přijaly vyčíslení, které předložil poškozený prostřednictvím svého zmocněnce. K tomu Ústavní soud připomněl, že každé soudní rozhodnutí musí obsahovat řádné odůvodnění, jehož účelem je zejména seznámit účastníky řízení s úvahami, na nichž soud založil své skutkové a právní závěry. Požadavek řádného odůvodnění rozhodnutí soudů odpovídá právu na soudní ochranu zaručenému v čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny (a principu

vyloučení libovůle) [viz např. nálezy ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. IV. ÚS 2468/11 (N 6/72 SbNU 83), nebo ze dne 2. 6. 2020, sp. zn. III. ÚS 3411/19, bod 19)]. Nezbytný rozsah odůvodnění se odvíjí od předmětu a povahy řízení, jakož i návrhů a argumentů uplatněných účastníky, s nimiž se soudy musí adekvátně vypořádat [např. nálezy ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 961/09 (N 207/54 SbNU 565), a ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. IV. ÚS 3555/19]. Nejsou-li zřejmé důvody soudního rozhodnutí, svědčí to o libovůli v soudním rozhodování, která je v rozporu s principem právního státu [viz např. nálezy ze dne 3. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 169/09 (N 43/52 SbNU 431)]. Okresní soud se účelností vynaložených nákladů nezabýval vůbec, krajský soud ke stížnostní námitce uvedl pouze tolik, že nedospěl k závěru, že by odměna zmocněnce přesahovala rozumnou míru účelnosti, avšak bez argumentačního podkladu.

Ústavní soud dovodil, že soudy prvotně nedostály požadavku na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí, který v posuzované věci spočívá zejména ve vysvětlení účelnosti vynaložených nákladů. V předmětné věci se *prima facie* jeví jako zjevně nepřiměřená výše částky odpovídající jednomu úkonu právní služby, která činí 48 500 Kč. V situaci, která nastala v posuzované věci, kdy se odměna zmocněnce výši jednoho úkonu právní služby zcela vymyká právní praxi týkající se výše odměn poskytovaných zmocněncům ustanoveným, *nota bene* i ustanoveným obhájčům, je obecný soud povinen zvážit použití § 12a odst. 2 advokátního tarifu a přesvědčivě vyložit, proč nepovažuje jeho aplikaci za vhodnou. Napadená usnesení takové úvahy neobsahují, byť částka jednoho úkonu právní služby vycházející z tarifní hodnoty (výše škody v trestním řízení) zcela zjevně vybočuje ze standardů výše odměn ustanoveným zmocněncům, jejichž výše odměny činí maximálně 5 000 Kč za jeden úkon právní služby, resp. obhájčům v trestním řízení, jejichž odměna je odstupňována závažností stíhaného trestného činu (s maximální tarifní hodnotou 50 000 Kč, tedy odměna

za jeden úkon právní služby činí ještě méně než 5 000 Kč) a odpovídá v tomto ohledu standardům řízení civilního.

Ústavní soud zdůraznil, že při hodnocení účelnosti nákladů vzniklých přibráním zmocněnce je nutné hodnotit nejen potřebnost každého jednotlivého úkonu, ale taktéž přiměřenost výše sazby za jeden úkon právní služby, kde jako orientační referenční rámec bude sloužit právě sazba za jeden úkon zmocněnce poškozeného, popř. ustanoveného obhájce (viz taktéž nálezy sp. zn. III. ÚS 1255/18). Dopad takto vysokých vyčíslených nákladů zmocněnce poškozeného je nadto nutné hodnotit i s ohledem na postavení stěžovatelů, zde obviněných, neboť uložena povinnost k náhradě nákladů zmocněnce poškozeného fakticky umocňuje uložený trest.

Ústavní soud konstatoval, že **napadenými rozhodnutími, která neobsahují řádné odůvodnění ve vztahu k účelnosti vynaložených nákladů zmocněnce poškozeného, což v posuzované věci neodělitelně souvisí zejména s nepřiměřenou výší odměny zmocněnce poškozeného za jeden úkon právní služby ve výši 48 500 Kč, bylo zasazeno do ústavně zaručeného práva stěžovatelů na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť napadená rozhodnutí nevylučují libovůli, když z nich nejsou seznatelné žádné vlastní úvahy soudů.**

Napadenými rozhodnutími, která podle Ústavního soudu nelze považovat za přezkoumatelná, **bylo zároveň zasazeno do práva stěžovatelů na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny, neboť stěžovatelé jsou na základě nepřezkoumatelných rozhodnutí zavázáni společně a nerozdílně uhradit náklady zmocněnce poškozeného ve výši, která vznáší závažné pochybnosti o jejich řádném vyčíslení s ohledem na jejich účelnost.** Proto Ústavní soud ústavním stížnostem vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, napadená rozhodnutí zrušil.

❖ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D., asistentka soudce Ústavního soudu.

Nejvyšší správní soud:

Ke střetu povinnosti mlčenlivosti advokáta a povinnosti podat kontrolní hlášení

Povinnost podat kontrolní hlášení podle § 101c zák. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění účinném do 30. 6. 2017, není v rozporu s povinností advokáta zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 10. 2021, č. j. 1 Afs 423/2020-35

Věc:

Žalobkyně (advokátní kancelář) se žalobou podanou u Krajského soudu v Brně, následně postoupenou Měst-

skému soudu v Praze, domáhala zrušení rozhodnutí žalovaného Odvolacího finančního ředitelství ze dne 7. 9. 2017. Tím žalovaný zamítl odvolání proti rozhodnutí Finančního úřadu pro hlavní město Prahu ze dne 6. 4. 2017, jímž byla žalobci podle § 101h odst. 1 písm. d) ve spojení s § 101h odst. 4 zák. o DPH, ve znění do 31. 12. 2017, uložena pokuta

ve výši 50 000 Kč za **nepodání kontrolního hlášení za období leden 2016**. Toto rozhodnutí žalovaný potvrdil.

Žalobkyně namítala, že žalovaný se nedostatečně vypořádal s námitkou aplikace § 255 odst. 2 daňového řádu. **Podle jejího názoru se správce daně může s obsahem kontrolního hlášení seznámit teprve poté, co zástupce České advokátní komory udělí správci daně souhlas. Dále uvedla, že předkládání kontrolního hlášení je v rozporu s advokátní mlčenlivostí podle § 21 zák. o advokacii.** Identifikační údaje klientů a hodnota poskytnutého plnění jsou informace spadající pod rozsah advokátní mlčenlivosti. Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 32/15, není povinnost podat kontrolní hlášení povinností stanovenou právními předpisy, a proto se neuplatní výjimka uvedená v § 21 odst. 5 zák. o advokacii. Zmiňovaný nálezh současně neřešil otázku ukládání sankcí. S ohledem na to, že samotná povinnost podat kontrolní hlášení nebyla ani po zrušujícím nálezu upravena právními předpisy, je uložení pokuty v rozporu se zásadou *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*. Jestliže žalovaný tvrdil, že žalobkyně mohla podat „nulové kontrolní hlášení“, nelze s takovým tvrzením souhlasit. Žalobkyně by se tak vystavila riziku sankce podle § 101h odst. 2 zák. o DPH. Současně namítla, že tvrzení, že uložená sankce je sankcí ze zákona a rozhodnutí správce daně mělo pouze deklaratorní charakter, je v rozporu se zásadami právního státu. Žalobkyně navrhla, aby městský soud, pokud neshledá důvody pro zrušení napadeného rozhodnutí, upustil od uložení pokuty podle § 78 odst. 2 s. ř. s.

Městský soud úvodem napadeného rozsudku konstatoval, že odlišný pohled žalobkyně na výklad § 255 odst. 2 daňového řádu automaticky neznamená, že rozhodnutí žalovaného je nepřezkoumatelné. Naopak, žalovaný reagoval na námitky žalobkyně adekvátně. Podle městského soudu § 255 odst. 2 daňového řádu míří na *ad hoc* situace, kdy správce daně požaduje konkrétní písemnosti obsahující informace, na něž se vztahuje povinnost advokátní mlčenlivosti. Informace vypovídající o povaze věci se však ve formuláři kontrolního hlášení nenacházejí. Na druhé straně identifikační údaje klienta a hodnota plnění mohou představovat informace spadající pod advokátní tajemství. To je však prolomeno § 21 odst. 5 zák. o advokacii. Z tohoto důvodu městský soud této námitce nepřítakal. Městský soud poukázal na nálezh Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 32/15, podle něž kontrolní hlášení jako celek není protiústavní. Tento závěr podle městského soudu dopadá také na námitku porušení zásady *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*. Městský soud poukázal na to, že Ústavní soud ve výše citovaném nálezu doporučil uvedení náležitosti kontrolního hlášení přímo v zákoně o DPH z důvodu možného budoucího zneužití. Údaje vyžadované v kontrolním hlášení však byly nezbytně nutné pro dosažení cíle správy daní. Ukládání sankcí podle zrušené právní úpravy současně Ústavní soud aproboval i po vydání předmětného nálezu, a to odložením vykonatelnosti nálezu. Pokud jde o námitku ohledně „nulového kontrolního hlášení“, nemá tato námitka bližší vztah k nyní projednávané věci. Městský soud se jí proto nezabýval. Co se týče námitky výše sankce coby sankce plynoucí ze zákona, městský soud poukázal na to, že tento mechanismus není protiústavní, a citoval z judikatury

Ústavního soudu. Rozhodnutí správce daně tak má skutečně deklaratorní charakter a prostor pro správní uvážení zde není. Tim je také vyloučena moderační pravomoc soudu podle § 78 odst. 2 s. ř. s. S ohledem na výše uvedené **městský soud žalobu zamítl.**

Žalobkyně (stěžovatelka) podala proti rozsudku městského soudu **kasační stížnost**, ve které trvala na tom, že pokuta za nepodání kontrolního hlášení je v rozporu s povinností advokátní mlčenlivosti. Městský soud pominul, že stěžovatelka nezřídka zastupuje klienty ve sporech se státem, kterému je povinna v kontrolním hlášení sdělovat údaje o tom, koho zastupuje a kolik za její služby klient zaplatil. Mlčenlivost pracovníků finanční správy je pak slabou garancí. Stěžovatelka také trvala na tom, že nemohla podat „nulové kontrolní hlášení“, neboť by se tak vystavila sankci podle § 101h odst. 2 zák. o DPH. Dále stěžovatelka tvrdila, že i v případě kontrolního hlášení je třeba užít ve vztahu k advokátům § 255 odst. 2 daňového řádu. Výklad městského soudu vede k tomu, že všichni advokáti jsou povinni státu sdělovat, kdo je jejich klientem a jaké jsou peněžní toky mezi ním a advokátem. Takový zásah do advokátní mlčenlivosti je přitom nepřiměřený. Stěžovatelka argumentovala rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Brito Ferrinho Bexiga Villa Nova proti Portugal-sku*. Městský soud však tuto námitku nijak nezohlednil. Z rozsudku plyne, že předložení výpisů z bankovních účtů advokáta bez souhlasu advokátní komory je v rozporu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.

Dále stěžovatelka namítla, že na danou věc se neuplatní výjimka podle § 21 odst. 5 zák. o advokacii. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 32/15 Ústavní soud tuto otázku výslovně neřešil. Stěžovatelka také trvala na porušení zásady *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*. Podle stěžovatelky sice žalovaný vydal napadené rozhodnutí ještě před účinností nálezu sp. zn. Pl. ÚS 32/15, kterým Ústavní soud zrušil část zákona o DPH, avšak to samo o sobě neznamenalo, že právní úprava v zákoně o DPH byla ústavně konformní. Povinnost podat kontrolní hlášení tak nebyla stanovena zákonem, a proto neměla být za její nesplnění uložena pokuta. Městský soud tuto právní otázku posoudil nesprávně. Konečně stěžovatelka namítla, že stanovení výše pokuty *ex lege* bylo v rozporu s Ústavou, Listinou i Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod. Takový mechanismus uložení pokuty popírá nutnost vedení řízení, dokazování a potažmo i soudní kontroly takového rozhodnutí. Současně nelze tvrdit, jak činí městský soud, že by pokuta nemohla být moderována soudem.

Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že advokát má povinnost mlčenlivosti pouze ve vztahu k povaze právních služeb, které poskytuje. Takové informace však advokát v kontrolním hlášení neposkytuje. Ostatně na informace o povaze věci ani výjimka podle § 21 odst. 5 zák. o advokacii nedopadá. Pokud jde o použitelnost § 255 odst. 2 daňového řádu, souhlasil žalovaný s městským soudem. Toto ustanovení pamatuje na *ad hoc* situace, kdy správce daně požaduje konkrétní písemnost, jež podléhá povinnosti mlčenlivosti. Ohledně zásady *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* se žalovaný také ztotožnil s městským soudem. Podle judikatury kasačního soudu se ani pravomoc moderační uložené pokuty neuplatní, neboť soud může pokutu mo-

derovat pouze tak, jak by mohl učinit správní orgán. Jestliže moderaci právní úprava nepřipouští, nemůže tak učinit ani správní soud. **Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.**

Z odůvodnění:

Stěžovatelka uvádí, že podání kontrolního hlášení je v rozporu s povinností advokáta zachovávat mlčenlivost. Podle § 21 odst. 1 zák. o advokacii je advokát povinen „zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb“. Advokátní mlčenlivost je základním prvkem tvořícím vazbu mezi advokátem a jeho klientem. Představuje tak základní předpoklad pro poskytování právní pomoci v demokratickém právním státě (srov. nálezy ÚS ze dne 5. 3. 2021, sp. zn. II. ÚS 2007/20). To však neznamená, že jde o povinnost absolutní. Advokát tak není povinen zachovávat mlčenlivost ve vztahu ke svým zaměstnancům, soudům v rozsahu nezbytném pro účely vedení soudního řízení a samozřejmě může být klientem mlčenlivosti zproštěn. Ust. § 21 odst. 5 zák. o advokacii však také výslovně prolomuje mlčenlivost ve vztahu k daňové správě. Podle něj platí, že „povinnosti mlčenlivosti advokáta nejsou dotčeny jeho povinnosti jako daňového subjektu stanovené zvláštními předpisy o správě daní a poplatků; i v tomto případě je však advokát povinen zachovávat mlčenlivost o povaze věci, ve které právní služby poskytl nebo poskytuje“. **Advokát se tak nemůže odvolávat na advokátní mlčenlivost, pokud má plnit povinnosti jako daňový subjekt.** Tato konstrukce vychází ze skutečnosti, že advokacie je především podnikáním. Advokát je povinen podávat daňová příznání, poskytovat daňové správě součinnost, prokazovat svá tvrzení listinami apod. **Stále však platí, že advokát nesmí poskytnout informace o povaze věci, ve které služby poskytl nebo poskytuje.**

Podle § 101c zák. o DPH ve znění do 30. 6. 2017 byl plátcem povinen podat kontrolní hlášení, jestliže „a) uskutečnil zdanitelné plnění s místem plnění v tuzemsku, nebo přijal úplatu přede dnem uskutečnění tohoto plnění nebo b) přijal zdanitelné plnění s místem plnění v tuzemsku, nebo poskytl úplatu přede dnem uskutečnění tohoto plnění“. Pokud do účinnosti nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 32/15, č. 40/2017 Sb., zákon o DPH v § 101d odst. 1 uváděl, že plátcem je povinen uvést předepsané údaje potřebné pro správu daně, pak lze ve spojení s § 101c zák. o DPH dovodit, že těmito údaji se má na mysli především odběratel či dodavatel plnění a hodnota plnění. Je sice pravda, že obsah kontrolního hlášení nebyl v rozhodné době stanoven právními předpisy, samotná povinnost však ano. Ust. § 101c zák. o DPH lze považovat za zvláštní předpis o správě daní o poplatků uvedený v § 21 odst. 5 zák. o advokacii. **Samotnou hodnotu poskytovaných služeb přitom nelze považovat za informaci vypovídající o povaze věci, ve které právní služby advokát poskytl nebo poskytuje.** Skutečnost, že stěžovatelka zastupuje klienty také ve sporech se státem, není rozhodná. Pouhá výše plnění za poskytnuté služby může stěžovateli státu poskytnout komparativní výhodu ve sporu s některým z klientů stěžovatelky.

Městský soud správně odkázal na mlčenlivost pracovníků finanční správy upravenou v § 52 a násl. daňového řádu. Stěžovatelka poukázala na výjimky z této povinnosti, které

podle ní garanci značně oslabují. Je pravda, že výjimky uvedené v § 53 daňového řádu jsou skutečně rozsáhlé. To však neznamená, že se určité organizační složce či ústřednímu orgánu státu mohou dostat do dispozice důvěrné informace o finančních poměrech klientů stěžovatelky a že je tento orgán bude schopen využít v soudních sporech proti nim. Tato námitka tedy není důvodná.

Pokud jde o použitelnost § 255 odst. 2 daňového řádu, městský soud správně uvedl, že míří na *ad hoc* situace, kdy správce daně požaduje písemnosti, které mohou být dotčeny povinností mlčenlivosti. Stěžovatelka upozornila na to, že jde o společné ustanovení. Ust. § 255 odst. 2 daňového řádu je skutečně zařazeno do části páté věnované společným, zmocňovacím, přechodným a závěrečným ustanovením. Jeho systematika je však jiná. Skutečnost, že se toto ustanovení aplikuje pouze *ad hoc*, plyne z odst. 1. Podle něj „správce daně může vstupovat do prostor, v nichž se mohou nacházet písemnosti, které obsahují skutečnosti, na něž se podle jiného právního předpisu vztahuje povinnost mlčenlivosti poradce, pouze za přítomnosti poradce, který je povinností mlčenlivosti vázán“. Vstup do prostor advokáta nebude pravidelnou činností správce daně, spíše naopak. Z tohoto důvodu i požadavek k nahlížení do listin, na něž se může vztahovat povinnost mlčenlivosti, bude spíše nahodilou než běžnou činností správce daně. Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, upravoval obdobný postup v § 16 odst. 9, avšak pouze ve vztahu k advokátům a výkonu daňové kontroly. Cílem § 255 odst. 2 daňového řádu bylo rozšířit oprávnění správce daně též na jiné postupy, jako je např. místní šetření (viz důvodová zpráva k daňovému řádu). Podle Nejvyššího správního soudu je tedy zřejmé, že zákonodárce tak zamýšlel toto ustanovení vztáhnout na tu činnost správce daně, která není činností pravidelnou, prováděnou u všech daňových subjektů. Nadto je třeba opět zopakovat, že **kontrolní hlášení v jeho tehdejší ani současné podobě neobsahuje informace spadající do rozsahu advokátní mlčenlivosti.**

Stěžovatelka v kasační stížnosti opětovně poukázala na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. 12. 2015, *Brito Ferrinho Bexiga Villa Nova proti Portugalu*, stížnost č. 69436/10. Ve zmíněné věci však portugalská prokuratura a soudy neposkytly procesní záruky k ochraně advokátního tajemství. Stěžovatelka Silvia Maria De Brito Ferrinho Bexiga Villa Nova neodvedla daň z přidané hodnoty, načež prokuratura přistoupila k vyšetření věci pro podezření ze spáchání daňového podvodu. Soudy povolily prolomení advokátního tajemství. V řízení nebyla konzultována portugalská advokátní komora. Podle Nejvyššího správního soudu je tak zřejmé, že již skutkový základ je jiný. Nejednalo se o správní trestání, ale o trestní řízení a stěžovatelce nebyly poskytnuty procesní záruky. Primárním účelem kontrolních hlášení není trestání daňového subjektu, ale ověření plnění jeho daňových povinností. Jedná se tedy o odlišný účel, než tomu bylo v odkazovaném případě. V nyní projednávané věci také stěžovatelka nebyla nucena vydat výpisy z bankovních účtů, které totiž podle názoru kasačního soudu mohou podle situace obsahovat i další údaje, nikoliv pouze údaje o plátcích a výši plnění. Informace vypovídající o povaze věci se mohou nacházet např. v poznámce pro pří-

jemce platby. Z tohoto důvodu není odkaz na tento rozsudek přílehlavý. Ani tato námitka proto není důvodná.

Dále stěžovatelka namítá, že správní orgány porušily zásadu *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*, neboť pokutu uložily na základě ustanovení, které Ústavní soud shledal ústavně nekonformním. Podle stěžovatelky není rozhodné, že ke zrušení došlo až po 31. 12. 2017. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 12. 2020, č. j. 6 Afs 205/2020-32, sama povinnost podat kontrolní hlášení vyplývala z § 101c odst. 1 zák. o DPH, přičemž **Ústavní soud vytkl zákonodárci pouze absenci podrobnější úpravy náležitostí kontrolního hlášení**. Kasační soud nemá důvod se od těchto závěrů nyní odchýlit.

Zákon o DPH v § 2 odst. 1 písm. b) uvádí, že předmětem daně je mimo jiné „poskytnutí služby za úplatu osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti s místem plnění v tuzemsku“. Na něj navazuje § 101c odst. 1 písm. a) zák. o DPH, který stanovuje povinnost podat kontrolní hlášení plátcí, jenž „uskutečnil zdanitelné plnění s místem plnění v tuzemsku, nebo přijal úplatu přede dnem uskutečnění tohoto plnění“. Podle kasačního soudu tak zákon o DPH do novely § 101d odst. 1 provedené zákonem č. 371/2017 Sb. skutečně upravoval povinnost podat kontrolní hlášení v elementárním rozsahu. Stěžovatelce mohlo být zřejmé, že jako osoba povinná k dani bude muset uvést, jakým osobám a v jaké hodnotě poskytla zdanitelné plnění. Současně je nutné poznamenat, že Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 32/15 shledal institut kontrolního hlášení jako celek ústavně konformním. Na tyto závěry odkázal Nejvyšší správní soud již také v rozsudku ze dne 29. 7. 2021, č. j. 3 Afs 409/2019-34, a ani Ústavní soud své závěry z nálezu sp. zn. Pl. ÚS 32/15 ve své navazující judikatuře nepřehodnotil (viz např. usnesení ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. IV. ÚS 1770/20).

Konečně, stěžovatelka nesouhlasila také s konstrukcí sankčního mechanismu za nepodání kontrolního hlášení. Velmi stručně konstatovala, že takový mechanismus je v rozporu s Ústavou, Listinou a Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod. Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 32/15 nedospěl k závěru, že by taková konstrukce porušovala některé z ústavně garantovaných práv daňových subjektů. Městský soud tak nepochybil, pokud konstatoval, že správce daně nemůže zohlednit další okolnosti a pokutu bez dalšího vyměřit. Z tohoto důvodu je vyloučeno také moderační právo správního soudu (srov. rozsudky NSS ze dne 25. 6. 2008, č. j. 6 As 48/2007-58, a ze dne 22. 11. 2018, č. j. 1 Afs 206/2018-27). Ani tato námitka proto není důvodná.

Komentář:

Komentované rozhodnutí se zabývá **povinností mlčenlivosti advokáta a jejím střetem s povinností podat kontrolní hlášení podle § 101c zák. o DPH**.

Navazuje na nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 32/15,

1 Viz stanovisko České advokátní komory ke kontrolnímu hlášení: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15001>. K názorům advokátů na povinnost kontrolního hlášení v souvislosti s povinností mlčenlivosti srov. <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15791>, dále např. M. Novotná: Kontrolní hlášení plátců DPH se týká i advokátů, Bulletin advokacie č. 11/2015, str. 5.

ve kterém Ústavní soud mimo jiné uvedl, že „kontrolní hlášení se z hlediska obecně vymezeného rozsahu shromažďovaných údajů nevymyká jiným daňovým institutům, v jejichž rámci také dochází ke sběru údajů osobní povahy“, přičemž obecně nepovažoval institut kontrolního hlášení za protiústavní. K tomu dodal, že „sama skutečnost, že plátcí DPH jsou v této souvislosti zatíženi povinností uvést v kontrolním hlášení osobní údaje, ještě bez dalšího neznámá, že se jedná o neústavní invazivní zásah do práva jednotlivce na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě, jak má na mysli čl. 10 odst. 3 Listiny“. Kromě toho zárukou zabránění zneužití shromažďovaných údajů mimo jiné spatřoval v povinnosti úředníků správce daně, když uvedl, že: „Absolutní garanci nelze poskytnout nikdy, a to ani sebedokonalším právním instrumentáři. Rizika případného zneužití údajů jsou totiž vlastní lidskému chování jako takovému. Nelze je však ‚automaticky‘ předpokládat jako ‚výchozí nastavení‘ chování jednotlivce, spíše jako výjimku, exces z něj. Zákonodárce s možností zneužití údajů ze strany pracovníků finanční správy v obecné rovině počítal, upravil základy nakládání s informacemi získanými v rámci správy daní a poplatků a stanovil i sankce za případné porušení těchto zásad. Nadto poškozený subjekt není zbaven svého práva domáhat se náhrady škody vůči tomu, kdo mu ji porušením uvedených zásad způsobil. Ústavní soud tak nesdílí apel navrhovatelů na preventivní upuštění od sběru osobních údajů za účelem eliminace případných rizik s tím spojených, neboť by tím byla de facto popřena podstata státní správy, v tomto případě fungování správy daní.“

Již v uvedeném nálezu Ústavního soudu se stěžovatelé (skupina senátorů) odvolávali mj. na to, že kontrolní hlášení musí podávat i advokáti, a odkazovali na stanovisko České advokátní komory. Dle názoru České advokátní komory kontrolní hlášení co do garance práva na právní pomoc významným způsobem snižují ochranu klienta proti zásahům státu.¹ **Ve svém stanovisku Česká advokátní komora uvedla, že kontrolní hlášení mohou být nástrojem prolomení advokátní povinnosti mlčenlivosti potud, že dávají do rukou státu nástroj, jímž může sledovat platby mezi advokátem a jeho klientem, jejich výši, četnost, frekvenci, může předvídat některé kroky v rámci poskytování právních služeb, např. pokud advokátní kancelář za klienta objednává zpracování znaleckého posudku nebo hradí soudní nebo jiný poplatek.**

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu vztáhlo povinnost kontrolního hlášení i na poskytování služeb advokátů, přičemž hodnotu poskytovaných služeb nelze podle jeho názoru považovat za informaci vypovídající o povaze věci, kde by s ohledem na § 21 odst. 5 zák. o advokacii povinnost mlčenlivosti byla dána. Současně uzavřel, že na kontrolní hlášení nelze vztáhnout ve smyslu § 255 odst. 2 daňového řádu povinnost vyžádat si přítomnost a souhlas zástupce České advokátní komory, neboť zákonodárce zamýšlel toto ustanovení vztáhnout na tu činnost správce daně, která není činností pravidelnou, prováděnou u všech daňových subjektů.

❖ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Soudní dvůr EU:

K šíření údajně hanlivých výroků na internetu

O náhradu újmy, která je způsobena šířením údajně hanlivých výroků na internetu na území členského státu, lze žádat u soudů tohoto členského státu. Tato příslušnost je podmíněna pouze tím, že poškozující obsah je nebo byl přístupný na tomto území.

Rozsudek SD EU ze dne 21. 12. 2021 ve věci C-251/20, Gtflifx TV

Z odůvodnění:

Společnost Gtflifx Tv (dále jen „žalobkyně“), která je usazena v České republice, vyrábí a šíří audiovizuální obsahy pro dospělé. DR, který má bydliště v Maďarsku, rovněž podniká v této oblasti. Žalobkyně, která DR vytýká, že o ní šířil hanlivé výroky na několika internetových stránkách, jej zažalovala u francouzských soudů a domáhala se jednak odstranění těchto výroků a opravy uveřejněných údajů, a jednak náhrady újmy způsobené danými výroky. Tyto soudy v řízení v prvním stupni i v odvolacím řízení rozhodly, že nejsou příslušné k rozhodnutí o těchto žádostech.

Žalobkyně se u Cour de cassation (Kasační soud, Francie) domáhala zrušení rozsudku Cour d'appel (Odvolací soud, Francie), který porušil pravidlo o zvláštní příslušnosti stanovené v čl. 7 bodě 2 nařízení č. 1215/2012 ve prospěch soudů „místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“, když rozhodl, že k založení příslušnosti soudu, jemuž byla věc předložena, nepostačuje, aby výroky považované za hanlivé, které byly uveřejněny na internetu, byly přístupné v obvodu uvedeného soudu, ale že je rovněž třeba, aby mohly v tomto obvodu způsobit újmu.

Předkládající soud, který měl zejména za to, že centrum zájmů žalobkyně se nachází v České republice, a který konstatoval, že DR má bydliště v Maďarsku, rozhodl, že francouzské soudy nejsou příslušné k rozhodnutí o žádosti o odstranění údajně hanlivých výroků a opravu uveřejněných údajů.

Předkládající soud se nicméně rozhodl **položit Soudnímu dvoru otázku, zda jsou francouzské soudy příslušné k rozhodnutí o žádosti o náhradu újmy, pokud jde o újmu způsobenou žalobkyní na území, na němž se tyto soudy nacházejí, a to i přesto, že tyto soudy nejsou příslušné k rozhodnutí o žádosti o opravu a zrušení.**

V tomto rozsudku velký senát Soudního dvora poskytl přesněji ohledně určení soudů příslušných k rozhodnutí o žalobě na náhradu újmy, pokud byla újma způsobena na internetu.

Soudní dvůr rozhodl, že osoba, která má za to, že její práva byla porušena šířením hanlivých výroků na internetu, a která současně jedná za účelem jak opravy údajů a odstranění uveřejněného obsahu, který se jí týká, tak náhrady újmy plynoucí z tohoto uveřejnění, se může u soudů každého členského státu, na jehož území tyto výroky jsou nebo byly přístupné, domáhat náhrady újmy, která jí byla údajně způsobena

v členském státě soudu, jemuž byla věc předložena, ačkoli tyto soudy nejsou příslušné k rozhodnutí o návrhu na opravu a odstranění.

K učinění tohoto závěru Soudní dvůr připomněl, že podle jeho judikatury se pravidlo o zvláštní příslušnosti stanovené v čl. 7 bodě 2 nařízení č. 1215/2012 ve prospěch soudů „místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“ **vztahuje k místu příčinné události škody a zároveň k místu, kde se škoda projevila, jelikož každé z těchto dvou míst může podle okolností poskytnout zvláště užitečné údaje týkající se důkazů a organizace řízení.**

Pokud jde o údajná porušení práv na ochranu osobnosti prostřednictvím obsahu uveřejněného na internetové stránce, Soudní dvůr také připomněl, že osoba, která se pokládá za poškozenou, má možnost podat žalobu na náhradu celé způsobené újmy **buď k soudům místa, kde je vydavatel tohoto obsahu usazen, na základě místa příčinné události škody, nebo k soudům členského státu, v němž se nachází centrum jejich zájmů, na základě místa, kde se škoda projevila.**

Tato osoba může také místo žaloby na náhradu celé způsobené újmy podat žalobu k soudům každého členského státu, na jehož území je nebo byl přístupný obsah uveřejněný na internetu. **Tyto soudy jsou však příslušné pouze k rozhodování o újmě způsobené na území členského státu soudu, jemuž je žaloba podána.**

Podle čl. 7 bodu 2 nařízení č. 1215/2012, jak byl vyložen dřívější judikaturou, proto osoba, která se pokládá za poškozenou uveřejněním údajů na internetové stránce, se bude moci za účelem opravy těchto údajů a odstranění uveřejněného obsahu obrátit na soudy příslušné k rozhodování o celé žádosti o náhradu újmy, tedy na soud místa, kde je usazen vydavatel tohoto obsahu, na základě místa příčinné události škody, nebo na soud, v jehož obvodu se nachází centrum zájmů této osoby, na základě místa, kde se škoda projevila. Soudní dvůr v tomto ohledu upřesnil, že žádost o opravu údajů a odstranění uveřejněného obsahu nelze podat u jiného soudu, než který je příslušný k rozhodnutí o celé žádosti o náhradu újmy, neboť taková **žádost o opravu a odstranění je jednotná a nerozdělitelná.**

Naproti tomu předmětem žádosti o náhradu újmy může být buď úplná náhrada, nebo částečná náhrada. Nebylo by tak odůvodněné zbavit z téhož důvodu žadatele možnosti podat žádost o částečnou náhradu újmy ke kterémukoli jinému soudu, v jehož obvodu podle svého názoru újmu utrpěl.

Řádný výkon spravedlnosti mimoto ani vyloučení takové možnosti neukládá, jelikož se v tomto ohledu jeví, že soud,

kteřý je příslušný pouze k rozhodování o újmě způsobeně v členském státě, ve kterém se nachází, je zcela schopen v rámci řízení vedeného v tomto členském státě a s ohledem na důkazy získané v tomto členském státě posoudit vznik a rozsah tvrzené újmy.

Konečně přiznání příslušnosti dotyčným soudům k rozhodování pouze o újmě způsobeně na území členského státu, v němž se nacházejí, podléhá pouze podmínce, že poškozuující obsah je nebo byl přístupný na tomto území, neboť

čl. 7 bod 2 nařizení č. 1215/2012 nestanoví v tomto ohledu jinou podmínku. Doplnění dodatečné podmínky by mohlo v praxi vést k tomu, že by dotyčná osoba nemohla podat žádost o částečnou náhradu újmy u soudů, v jejichž obvodu podle svého názoru újmu utrpěla.

❖ Rozhodnutí za využití informačního servisu SD EU připravila JUDr. HANA RÝDLOVÁ.

Evropský soud pro lidská práva:

K respektování soukromí známé osoby

Veřejně známé osobnosti se nemohou domáhat ochrany práva na respektování soukromého života stejným způsobem jako osoby veřejnosti neznámé.

Rozsudek ESLP ze dne 30. 11. 2021 ve věci *Țiriac proti Rumunsku*, stížnost č. 51107/16

Shnutí fakt:

V roce 2010 byl v rumunských novinách *Financiarul* publikován článek o několika prominentních rumunských byznysmenech, včetně stěžovatele, pod názvem „*Patnáct multimilionářů a jejich dluhy vůči státu ve výši čtvrt miliardy lei – recept na byznys úspěch zaručen, když jsou obchody financovány z veřejných prostředků nebo nejsou placeny daně*“. Článek uváděl přehled výše jmění patnácti nejbohatších osob v zemi současně s výčtem dluhů těchto osob vůči státnímu rozpočtu. Článek citoval údaje zveřejněné časopisem *Forbes* ohledně čistého jmění nejbohatších milionářů v Rumunsku a dále údaje o jejich dlužích vůči státu, které byly získány od Ministerstva financí. Článek rovněž obsahoval fotografie dotčených osob, včetně dvou fotografií stěžovatele. První fotografie byla doplněna textem: „*Ioan Țiriac – dlužící státnímu rozpočtu: 5 907 675 – akcionář finanční skupiny U.T.*“. Ke druhé fotografii byl připojen výčet tří obchodních společností s výší jejich dluhu vůči státnímu rozpočtu a titulek: „*Milionář Ioan Țiriac a jeho partnerství s mediálními společnostmi, které zanechalo díry ve státním rozpočtu*“.

Článek uváděl, že bohatství ve výši 900 milionů eur není dostatečné k pokrytí zanechaných děr ve státním rozpočtu v důsledku partnerství stěžovatele se společností M.E.C.B., která dluží přes pět milionů lei státu, a že stěžovatel má další dluhy vůči státu jako společník dalších obchodních společností. Článek dále uváděl, že daňové úřady „*počítají dluhy společností, které ukončily činnost, zatímco milionáři počítají peníze na jejich osobních offshorových účtech*“. Podle článku „*nejenom, že nespláceli dluhy státu, ale většina byznysmenů byla přímo napojena na veřejné zakázky*“.

Stěžovatel podal proti novináři, který článek publikoval, a proti vydavateli žalobu na náhradu škody, ve které požá-

doval náhradu škody ve výši 130 000 eur za způsobenou morální újmu, jelikož článek údajně poškozoval jeho důstojnost a čest a zasahoval do jeho soukromí tím, že byly zveřejněny jeho fotografie. Stěžovatel uvedl, že publikovaný článek byl pomlouvačný nejenom ve vztahu k jeho osobě, ale také ve vztahu k dotčeným obchodním společnostem, ve kterých působil. Stěžovatel namítal, že novinář v článku nesděloval čtenářům jasné a přesné informace a že článek obsahoval řadu nepravdivých údajů.

Bukurešťský obvodní soud žalobu zamítl s odkazem na judikaturu ESLP týkající se svobody projevu novinářů. Obvodní soud uvedl, že novinář jednal v dobré víře a že publikovaný článek byl kombinací konstatování faktů a hodnotících soudů. Stěžovatel se odvolal. **Bukurešťský odvolací soud odvolání zamítl** s tím, že článek, který se vztahoval k výročnímu hodnocení bohatých Rumunů, které *Financiarul* provádí, se týkal otázky veřejného zájmu, a to dluhů bohatých vůči státu. Odvolací soud přitom odkázal na judikaturu ESLP, která vyžaduje, aby byla zachována rovnováha mezi právem jednotlivce na respektování soukromí a právem novináře na svobodu projevu. **Kasační soud zamítl stěžovatelovo dovolání** a uvedl, že odvolací soud správně interpretoval a aplikoval relevantní vnitrostátní a mezinárodní právo.

Předmět stížnosti:

Stěžovatel namítal porušení čl. 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života), které mělo spočívat v tom, že vnitrostátní soudy nesprávně posoudily skutkové okolnosti případu, a dále v tom, že mu nepřiznaly náhradu škody a neposkytly ochranu jeho právům.

Rozhodnutí ESLP:

Předmětem stížnosti je údajně neposkytnutí dostatečné ochrany soukromému životu stěžovatele ze strany vnitro-

státních soudů. Ačkoliv hlavním posláním čl. 8 Úmluvy je chránit jednotlivce před svévolnými zásahy ze strany veřejných orgánů, toto ustanovení neukládá pouze státu, aby se zdržel takových zásahů, jelikož kromě této negativní povinnosti čl. 8 může ukládat rovněž pozitivní závazky pro zajištění účinného respektování soukromého nebo rodinného života. Pozitivním závazkem tak může být povinnost přijmout opatření k zajištění respektování soukromého života i v oblasti vztahů mezi jednotlivci (*Von Hannover proti Německu* (č. 2) [GC], § 98).

Pokud je ve stížnosti namítáno, že práva chráněná čl. 8 Úmluvy byla porušena v důsledku výkonu práva na svobodu projevu jinými osobami, při aplikaci čl. 8 je třeba náležitě zohlednit požadavky čl. 10 Úmluvy (*Sousa Goucha proti Portugalsku*, § 42). V takových případech ESLP musí vyvažovat (poměřovat) právo stěžovatele na respektování soukromého života na jedné straně a veřejný zájem na ochraně svobody projevu na straně druhé s tím, že mezi právy zaručenými těmito dvěma články Úmluvy neexistuje žádný hierarchický vztah.

ESLP ve své judikatuře stanovil řadu kritérií v souvislosti s vyvažováním soupeřících základních práv [*Von Hannover proti Německu* (č. 2), § 109-13; *Axel Springer AG proti Německu*, § 90-95]. Definovaná relevantní kritéria zahrnují: a) příspěvek do debaty, na které je veřejný zájem, b) míru proslulosti dotčené osoby, c) předmět zpravodajství, d) předchozí chování dotčené osoby, e) obsah, formu a důsledky zveřejnění (*Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii*, § 93).

Ačkoliv tisk nesmí překračovat určité meze, zejména pokud jde o ochranu pověsti a práv druhých, jeho povinností je nicméně předávat (způsobem, který je v souladu s jeho povinnostmi a odpovědností) informace a myšlenky o všech záležitostech, na kterých je veřejný zájem. Úkolem tisku je nejenom takové informace a myšlenky šířit, ale veřejnost má také právo je přijímat. Pokud by tomu bylo jinak, tisk by nemohl plnit svou zásadní roli „veřejného hlídačského psa“ (*Axel Springer AG proti Německu*, § 79).

Je třeba rozlišovat mezi konstatováním faktů a hodnotícími soudy. Zatímco existenci faktů lze prokázat, pravdivost hodnotících soudů nelze prokázat. Požadavek prokázat pravdivost hodnotícího soudu je nemožný a porušuje samotnou svobodu názoru, jež je základní součástí práva garantovaného čl. 10 (*Mika proti Řecku*, § 31). Pokud je však určité konstatování hodnotícím soudem, přiměřenost zásahu může záviset na tom, zda existuje dostatečný „faktický základ“ pro takové konstatování, a pokud neexistuje, hodnotící soud se může ukázat jako přehnaný. Pro rozlišení mezi skutkovým tvrzením a hodnotícím soudem je nezbytné vzít v úvahu okolnosti případu a obecný tón sdělení, přičemž je třeba mít na paměti, že tvrzení o otázkách, na kterých je veřejný zájem, mohou spíše představovat hodnotící soudy než konstatování faktů (*Morice proti Francii* [GC], § 126).

ESLP musí přezkoumat, zda vnitrostátní orgány zachovaly spravedlivou rovnováhu mezi dotčenými soupeřícími základními právy v souladu s kritérii stanovenými v judikatuře ESLP.

a) Kritérium přínosu k debatě, na které je veřejný zájem

Čl. 10 odst. 2 Úmluvy umožňuje omezování politického projevu nebo debaty o otázkách veřejného zájmu pouze v malém rozsahu. Míra uvážení států je tak snižena, pokud

se jedná o debatu o záležitosti, na které je veřejný zájem (*Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Finsku* [GC], § 167).

Veřejný zájem se týká otázek, které se dotýkají veřejnosti do té míry, že se o ně veřejnost začne oprávněně zajímat. Jedná se o otázky, které přitahují pozornost veřejnosti nebo které se jí významnou měrou dotýkají, zejména tím, že se dotýkají blaha občanů nebo života komunity. To platí i pro záležitosti, které mohou vyvolat značnou kontroverzi, které se týkají důležitého společenského problému nebo se týkají problému, o kterém by veřejnost měla zájem být informována.

Není důvod pochybovat o tom, že **dotčený publikovaný článek byl způsobilý přispět k diskusi, na které je veřejný zájem, o morální bezúhonnosti podnikatelských aktivit a praktik dotčených byznysmenů a o fungování systému výběru daní** [*Verlagsgruppe News GmbH proti Rakousku* (č. 2), § 37].

b) Kritérium míry proslulosti dotčené osoby a předmětu sdělení

Je nezbytné rozlišovat mezi soukromými osobami a osobami jednajícími ve veřejném kontextu jako osobnosti politického nebo veřejného života (*Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii*, § 118). Meze přijatelné kritiky jsou širší u politiků (tam, kde se kritika vztahuje k jeho osobě jako politika) než u jednotlivce, který není veřejnosti známý (*Petrina proti Rumunsku*, § 40). Tato zásada platí nejen pro politiky, ale také pro každou osobu, která je činná ve veřejné sféře, ať již svým jednáním, nebo postavením (*Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii*, § 121). V daném případě je stěžovatelem slavná osoba, která je bývalým profesionálním tenisovým hráčem a v současnosti úspěšným byznysmenem, jehož jméno je velmi známé široké veřejnosti.

Obchodní magnáti, kteří vlastní a řídí jedny z nejprestižnějších podniků v zemi, jsou již svým postavením ve společnosti veřejnými osobnostmi, i když neusilují o to objevovat se na veřejné scéně [*Verlagsgruppe News GmbH proti Rakousku* (č. 2), § 36]. Z toho vyplývá, že navzdory jeho osobnímu přesvědčení, že není veřejnou osobností, **stěžovatel ve skutečnosti náležel do skupiny veřejných osobností, které se nemohou domáhat ochrany svého práva na respektování soukromého života stejným způsobem jako osoby veřejnosti neznámé** (*Axel Springer AG proti Německu*, § 99; *Ernst August von Hannover proti Německu*, § 50).

Co se týče předmětu sdělení, článek se týkal profesních aktivit stěžovatele a jeho přímého či nepřímého působení v obchodních společnostech, které měly vysoké dluhy vůči státu. Článek pouze pojednával o aktivitách a obchodních vztazích stěžovatele a jiných byznysmenů, aniž by sděloval jakékoliv podrobnosti o jeho soukromém životě. **Článek nebyl zaměřen osobně a výlučně na stěžovatele, ale spíše se týkal obecnějšího tématu podnikatelských praktik dotýkajících se systému výběru daní.**

c) Kritérium předchozího chování dotčené osoby

Chování stěžovatele ve vztahu k médiím, které předcházelo publikaci článku, nemělo žádný dopad na výsledek procesu posuzování a vyvažování soupeřících základních práv v dané věci.

d) Kritérium obsahu, formy a důsledků publikovaného článku

Novináři při výkonu své profese denně činí rozhodnutí,

jejichž prostřednictvím určují dělící čáru mezi právem veřejnosti na informace a právem ostatních osob na respektování jejich soukromého života. Nesou tak primární odpovědnost za ochranu jednotlivců, včetně veřejně činných osob, před jakýmkoliv zásahem do jejich soukromého života. Rozhodnutí, která v tomto ohledu učiní, musí vycházet z profesních etických pravidel a kodexů. Ačkoliv mají novináři svobodu volby ohledně toho, kterými zprávami se budou zabývat a jak a kterými nikoliv, tato svoboda není zbavena odpovědnosti.

Článek, navzdory tvrzení stěžovatele, **neobsahoval žádné osobní urážky, znevažující poznámky nebo zcela nepodložená tvrzení, a to bez ohledu na to, zda se jednalo o hodnotící soudy, nebo o konstatování faktů.** Navíc nic nenasvědčuje tomu, že by byl stěžovatel obviňován z konkrétního jednání nebo účasti na údajně korupčním nebo nezákonném jednání, které by mohlo založit jeho trestní odpovědnost.

Při psaní napadeného článku novinář vycházel z jiných otištěných článků a z informací získaných z oficiálních zdrojů. Není důvod pro to, aby novinář nemohl považovat informace z oficiálních zdrojů za důvěryhodné a spoléhat se na ně, aniž by zkoumal jejich přesnost. Novináři by se obecně měli moci spoléhat na obsah oficiálních zpráv, aniž by museli provádět samostatné bádání. V opačném případě by zásadní úloha tisku jako „veřejného hlídačů psa“ mohla být podkopána (*Tănăsoaica proti Rumunsku*, § 50). **Není důvod pochybovat o tom, že novinář při publikování článku jednal v dobré víře.**

Skutečnost, že forma a způsob, jakým byl článek napsán,

a některé výrazy v něm obsažené byly formulovány tak, aby byly provokativní a přitahovaly pozornost veřejnosti, nemůže sama o sobě být považována za problematickou z hlediska judikatury ESLP (*Axel Springer AG proti Německu*, § 81 a 108). Osoby, které se účastní veřejné debaty o otázce obecného zájmu, se mohou uchýlit k určité míře přehánění, nebo dokonce provokace (*Monica Macovei proti Rumunsku*, § 93).

V daném případě **nelze vysledovat žádné konkrétní dopady na pověst a na soukromý život stěžovatele nebo negativní dopady na jeho obchodní aktivity.** I za předpokladu, že by se zveřejnění článku v národním tisku mohlo nějakým způsobem stěžovatele dotknout, lze mít vážné pochybnosti o tom, že tyto dopady byly natolik závažné, aby převyšovaly zájem veřejnosti na získání informací obsažených v dotčeném článku.

Dle mínění ESLP vnitrostátní soudy posoudily a poměřily uvedená soupeřící základní práva důkladně a v souladu s kritérii stanovenými judikaturou ESLP. Nelze tvrdit, že tím, že vnitrostátní soudy zamítly stěžovatelova podání, nesplnily tak své pozitivní závazky na ochranu práva stěžovatele na respektování soukromého života, které vyplývají z čl. 8 Úmluvy. ESLP tudíž konstatoval, že **nedošlo k porušení čl. 8 Úmluvy.**

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Glosa:

K rozhodnutí NS ohledně důsledků absence vlastnického práva převodce na smlouvu o převodu vlastnického práva k nemovité věci evidované v katastru nemovitostí

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2020, sp. zn. 24 Cdo 2890/2020

I. Východisko a popis skutkového stavu

Dne 3. 12. 2020 vydal Nejvyšší soud (NS) ve věci vedené pod sp. zn. 24 Cdo 2890/2020 rozsudek, v němž se zabýval problematikou důsledků absence vlastnického práva převodce na smlouvu o převodu vlastnického práva k nemovité věci

evidované v katastru nemovitostí. Věc byla řešena již v poměrech platného práva, tj. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále též „o. z.“

V dané věci šlo o posouzení platnosti kupní smlouvy (dále jen „druhá kupní smlouva“), kterou prodávající uzavřel dne 1. 9. 2017 s kupujícím a jejímž předmětem byl úplatný převod pozemků. Strany uzavřely druhou kupní smlouvu v době, kdy prodávající ještě nebyl vlastníkem těchto pozemků, neboť tyto pozemky kupoval od původního vlastníka na základě kupní smlouvy ze dne 30. 8. 2017 (dále jen „první kupní smlouva“). Právní účinky vkladu vlastnického práva k pozemkům ve prospěch kupujícího dle první kupní smlouvy nastaly ke dni 16. 10. 2017, tj. až poté, co byla uzavřena druhá kupní smlouva.¹

¹ Ze skutkového stavu není patrné, zda a případně kdy byl podán návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí na základě druhé kupní smlouvy.

II. Rozhodnutí soudu prvního stupně a soudu odvolacího

Soud prvního stupně zamítl žalobu, kterou se žalobce (jakožto kupující) domáhal určení platnosti druhé kupní smlouvy, jejímž předmětem byl převod pozemků z žalovaného (jakožto prodávajícího) na žalobce. Soud prvního stupně své rozhodnutí odůvodnil tak, že žalobce „uzavřel kupní smlouvu dne 1. 9. 2017 se žalovaným, ačkoli ten jako vlastník předmětu koupě v době podpisu kupní smlouvy v katastru nemovitostí zapsán nebyl, což bylo žalobci známo. V takovém případě ale dle soudu právní účinek kupní smlouvy z 1. 9. 2017 nenastal a žalobce se vlastníkem prodáváných nemovitých věcí stát nemohl“ (není však jasné, co soud prvního stupně myslel „právním účinkem kupní smlouvy“ – pozn. aut.).

K odvolání obou účastníků **odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně v meritu potvrdil**. Odvolací soud sice na straně jedné vyložil, že: „smlouva strany zavazuje a skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost nevyvolává“. Na straně druhé se však vyjadřoval k věcněprávním účinkům převodní smlouvy s tím, že „v případě nabytí věci od nevlastníka zapsané do veřejného seznamu je třeba posoudit, zda zamýšlený věcněprávní účinek smlouvy nastane, či nenastane“, a dále, že „zásadně platí, že nikdo nemůže převést více práv, než která mu náleží“.

Poté se odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku zabýval principem materiální publicity podle § 984 odst. 1 o. z. a mj. konstatoval, že „žalobce věděl, že žalovaný nemovitosti nevlastní a v době uzavření kupní smlouvy je rovněž nevlastní. O celou věc se dlouhodobě zajímal a jeho zájmem bylo získat nemovitosti do svého vlastnictví místo žalovaného. Občanský zákoník okamžik, ke kterému se posuzuje dobrá víra, stanoví odlišně pro situaci, kdy právo vzniká zápisem do veřejného seznamu, a odlišně pro situace, kdy vzniká nezávisle na zápisu ve veřejném seznamu. To, že nabyvatel vychází z údaje, který není v rozhodném okamžiku ve veřejném seznamu uveden (z předpokladu budoucího zápisu), může sice založit jeho dobrou víru, že v rozhodované věci žalovaný bude oprávněn s nemovitou věcí disponovat. Nejde však o dobrou víru, která je vírou v to, že oprávněná osoba má právo s věcí nakládat. Dobrá víra vycházející z pouhého předpokladu provedení zápisu do katastru nemovitostí nemůže vést k prolomení zásady, že nikdo nemůže převést více práv, než která mu náleží, a tedy k nabytí vlastnictví od nevlastníka.“

Konečně odvolací soud s odkazem na § 2 odst. 1 a § 6 odst. 1 o. z. uvedl, že „pokud žalobce uzavřel smlouvu dva dny poté, co žalovaný nemovitosti koupil od předchozí vlastnice, aniž by vyčkal vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí ve prospěch žalobce, choval se proti obecným zásadám slušnosti a jeho tlak na žalovaného byl motivován až zvláštním způsobem“ (sic!).

Pokud pomíneme předchozí „argumentaci“ odvolacího soudu, je třeba se vyjádřit alespoň k poslední právě uvedené poznámce: pokud někdo jako kupující K uzavře smlouvu o převodu vlastnického práva k nemovité věci dva dny poté, co prodávající P tuto věc koupil od předchozího vlastníka, aniž by bylo vyčkáno vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí ve prospěch P (tedy dosud probíhá řízení o povolení vkladu vlastnického práva pro P do katas-

tru nemovitostí), v žádném případě se kupující K nechová proti „obecným zásadám slušnosti“. Jeho jednání je v tomto ohledu mravně zcela indiferentní. Je jen obtížně uvěřitelné, že odvolací soud byl schopen uvedený závěr vůbec vyslovit.

III. Dovolání a rozhodnutí NS

Proti rozhodnutí odvolacího soudu bylo podáno **dovolání**. Dovolatel vymezil přípustnost dovolání tím, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky, **zda „prodávající musí být vlastníkem předmětu koupě již v době uzavření kupní smlouvy, jejímž předmětem je úplatný převod nemovité věci zapsané ve veřejném seznamu, aby vzniklo platné právní jednání“**; při jejímž řešení se měl odvolací soud odchýlit od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

Dovolatel především odkázal na rozsudek NS ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2645/2012, a v něm obsažený právní názor, že prodávající nemusí být vlastníkem předmětu koupě (ať již věci movité, či nemovité) již v době uzavření kupní smlouvy, neboť rozhodující je, zda se jim stal v době, kdy má vlastnické právo k předmětu koupě přejít na kupujícího. **Dovolatel odvolacímu soudu, ale i soudu prvního stupně vytýká, že z jejich strany došlo k pochybení v tom směru, že:**

- a) nerozlišily mezi obligačními a věcněprávními účinky smluvního ujednání,
- b) na daný právní vztah aplikovaly normu, která na něj nedopadá,
- c) za rozhodný okamžik pro posouzení dobré víry žalobce považovaly nesprávně okamžik uzavření kupní smlouvy, ačkoliv podle § 984 odst. 1 věty druhé o. z. je třeba dobrou víru posuzovat k okamžiku podání návrhu na zápis vlastnického práva,
- d) ačkoliv se to z odůvodnění rozhodnutí výslovně nepodává, není vyloučeno, že soudy posuzovaly kupní smlouvu jako neplatnou pro počáteční nemožnost plnění; ovšem takováto rozhodovací praxe, kdy dříve soudy dovozovaly počáteční nemožnost plnění s ohledem např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 28 Cdo 2645/2012, neobstojí.

NS rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Nejprve uvedeme výtah z jeho odůvodnění: „V souzené věci však šlo především o posouzení, zda účastníky uzavřená kupní smlouva, k níž bylo přistoupeno v době, kdy žalovaný ještě nebyl vlastníkem předmětných pozemků, byla uzavřena platně (...).“

Esenciálním tedy bylo (...) posoudit aplikační dosah § 1760 o. z., který stanoví, že skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává.

Ust. § 1760 o. z. ovšem nelze interpretovat jinak, než jak vzniká, jak je konstruováno. Tj. že pokud v době uzavření smlouvy převodce vlastníkem převáděné nemovitosti (ještě) není (ale např. očekává, že se jejím vlastníkem stane, a bude tedy podle této smlouvy vůči nabyvateli plnit, tj. převede své vlastnické právo k nemovitosti na nabyvatele podle smluvního ujednání), pak sama tato okolnost neplatnost učiněného právního jednání nezpůsobuje. O zcela jinou situaci by se jednalo, pokud již

od samého počátku bude objektivně nemožné, aby převodce mohl splnit svůj závazek vůči nabyvateli, neboť podle § 580 odst. 2 o. z. (jeden z hlavních důvodů neplatnosti právního jednání) neplatné je právní jednání, pokud má být podle něho plněno něco nemožného.

K této problematice (k § 580 odst. 2 o. z.) se např. v komentářové literatuře mj. uvádí, že: „Základním obsahovým předpokladem právního jednání je vedle dovolenosti i možnost jeho realizace... Relevantní je proto počáteční nemožnost plnění, kterou se rozumí (obdobně jako u dodatečné nemožnosti), že plnění nemůže být poskytnuto dlužníkem, přestože by mohlo být poskytnuto třetí osobou (subjektivní nemožnost), nebo že nemůže být poskytnuto nikým (objektivní nemožnost). Nemožnost může mít faktické příčiny (jako např. že předmět kupní smlouvy byl zničen nebo hudebník ztratil v důsledku zranění způsobilost hrát na nástroj) nebo právní příčiny (např. poskytnutí určitého práva není právním řádem dovoleno – viz nedovolenost, či věc dlužníku již vlastnický nepatří.“ (...).

Pokud jde o judikaturu, již při výkladu právní úpravy účinné do 31. prosince 2013 Nejvyšší soud opakovaně dovedl, že předcházející-li obligační účinky kupní smlouvy účinkům věcněprávním (tj. nabytí vlastnictví kupujícími), prodávající nemusí být v době uzavření kupní smlouvy vlastníkem prodávané věci (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2016, sen. zn. 29 ICdo 42/2015, uveřejněný pod č. 33/2017 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, a rozhodnutí v něm citovaná).

Rovněž i dovolatelem opakovaně zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2645/2012 (pro poměry regulované mj. tehdejšími zákony č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v rozhodném znění), připomíná, že: „prodávající nemusí být vlastníkem předmětu koupě již v době uzavření kupní smlouvy; rozhodující je, zda se jím stal v době, kdy má vlastnické právo k předmětu koupě přejít na kupujícího. V době uzavření kupní smlouvy nemusí předmět koupě ještě ani existovat; lze sjednat kupní smlouvu, jejímž předmětem jsou věci, které teprve vzniknou... Vlastnictví koupené věci totiž nepřechází na kupujícího již pouhým uzavřením kupní smlouvy. Pro prodávajícího vyplývá z kupní smlouvy pouze závazek odevzdat předmět koupě kupujícímu a pro kupujícího závazek tento předmět převzít. Teprve převzetím movité věci či vkladem vlastnického práva k nemovitosti do katastru dochází k převodu vlastnictví...“

Podle § 1105 o. z. převede-li se vlastnické právo k nemovité věci zapsané ve veřejném seznamu, nabývá se věc do vlastnictví zápisem do takového seznamu.

Podle § 6 věty první a druhé zák. č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů, zápisy týkající se práv se do katastru provádějí vkladem, záznamem nebo poznámkou. Vklad je zápis do katastru, kterým se zapisují věcná práva, práva ujednaná jako věcná práva, nájem a pacht.

2 Tučně zvýraznili autoři.

3 K tomu viz např. J. Spáčil: Převod vlastnického práva tradicí a věcná smlouva, Časopis pro právní vědu a praxi č. 1/1993, str. 93 a násl.

4 Tak např. smlouva o modifikaci rozsahu SJM, která se týká existujících věcí, bude zpravidla „čistou“ smlouvou věcnou (dispoziční). Touto smlouvou se nezakládá žádná obligace, avšak žádná obligace se touto smlouvou ani neplní (k uzavření takové smlouvy se tedy nevyžaduje předchozí existence nějaké obligace).

Podle § 10 katastrálního zákona právní účinky zápisu nastávají k okamžiku, kdy návrh na zápis došel příslušnému katastrálnímu úřadu.

Podle § 12 katastrálního zákona vklad lze provést na základě pravomocného rozhodnutí katastrálního úřadu o jeho povolení.

Zatímco uzavřením kupní (věcné) smlouvy o převodu vlastnického práva k nemovitému majetku zapsanému v katastru nemovitostí jsou založeny příslušné obligační účinky, k věcněprávním účinkům této smlouvy, a tedy k nabytí vlastnického práva podle tohoto právního titulu, dojde až zápisem vkladu do katastru nemovitostí, a to na základě pravomocného rozhodnutí katastrálního úřadu o jeho povolení.

Jelikož právní účinky zápisu (v tomto případě vkladu podle uzavřené kupní smlouvy) nastávají k okamžiku, kdy návrh na zápis došel katastrálnímu úřadu o jeho povolení (tj. den podání vkladového návrhu), je **pro platnost kupní smlouvy určující, zda právě v daný okamžik podání vkladového návrhu je převádějícím vlastníkem převáženého nemovitého majetku (svědčí mu příslušný zápis vlastnického práva v katastru nemovitostí), nikoliv okolnost, že v době uzavření této kupní smlouvy vlastníkem těchto nemovitostí (z různých důvodů) ještě nebyl.**

V tomto smyslu a již v poměrech nové civilní úpravy Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2601/2016 (...) vyložil a odůvodnil právní názor (souznící s uplatněnou dovolací argumentací žalobce), že kupní smlouva není neplatná pro počáteční nemožnost plnění podle § 580 odst. 2 a § 588 o. z. jen proto, že prodávající nebyl ke dni jejího uzavření vlastníkem předmětu koupě.²

IV. Kritické zhodnocení

Rozhodnutí NS je problematické z více důvodů.

Za prvé, uvádí-li NS, že „(...) uzavřením kupní (věcné) smlouvy o převodu vlastnického práva k nemovitému majetku zapsanému v katastru nemovitostí jsou **založeny příslušné obligační účinky** (...)“, zjevně se tím dopouští terminologického zmatku. **Věcná smlouva** je totiž taková, která přímo vyvolává věcněprávní následky (nikoli tedy následky obligační), tedy taková, kterou se přímo působí na věcněprávní poměry.³ Věcná smlouva je zpravidla uzavírána za účelem splnění dřívější (již existující) obligační povinnosti, avšak nemusí tomu být vždy.⁴

Věcnou smlouvou však *de lege lata* není kupní smlouva o převodu vlastnického práva k nemovitosti evidované v katastru, neboť zde se pro nastoupení věcněprávních následků vyžaduje další akt (konkrétně zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí – srov. § 1105 o. z.); norma § 1105 o. z. je přitom kogentní. Uzavření kupní smlouvy tedy vede k založení pouhé obligace, tj. právního vztahu mezi prodávajícím a kupujícím, v němž stranám vznikají vzájemná relativní práva a povinnosti; žádný věcněprávní následek však samotným uzavřením takové smlouvy nevzniká.

Lze tedy shrnout takto: 1. věcná smlouva nevede k založení obligace (k založení obligačních účinků), nýbrž **působí přímo změnu věcněprávních poměrů; 2. kupní smlouva o převodu vlastnického práva k nemovitosti evidované v katastru nemovitostí je de lege lata smlouvou obligační,**

kteřá sama o sobě nepůsobí změnu ve věcných právech, přičemž uvedená úprava je kogentní.

Za druhé, NS uvádí, že „*Jelikož právní účinky zápisu (v tomto případě vkladu podle uzavřené kupní smlouvy) nastávají k okamžiku, kdy návrh na zápis došel katastrálnímu úřadu o jeho povolení (...), je pro platnost kupní smlouvy určující, zda právě v daný okamžik podání vkladového návrhu je převádějíci vlastníkem převáděného nemovitého majetku (...), nikoliv okolnost, že v době uzavření této kupní smlouvy vlastníkem (...), ještě nebyl.*“ Toto mínění je zjevně nesprávné. Pokud bychom měli interpretovat daný závěr doslovně, znamenalo by to, že není-li převodce vlastníkem nemovité věci k okamžiku uzavření smlouvy, je taková smlouva platná; nestane-li se však převodce vlastníkem do okamžiku podání návrhu na vklad, je již taková smlouva neplatná, tedy stává se k danému okamžiku neplatnou (otázkou je, zda *ex nunc* či *ex tunc* – k tomu viz i dále).

Je zjevné, že takový závěr je absurdní a v jasném rozporu s koncepcí neplatnosti obsaženou v o. z. Korektní závěr je naopak takový, že byla-li smlouva uzavřena platně, nemůže žádná následná skutečnost její platnost dodatečně zvrátit (ať již s účinky *ex nunc*, či *ex tunc*), ledaže by se jednalo o zvláštní zákonnou konstrukci. Příkladem takového přístupu,⁵ kdy původně platnému právnímu jednání zákon *ex post* odnímá platnost v důsledku později nastalé skutečnosti, je § 39 odst. 11 zák. č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, dle něhož „*Podá-li navrhovatel ohledně téže pohledávky a téhož předmětu dražby návrh na soudní výkon rozhodnutí, nelze smlouvu o provedení nedobrovolné dražby platně uzavřít, a byla-li již tato smlouva uzavřena, stává se podáním návrhu na soudní výkon rozhodnutí podaného za uvedených podmínek navrhovatelem neplatnou.*“ Žádné takové zvláštní pravidlo však zákon ve vztahu ke zde projednávanému případu neobsahuje.

NS se v citovaném rozhodnutí snažil řešit vztah § 1760 a § 580 odst. 2 o. z. Pokud se totiž převodce zavazuje k převodu vlastnického práva, které mu nenáleží, pak lze uvažovat o tom, zda nenastává počáteční nemožnost plnění, se kterou zákon spojuje absolutní neplatnost (srov. § 580 odst. 2, § 588 o. z.). Tuto počáteční nemožnost posuzujeme z časového horizontu uzavření smlouvy. Ptáme se tedy, zda v době uzavření smlouvy bylo předvídatelné, že plnění podle ní bude možné v době, kdy má být podle smlouvy plněno. Může-li dlužník v době od splnitelnosti do splatnosti splnit svůj dluh, pak není jeho plnění nemožné. Předpokládaná splatnost povinnosti převodce však není nejzazším okamžikem, ke kterému lze možnost plnění posuzovat. K tomu, aby plnění nebylo nemožné, postačuje, aby bylo možné plnit i v určité době po (předpokládané) splatnosti, a to do doby, kdy lze ještě mít za to, že věřitel bude mít na plnění hospodářský zájem. Plnění je tedy nemožné ve smyslu § 580 odst. 2 o. z., je-li v době uzavření smlouvy předvídatelné, že od splnitelnosti dluhu do doby po splatnosti, kdy lze ještě předpokládat zájem věřitele na plnění, bude dlužníkovi bránit ve splnění dluhu nepřekonatelná překážka.⁶ Touto překážkou může být i absence vlastnického oprávnění převodce.

Pokud tedy v době uzavření převodní smlouvy převodce není vlastníkem, avšak lze předpokládat, že může vlastnické prá-

vo ještě nabýt do doby, kdy nabyvatel má hospodářský zájem na plnění, nejde o počáteční nemožnost plnění.

V posuzovaném případě bylo v době uzavření druhé kupní smlouvy velmi dobře předvídatelné, že prodávající bude moci získat vlastnické právo k prodávané nemovitosti – vždyť již měl uzavřenou nabývací smlouvu s jejím vlastníkem (první kupní smlouvu) a nabytí vlastnického práva záviselo jen na jeho vlastní aktivitě (podání návrhu na vklad vlastnického práva). Ostatně prodávající se skutečně vlastníkem převáděné nemovitosti za měsíc a půl stal. V tomto případě tedy problém počáteční nemožnosti plnění ve smyslu § 580 o. z. vůbec nenastal.

NS tedy při posuzování počáteční nemožnosti plnění **pochybil ve dvou směrech. Jednak při samotném posouzení nemožnosti plnění; jednak nemožnost plnění neposuzoval z časového horizontu uzavření smlouvy, tj. jak se k tomuto okamžiku jevila možnost splnění.**

Z výše uvedeného plyne, že je zcela irelevantní, kdy byl podán návrh na vklad vlastnického práva na základě druhé kupní smlouvy. Pokud by byl podán před tím, než se stal převodce vlastníkem převáděné nemovitosti (než byl podán návrh na vklad vlastnického práva na základě první kupní smlouvy), nepůsobilo by to neplatnost smlouvy, nýbrž by pouze došlo k zamítnutí návrhu na vklad. Bylo-li by ve výše uvedeném smyslu nabytí vlastnického práva převodcem stále možné, bylo by samozřejmě poté možné podat nový návrh na vklad vlastnického práva, kterému by již absence dispozičního oprávnění nestála v cestě.

Lze tedy shrnout, že **dojde-li k uzavření smlouvy o převodu nemovité věci evidované v katastru nemovitostí, která převodci nepatří, avšak je rozumně předvídatelné, že prodávající si ještě v době, kdy kupující bude mít hospodářský zájem na předmětu koupě, vlastnické právo k této věci opatří, nepůsobuje tato skutečnost neplatnost smlouvy pro počáteční nemožnost plnění.**

Pro úplnost však uvádíme i navazující aspekty, které zde sice nejsou bezprostředně relevantní, avšak s posouzením počáteční nemožnosti úzce souvisí; jsou spojené s **významem § 1760 o. z.** Podle tohoto ustanovení platí, že „*Skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává.*“ Na význam tohoto ustanovení, zejména jeho vztah k úpravě počáteční nemožnosti plnění ve smyslu § 580 odst. 2 o. z., **lze pohlížet dvojím způsobem.**

První pojetí vychází z toho, že zákonodárce chtěl jen reagovat na dřívější soudní praxi, podle které již jen sama okolnost, že osoba, která se smluvně zavázala k dispozi-

5 Stranou ponecháváme konstrukci dovolání se (relativní) neplatnosti právního jednání s účinky *ex tunc*. Zde je navíc částí literatury zastáván názor, že takové právní jednání je neplatné od počátku, s tím, že k neplatnosti lze přihlídnout pouze na námitku oprávněného.

6 Srov. Melzer, Piechowiczová in F. Melzer, P. Těgl a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek III. § 419–654, 1. vydání, Leges, Praha 2014, komentář k § 580, m. č. 88 a násl. Oproti v této glose uváděnému závěru se v citovaném zdroji vychází z toho, že nemožnost musí existovat v době splatnosti (dospělosti), případně v době, kdy ještě věřitel má na plnění zájem. Přesnější je však vycházet již z okamžiku splnitelnosti dluhu, tj. z okamžiku, kdy je dlužník již oprávněn splnit dluh a věřitel by se odmítnutím plnění dostal do prodlení. Je-li totiž plnění možné v době splnitelnosti, pak není nemožné, byť by bylo zřejmé, že v době splatnosti již nemožné bude.

ci s právem, jehož nebyla nositelem, vedla k neplatnosti této smlouvy. Soudy tedy musí pečlivě zkoumat skutečné důvody neplatnosti, a to včetně počáteční nemožnosti plnění ve výše uvedeném smyslu. **Podle tohoto pojetí by tedy v případě počáteční nemožnosti plnění, která by se zakládala na trvalé absenci dispozičního oprávnění ve výše uvedeném smyslu, nastala neplatnost smlouvy.** Jednalo by se o případy, kdy je od počátku jasné, že si převodce v rozhodující době nebude moci vlastnické právo opatřit; jinými slovy, k okamžiku uzavření smlouvy není možnost obstarání si dispozičního oprávnění s relevantní pravděpodobností předvídatelná. Trvalá nemožnost plnění by již byla další okolností vedle absence dispozičního oprávnění, a proto by v tomto případě neplatnost nenastala jen na základě samotné absence dispozičního oprávnění v době uzavření smlouvy, nýbrž na základě počáteční nemožnosti plnění. Při tomto pojetí by § 1760 o. z. neměl svébytný normativní význam, nýbrž by se jednalo o určité upozornění zákonodárce, které reaguje na předchozí rozhodovací praxi soudů.

Druhé pojetí vychází z toho, že § 1760 o. z. má svébytný normativní význam spočívající v tom, že jde o *lex specialis* vůči § 580 odst. 2 o. z. Byť nastaly výše uvedené podmínky počáteční nemožnosti plnění, se kterými zákon spojuje absolutní neplatnost, podle tohoto druhého pojetí se uplatní § 1760 o. z., který speciálně normuje, že neplatnost nenastává.⁷ Důvod takového řešení je velmi prozaický. Pokud by se smlouva stala neplatnou, pak by byla neplatná i její vedlejší ujednání, včetně např. těch, která zakládají různé sekundární povinnosti (např. ujednání o smluvní pokutě, náhradě škody atd.). Smyslem § 1760 o. z. při tomto druhém pojetí je zachovat platnost právě těchto ujednání. Přitom je zřejmé, že nelze po dlužníkovi vymáhat plnění, které vymoci nelze, protože je nemožné. Proto **je třeba aplikovat pravidla o následné nemožnosti plnění** (§ 2006 o. z.), která daný problém řeší, avšak nepůsobí neplatnost smlouvy. Povinnost k plnění pak zanikne, resp. nikdy nevznikne, avšak nebrání to vzniku sekundárních povinností opírajících se o platnou smlouvu.

Podle tohoto druhého výkladu § 1760 o. z. zákon rozlišuje dvě kategorie počáteční nemožnosti plnění. Jednou je počáteční nemožnost plnění založená na absenci dispozičního oprávnění, druhou skupinu vytváří všechny ostatní případy. Pro první skupinu zákon normuje, že smlouva neplatná není, zatímco u druhé nastává absolutní neplatnost. Je zřejmé, že pro takové rozlišení neexistuje rozumný důvod. Podle druhého pojetí však obecná konstrukce § 580 odst. 2 o. z. nenáležitě zasahuje do autonomie vůle stran, když bez přiměřeného důvodu pozbývají platnosti i vedlejší smluvní ujednání.⁸ Ust. § 1760 o. z. umožňuje tuto nepřiměřenou úpravu prolomit, byť jen pro omezený okruh případů, tj. případů počáteční nemožnosti, která se zakládá na absenci dispozičního oprávnění. Projevuje se zde též zásada uvedená v § 574 o. z., podle které je třeba na právní jednání hledět spíše jako na platné než jako na neplatné. Princip autonomie vůle tak legitimizuje i hodnotovou kolizi, která nastává s § 580 odst. 2 o. z. Z hlediska základních principů soukromého práva je snesitelnější, je-li i přes existenci hodnotového rozporu alespoň v některých případech chráněna autonomie vůle, než hodnotově jednotné řešení počáteční nemožnosti plnění, které se však celkově více protíví těmto základním principům.

Jak však bylo uvedeno, uvedená kontroverze nemá vliv na řešení projednávaného případu, protože zde nebyly podmínky počáteční nemožnosti plnění vůbec splněny. Jde však o důležitou problematiku smluvního práva, a proto má smysl na ni i touto cestou upozornit.

Názor NS o „*dodatečné neplatnosti*“ kupní smlouvy však vytváří ještě některé další problematické otázky – zejména otázku, zda má taková „*dodatečná neplatnost*“ účinky *ex nunc*, nebo *ex tunc*. Tuto otázku však NS v daném rozhodnutí nejen neřeší, ale dokonce ji ani nezmiňuje. Jiným absurdním důsledkem uvedeného názoru by bylo založení extrémní právní nejistoty. V mezidobí od uzavření smlouvy do okamžiku plnění by totiž nebylo jasné, zda původně platný právní titul zůstane v platnosti i nadále.

V. Závěr

Z výše uvedeného plyne, že **citovaný rozsudek NS není v řešených aspektech správný, neboť je v rozporu s jasnými konstrukcemi obsaženými v o. z., jakož i s ustálenými závěry právní nauky** (jak domácí, tak i zahraniční). Při nejbližší vhodné příležitosti by proto bylo vhodné přistoupit k jeho přehodnocení.

✿ Autory komentáře jsou doc. JUDr. PETR TĚGL, Ph.D., a doc. JUDr. FILIP MELZER, LL.M., Ph.D. Oba jsou advokáty a současně působí na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

⁷ Tamtéž, komentář k § 580, m. č. 63.

⁸ Ostatně ze stejného důvodu např. novelizace německého BGB v roce 2002 vedla k opuštění koncepce počáteční nemožnosti, která působí neplatnost. Srov. § 275 odst. 4, § 311a BGB.

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhyji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

Pavel Borčevský:

Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Praha 2021, 382 stran, 490 Kč.

Autorem této nové učebnice – *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích* – je JUDr. Pavel Borčevský, Ph.D., právník a akademický pracovník Katedry trestního práva Fakulty bezpečnostně právní Policejní akademie České republiky v Praze.

Je nepochybné, že o problematice obecné části trestního práva hmotného by bylo možné napsat nespočet stran, resp. sepsat snad několik učebnic na pokračování. S uváženou skutečností se však autor recenzované učebnice vypořádal výborně a představovaná publikace je v tomto ohledu jedinečná.

Učebnice, čítající dohromady skoro 400 stran, poskytuje **ucelený, velmi dobře systematizovaný výklad obecné části trestního zákoníku, tedy jak základů trestní odpovědnosti, tak problematiky sankcionování**. Stranou přitom neponechává samozřejmě ani trestní odpovědnost mládeže a právnických osob.

Osnova učebnice je velmi dobře strukturovaná. Jako taková je uvozena předmluvou doc. JUDr. Eduarda Bruny, Ph.D., a poté již následuje celkem osmnáct kapitol: 1. Pojem a předmět trestního práva, 2. Skutková podstata trestného činu, 3. Trestný čin, 4. Objekt trestného činu, 5. Objektivní stránka trestného činu, 6. Subjekt trestného činu, 7. Subjektivní stránka trestného činu, 8. Omyl v trestním právu, 9. Okolnosti vylučující protiprávnost, 10. Vývojová stadia trestného činu, 11. Spolupachatelství, účastenství a další formy trestné součinnosti, 12. Podstata souběhu trestných činů, 13. Zánik trestní odpovědnosti pachatele, 14. Trestněprávní sankce a jejich ukládání, 15. Systém a druhy trestů, 16. Ochranná opatření, 17. Trestní právo mladistvých a 18. Trestní právo právnických osob. Uvedené kapitoly jsou pak dále přehledně rozděleny na jednotlivé podkapitoly.

Co je přitom nutné na tomto místě zejména vyzdvihnout a čím se tato

učebnice odlišuje od jiných učebnic trestního práva, je to, že pokud jde o formu výkladu, zvolil autor vsutku originální. Učebnice je totiž psána způsobem otázek a na nich navazujících odpovědí. To může čtenářům této knihy poskytnout jednak lepší možnost zapamatování si a uchopení probírané materie, jednak mohou shodně či obdobným způsobem vystavěné otázky, které jsou čtenáři v učebnici předstírány, zaznít především v průběhu zkoušky z trestního práva hmotného.

Současně s tím je učebnice psána skutečně jasně a srozumitelně. Rozhodně se přitom však nejedná o popisný, bezduchý, teoretický výklad; autor svůj výklad v učebnici uchopil velmi vhodně a ve spojení s výše uvedeným je učebnice psána velmi pěkným, živým způsobem.

Tato učebnice je pak na mnoha místech také vhodně prakticky orientována – srov. např. 2. kapitolu – Skutková podstata trestného činu, podkapitolu 2.1 – *Proč je pro praxi pojem skutková podstata důležitý?* anebo 3. kapitolu – Trestný čin, podkapitolu 3.4 – *Jaký je praktický význam kategorizace trestných činů?* Pokud jde o studenty, kteří se budou z této učebnice připravovat na zkoušku z trestního práva hmotného, pak jistě ocení, že to, co se snaží momentálně, mnohdy bolestně memorovat a pochopit, se jim bude hodit též v jejich budoucí praxi.

Na tomto místě je však nutné současně upozornit na to, že ačkoli je publikace určena především vysokoškolským studentům právních oborů, využít ji jednoznačně mohou také studenti oborů neprávních a rovněž zástupci trestněprávní praxe, tedy advokáti, policisté, státní zástupci, soudci anebo

úředníci Probační a mediační služby.

V neposlední řadě je nutné na této učebnici ocenit také skutečnost, že je prolnuta **dlouhou řadou praktických příkladů, a to ve spojení se skutečně aktuální, relevantní judikaturou**. Autor tedy v knize rozebírá nejen současnou právní úpravu, ale velmi vhodně také skutečnou aplikační praxi.

Recenzovanou učebnici lze tedy hodnotit jako učebnici mimořádně kvalitní. Tato kniha rozšiřuje reálně ne příliš širokou nabídku aktuálních učebnic trestního práva hmotného; i spolu se vším dříve uvedeným ji tak na trhu knih stejného či obdobného charakteru velmi vítám.

Závěrem tak nezbyvá nic jiného než doufat v pokračování této zdařilé publikace, tentokrát na téma trestního práva procesního.¹

♣ JUDr. ALENA TIBITANZLOVÁ, advokátka a akademický pracovník na Katedře trestního práva Fakulty bezpečnostně právní Policejní akademie České republiky v Praze

Jan Mach:

Lékařské procesy v Čechách a na Moravě na přelomu tisíciletí

Galén, Praha 2021, 302 stran, 490 Kč.

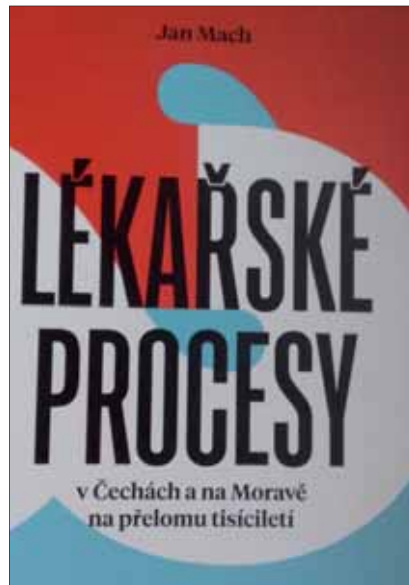
Ještě v loňském roce vyšla kniha JUDr. Jana Macha, šéfa právní kanceláře České lékařské komory. Autor se v ní dělí s lékařskou veřejností o své poznatky a zkušenosti ze třicetileté praxe zastupování zdravotnických organizací a lékařů ve stovkách soudních procesů, a to jak občanskoprávních, tak i trestních.

Knihy je velmi aktuální, protože žijeme v době, kdy počet žalob pacientů na lékaře a zdravotnická zařízení stále roste. I když současná medicína není všemocná a nemůže ve všech případech splnit očekávání pacientů či jejich příbuzných, má každý občan prá-

¹ Tato recenze je výstupem vědeckovýzkumného úkolu *Možnosti využití nových technologií s důrazem na zefektivnění a urychlení činnosti orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů, subúkolu Základy trestní odpovědnosti s akcentem na zavádění nových postupů a technologií do trestního řízení*, řešeného na Policejní akademii České republiky v Praze.

vo obrátit se na soud, pokud má pocit, že mu nebyla poskytnuta odpovídající léčba nebo že lékaři pochybili. Na to musejí být zdravotníci i zdravotnická zařízení připraveni.

Autor knihu rozdělil na dvě části. V první popisuje případy z advokátní praxe, kdy obhajoval lékaře či zdravotnické zařízení. Po výstižném vyličení 20 samostatných kauz včetně závěrů znalců a postupu soudů uvádí poznatky vhodné zejména pro aktivní znalce. Mohu přínos této publikace ocenit, protože sám působím v posledních 20 letech jako znalec. Ze své praxe vím, že znalectví neznamená jen vyčíslení finanční náhrady či posouzení postupu lékařů, ale často jde i o velmi sofistikovanou odbornou polemiku. V nemalém procentu případů je znalec také žádán o výpověď u soudu. Musí srozumitelně vyložit soudcům často složité odborné problémy, uhájit své stanovisko a obstát při často tvrdém soudním jednání.

Do druhé části knihy autor zařadil zajímavé lékařské procesy, které prošly judikaturou Nejvyššího soudu České republiky či Ústavního soudu a jsou veřejně přístupné. Velký přínos těchto ná-

lezů spočítá v tom, že ukazují obecné vývoody, které vyplývají z jednotlivých vyřešených kauz.

Knihy si klade za cíl poučit čtenáře o současné zdravotnické legislativě. Ale také – a to považuji za velmi důležité – na jednotlivých zdokumentovaných případech ukázat na problematiku z několika úhlů, včetně např. kvalifikovaných postřehů ze soudních jednání či rozboru přístupu některých znalců při hodnocení konkrétního diagnosticko-terapeutického postupu.

✦ prof. MUDr. MIROSLAV RYSKA, CSc.,
náměstek ředitele Ústřední vojenské
nemocnice pro vědu a výzkum, emeritní
přednosta Chirurgické kliniky 2. lékařské
fakulty UK a ÚVN

SLEDUJTE VŠECHNA INFORMAČNÍ MÉDIA ČAK A NEUNIKNE VÁM NIC PODSTATNÉHO Z DĚNÍ V KOMOŘE, V ADVOKACII ANI V CELÉM JUSTIČNÍM SVĚTĚ

ADVOKÁTNÍ DENÍK

• www.advokatnidenik.cz

• TWITTER ČAK @CAK_cz

• LinkedIn ČAK –
Česká advokátní komora

• FLASH NEWS

• NEWS ČAK

• www.cak.cz

Z kárné praxe

Porušení povinnosti mlčenlivosti

§ 16 odst. 2 věta před středníkem zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Etického kodexu

§ 21 odst. 1 zákona o advokacii

čl. 4 odst. 3 a čl. 6 odst. 4 Etického kodexu

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 20. 7. 2021, jímž byla schválena dohoda o kárném provinění a kárném opatření, uzavřená dne 20. 7. 2021 mezi kárně obviněným a zástupcem kárného žalobce a shodná s výrokem rozhodnutí, sp. zn. K 72/2020

Advokát JUDr. M. L. se dopustil kárného provinění tím, že poté, co na základě plné moci udělené mu klientem J. Ž. převzal jeho obhajobu v trestní věci vedené Okresním soudem v R. pro zločin pohlavního zneužití, a poté s klientem uzavřel dohodu o odměně advokáta za poskytování právních služeb, která obsahovala i ručitelský závazek paní S. B. k uspokojení nároku kárně obviněného na úhradu odměny za poskytnuté právní služby J. Ž. v případě, že jím nebude uhrazen,

1. zaslal S. B. ze své e-mailové adresy na její e-mail
 - hypertextový odkaz umožňující S. B. seznámit se s celým obsahem trestního spisu J. Ž. vedeného v přípravném řízení trestním,
 - vyzoomění o podání obžaloby na J. Ž.,
 - obžalobu státní zástupkyně OSZ v R. na J. Ž. a vyzoomění o konání hlavního líčení,
 - odsuzující rozsudek Okresního soudu v R. vyhlášený v trestní věci J. Ž., a
 - vyúčtování odměny za právní služby poskytnuté J. Ž. v jeho trestní věci, obsahující rozpis všech úkonů právní služby vykonaných při obhajobě J. Ž.,
 - podal u Okresního soudu v N. proti J. Ž. a S. B. jakožto solidárním dlužníkům návrh na vydání elektronického platebního rozkazu na zaplacení částky 24 871 Kč s pří-

slušenstvím coby neuhrazené odměny za právní služby poskytnuté J. Ž. v jeho trestní věci, v němž uvedl rozpis všech úkonů právní služby vykonaných při obhajobě J. Ž., na základě kterého soud elektronický platební rozkaz vydal,

to vše, aniž byl klientem J. Ž. písemně zbaven povinnosti mlčenlivosti advokáta;

2. zaslal ze své e-mailové adresy na e-mailovou adresu užívanou S. B. výzvu k úhradě odměny za poskytnuté právní služby J. Ž., v níž, mimo jiné, uvedl:

„... Pakliže dluh neuhradíte, učiním následující kroky, které vás a přitele pravděpodobně zničí.

1. *Nechám na vás nařídít exekuci pro vymožení předmětného dluhu. Vzhledem k tomu, že jste v oddlužení, představuje nařízení exekuce automaticky zrušení oddlužení a obnovení veškerých stávajících dluhů. A je celkem jedno, že za sebou máte již 4,5 roku oddlužení. Jakmile se soud nebo správce dozví, že jste znovu v exekuci, tak skončíte a oddlužení vám nebude umožněno.*

2. *Podám na vás a přitele trestní oznámení pro podvod, neboť jsem přesvědčený, že jste mě podvedli. Váš přítel je v podmínce, a pokud policie vyhodnotí mé oznámení jako důvodné, bude se to považovat za porušení podmínky a přítel pravděpodobně nastoupí k výkonu trestu, jenž mu byl uložen Okresním soudem v R. za pohlavní zneužití dítěte, do vězení. To, že pachatelé trestné činnosti spáchané na dítěti to ve vězení nemají vůbec jednoduché, nemá cenu zvlášť rozebírat...“ a dále: „...Zaplaťte a už o mně nikdy v životě neuslyšíte. Pokud tak neučiníte, věřte, že tohoto neuváženého přístupu budete litovat ještě hodně dlouho...“;*

3. učinil u Policie České republiky oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že mohl být J. Ž. spáchan trestný čin podvodu, v němž uvedl, že na J. Ž. je vedeno od roku 2017 několik exekucí, a k němuž, mimo jiné, přiložil dohodu o odměně advokáta za poskytování právních služeb, fakturu, kterou vyúčtoval odměnu za poskytnuté právní služby J. Ž. v jeho trestní věci, obsahující rozpis úkonů právní služby J. Ž., trestní rozsudek Okresního soudu v R. a výpis z centrální evidence exekucí vedených proti J. Ž.

Kárné opatření – pokuta 50 000 Kč.

Nečinnost advokáta, neinformování klienta, nevydání dokumentace po skončení věci

§ 16 odst. 1, 2 zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1, čl. 9 odst. 1, 4 a čl. 10 odst. 4 Etického kodexu

Kárný příkaz kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 13. 9. 2021, sp. zn. K 51/2021

Kárně obviněná Mgr. Ž. B., advokátka, se dopustila kárného provinění tím, že poté, co převzala právní zastou-

pení žalobkyně, paní Ing. R. W., v řízení vedeném u Okresního soudu v O., i přes opakované urgencye soudu nereagovala žádným relevantním způsobem na námítky žalovaného a nedoložila soudu doplnění rozhodujících skutečností, paní Ing. R. W. neinformovala o nařízení jednání ani o doručení rozsudku Okresního soudu v O., kterým byla paní Ing. R. W. uložena povinnost zaplatit na náhradě nákladů řízení částku ve výši 139 866 Kč, proti rozsudku Okresního soudu v O. nepodala odvolání a po odvolání plné moci nereagovala na výzvu paní Ing. R. W. ani na výzvu jejího právního zástupce, a nejméně do 18. 12. 2020 nezaslala řádné vyúčtování poskytnuté právní služby a ani žádné, pro věc významné písemnosti.

Kárné opatření – pokuta 150 000 Kč.

Spolupráce s osobami, které neoprávněně nabízejí právní služby, nabídka právních služeb v rozporu s pravidly

§ 16 odst. 2 věta před středníkem zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Etického kodexu

čl. 5 odst. 2, čl. 32 odst. 2 věty první Etického kodexu

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 12. 8. 2021, jímž byla schválena dohoda o kárném provinění a kárném opatření, uzavřená téhož dne mezi kárně obviněným a zástupcem kárného žalobce a shodná s výrokem rozhodnutí, sp. zn. K 18/2021

Advokát Mgr. M. S. se dopustil kárného provinění tím, že uzavřel se společností P. c. o., s. r. o. (dále jen „společnost“),

jejímž jednatelem byl v té době advokátní koncipient kárně obviněného JUDr. M. K., dohodu o úhradě právních služeb, v jejímž článku I. společnost prohlašuje, že se „zabývá činností směřující k uplatnění a úhradě nároků klienta na náhradu škody vzniklých v souvislosti s jejich škodnou událostí“, a na základě které se společnost zavazuje uhradit kárně obviněnému odměnu za právní služby poskytované kárně obviněným klientům společnosti, přičemž společnost na svých internetových stránkách nabízí poskytování právních služeb v podobě zajišťování odškodňování pracovních úrazů a dopravních nehod, a následně společnost uzavřela příkazní smlouvu s panem J. V., kterou se v článku II. odst. 1 zavázala vyvíjet pro J. V. činnost směřující k uplatnění a úhradě všech nároků J. V. na náhradu škody vzniklých mu v souvislosti s jeho pracovním úrazem a předložila mu k podpisu plnou moc k jeho zastupování v této věci kárně obviněným, kterou kárně obviněnému udělil a kárně obviněný ji přijal a J. V. zastupoval.

Kárné opatření – pokuta 20 000 Kč.

Nečinnost, nevydání dokladů po skončení věci

§ 16 odst. 1, 2 zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1, 2 a čl. 9 odst. 1, 4 Etického kodexu

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 29. 9. 2021, sp. zn. K 117/2020

Kárně obviněný Mgr. P. S., advokát, se dopustil kárného provinění tím, že poté, co mu M. S. udělil plnou moc k zastupování jeho osoby a jeho nezletilé dcery Z. Z. S. v řízení o náhradě škody způsobené při výkonu veřejné moci nesprávným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a v řízení proti Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR, žaloby na náhradu škody nepodal, na urgencye M. S. nereagoval a nereagoval na žádost M. S. o vydání všech pro jeho věc významných písemností.

Kárné opatření – pokuta 70 000 Kč.

Jestliže u kárně obviněného nastala nepředvídatelná a jím nezpůsobená překážka až v závěru dne 27. září nebo v průběhu dne 28. září 2021, pro kterou kárně obviněný žádal o odročení jednání nařízeného na den 29. září, bylo podle ust. § 16 odst. 3 advokátního kárného řádu povinností kárně obviněného nabídnout o tom kárnému senátu věrohodný důkaz, a tím svou žádost řádně odůvodnit. Protože se kárně obviněný ve své věci až dosud ani stručně nevyjádřil (k tomu byl vyzván dopisem předsedy kárné komise), zhodnotil kárný senát jeho žádost o odročení jednání jen jako taktický prostředek odpovídající jeho dosavadnímu přístupu ke kárnému řízení, učiněný s cílem kárné řízení bezdůvodně prodlužovat. Z uvedených důvodů proto předseda kárného senátu o odročení jednání nerozhodl a postupoval podle § 16 odst. 2 advokátního kárného řádu tak, že kárný senát jednal v nepřítomnosti kárně obviněného.

Z listinných důkazů předložených stěžovatelem, které

kárný žalobce navrhl provést, bylo spolehlivě prokázáno, že kárně obviněný porušil kárnou žalobou vytýkaná ustanovení obecně závazného i stavovského právního předpisu. Ani k jedné z listin relevantních v právní věci stěžovatele (uplatnění nároku na náhradu škody vůči orgánu veřejné moci – státu, žaloby na náhradu škody proti orgánu veřejné moci – státu) kárně obviněný stěžovateli – svému klientovi nepředal žádný důkaz potvrzující, že nároky byly u příslušných orgánů veřejné moci uplatněny, např. kopie doručky datové zprávy odeslané datovou schránkou příslušnému adresátovi. V případě listin, jimiž jsou žaloby na náhradu škody proti státu – Ministerstvu spravedlnosti ČR a Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR, se navíc *prima facie* ani nejedná o hotový sepis podání, nýbrž o koncept právního podání dosud neobsahující ani datum, ani podpis advokáta (zástupce klienta).

Kárně obviněný využil svého práva nevypovídat, a jak výše uvedeno, ani jednou se ke svým kárným proviněním nevyjádřil. Nelze však přehlédnout, i když to není předmětem kárné žaloby, že zvoleným způsobem vlastní obhajoby *tacet* však kárně obviněný porušil svou zákonnou povinnost podle § 46 odst. 4 zákona o advokacii, tedy předložit členům Kontrolní rady ČAK veškeré jimi požadované písemnosti nebo dokumenty vzniklé v souvislosti s poskytováním právních služeb, aby Kontrolní rada ČAK jako kompetentní orgán k dohledu nad dodržováním zákona o advokacii mohla prověřit oprávněnost stížnosti stěžovatele M. S. (klienta kárně obviněného).

Za stavu advokátova (kárně obviněného) trvalého mlčení v kárném řízení, kdy ani stížnost stěžovatele, ani tvrzení proti němu obsažená v kárné žalobě kárně obviněný nikdy nepopřel, a u vědomí faktu, že negativní tvrzení o nesplnění pokynů klienta mohl kárně obviněný spolehlivě vyvrátit předložením důkazu o splnění, což

neučinil, má kárný senát oprávněnost stížnosti stěžovatele a důvodnost kárné žaloby za prokázané.

Chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny, při výkonu advokacie jednat čestně a svědomitě, přitom využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné, jsou základní a zcela zásadní zákonné povinnosti advokáta. Právě jejich striktní dodržování vytváří všeobecný a profesně chtěný obraz důstojnosti a vážnosti advokátního stavu. Proto kontrolní a kárné orgány České advokátní komory na jejich dodržování lpí. To se projevuje především vedením kárných řízení, v nichž jsou kárně obvinění advokáti voláni k odpovědnosti z vlastního jednání, jímž své profesní povinnosti porušili.

Informační povinnost advokáta vůči klientovi, jak je stanovena v pravidle čl. 9 odst. 1. Etického kodexu, je jednou z nejdůležitějších profesních povinností advokáta, neboť její řádné plnění se přímo odráží ve vzájemné **důvěře** – *conditio sine qua non* vztahu mezi klientem a advokátem. Každé opodstatněné ukončení vztahu s advokátem, které klient učiní z důvodu ztráty důvěry v advokáta, v konečném důsledku vrhá temný stín na celý advokátní stav proto, že každé takové porušení Pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže, jehož se advokát dopustí, je útokem z vlastních řad na důstojnost a vážnost advokátního stavu; není pochyb, že na tom česká advokacie nemá ani v nejmenším žádný zájem. Proto každé porušení této informační povinnosti advokáta, které bylo orgány ČAK advokátovi prokázáno, nemůže pro něho zůstat bez právních následků projevených v kárném řízení.

✿ Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ,
vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

Odešel mostecký advokát JUDr. Radek Odvárka

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

s hlubokým zármutkem jsme nuceni Vám všem oznámit, že dne 3. 1. 2022 navždy odešel a náhle opustil svoje nejbližší náš kolega, vážený pan JUDr. Radek Odvárka, advokát se sídlem v Mostě. Prosíme všechny, kdo jste jej znali, uctěte v tichosti v soukromí jeho památku, když z tohoto světa odešel jeden z nejhodnějších, nejčestnějších a nejpracovitějších lidí, které jsme měli čest profesně i osobně znát.

Byl to pracovitý a čestný člověk, který svoji práci advokáta rozuměl a vykonával ji s maximálním nasazením a plnou odpovědností a vždy se snažil pomoci každému, kdo se na něj s prosbou o pomoc obrátil. Každé slovo, které komukoliv dal, vždy dodržel, a jeho životním krédem bylo respektování základních lidských životních hodnot, úcta k druhému člověku a zachovávání principů svobody, demokracie a právního státu. Zemřel nesmírně milován svými nejbližšími.

Čest jeho památce!

JUDr. Markéta Soukupová a spol.
advokáti z Mostu

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty v době pandemie

Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,

SEMINÁŘE NA NEJBLIŽŠÍ OBDOBÍ plánujeme v PREZENČNÍ I ONLINE PODOBĚ.

Pozvánky a registrace na ně jsou již uveřejněny na webových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz a MŮŽETE SE NA NĚ PŘIHLAŠOVAT – viz levé menu nazvané Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

Pozvánky na pozdější semináře budeme zveřejňovat postupně a přihlašovat se na ně bude možné asi jeden až dva měsíce před jejich konáním.

V Praze se prezenční akce konají na nové adrese Vzdělávacího a školicího střediska ČAK: Myslíkova 258/8, Praha 2 - Nové Město, a v Brně buď v sídle pobočky ČAK na nám. Svobody 84/15, nebo v sále veřejného ochránce práv, Údolní 39.

Vzhledem k nadále nejisté situaci sledujte, prosím, kvůli nejaktuálnějším informacím webové stránky Komory i každoměsíční newslettery ČAK.

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK v Praze

ve čtvrtek 24. února 2022

Exekuce po velkých novelách z roku 2020 a 2021

Lektorka: JUDr. Martina Kasíková, předsedkyně odvolacího senátu Krajského soudu v Praze

ve čtvrtek 17. března 2021

Jak posílit psychickou odolnost a získat nadhled v práci i v životě advokáta

Lektor: PhDr. Miloslav Hrubý, psycholog, kouč, mediátor

ve čtvrtek 3. března 2022

Medicínské právo – vybrané otázky

Lektor: JUDr. Petr Vojtek, předseda senátu Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 31. března 2022

Péče řádného hospodáře (nejen) pohledem judikatury

Lektor: JUDr. Petr Šuk, místopředseda Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 7. dubna 2022

Masterclass pro advokáty

Lektoři: JUDr. Martina Doležalová, Ph.D., advokátka a zapsaný mediátor, vedoucí sekce ADR na ČAK
 JUDr. Hana Lenghartová, advokát a zapsaný mediátor, členka ADR sekce na ČAK
 PhDr. Miloslav Hrubý, psycholog, kouč, mediátor

ve čtvrtek 5. května 2022

Změny zákoníku práce v r. 2022, pracovní právo v době covidové, poučení z aktuální pracovněprávní judikatury

Lektor: JUDr. Dominik Brůha, advokát se specializací na pracovní právo a právo ve zdravotnictví

ve čtvrtek 28. dubna 2022

Katastr nemovitostí aktuálně, prakticky a v souvislostech

Lektorka: JUDr. Daniela Šustrová, LL.M., ředitelka kanceláře ředitele Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu

ve čtvrtek 12. května 2022

Advokátní psychohygiena 3 (paměťové techniky)

Lektorka: Mgr. et Mgr. Alicja Leix, Ph.D., psycholožka

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK v Brně

ve čtvrtek 17. února 2022

Řízení o opravných prostředcích odvolání a dovolání

Přednáší: JUDr. Karel Svoboda, Ph.D., předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 10. března 2022

Aktuální problémy exekučního řízení po rozsáhlých novelizacích exekučního práva

Přednáší: JUDr. Martina Kasíková, předsedkyně odvolacího senátu Krajského soudu v Praze

ve čtvrtek 24. února 2022

Aktuální rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ve vybraných oblastech věcných práv se zaměřením na novou judikaturu z let 2019-2022

Přednáší: Mgr. Michal Králík, Ph.D., předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 31. března 2022

Náhrada škody v podnikání

Přednáší: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva Právnické fakulty UK

ve čtvrtek 3. března 2022

Novinky v obchodních korporacích – analýza aktuální „korporační“ judikatury

Přednáší: JUDr. Petr Šuk, místopředseda Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 7. dubna 2022

Pracovněprávní judikatura Ústavního soudu

Přednáší: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve čtvrtek 21. dubna 2022

Cochemská praxe: úvod do interdisciplinární spolupráce

Přednáší: Mgr. Ing. Martina Cirbusová, Ph.D., vedoucí Mediačního a edukačního centra v Brně
 Mgr. Robin Brzobohatý, vedoucí mediačního programu na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně

TEN S PÍS JEŠTĚ CHVÍLI BUDU POTŘEBOVAT, PANE SOUDCE !

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- první ženou – advokátkou v Japonsku byla Tel Seno? Stala se jí v Tokiu záhy po přijetí advokátního řádu v roce 1893. Tel Seno „byla dcerou slavného mudrce japonského“, práva vystudovala ve Washingtonu. Důvodem odchodu do Ameriky byly podle Ženských listů z února 1894 „útrapy, které bylo jí snášeti od manžela stále opilého“. Podle Pedagogických rozhledů ze dne 15. června 1894 založila po návratu „první vyšší ústav pro výchovu mladých dívek“. „Plníc s největší činností povinnosti svého povolání pí. Tel Seno přispívá k rozšíření myšlenek feministických v nejzazším Orientu,“ bylo zde dále konstatováno. Ženské listy uvedly, že Tel Seno je rovněž „nadšenou horliverkou pro střídmost a vybízí vroucně ku mírnosti v požívání lihočin“.

- zajímavý případ souběhu praxí řešil v roce 1911 až c. k. nejvyšší soud? Brněnský advokát navrhl advokátní komoře v markrabství Moravském zápis u něj zaměstnaného absolventa vídeňské univerzity do seznamu kandidátů advokacie za situace, kdy tento právník byl zároveň aktivním soudním auskultantem na roční neplacené dovolené. Komora odmítla tento zápis provést, neboť „nemůže současně ustanoven býti ve státní službě za auskultanta, tedy za soudcovského úředníka, při čemž obzvláště jest uvážiti, že stav advokátní na soudech neodvislým jest, dozor jakož i konání moci disciplinární nad kandidáty advo-

kacie přísluší výboru advokátní komory, resp. disciplinární radě (§ 33. adv. ř.), kdežto v státní službě se nalézající, třeba nyní dovolené požívající auskultant jako soudcovský úředník pomocný dle zákona z 21. května 1868 ř. z. č. 46 podroben jest státnímu soudu disciplinárnímu jakož i vůbec dozoru představeného státního úřadu“. C. k. vrchní soud moravsko-slezský vyhověl stížnosti advokáta a uložil advokátní komoře provést zápis. Nejvyšší soud pak vyhověl odvolání výboru advokátní komory a rozhodnutím ze dne 6. května 1911, č. j. R III 161/11-1 změnil rozhodnutí vrchního soudu a obnovil usnesení výboru advokátní komory.

- pařížský advokát vysoudil v roce 1935 náhradu škody za vystřelené oko ve výši 50 000 franků? Zraněným advokátem byl Charles Chanvain, jehož nešťastnou náhodou postřelil „sváteční lovec, se kterým byl na lovu“. Podle zprávy v Národních listech ze dne 24. července 1935 advokát žaloval o zaplacení 400 000 franků, soud však přiznal poškozenému pouze jednu osminu požadované částky. Jméno střelce, který zranění způsobil, zůstalo čtenářům citovaného deníku utaje- no, rovněž okolnosti případu nebyly podrobněji popsány.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

PŘIDEJ SE K NÁM!

MAURIC | JANÁK | ZEITHAML s.r.o.
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

- Chci rád chodit do práce.
- Chci rozvíjet své silné stránky.
- Práce je koníčkem.
- Dělán vše, jak nejlépe dovedu.
- Rád objevuji nové věci.

- Mladý kolektiv.
- Pracovní flexibilita.
- Rozmanitost pracovní náplně.
- Možnost pracovního a osobního růstu.
- Zpětná vazba a komunikace.

Obsah ročníku 2021

název č./str. BA

Úvodník

Vladimír Jirousek: Sněm 2021 (a o čem se mluví)	1-2/4
Monika Novotná: Apolitická advokacie	3/3
Petr Toman: Doba předsněmovní a postfaktická	4/3
Radim Miketa: Sněm nejsou pouze volby	5/3
Robert Němec: Legislativní bilance	6/3
Robert Němec: Pojďme být my všichni Komora!	11/4
Martin Maisner: Den poté	12/3

Aktuality

Stanovisko ČAK k návrhu novely insolvenčního zákona	1-2/6
Startuje nový ročník ankety Zákon roku. Hlasujte!	1-2/10
Aktuálně v právu Hana Rýdlová	1-2/12, 3/8, 4/6, 5/6, 6/8, 10/12
Pozvánka na 8. sněm České advokátní komory	3/4
Výzva advokátům k navrhování kandidátů do představenstva, kontrolní rady, kárné komise a odvolací kárné komise pro volby na 8. sněmu České advokátní komory v roce 2021	3/5
ČAK jako první podepsala memorandum s Bar Council of England and Wales Eva Indruchová	3/6
Konference Karlovarské právnické dny se přesouvá na rok 2022	3/10, 6/4
Cenu Václava Mandáka za rok 2020 získal docent Filip Melzer za příspěvky k poskytování náhrad za újmy způsobené pandemií covid-19 Hana Rýdlová	4/4
Vyhlášen 16. (dvoj)ročník celostátní soutěže Právník roku 2020/2021	5/4, 6/6
Hromadné pojištění advokátů pro rok 2022: výrazná zlepšení bez navýšení pojistného! Tereza Poláková	8-9/4
ČAK připravila pro advokáty metodiku AML	8-9/5
Nedostáváte e-mailem Rychlé zprávy a Newsy? Opravte si nahlášenou adresu	8-9/6
Poděkování odcházejícímu Vladimíru Jirouskovi Antonín Mokry	10/4
Výsledky voleb do orgánů ČAK na 8. sněmu České advokátní komory	10/6
ČAK stanovila jasná kritéria pro zápis zahraničních žadatelů do seznamu advokátních koncipientů Petr Čáp, Jaroslava Macková	10/10
Stanovisko sekce ADR k povinnosti mlčenlivosti advokáta – zapsaného i nezapsaného mediátora Martina Doležalová	10/11
Výsledky 8. sněmu České advokátní komory	11/6
Představenstvo ČAK zvolilo nové vedení: předsedou se stal JUDr. Robert Němec, LL.M. Red.	11/7
8. sněm ČAK: rekordní účast, počet kandidátů i projednaných návrhů Ivana Cihlářová	11/8
Galavečer dvojročníku Právnicka roku 20/21: Doufáme, že si ho užijeme, připravit ho umíme bezpečně! ichta	11/16
Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném	11/20, 12/14
Nově zvolení funkcionáři ČAK a oblasti jejich působení	12/4
Programové prohlášení představenstva ČAK zvoleného 22. 10. 2021	12/7
Galavečer dvojročníku Právnicka roku 20/21 přesunut do bezpečnější doby	12/10
Pozastavení advokáti budou opět moci komunikovat přes datové schránky Red.	12/10
ČAK podepsala memorandum s Law Society of England and Wales Eva Indruchová	12/12
Předseda ČAK jednal s předsedou Pařížské advokátní komory Eva Indruchová	12/12

Komora a 8. sněm ČAK

Vladimír Jirousek: Editorial	7/3
Stanislav Balík: Proč máme Komoru? (K 25. výročí účinnosti zákona o advokacii)	7/8
Nedostáváte e-mailem Rychlé zprávy a Newsy? Opravte si nahlášenou adresu	7/10

Zprávy o činnosti orgánů ČAK

Zpráva předsedy Kontrolní rady ČAK Jan Mikš	7/11
Zpráva předsedy Kárné komise ČAK Tomáš Herblich	7/14
Zpráva předsedy Odvolací kárné komise ČAK Bohuslav Sedlatý	7/17
Zpráva předsedy Zkušební komise ČAK Karel Brückler	7/18
Zpráva předsedy Výboru pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů Marek Nespala	7/20

Zprávy o činnosti regionálních středisek ČAK

Region Praha Petr Meduna	7/22
Region Střední Čechy Roman Premus	7/24
Region Jižní Čechy František Smejkal	7/26
Region Západní Čechy Daniela Kovářová	7/28
Region Severní Čechy Zdeněk Grus	7/30
Region Východní Čechy Jiří Janeba	7/32
Region Severní Morava Pavel Otipka	7/34
Region Střední Morava Lenka Vidovičová	7/36
Region Jižní Morava Irena Schejbalová	7/38

Zprávy o činnosti odborů a oddělení ČAK

Odbor sekretariátu a právní Milan Hoke	7/41
Odbor matriky Jaroslava Macková	7/46
Odbor hospodářský a organizační Miroslava Sedláčková	7/50
Odbor mezinárodních vztahů Eva Indruchová	7/57
Odbor výchovy a vzdělávání Lenka Matoušková	7/65
Odbor vnějších vztahů Iva Chaloupková	7/71
Odbor vnější a vnitřní legislativy Johan Justoň	7/82
Kontrolní oddělení Michaela Strážová	7/90
Oddělení pro věci kárné Petra Vrábliková	7/92
Pobočka České advokátní komory v Brně Irena Schejbalová	7/94

Zprávy o hospodaření ČAK

Zpráva o hospodaření České advokátní komory v období mezi 7. a 8. sněmem ČAK Miroslava Sedláčková	7/99
Zpráva o hospodaření s fondem ČAK pro vzdělávání advokátních koncipientů v období mezi 7. a 8. sněmem ČAK Miroslava Sedláčková	7/100
Zpráva o hospodaření se sociálním fondem ČAK v období mezi 7. a 8. sněmem ČAK Miroslava Sedláčková	7/101

8. sněm ČAK

Nad odkazem Václava Havla ... nezapomenout a nezpronevřit se! Vladimír Jirousek	8-9/10
Slovo ke sněmu Petr Čáp	8-9/1
Dopravní a organizační instrukce k účasti na 8. sněmu ČAK	8-9/13
Pořad jednání 8. sněmu ČAK	8-9/14
Návrh na obsazení orgánů 8. sněmu ČAK	8-9/15
Pozor, změna termínu vydání BA č. 10/2021!	8-9/15
Informace o pravidlech a průběhu volby do volených orgánů ČAK	8-9/16
Výzva advokátům: Předregistrujte se na 8. sněm ČAK a jeho společenský večer	8-9/19
Výzva advokátům: výhodně se ubytujte v místě konání 8. sněmu ČAK	8-9/21
Poděkování členům volených orgánů ČAK Vladimír Jirousek	8-9/22

Platné znění zákonných a stavovských předpisů, týkajících se sněmu

Vybraná ustanovení zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii	8-9/25
Vybraná ustanovení organizačního řádu ČAK	8-9/26
Stálý volební řád sněmu ČAK	8-9/26
Jednací řád sněmu ČAK	8-9/29

Návrhy usnesení 8. sněmu České advokátní komory

Návrh představenstva ČAK na změnu výše náhrad za ztrátu času stráveného výkonem funkcí v orgánech Komory	8-9/32
Návrh představenstva ČAK na změnu výše a splatnosti příspěvku na činnost Komory	8-9/34
Návrh představenstva ČAK na změnu organizačního řádu Komory	8-9/35
Návrh představenstva ČAK na změnu usnesení sněmu o sociálním fondu Komory	8-9/38
Návrh představenstva ČAK na změnu stálého volebního řádu sněmu Komory	8-9/39
Návrh představenstva ČAK, kterým 8. sněm novému představenstvu Komory ukládá usilovat o přijetí právní úpravy, která by umožnila advokátům podílet se na rozhodování sněmu i jiným než prezenčním způsobem	8-9/42
Návrh představenstva ČAK, kterým 8. sněm novému představenstvu Komory ukládá prosazování právní úpravy advokátního tajemství	8-9/42
Návrh představenstva ČAK, kterým 8. sněm novému představenstvu Komory ukládá zajistit důsledné využívání informačních technologií v rámci profesní samosprávy	8-9/43
Otevřená advokacie: Návrh umožňující uskutečnit online volby do orgánů Komory v roce 2025	8-9/43
Vyjádření představenstva ČAK k návrhu Otevřené advokacie uskutečnit v roce 2025 online volby do orgánů Komory	8-9/45
Otevřená advokacie: Návrh na zrušení oprávnění představenstva Komory upravovat výši příspěvků na činnost Komory o míru inflace	8-9/46
Vyjádření představenstva ČAK k návrhu Otevřené advokacie na zrušení oprávnění představenstva Komory upravovat výši příspěvků na činnost Komory o míru inflace	8-9/48
Otevřená advokacie: Návrh na nahrazení oprávnění představenstva Komory sestavovat a schvalovat kandidátní listiny pro volby do orgánů Komory evidencí kandidátů odborem matriky	8-9/49
Vyjádření představenstva ČAK k návrhu Otevřené advokacie na nahrazení oprávnění představenstva Komory sestavovat a schvalovat kandidátní listiny pro volby do orgánů Komory evidencí kandidátů odborem matriky	8-9/51
Otevřená advokacie: Návrh na přijetí Interního protikorupčního programu ČAK	8-9/52
Návrh Mgr. Daniela Miky na omezení možnosti opakované volby do představenstva Komory	8-9/53
Návrh JUDr. Vladimíra Janoška na změnu právní úpravy podmínek pro zápis žadatele do seznamu advokátních koncipientů	8-9/54
Návrh JUDr. Vladimíra Janoška na prosazení reformy advokátních zkoušek	8-9/54
Návrh JUDr. Vladimíra Janoška na zrušení písemného testu při advokátních zkouškách	8-9/54

Kandidátní listiny pro volby do orgánů ČAK

Kandidátní listina pro volbu členů a náhradníků představenstva ČAK	8-9/55
Kandidátní listina pro volbu členů Kontrolní rady ČAK	8-9/55
Kandidátní listina pro volbu členů Kárné komise ČAK	8-9/56
Kandidátní listina pro volbu členů Odvolací kárné komise ČAK	8-9/57

Kandidáti do představenstva ČAK se představují...

Programové priority Kandidátky 21	8-9/58
Životopisy advokátů Kandidátky 21	8-9/60
JUDr. Martin Maisner, Ph.D., MCI Arb.	8-9/60
JUDr. Tomáš Sokol	8-9/62
JUDr. Radim Miketa	8-9/64
JUDr. Robert Němec, LL.M.	8-9/65
JUDr. Monika Novotná	8-9/66
JUDr. Antonín Mokřý	8-9/68
JUDr. Petr Poledník	8-9/69
JUDr. Lenka Vidovičová, LL.M.	8-9/70
JUDr. Michal Žižlavský	8-9/71
Mgr. Kamil Blažek	8-9/73
Mgr. Daniel Mika	8-9/74
JUDr. Petr Toman, LL.M.	8-9/75
JUDr. Jiří Všečeka	8-9/76
Mgr. Hana Gawlasová	8-9/77
Mgr. Pavel Kopa	8-9/78
JUDr. Jiří Novák ml.	8-9/79
Mgr. František Korbel, Ph.D.	8-9/80
JUDr. Ladislav Smejkal	8-9/82
Mgr. Lukáš Trojan	8-9/83
JUDr. Ondřej Trubač, Ph.D., LL.M.	8-9/84
Mgr. Jakub Vepřek	8-9/86
Programové prohlášení kandidátů Moderní advokacie 2021 do orgánů ČAK	8-9/87
Komora 2.0 chce Českou advokátní komoru posunout do 21. století	8-9/89
Mgr. Pavel Kroupa	8-9/91
JUDr. Michala Plachká, LL.M.	8-9/92
Mgr. Ing. Vítězslav Paděra	8-9/93
JUDr. Lucie Dolanská Bányaiová, Ph.D.	8-9/94
JUDr. Lukáš Slanina	8-9/95
Mgr. Markéta Vochoška Haindlová, LL.M.	8-9/96
Mgr. Jan Šafránek	8-9/97
Mgr. Filip Petráš	8-9/98
Otevřená advokacie: Aby představenstvo nebylo jednobarevné	8-9/99
Mgr. Adéla Šípová a JUDr. Tomáš Nahodil	8-9/101
Mgr. Petr Němec	8-9/103
prof. JUDr. Markéta Selucká	8-9/104
JUDr. Alena Kojzarová	8-9/106
Mgr. Ing. Jana Krouman, BA	8-9/107
Samostatní kandidáti	8-9/109
JUDr. Petr Kališ, Ph.D.	8-9/109
JUDr. Vladimír Papež	8-9/112

Články

Václav Bednář: Dědická nezpůsobilost – jak je to s okamžikem naplnění skutkové podstaty	12/36
Alexander J. Bělohávek: Obsah a projevy práva na právní pomoc v kontextu s povinnostmi a omezeními advokáta z tuzemské a mezinárodní perspektivy	6/32
Eva Brucknerová, Jan Malý: Koronavirus z pohledu kriminalistiky	1-2/32
Markéta Brunová, Ivo Polanský: Kontradiktornost ve vykonávacím řízení trestním – řízení o přerušení a upuštění od výkonu trestu	5/36
Stanislav Cik: Právo poškozeného na účinné vyšetřování ve světle nejnovější judikatury Ústavního soudu	3/37
Eva Dobrovolná: K zastoupení strany více zmocněnci v civilním procesu	5/30
Šárka Gondeková: Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného	5/40
Lukáš Hendrych: Vyšetřování a trestní stíhání ve světle nařízení Rady (EU) 2017/1939 a českého trestního řádu	12/39
Martin Hobza: Korporátní dluhopisy: černé ovce kapitálového trhu?	3/19
Filip Horák: Neudržitelná regulace udržitelného financování	6/44
Karel Huneš: Podnět k zahájení přezkumného řízení aneb může správní orgán napadnout vlastní rozhodnutí?	1-2/52
Vojtěch Jirásko, Petr Podrazil: K náhradě tzv. další nemajetkové újmy v pracovněprávních vztazích	11/51
David Jochman: Recidiva jako okolnost zakládající trestní odpovědnost a rovnost před zákonem	3/41
Jan Kocina: Promlčení zástavního práva a nařízení prodeje zástavy	5/16
Jan Kocina: Vyjádření k obžalobě a odměna obhájce	12/19
František Korbel, Dalibor Kovář: Právní úprava tzv. bankovní identity	4/17
Martin Koudelka: Unijní ochrana hospodářské soutěže jako argument pro přistoupení EU k Úmluvě	1-2/37
Dalibor Kovář, František Korbel: Právní úprava tzv. bankovní identity	4/17
Radim Kříž: Statusová otázka právní úpravy působnosti valné hromady akciových společností	10/23
Petra Lavická: K vybraným otázkám vedlejší intervence (vedlejšího účastenství)	3/29
Radka Macháčková: Nesvéprávnost neznamená nezapsatelnost do veřejného rejstříku a nepřičetnost	4/41
Jan Malý, Eva Brucknerová: Koronavirus z pohledu kriminalistiky	1-2/32
Jan Malý: Kyberkriminalita v době krize se zaměřením na pachatele – právnické osoby	11/47
Ján Matejka, Martin Štefko: Ke konstrukci mimořádné stabilizační odměny za práci ve ztíženém pracovním prostředí s rizikem nákazy covid-19	1-2/27
Pavel Mates, Karel Šemik: Společenská škodlivost jako znak přestupku	4/30

Dominik Matuška, Miroslav Sedláček: Pokyn zajištěného věřitele v insolvenčním řízení	10/38
Filip Melzer, Petr Těgl: K domněnce opuštění nemovité věci dle § 1050 odst. 2 o. z. a jejím právním následkům	5/26
Jiří Mulák, Jan Provazník: Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení	11/37
Vladimír Muzikář: Členský podíl v bytovém družstvu a SJM – odvolávám, co jsem odvolal, slibuji, co jsem slíbil	4/34
Dominika Novotná: Právní aspekty škody na zdraví v důsledku epidemiologických opatření omezujících přístup pacientů ke zdravotní péči	1-2/16
Vlastimil Pihera, Kateřina Ronovská: Rozpaky nad evidencí skutečných majitelů	5/21
Tomáš Plihal: Sedm let účinnosti zákona o veřejných rejstřících a jeho deset novel	5/44
Petr Podrazil: K propouštění odborových funkcionářů	6/47
Petr Podrazil, Vojtěch Jirásko: K náhradě tzv. další nemajetkové újmy v pracovněprávních vztazích	11/51
Ivo Polanský, Markéta Brunová: Kontradiktornost ve vykonávacím řízení trestním – řízení o přerušení a upuštění od výkonu trestu	5/36
Radim Polčák: Protiprávní jednání a škoda online	6/16
Jan Provazník, Jiří Mulák: Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení	11/37
Patrik Provazník: Hranice mezi kvalifikací žalob ze smlouvy a z deliktu pro účely alternativních jurisdikčních pravidel bruselského systému	3/33
Kateřina Ronovská, Vlastimil Pihera: Rozpaky nad evidencí skutečných majitelů	5/21
Miroslav Sedláček, Dominik Matuška: Pokyn zajištěného věřitele v insolvenčním řízení	10/38
Karel Svoboda: Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti jako vysvobození dlužníka?	5/33
Karel Šemík, Pavel Mates: Společenská škodlivost jako znak přestupku	4/30
Karel Šimka: Veřejné opatrovnictví jako úkol veřejné moci vykonávaný ve veřejném zájmu soukromoprávní metodou právní regulace aneb mnoho povyku pro (skoro) nic	11/34
Renáta Šínová: K nové právní úpravě předběžného opatření o úpravě poměrů dítěte	12/28
Martin Štefko, Ján Matejka: Ke konstrukci mimořádné stabilizační odměny za práci ve ztíženém pracovním prostředí s rizikem nákazy covid-19	1-2/27
Daniela Šustrová: Co přináší desátá novela katastrálního zákona	4/39
Petr Těgl, Filip Melzer: K domněnce opuštění nemovité věci dle § 1050 odst. 2 o. z. a jejím právním následkům	5/26
Petr Těgl: Sporné otázky výhrady přednostního pořadí limitovaného věcného práva zapisovaného do veřejného seznamu. Studie k § 982 odst. 2 občanského zákoníku – 1. část	11/25
Petr Těgl: Sporné otázky výhrady přednostního pořadí limitovaného věcného práva zapisovaného do veřejného seznamu. Studie k § 982 odst. 2 občanského zákoníku – 2. část	12/22
Alena Tibitanzlová: K problému procesního postupu v případě přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na jejího právního nástupce	6/40
Luboš Tichý: Ke dvěma základním otázkám odpovědnosti za škodu způsobenou budovou	10/15
Pavel Vantuch: K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby	4/24
Pavel Vantuch: K možnosti využití institutu spolupracujícího obviněného v dohodě o vině a trestu	10/32
Soňa Večeřová: Šetření podnětu podle správního řádu	1-2/48
Zdeněk Vojtášek: Soudní přezkum postupu správního orgánu při nezhájení řízení z moci úřední	3/46
Petra Vrábliková: Velká novela AML zákona a zákona o advokacii – několik úvodních upozornění	1-2/13
Petra Vrábliková: Novela AML zákona: Identifikace klienta advokátem	3/11
Petra Vrábliková: Kontrola klienta a náhradní způsoby identifikace a kontroly klienta podle AML zákona	4/9
Petra Vrábliková: Kontrola klienta a náhradní způsoby identifikace a kontroly klienta podle AML zákona – část druhá	5/9
Petra Vrábliková: Hodnocení rizik při kontrole klienta podle AML zákona a „potiže v ráji“	6/11
Friedrich Graf von Westphalen: Náhrada škody ve virtuálním světě s důrazem na umělou inteligenci	6/25
Markéta Zimníková: AI + blockchain = smlouva o spotřebitelském úvěru?	1-2/41

Z judikatury

NS: K možnosti vydání mezitímního rozsudku v řízení o povolení nezbytné cesty	1-2/56
NS: Ke vzniku předkupního práva podílových spoluvlastníků u věci v podílovém spoluvlastnictví v důsledku smrti vlastníka spoluvlastnického podílu	3/50
NS: K nabytí vlastnického práva na základě principu materiální publicity v případě absolutně neplatného právního jednání	4/47
NS: K tzv. informační činnosti soudu v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví (vypořádání SJM) při nesprávném zápisu vlastnického práva v katastru nemovitostí	5/47
NS: K naléhavému právnímu zájmu opomenutého podílového spoluvlastníka na určení neúčinnosti rozhodnutí většinového spoluvlastníka v záležitosti nikoliv neodkladné	6/52
NS: K povaze zákonného předkupního práva podle § 3056 o. z. a k nárokům předkupníka při uzavření kupní smlouvy a jejím následném zrušení	12/45
ÚS: K právu poškozeného domáhat se náhrady nákladů vzniklých přibráním zmocněnce v případě podmíněného zastavení trestního stíhání	1-2/62
ÚS: K nesprávnému výpočtu odměny advokáta jakožto zmocněnce poškozených	3/54
ÚS: K posuzování nároku na bezplatnou pomoc obhájce	4/52
ÚS: K přiznání náhrady nákladů řízení z tarifní hodnoty	4/55
ÚS: K nakládání s listinami zajištěnými v rámci prohlídky advokátní kanceláře	5/54
ÚS: K právu účastníka řízení vyjádřit se ke změněnému názoru odvolacího soudu o nákladech řízení	6/58
ÚS: K povaze sporu o náhradu škody vedeného úpadcem vůči správci konkursní podstaty s důsledky pro přiznání náhrady nákladů řízení z tarifní hodnoty	6/60
ÚS: K právu na přístup k soudu a elektronický podpis, jehož platnost nelze ověřit	10/43
ÚS: K neodůvodněnému zkrácení odměny advokáta v řízení o určení dědického práva	11/59
ÚS: K určení rozhodující příčiny nedoložení platné plné moci zástupcem účastníka řízení	12/53
ÚS: K odepření přístupu k dovolacímu soudu nesprávným posouzením dovolání jako vadného	12/56
NSS: Poskytování informací o rozhodovací činnosti soudů a povinnost poskytnout informace finančním arbitrem	1-2/69
NSS: Rozhodování o návrhu na ustanovení zástupce asistentem soudce	3/56
NSS: K formátu příloh datové zprávy u žaloby proti rozhodnutí správního orgánu	4/57
NSS: Zrušení povolení insolvenčního správce pro pozbytí podmínky bezúhonnosti	5/58
NSS: Vybírání a vrácení soudního poplatku v případě odmítnutí kasační stížnosti	6/62
NSS: Přezkum opatření při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku z pohledu pandemického zákona a zákona o ochraně veřejného zdraví	10/45
NSS: Podjatost soudce ve správním soudnictví	11/62

NSS: Nutnost souhlasu opatrovníckého soudu u návrhu podaného zákonným zástupcem nezletilého ve správním soudnictví	12/60
SD EU: K právním osoby dotčené evropským vyšetřovacím příkazem	1-2/71
SD EU: K možností fyzické osoby nevyprovídat	3/61
SD EU: K povolení přístupu k souboru provozních nebo lokalizačních údajů o elektronické komunikaci v trestním řízení	4/60
SD EU: K vnitrostátním ustanovením o pravomocích při jmenování soudců	5/64
SD EU: K zásadě zakazující kumulaci stíhání	6/67
SD EU: K zákazu nosit na pracovišti viditelnou formu svého přesvědčení	10/51
SD EU: K pojmu „pracovní doba“	12/62
ESLP: Právo na tribunál založený zákonem jako základní premisa pro spravedlivý proces	1-2/73
ESLP: K bezplatnému použití uměleckého díla	3/62
ESLP: Ke komunikaci mezi advokátem a klientem	4/62
ESLP: K právu na svobodu projevu	5/65
ESLP: K povinnému očkování dětí	6/68
ESLP: K hromadnému sledování elektronické komunikace osob zpravodajskými službami	10/53
ESLP: K charakteru řízení před profesními disciplinárními orgány	11/67
ESLP: Ke covid pasům	12/63
Glosa: Soumrak nad právem na zákonného soudce v české trestní praxi	1-2/76
Glosa: K rozhodnutí NS ohledně posouzení tzv. nových skutečností z hlediska přechodných ustanovení občanského zákoníku	3/64
Glosa: K rozhodnutí NS ohledně zákonného předkupního práva dle § 3056 o. z.	4/64
Glosa: K rozhodnutí NS ohledně funkce náhrady nemajetkové újmy při zásahu do osobnosti člověka ze strany informačních médií	6/71
Glosa: K rozhodnutí NS ohledně narovnání o právech zapisovaných do katastru nemovitosti	10/55
Glosa: K rozhodnutí NS ohledně vypořádání investice jednoho z manželů do družstevního bytu	11/69
Glosa: K rozhodnutí NS ohledně zpětné účinnosti zákona o náhradě újmy způsobené povinným očkováním	12/65

Z odborné literatury

Michal Koščik, Jaroslav Blatný, Jakub Král, Filip Křepelka a Jaroslav Stránský: Zákon o veřejném zdravotním pojištění. Komentář (Zdeněk Grus)	1-2/83
Martin Kraus: Registr smluv. Praktická příručka (František Korbel)	1-2/83
Eva Peřínová, Karin Pomaizlová, Martin Loučka a kolektiv: Zákon o ochranných známkách. Praktický komentář (Karel Šindelka)	1-2/85
Ingrid Galovcová: Vazba v trestním řízení (Dalibor Šelleng)	1-2/85
Andrea Pokorná, Helena Dvořáková: Ochrana osobních údajů v kontextu judikatury Soudního dvora EU, výkladových pokynů a stanovisek (František Nonnemann)	1-2/86
Bohumír Štědroň a kolektiv: Právo a umělá inteligence (Martin Vlček)	1-2/87
Maroš Matiaško: Zločin mučení a lidská práva (Marie Lukosová)	1-2/88
Anna Chamráthová Richterová: Překryv působnosti veřejného ochránce práv a státního zastupitelství v oblasti kontroly detenčních zařízení (Alena Klíková)	1-2/89
Helena Kučerová, Helena Haškovcová: Sebevraždy (Stanislav Balík)	1-2/90
Jan Brodec: Insolvenční řízení v kontextu mezinárodního práva soukromého (Květoslav Růžička)	3/68
Jakub Hanák, Jana Tkáčiková: Zákon o Státním pozemkovém úřadu (503/2012 Sb.). Komentář (Martina Weissová)	3/68
Pavel Mates, Petr Černý, Tomáš Lechner, Pavel Skalka: Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu (Pavla Buriánová)	3/69
Jan Hak, Ondřej Vích: Právo na informace o životním prostředí ve středoevropském kontextu (Jitka Jelínková)	3/70
Petr Hůrka, Nataša Randlová, Jiří Doležilek, Dana Roučková, Margerita Vysokajová, Soňa Doudová, Michal Košnar, Vladimír Horna: Zákoník práce. Komentář (Tereza Erényi)	4/67
Tomáš Grygar, Kateřina Frumarová, Ondřej Horák, Marek Masarik: Vyvláštění a vyvláštňovací řízení (Jan Malast)	4/67
Michal Králík a kolektiv: Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů (Vojtěch Šimíček)	4/68
Ladislav Voják, Karel Schelle, Jaromír Tauchen: Právní dějiny na brněnské právnické fakultě (100 let brněnské právní historie) (Stanislav Balík)	4/69
Miroslav Uříčar, Vladan Rámiš a kol.: Obecné nařízení o ochraně osobních údajů. Komentář (Vladimír Smejkal)	5/68
Jana Czudek Kranecová, Damian Czudek, Tereza Koucká Höfferová, Andrea Vuongová: Komentář k zákonu o finanční kontrole ve veřejné správě (Hana Marková)	5/69
Marek Fryšták: Znalecké dokazování v trestním řízení (Tomáš Vojtišek)	6/74
Martin Štika: Exekuce v praxi (Ondřej Frinta, Dita Frintová)	6/74
Ondřej Horák, Jakub Razim: Dějiny kodifikace soukromého práva v českých zemích (Hana Šerá)	6/76
Antonín Kottbauer, Ladislav Jouza, Petra Hušková, Václav Sládek, Helena Úlehlová, Jan Vácha: Zákoník práce: Komentář s judikaturou podle stavu k 7. květnu 2021 (Dana Roučková)	10/60
Luboš Dörfl, Markéta Lehká, Radek Visinger, Alexandr Krysl: Zákon o znalcích. Komentář (Aleš Vémola)	10/60
Jiří Jelínek a kolektiv: Kriminologie (Eduard Bruna)	10/61
Lucie Smolka: Kolektivní správa v kontextu moderních technologií (Jan Zibner)	10/62
Jakub Sivák: Náhradní mateřství v českém právu a související otázky (Ondřej Frinta)	10/63
Stanislav Balík, Stanislav Balík ml., Stanislav Balík jr.: Právní dějiny mimoevropských zemí (stručný nástin) (Vojtěch Lažanský)	10/64
Jan Lasák, Jan Dědič, Jarmila Pokorná, Zdeněk Čáp a kolektiv: Zákon o obchodních korporacích. Komentář (Kateřina Eichlerová)	11/72
Terezie Vojtišková: Sazby odměn vybraných kolektivními správci (Rudolf Leška)	11/75
Zbyněk Loebel, Pavel Loutocký, Martin Maisner, Michal Matějka, Radim Polčák, Marína Urbániková: Online soudnictví v České republice (Jiří Novák ml.)	12/70

Z české advokacie

Řízení rizik a pojištění v období covidové krize – najdou se i pozitiva? Tereza Poláková	1-2/91
Z kárné praxe Petra Vrábliková	1-2/92, 3/72, 4/76, 5/73, 6/77, 10/65, 11/77, 12/72
Průběh a výsledky advokátních zkoušek, uznávacích zkoušek a zkoušek způsobilosti v roce 2020	1-2/94

Vnitrostátní únosy nezletilých dětí Daniela Kovářová	3/71
Sedm let Unie obhájců České republiky Hana Rýdlová	4/71
Odešli do nebeské síně	4/74, 6/79, 10/66, 12/72
Pochybení advokáta a řešení nároků poškozeného klienta z profesního pojištění Daniel Zacharczyk	4/75
Unie rodinných advokátů tříletá Daniela Kovářová	5/71
Moderní technologie při výkonu profese – dobrý sluha, ale špatný pán, pokud podceníte rizika Tereza Poláková	6/78
Mimořádně výhodné podmínky pojištění motorových vozidel pro advokáty Tereza Poláková	10/67
Předsněmovní poděkování členům volených orgánů ČAK Hana Rýdlová	11/78
Rodičovská odpovědnost a očkování Daniela Kovářová	12/71

Z Evropy a ze světa

Zástupci ČAK v mezinárodních organizacích informují	1-2/95, 12/73
Stálé zastoupení ČAK v Bruselu informuje	1-2/99, 4/77, 6/80, 10/68
Výroční 20. seminář ČAK a John Marshall Law School se uskutečnil online Eva Indruchová	1-2/100
Evropský den advokátů 2021 Lenka Vojířová	10/70
ČAK a Asociace Masaryk uspořádaly mezinárodní konferenci v Paříži Eva Indruchová	12/77
Mezinárodní seminář ke svěřenským fondům v Praze Lenka Vojířová	12/77

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty v době pandemie	1-2/101, 3/73, 4/78, 5/74, 6/81, 7/102, 8-9/113, 10/71, 11/79, 12/78
Pozvání na přednášky pořádané Pražským sdružením Jednoty českých právníků	3/75
Podpořte Český helsinský výbor!	5/75
Od 1. února 2022 se zkrátí lhůta pro podávání stížností k ESLP Vít Alexander Schorm	7/105
Pozvánka na seminář o insolvenčním právu	8-9/115
Pozvánka na Insolvenční kongres 2021 v Praze	8-9/116
K některým povinnostem advokáta jako procesního opatrovníka člověka s duševním onemocněním Zuzana Durajová	8-9/117
První hybridní výroční kongres AIJA Eva Indruchová	8-9/119
IP mediační centrum Praha proškolovalo první IP mediátory z řad advokátů David Karabec	8-9/121
Projekt předsedy ČAK na obnovení právnických sjezdů získal podporu téměř všech právnických profesí Ivana Cihlářová	10/73

Z právnické společnosti

Předseda ČAK Vladimír Jirousek slaví sedmdesáté narozeniny Petr Ritter, Zdeněk Šťastný	4/80
Odešel dlouholetý a mimořádný advokát JUDr. Jaroslav Liška Jiří Bednář	4/83
Za JUDr. Václavem Králem Stanislav Balík	6/83
In memoriam JUDr. Jitka Fügnerová František Schulmann	8-9/123
Medaile Antonína rytíře Randy obdržel JUDr. Vladimír Jirousek a 12 dalších významných osobností Hana Rýdlová	10/74
Právnícká firma roku 2021 Hana Rýdlová	11/81
Po JUDr. Aleši Pejchalovi přebírá štafetu u Evropského soudu pro lidská práva JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D. Red.	12/80

Nakonec

O hravé kontraktaci Petr Hajn	1-2/103
Kresba Lubomíra Lichého	1-2/104, 3/77, 4/85, 5/77, 6/85, 7/106, 8-9/124, 10/77, 11/85, 12/85
Víte, že... Stanislav Balík	1-2/104, 3/77, 4/85, 5/77, 6/85, 7/106, 8-9/124, 10/77, 11/85, 12/85
O právnickém vyjadřování Petr Hajn	3/76
Makléřův manévr Petr Hajn	4/84
Pozapomenuté poznámky Petr Hajn	5/76
Karanténa a knihy Petr Hajn	6/84
Příběhy jako pedagogické příklady Petr Hajn	10/76
O etické regulaci reklamy Petr Hajn	11/84
Obsah ročníku 2020	1-2/105
Inhaltsverzeichnis	1-2/110, 3/78, 4/86, 5/78, 6/86, 7/107, 10/78, 11/86, 12/86
Zusammenfassung/Summary	1-2/111, 3/79, 4/87, 5/79, 6/87, 10/79, 11/87, 12/87
Table of Contents	1-2/112, 3/80, 4/88, 5/80, 6/88, 7/108, 10/80, 11/88, 12/88

Leitartikel

Monika Novotná: Sprich nicht, schreib nicht, unterschreib nicht	3
--	---

Aktuelles

Es startet der neue Jahrgang der Umfrage Gesetz des Jahres. Stimmen Sie ab!	4
Aktuelles im Bereich des Rechts Hana Rýdlová	7

Aus der Rechtstheorie und Praxis

Artikel

Praktische Auswirkungen der Novelle der Strafprozessordnung, durchgeführt durch das Gesetz Nr. 333/2020 Slg. Jiří Mulák, Jan Provazník	11
Schutz personenbezogener Daten in den Wohnungseigentümergeinschaften und Wohnungsbaugenossenschaften David Petr	21
Öffentliche Ordnung und Kindeswohl nach der Intention von § 792 des tschechischen BGB Erika Horníčková	31
Was geschieht mit bestehenden „Schwarzbauten“ nach Inkrafttreten des neuen Baugesetzes? Jiří Buryan, František Korbek	35
Ausländer gleich U-Haft? Václav Cidlina, Jan Prokůpek	39
Illegal beschäftigte Ausländer, Arbeitsunfälle und ausgewählte strafrechtliche Aspekte Štěpán Pastorek	42
Zu den grundlegenden Fragen des Treuhandfonds (<i>Reaktion auf Kritik</i>) Luboš Tichý, Tomáš Troup	51

Aus der Judikatur

Oberstes Gericht: Zur Gültigkeit des Vertrags über die Miete einer Sache, die durch mehrere Verträge an mehrere Interessenten vermietet wurde	60
Verfassungsgericht: Zur Anerkennung der Kosten des bevollmächtigten Vertreters des Geschädigten im Strafverfahren	65
Oberstes Verwaltungsgericht: Zum Konflikt der Verschwiegenheitspflicht des Rechtsanwalts und der Pflicht zur Einreichung der Kontrollmeldung	67
Gerichtshof der Europäischen Union: Zur Verbreitung angeblich verunglimpfender Äußerungen im Internet	71
Europäischer Gerichtshof für Menschenrechte: Zum Respekt vor der Privatsphäre bekannter Personen	72
Glosse: Zur Entscheidung des Obersten Gerichts betreffend die Folgen des fehlenden Eigentumsrechts des Übertragenden für den Vertrag über die Übertragung des Eigentumsrechts an einer im Grundbuch eingetragenen Immobilie	74

Aus der Fachliteratur

Pavel Borčevský: Materielles Strafrecht in Fragen und Antworten (Alena Tibitanzlová)	79
Jan Mach: Medizinische Gerichtsverfahren in Böhmen und Mähren um die Jahrtausendwende (Miroslav Ryska)	79

Aus der Rechtsanwaltschaft

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Aus der Disziplinarpraxis Petra Vrábliková	81
JUDr. Radek Odvárka, Rechtsanwalt aus Most, ist verstorben Markéta Soukupová	83

Informationen und Interessantes

Wissenswertes

Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter in Zeiten der Pandemie	84
--	----

Zum Schluss

Zeichnung von Lubomír Lichý	86
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík	86

Inhalt des Jahrgangs 2021	88
---------------------------------	----

Inhaltsverzeichnis	94
--------------------------	----

Zusammenfassung/Summary	95
-------------------------------	----

Table of Contents	96
-------------------------	----

Jiří Mulák, Jan Provazník: Praktische Auswirkungen der Novelle der Strafprozessordnung, durchgeführt durch das Gesetz Nr. 333/2020 Slg.

Der Artikel befasst sich mit einigen Auswirkungen der Novelle der strafrechtlichen Vorschriften, die durch das Gesetz Nr. 333/2020 Slg. durchgeführt wurde. Diese am 1. Oktober 2020 in Kraft getretene Novelle hat erhebliche Auswirkungen sowohl auf das materielle Strafrecht als auch auf das Prozessstrafrecht. Die Autoren beschäftigen sich vor allem mit Änderungen der Strafprozessordnung (Institut der Stellungnahme zur Anklage, Erweiterung der Anwendbarkeit der Vereinbarung über Schuld und Strafe und der unstrittigen Tatsachen sowie das neue Institut der Schuldklärung). Dieser Artikel stellt die ausgewählten Änderungen einschließlich der deklarierten Begründung der Notwendigkeit ihrer Annahme dar, erläutert die Anwendungsprobleme, die diese Institute mit sich bringen könnten, und bietet ihre begründeten Lösungen an.

David Petr: Schutz personenbezogener Daten in den Wohnungseigentümergeinschaften und Wohnungsbaugenossenschaften

Alle Wohnungseigentümergeinschaften sowie Wohnungsbaugenossenschaften müssen in ihrem alltäglichen Rechtsverkehr ausweichlich die Pflichten beachten, die durch die DSGVO eingeführt wurden. Daraus ergeben sich für beide Arten von juristischen Personen die damit verbundenen rechtlichen Pflichten, insbesondere die Pflicht zu analysieren, ob das konkrete geplante Verhalten im Einklang mit der DSGVO steht, und wenn personenbezogene Daten verarbeitet werden sollen, müssen diese Personen ordnungsgemäß und rechtzeitig auch weitere gesetzliche Verpflichtungen gegenüber betroffenen Personen erfüllen. Bei diesen betroffenen Personen handelt es sich bei weitem nicht nur um die Mitglieder der Wohnungseigentümergeinschaften und Wohnungsbaugenossenschaften. Die aktuelle Gesetzgebungsentwicklung, einschließlich der datenschutzbezogenen Verpflichtungen, stellt immer höhere Anforderungen an die Mitglieder der satzungsgemäßen Organe, was einer der Gründe für die Entwicklung professioneller satzungsmäßiger Organe sein kann.

Erika Horníčková: Öffentliche Ordnung und Wohl des Kindes nach der Intention von § 792 des tschechischen BGB

In diesem Artikel wird die Interpretation von § 792 des Gesetzes Nr. 89/2012 Slg., tschechisches Bürgerliches Gesetzbuch, vorgestellt, indem die Auslegung des Begriffs „öffentliche Ordnung“ und dessen Beziehung zum Begriff „Kindeswohl“ gemäß dem zitierten Paragraphen zum Schwerpunkt geworden sind. Der Artikel ist auf die Überprüfung der Schlussfolgerungen des Beschlusses des Obersten Gerichts vom 16. August 2018, Az. 21 Cdo 1012/2016 (Nr. 95/2019 der Sammlung der Zivilbeschlüsse) gerichtet, in dem zum ersten Mal in der Judikatur des Revisionsgerichts die Rechtsfrage geklärt wurde, unter welchen Umständen durch die öffentliche Ordnung verlangt wird, dass das Versäumnis der Frist zur Vaterschaftsanfechtung erlassen wird.

Jiří Buryan, František Korbel: Was geschieht mit bestehenden „Schwarzbauten“ nach Inkrafttreten des neuen Baugesetzes?

Durch das neue Baugesetz Nr. 283/2021 Slg. wird der Zugang zu den ohne entsprechende Genehmigung realisierten Bauten, sog. Schwarzbauten, erheblich verschärft, und zwar insbesondere durch die Festlegung der Bedingung des guten Glaubens des Bauherrn darin, dass es sich um keinen Schwarzbau handelt, und durch die Festlegung der Unmöglichkeit der Erteilung einer Ausnahme von den Bauanforderungen während des Verfahrens über die nachträgliche Baugenehmigung. Der Text des neuen Gesetzes löst jedoch nicht ganz eindeutig die Frage, wie die Schwarzbauten betrachtet werden, die vor dem Inkrafttreten des neuen Gesetzes, d. h. vor dem 1. Juli 2023, realisiert wurden. Die Autoren, die sich an der Vorbereitung des Baugesetzes beteiligt haben, diskutieren drei mögliche Ansätze der Lösung dieses Problems.

Václav Cidlina, Jan Prokúpek: Ausländer gleich U-Haft?

Die tschechischen Gerichte verhängen häufig automatisch die Untersuchungshaft bei strafrechtlich verfolgten Ausländern, und zwar insbesondere aus Gründen, die auf § 67 lit. a) des Gesetzes Nr. 141/1961 Slg. beruhen. Die Autoren weisen darauf hin, dass es eine Alternative gibt, die die Untersuchungshaft ersetzt und auf dem Rahmenbeschluss 2009/829/JI des Rates vom 23. Oktober 2009 über die Anwendung – zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union – des Grundsatzes der gegenseitigen Anerkennung auf Entscheidungen über Überwachungsmaßnahmen als Alternative zur Untersuchungshaft beruht; sie bemühen sich in dem Artikel eine Anleitung zu geben, wie die Verteidiger von beschuldigten Ausländern sowie die Strafverfolgungsbehörden in Strafverfahren bei Fällen, die die internationale justizielle Zusammenarbeit erfordern, vorgehen können.

Štěpán Pastorek: Illegal beschäftigte Ausländer, Arbeitsunfälle und ausgewählte strafrechtliche Aspekte

Die Beschäftigung von Ausländern ist in den letzten Jahren für viele Arbeitgeber unentbehrlich geworden. Mit der steigenden Anzahl ausländischer Mitarbeiter, die mit einer oft komplizierten rechtlichen Regelung verbunden ist, wächst jedoch auch das Risiko der Ausübung illegaler Arbeit. Erleidet ein Ausländer einen Arbeitsunfall, kann dies für beide Parteien des Arbeitsverhältnisses äußerst nachteilige Folgen haben. In diesem Artikel werden nicht nur die schwerwiegendsten – nämlich die strafrechtlichen – Folgen behandelt.

Luboš Tichý, Tomáš Troup: Zu den grundlegenden Fragen des Treuhandfonds (Reaktion auf Kritik)

Die Autoren reagieren auf den Artikel von Vlastimil Pihera und Kateřina Ronovská „Zu einigen Mythen und Irrtümern über die Treuhandfonds“ (BA (Bulletin der Rechtsanwaltschaft) Nr. 7–8/2020, S. 44–47), in dem insbesondere mit den Ansichten von Luboš Tichý polemisiert wurde, die in seinem Beitrag „Eigentum ohne Eigentümer im tschechischen Treuhandfonds“ (Skizze zum Begriff Trust im tschechischen Recht) enthalten sind (BA Nr. 3/2020, S. 18–24). Nach den Autoren des Artikels kann im tschechischen Zivilrecht nicht von der Existenz eines Nicht-Eigentümers ausgegangen werden; damit das Institut des Treuhandfonds im tschechischen Rechtsumfeld funktionieren kann, muss als Eigentümer des Treuhandfonds der Treuhandfonds selbst angesehen werden, der nach den Autoren die Voraussetzungen einer juristischen Person gemäß deren zweiten Definition in § 20 des tschechischen Bürgerlichen Gesetzbuchs erfüllt;

Jiří Mulák, Jan Provazník: Practical implications of the amendment to the Criminal Procedure Code introduced by Act No. 333/2020 Coll.

The article focuses on certain implications of the amendment to the criminal regulations brought by Act No. 333/2020 Coll. This amendment, effective from 1 October 2020, significantly influenced both substantive (material) and procedural criminal law. The authors focused primarily on amendments to the Code of Criminal Procedure (statement on the indictment, extended applicability of an agreement on guilt and punishment and of uncontested facts, as well as the new concept of a declaration of guilt). The article presents selected changes including the reasons declared for the need to adopt them, identifies potential problems associated with the application of these institutions of law, and offers well-founded solutions to these problems.

David Petr: Personal data protection in unit owners' associations and housing co-operatives

Neither unit owners' associations nor housing co-operatives can avoid duties imposed by the GDPR in their everyday legal dealings. This entails certain legal duties for both these types of entities, including especially the duty to analyse whether specific intended conduct complies with the GDPR, and in cases where personal data will be processed, these entities must also perform other legal duties towards data subjects properly and in due time. The circle of

these data subjects is much wider than only members of the association or co-operative. The recent legislative developments, including the duties related to personal data protection, impose increasingly demanding tasks on the members of governing bodies, which may be one of the reasons for the emergence of professional governing bodies.

Erika Horníčková: Public policy and the child's interest in the context of Section 792 of the Civil Code

The article deals with interpretation of Section 792 of Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code, while focusing on interpretation of the notion of public policy and its mutual relationship with the concept of a child's interest under the cited provision. The authors follow from the conclusions made by the Supreme Court in its resolution of 16 August 2018, File No. 21 Cdo 1012/2016 (No. 95/2019 of the Collection of Civil Rulings), where this court first dealt, within appellate review, with the legal question of when the concept of public policy warrants a waiver of default in denying paternity.

Jiří Buryan, František Korbel: What happens to “illegal structures” once the new Construction Code enters into effect?

The new Construction Code (Act No. 283/2021 Coll.) substantially tightens the approach to “illegal structures”, i.e. structures built without the relevant permit. Above all, it requires that the developer be in good faith that the structure in question is not illegal and precludes the option of granting an exemption from the construction requirements in proceedings on an additional permit. However, the new Act does not lay down an unambiguous approach to illegal structures built before the effective date of the new Act, i.e. before 1 July 2023. The authors who participated in the preparation of the Construction Code discuss three possible approaches to address the problem.

Václav Cidlina, Jan Prokúpek: Must a foreigner always be detained?

Czech courts often automatically place prosecuted foreigners in provisional detention, especially on the grounds set out in Section 67 (a) of Act No. 141/1961 Coll. The authors point out that there exists an alternative option to such detention, provided by Council Framework Decision 2009/829/JHA of 23 October 2009 on the application, between Member States of the European Union, of the principle of mutual recognition to decisions on supervision measures as an alternative to provisional detention, and in their contribution, provide guidance as to how defence lawyers for foreigners accused and prosecuting bodies should proceed in these cases, which require international judicial co-operation.

Štěpán Pastorek: Illegally employed foreigners, accidents at work and selected aspects of criminal law

Employment of foreigners has become a necessity for many employers in recent years. However, the growing number of foreign workers, together with the often complicated legislation, entails a growing risk of illegal work. In addition, if a foreigner suffers an accident at work, this can have fundamentally adverse consequences for both parties to the employment relationship. The article discusses such impacts, and in doing so, it goes beyond the scope of the most serious ones – i.e. criminal.

Luboš Tichý, Tomáš Troup: On the basic questions of trusts (response to criticism)

The authors respond to the article “On certain myths and mistakes concerning trusts” (BA No. 7–8/2020, pp. 44–47), where Vlastimil Pihera and Kateřina Ronovská questioned especially the opinions of Luboš Tichý comprised in his earlier contribution “Czech trust law – ownership without an owner (a comment on the concept of “trust” in Czech law)” (BA No. 3/2020, pp. 18–24). According to the authors of the article, the existence of non-entity ownership cannot be inferred in Czech civil law, and in order for the institution of “trust” to actually function in Czech legal practice, each trust must be considered its own owner; the authors believe that this option meets the criteria of a juristic person according to its second definition in Section 20 of the Civil Code.

Leading Article

Monika Novotná: **Don't talk, don't write, don't sign** 3

Current News

This year's Law of the Year poll is underway. Don't forget to vote! 4
Legal updates Hana Rýdlová 7

Legal Theory and Practice

Articles

Practical implications of the amendment to the Criminal Procedure Code introduced by Act No.333/2020 Coll. Jiří Mulák, Jan Provazník 11
Personal data protection in unit owners' associations and housing co-operatives David Petr 21
Public policy and the child's interest in the context of Section 792 of the Civil Code Erika Horníčková 31
What happens to "illegal structures" once the new Construction Code enters into effect? Jiří Buryan, František Korbek 35
Must a foreigner always be detained? Václav Cidlina, Jan Prokúpek 39
Illegally employed foreigners, accidents at work and selected aspects of criminal law Štěpán Pastorek 42
On the basic questions of trusts (response to criticism) Luboš Tichý, Tomáš Troup 51

Judicial Decisions

Supreme Court: On the validity of multiple lease of a single object to several parties 60
Constitutional Court: On granting the costs to an aggrieved party's attorney in criminal proceedings 65
Supreme Administrative Court: On the conflict between attorney-client privilege and the duty to file a control tax statement 67
EU Court of Justice: On dissemination of allegedly defamatory statements on the Internet 71
European Court of Human Rights: On respect for the privacy of a well-known person 72
Comment: On the Supreme Court's decision regarding the impact of an absent transferor's ownership title on a transfer of real estate entered in the Land Registry 74

Professional Literature

Pavel Borčevský: **Q&As related to substantive criminal law** (Alena Tibitzlová) 79
 Jan Mach: **Medical processes in Bohemia and Moravia at the turn of the millennium** (Miroslav Ryska) 79

Legal Profession

Czech Legal Profession

Disciplinary decisions Petra Vrábliková 81
JUDr. Radek Odvárka, a lawyer from the city of Most, has passed away Markéta Soukupová 83

Information and Points of Interest

You Should Know

Lectures and seminars for lawyers and trainee lawyers during the pandemic 84

Finally

Drawing by Lubomír Lichý 86
Do you know that ... Stanislav Balík 86

Contents of the 2021 volumes 88

Inhaltsverzeichnis 94
Zusammenfassung/Summary 95
Table of Contents 96

Jsme partnery pro udržitelný development.

Chceš mít impact? Přidej se k nám!

budfrankbold.cz

Frank Bold
Advokáti

Mistrovství chce čas

HB
BECHYNĚ
HODINÁŘSTVÍ